

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 472712

DUPL

C H A R

Edepol nae ille oblong
 gnum malum
 Non possum durare , c
 ire me.

Sed quam capiam civita
 Megara , Eretriam , Cor
 tam , Cyprur
 Sicyonem , Gnidum ,
 Boeotiam.

E U T

Cur istuc coeptas coi

C H A

Q

E U T

Quid tu ais? quid,
 paritas , ve
 Si ibi amare forte o
 inopia ,

Jam inde porro aufi
 item eveni

Quis modus tibi ex
 finis fugae

Quae patria aut dor
 dic mihi.

Cedo , si hac urbe a
 rum putas

Si id forte ita sat a
 certo si ha

LIBRARY MATERIALS

**INTERLIBRARY LOAN SERVICES
SOCIAL SCIENCES & HUMANITIES LIBRARY, 0175-U
UNIVERSITY OF CALIFORNIA, SAN DIEGO
9500 GILMAN DRIVE
LA JOLLA, CA 92093-1975**

IL 32

RETURN POSTAGE GUARANTEED

Postmaster: This parcel may be opened for postal inspection if necessary.

M. ACCI PLAUTI
C O M O E D I A E
SUPERSTITES VIGINTI
NOVISSIME RECOGNITAE
ET EMENDATAE

VOLUMEN SECUNDUM

BIPONTI
EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS
CICICCLXXXVIII

898
P5
B89
V.2

John S. Lawrence Estate

8⁺

4-11-1925

M. A C C I P L A U T I
C U R C U L I O.

DRAMATIS PERSONAE.

PALINURUS, servus.

PHAEDROMUS, adolescens.

LENA, anus.

PLANESIUM, virgo.

EAPPADOX, leno.

COQUUS.

EURCULIO, parasitus.

LYCO, trapezita.

CHORAGUS.

HERAPONTIGONUS, miles.

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I.

CURCULIO missu *Phaedromi* it *Cariam*.
Ut petat argentum. ibi ille eludit anulo
Rivalem. scribit atque obsignat literas.
Cognoscit signum Lyco, ubi vidit, militis:
Ut amicam mittat, pretium lenoni dedit.
Lyconem miles ac lenonem in jus rapit.
Ipsus sororem, quam peribat, reperit:
Oratu quojus Phaedromo nuptum locat.

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I.

HUJUS Comoediae argumentum est tenue ac simplex, in sola *Parasiti* fraude fortuita paulo plenius. Nam introducitur adolescens amans puellam a lenone avaro, quam ille quidem redimeret, nisi pecunia deesset. Hanc in *Caria* se posse mutuo sumere sperans, mittit illo *Parasitum* suum, qui petat. Is pecuniam quidem, quam mutuo accipiat, reperit nullam: sed anulum in potu suffuratur *Militis*, a quo fuerat ad coenam invitatus. Atque ut de eodem cognoverat, quod emisset puellam a *Lenone*, et

Vol. II.

A 2

pecuniam sitam esse apud Trapezitam, consignat anulo Militis literas, easque Trapezitae reddit, atque opera hujus, mulierem abducit, tamquam a Milite missus. Venit postea Miles, et se circumventum, inque ira et indignatione mulierem illam sororem esse suam cognoscit. Itaque petenti haec datur Phaedromo: et a Lenone XXX minae exiguntur. Res geritur Epidauri.

ACTUS PRIMUS.

SCENA I.

PALINURUS. PHAEDROMUS.

PALINURUS.

Quo ted hoc noctis dicam proficisci foras
Cum istoc ornatu, cumque hac pompa, Phae-
drome?

PHAEDROMUS.

Quo Venus Cupidoque imperat, suadetque amor.
Si media nox est, sive est prima vespera:
Si status conductus cum hoste intercedit dies,
Tamen est eundum, quo imperant, ingratiis.

PALINURUS.

At tandem tandem.

PHAEDROMUS.

Tandem es odiosus mihi.

PALINURUS.

Istuc quidem nec bellum 'st, nec memorabile:
Tute tibi puer es: lautus luces cereum.

PHAEDROMUS.

Egon' apicularum opera congestum non feram,
Ex dulci oriundum, melliculo dulci meo?

PALINURUS.

Nam quo te dicam ego ire?

A 3

PHAEDROMUS.

Si tu me roges,

Dicam, ut scias.

PALINURUS.

Si rogitem, quid respondeas?

PHAEDROMUS.

Hoc Aesculapi fanum 'st.

PALINURUS.

Plus jam anno scio.

PHAEDROMUS.

Huic proximum illud ostium occlusissimum.

Salve: valuistin' usque, ostium occlusissimum?

PALINURUS.

Caruitne febris te heri, vel nudius tertius?

Et heri coenavistine?

PHAEDROMUS.

Deridesne me?

PALINURUS.

Quid tu ergo, insane, rogitas, valeatne ostium?

PHAEDROMUS.

Bellissimum, hercle, vidi, et taciturnissimum.

Numquam ullum verbum muttit: quom aperitur, tacet:

Quomque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.

PALINURUS.

Numquid tu, quod te aut genere indignum sit tuo

Facis, aut inceptas facinus facere, Phaedrome?

Num tu pudicae quoipiam insidias locas?
Aut quam pudicam oportet esse?

PHAEDROMUS.

Nemini.

Nec me ille sirit Juppiter.

PALINURUS.

Ego item volo.

Ita tuum conferto amare semper, si sapis,
Ne id quod ames, populus si sciat, tibi sit probro.
Semper curato ne sis intestabilis:
Quod amas, amato testibus praesentibus.

PHAEDROMUS.

Quid istuc est verbi?

PALINURUS.

Caute ut incedas via.

PHAEDROMUS.

Quin leno hic habitat.

PALINURUS.

Nemo hinc prohibet, nec vetat,
Quin quod palam 'st venale, si argentum 'st,
emas.

Nemo ire quemquam publica prohibet via.
Dum ne per fundum septum facias semitam,
Dum tete abstineas nupta, vidua, virgine,
Juventute, et pueris liberis; ama quid lubet.

PHAEDROMUS.

Lenonis hae sunt aedes.

PALINURUS.

Male istis eveniat.

A 4

PHAEDROMUS.

Qui?

PALINURUS.

Quia scelestam servitutem serviunt.

PHAEDROMUS.

Obloquere.

PALINURUS.

Fiat maxume.

PHAEDROMUS.

Etiam taces?

PALINURUS.

Nempe obloqui me jusseras.

PHAEDROMUS.

At nunc veto.

Id uti occepi dicere; ei ancillula 'st.

PALINURUS.

Nempe huic lenoni, qui hic habitat?

PHAEDROMUS.

Recte tenes.

PALINURUS.

Minus formidabo, ne excidat.

PHAEDROMUS.

Odiosus es.

Eam volt meretricem facere: ea me deperit.

Ego autem cum illa facere nolo mutuum.

PALINURUS.

Quid ita?

PHAEDROMUS.

Quia proprium facio: amo pariter simul.

P A L I N U R U S.

Malus clandestinus est amor, damnum 'st me-
rum.

P H A E D R O M U S.

Est, hercle, ita ut tu dicis.

P A L I N U R U S.

Jamne ea fert jugum?

P H A E D R O M U S.

Tam a me pudica 'st, quam si soror mi sit: nisi
Si est osculando quidpiam inpudicior.

P A L I N U R U S.

Semper, tu scito, flamma fumo 'st proxuma.

Fumo conburi nil potest, flamma potest.

Qui e nuce nucleum esse volt, frangit nucem.

Qui volt cubare, pandit saltum saviis.

P H A E D R O M U S.

At illa 'st pudica, neque dum cubitat cum viris.

P A L I N U R U S.

Credam, pudor si quoipiam lenoni siet.

P H A E D R O M U S.

Immo ut illam censes? ut quaeque illi occasio 'st

Surripere se ad me, ubi savium oppegit, fugit.

Id eo fit, quia hic leno aegrotus incubat

In Aesculapi fano, is me excruciat.

P A L I N U R U S.

Quid est?

P H A E D R O M U S.

Alias me poscit pro illa triginta minas,

Alias talentum magnum. neque quidquam queo
Aequi bonique ab eo inpetrare.

PALINURUS.

Injuriu's,

Qui, quod lenoni nulli 'st, id ab eo petas.

PHAEDROMUS.

Nunc hinc Parasitum in Cariam misi meum,
Petitum argentum a meo sodali mutuum:
Quod si non affert, quo me vortam nescio.

PALINURUS.

Si Deos salutas, dextrovorsum censeo.

PHAEDROMUS.

Nunc ara Veneris haec est ante horunc foris.
Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.

PALINURUS.

Quid? an te pones Veneri jentaculo?

PHAEDROMUS.

Me, te, atque hosce omnis.

PALINURUS.

Tum tu Venerem vomere vis?

PHAEDROMUS.

Cedo, puere, sinum.

PALINURUS.

Quid facturus?

PHAEDROMUS.

Jam scies.

Anus hic solet cubitare custos, janitrix,
Nomen ei est lenae, multibiba, atque merobiba.

P A L I N U R U S.

Quasi tu lagenam dicas, ubi vinum solet
Chium esse.

P H A E D R O M U S.

Quid opu 'st verbis? vinosissima 'st,
Eaque, extemplo ubi vino has conspersi foris,
De odore adesse me scit, aperit illico.

P A L I N U R U S.

Eine hic cum vino sinus fertur?

P H A E D R O M U S.

Nisi nevis.

P A L I N U R U S.

Nolo hercle. nam istunc qui fert, afflictum velim:
Ego nobis afferri censui.

P H A E D R O M U S.

Quin tu taces?

Si quid super illi fuerit, id nobis sat est.

P A L I N U R U S.

Quisnam istic fluviu 'st, quem non recipiat:
mare?

P H A E D R O M U S.

Sequere hac, Palinure, me ad foris: fi mi obse-
quens.

P A L I N U R U S.

Ita faciam.

P H A E D R O M U S.

Agite, bibite, festivae fores;
Potate, fite mihi volentes propitiae.

PALINURUS.

Voltisne olivas, aut pulmentum, aut capparim?

PHAEDROMUS.

Exsuscitate vostram huc custodem mihi.

PALINURUS.

Profundis vinum; quae te res agitant?

PHAEDROMUS.

Sine.

Viden' ut aperiuntur aedes festivissimae?

Num muttit cardo? est lepidus.

PALINURUS.

Quin das savium.

PHAEDROMUS.

Tace: occultemus lumen et vocem.

PALINURUS.

Licet.

SCENA II.

LENA. PHAEDROMUS. PALINURUS.

LENA.

FLOS veteris vini meis naribus objectus est.
 Ejus amos cupidam me huc prolicit per tenebras.
 Ubi ubi est? prope me est. euax habeo. Salve,
 anime mi,
 Liberi lepos. ut veteris vetusti cupida sum!
 Nam omnium unguentum odor prae tuo, nau-
 tea est.

Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,
 Tu crocinum et casia es, tu bdellium: nam ubi
 Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.
 Sed quom adhuc naso, odos, obsecutus es meo,
 Da vicissim meo gutturi gaudium.
 Nihil ago tecum. ubi est ipsus? ipsum expeto
 Tangere, invergere in me liquores tuos
 Sino ductim. sed hac abiit, hac persequar.

PHAEDROMUS.

Sitit haec anus.

PALINURUS.

Quantillum sitit?

PHAEDROMUS.

Modica est,

Capit quadrantal.

PALINURUS.

Pol, ut tu praedicas,
 Vindemia haec huic anui non satis est soli.
 Canem esse hanc quidem magis par fuit: sagax
 Nasum habet.

LENA.

Amabo, quonia vox sonat procul?

PHAEDROMUS.

Censeo hanc appellandam anum. adibo. redi,
 Et respice ad me huc, lena.

LENA.

Imperator quis est?

PHAEDROMUS.

Vini pollens, lepidus Liber,

Tibi qui screanti, siccae, semisomnae
Affert potionem, et te sedatum it.

L E N A.

Quam longe a me abest?

P H A E D R O M U S.

Lumen hoc vide.

L E N A.

Grandiorem gradum ergo fac ad me, obsecro.

P H A E D R O M U S.

Salve.

L E N A.

Egon' salva sim, quae siti sicca sum?

P H A E D R O M U S.

At jam bibes.

L E N A.

Diu fit.

P H A E D R O M U S.

Hem tibi anus lepida.

L E N A.

Salve, oculissime homo.

P A L I N U R U S.

Age, effunde hoc cito

In barathrum: propere prolue cloacam.

P H A E D R O M U S.

Tace.

Nolo huic maledici.

P A L I N U R U S.

Faciam igitur male potius.

L E N A.

Venus, de paulo paululum hoc tibi dabo,
Haud lubenter. nam tibi amantes, propinantes,
Vinum potantes dant omnes: mihi haud saepe
Eveniunt tales hereditates.

P A L I N U R U S.

Hoc vide, ut

Ingurgitat impura in se merum avariter,
Faucibu' plenis!

P H A E D R O M U S.

Perii hercle! huic quid primum dicam
Nescio.

P A L I N U R U S.

Hem istuc, quod mihi dixti.

P H A E D R O M U S.

Quid id est?

P A L I N U R U S.

Periisse ut te dicas.

P H A E D R O M U S.

Male tibi Dii faciant!

P A L I N U R U S.

Dic isti.

L E N A.

Ah!

P A L I N U R U S.

Quid est? ecquid lubet?

L E N A.

Lubet.

PALINURUS.

Etiam mihi quoque stimulo fodere lubet te.

PHAEDROMUS.

Tace, noli.

PALINURUS.

Taceo. ecce autem bibit arcus; pluet
Credo hercle hodie.

PHAEDROMUS.

Jamne ego huic dico?

PALINURUS.

Quid dices?

PHAEDROMUS.

Me periisse.

PALINURUS.

Age dice.

PHAEDROMUS.

Anus, audi. hoc volo

Scire te, perditus sum miser.

LENA.

At pol ego oppido

Servata. sed quid est, quid lubet perditum

Dicere te esse?

PHAEDROMUS.

Quia id, quod amo, careo.

LENA.

Phaedrome mi, ne plora, amabo. tu me
Curato ne sitiam; ego tibi, quod amas, jam huc
adducam.

P H A E D R O M U S.

Tibi nae ego, si fidem servas mecum,
 Vineam pro aurea statua statuam, quae tuo
 Gutturi sit monumentum. qui me in terra aequo
 Fortunatus erit, si illa ad me bitet,
 Palinure?

P A L I N U R U S.

Edepol, qui amat, si eget, misera afficitur
 Aerumna.

P H A E D R O M U S.

Non ita res est: nam confido
 Parasitum hodie adventurum cum argento ad me.

P A L I N U R U S.

Magnum inceptas, si id exspectas, quod nusquam 'st.

P H A E D R O M U S.

Quid si adeam ad foris, atque occentem?

P A L I N U R U S.

Si lubet,
 Neque veto, neque jubeo: quando ego te video
 Immutatis moribus esse, here, atque ingenio.

P H A E D R O M U S.

Pessuli, heus pessuli, vos saluto lubens,
 Vos amo, vos volo, vos peto, atque obsecro,
 Gerite amanti mihi morem amoenissumi:
 Fite caussa mea Lydi barbari,
 Sussilite, obsecro, et mittite istanc foras,
 Quae mihi misero amanti exhibit sanguinem.
 Hoc vide, ut dormiunt pessuli pessumi,

Vol. II.

B

Nec mea gratia conmovent se ocius.
 Respicio, nihili meam vos gratiam facere.
 Sed tace, tace.

PALINURUS.

Taceo hercle. quid est?

PHAEDROMUS.

Sentio sonitum.

Tandem edepol mihi morigeri pessuli fiunt.

SCENA III.

LENA. PLANESIUM. PHAEDROMUS.

PALINURUS.

LENA.

PLACIDE egredere, et sonitum prohibe forium, et crepitum cardinum:
 Ne quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Planesium.

Mane, suffundam aquulam.

PALINURUS.

Viden' ut anus tremula medicinam facit.
 Eapse merum condidicit bibere, foribus dat
 aquam quam bibant.

PLANESIUM.

Ubi tu es, qui me convadatus Veneriis vadimoniis?

Ubi tu es, qui me libello Venerio citavisti? ecce me.

Sisto ego tibi me, et mihi contra itidem te ut sis-
tas suadeo.

PHAEDROMUS,

Assum: nam si absim, haud recusem quin mihi
male sit, mel meum.

PLANESIUM.

Anime mi, procul amantem te abesse haud con-
sentaneum 'st.

PHAEDROMUS.

Palinure, Palinure.

PALINURUS.

Eloquere. quid est, quod Palinurum
voces?

PHAEDROMUS.

Est lepida.

PALINURUS.

Nimis lepida.

PHAEDROMUS.

Sum Deus.

PALINURUS.

Immo homo haud magni preti.

PHAEDROMUS.

Quid vidisti, aut quid videbis magis Diis aequi-
parabile?

PALINURUS.

Male valere te, quod mi aegre 'st.

PHAEDROMUS.

Male mi morigerus, tace.

PALINURUS.

Ipsus se excruciat, qui homo quod amat, videt, nec potitur dum licet.

PHAEDROMUS.

Recte objurgas: sane haud quidquam 'st, magis quod cupiam jamdiu.

PLANESIUM.

Tenē me, amplectere ergo.

PHAEDROMUS.

Hoc etiam 'st, quamobrem cupiam vivere.
Quia te prohibet herus, clam hero potior.

PLANESIUM.

Prohibet, nec prohibere quit,
Nec prohibebit, nisi mors meum animum abs te abalienaverit.

PALINURUS.

Enimvero nequeo durare, quin ego herum accusem meum:

Nam bonum 'st, pauxillum amare sane; insane, non bonum 'st:

Verum totum insanum amare, hoc est, quod meus herus facit.

PHAEDROMUS.

Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites:
Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi proelia:

Dum mi abstineant invidere, sibi quisque habeant quod suum 'st.

PALINURUS.

Quid tu? Venerin' pervigilare te vovisti, Phae-
drome?

Nam hoc quidem edepol' haud multa post luce
lucebit.

PHAEDROMUS.

Tace.

PALINURUS.

Quid taceam? quin tu is dormitum?

PHAEDROMUS.

Dormio, ne occlamites.

PALINURUS.

Tu quidem vigilas.

PHAEDROMUS.

At meo more dormio: hic somnu 'st mihi.

PALINURUS.

Heus tu mulier: male merere de inmerente in-
scitia 'st.

PLANESIUM.

Irascare, si te edentem hic a cibo abigat.

PALINURUS.

Ilicet.

Pariter hos perire amando video. uterque insa-
niunt.

Viden', ut misere moliuntur! nequeunt comple-
cti satis.

Etiam dispertimini?

PLANESIUM.

Nulli 'st homini perpetuum bonum.

Jam huic voluptati hoc adjunctum est odium.

PALINURUS.

Quid ais, propudium?

Tun' etiam cum noctuinis oculis, odium me vocas?

Ebriola, persolae nugae.

PHAEDROMUS.

Tun' meam Venerem vituperas?

Quod quidem mihi polluctus virgis servos sermonem serat.

At nae tu, hercle, cum cruciatu magno dixisti id tuo.

Hem tibi maledictis pro istis: dictis moderari ut queas.

PALINURUS.

Tuam fidem, Venus noctu vigila!

PHAEDROMUS.

Pergin' etiam, verbero?

PLANESIUM.

Noli, amabo, verberare lapidem, ne perdas manum.

PALINURUS.

Flagitium probrumque magnum, Phaedrome, expergefaxis:

Bene monstrantem pugnīs caedis, hanc amas: nugas meras.

Hoccine fieri, ut inrhodestis te hic moderere moribus?

PHAEDROMUS.

Auro contra cedo modestum amatorem. a me
aurum accipe.

PALINURUS.

Cedo mihi contra aurichalco, quoi ego sano ser-
viam.

PLANESIUM.

Bene vale, ocule mi: nam sônitum et crepitum
claustrorum audio,

Aedituum aperire fanum. quousque, quaeso, ad
hunc modum

Inter nos amore utimur semper surrepticio?

PHAEDROMUS.

Minume. nam Parasitum misi nudius quartus
Cariam,

Petere argentum: is hodie hic aderit.

PLANESIUM.

Nimium consultas diu.

PHAEDROMUS.

Ita me Venus amet, ut ego te hoc triduum num-
quam sinam

In domo esse istac, quin ego te liberalem libe-
rem.

PLANESIUM.

Facito ut memineris. tene etiam, priusquam hinc
abeo, savium.

PHAEDROMUS.

Siquidem, hercle, mihi regnum detur, num-
quam id potius persequar.

Quando ego te videbo?

PLANESIUM.

Hem, istoc verbo vindictam para.
Si amas, eme. ne rogites; facito ut pretio pervincas tuo.

Bene vale.

PHAEDROMUS.

Jamne ego relinquer? pulchre, Palinure,
occidi.

PALINURUS.

Ego quidem, qui et vapulando et somno pereor.

PHAEDROMUS.

Sequere me.

ACTUS II.

SCENA I.

CAPPADOX. PALINURUS.

CAPPADOX.

MIGRARE certum 'st jam nunc e fano foras,
Quando Aesculapi ita sentio sententiam,
Ut qui me nihili faciat, nec salvom velit.
Valetudo decrescit, accrescit labor.
Nam jam, quasi zona, liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videor filios.
Nil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.

PALINURUS.

Si recte facias, Phaedrome, auscultes mihi,
Atque istam exturbes ex animo aegritudinem.
Paves, Parasitus quia non rediit Caria.
Afferre argentum credo. nam si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet se huc cessim ad praesepim suam.

CAPPADOX.

Quis hic est, qui loquitur?

PALINURUS.

Quojam vocem ego audio?

CAPPADOX.

Estne hic Palinurus Phaedromi?

PALINURUS.

Qui hic est homo
Cum conlativo ventre, atque oculis herbeis?
De forma novi, de colore non queo
Novisse. jamjam novi: leno 'st Cappadox.
Congrediar.

CAPPADOX.

Salve, Palinure.

PALINURUS.

Salveto. quid agis?
O scelerum caput,

CAPPADOX.

Vivo.

PALINURUS.

Nempe ut dignus es.

Sed quid tibi est?

CAPPADOX.

Lien necat, renes dolent,
Pulmones distrahuntur, cruciatur jecur,
Radices cordis pereunt, hiraе omnes dolent.

PALINURUS.

Tum te igitur morbus agitat hepaticus.

CAPPADOX.

Facile 'st miserum inridere.

PALINURUS.

Quin tu aliquot dies
Perdura, dum intestina exputescunt tibi.
Nunc dum salsura sat bona 'st, si id feceris,
Vaenire poteris intestinis vilius.

CAPPADOX.

Lien directu 'st.

PALINURUS.

Ambula, id lieni optimum 'st.

CAPPADOX.

Aufer istaec, quaeso, atque hoc responde quod
rogo.

Potin' conjecturam facere, si narrem tibi,
Hac nocte quod ego somniavi dormiens?

PALINURUS.

Vah! solus hic homo 'st, qui sciat divinitus.
Quin Conectores a me consilium petunt:
Quod eis respondi, ea omnes stant sententia.

SCENA II.

COQUUS. CAPPADOX. PALINURUS,
PHAEDROMUS.

COQUUS.

PALINURE, quid stas? quin depromuntur
mihi,
Quæ opus sunt: Parasito ut sit paratum pran-
dium,
Quomodo veniat?

PALINURUS.

Mane sis, dum huic conjicio somnium.

COQUUS.

Tute ipse, si quid somniasti, ad me refers.

PALINURUS.

Fateor.

COQUUS.

Abi, deprome.

PAEINURUS.

Age, tu interea huic somnium
Narra: meliorem, quam ego sum, suppono tibi.
Nam quod scio, omne ex hoc scio.

CAPPADOX.

Operam ut det.

PALINURUS.

Dabit.

CAPPADOX.

Facit hic quod pauci, ut sit magistro obsequens.
Da mi igitur operam.

COQUUS.

Tametsi non novi, dabo.

CAPPADOX.

Hac nocte in somnis visus sum viderier,
Procul sedere longe a me Aesculapium,
Neque eum ad me adire, neque me magnipen-
dere
Visu 'st.

COQUUS.

Item alios Deos facturos scilicet.
Sane illi inter se congruunt concorditer.
Nihil est mirandum, melius si nihil sit tibi:
Namque incubare satius te fuerat Jovi,
Qui tibi auxilium in jurejurando fuit.

CAPPADOX.

Siquidem incubare velint, qui perjuraverint,
Locus non praeberi potis est in Capitolio.

COQUUS.

Hoc animum advorte: pacem ab Aesculapio
Petas, ne forte tibi eveniat magnum malum,
Quod in quiete tibi portentum 'st.

CAPPADOX.

Bene facis.

Ibo, atque orabo.

COQUUS.

Quae res male vortat tibi.

PALINURUS.

Pro Dii immortales, quem conspicio! qui illic est?
 Estne hic Parasitus, qui missu'st in Cariam?
 Heus Phaëdrome! exi, exi: exi, inquam, ocius.

PHAEDROMUS.

Qui istic clamorem tollis?

PALINURUS.

Parasitum tuum
 Video occurrentem, ellum usque in platea ultima.
 Hinc auscultemus quid agat.

PHAEDROMUS.

Sane censco.

SCENA III.

CURCULIO. PHAEDROMUS. PALINURUS.

CURCULIO.

DATE viam mihi, noti atque ignoti, dum ego
 hic officium meum

Facio: fugite omnes, abite, et de via secedite:
 Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pe-
 ctore offendam, aut genu.

Ita nunc subito, propere, et celere objectum'st
 mihi negotium.

Nec quisquam sit tam opulentus, qui mihi obsi-
 stat in viâ,

Nec strategus, nec tyrannus quisquam, nec ago-
 ranomus,

Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tant
gloria,

Quin cadat, quin capite sistat in via de semita.

Tum isti Graeci palliati, capite operto qui am
bulant,

Qui incedunt suffarcinati cum libris, cum spor
tulis,

Constant, conferunt sermones inter sese drapetae

Obstant, obsistunt, incedunt cum suis sententiis

Quos semper videas lubentes esse in thermo
polio :

Ubi quid surripuere, operto capitulo calidum
bibunt,

Tristes atque ebrioli incedunt: eos ego si offen
dero,

Ex unoquoque eorum exciam crepitum polenta
rium.

Tum isti qui ludunt datatim servi scurrarum in
via,

Et datores, et factores omnis subdam sub solum

Proinde, se domi contineant, vitent infortunio.

PHAEDROMUS.

Recte hic monstrat, si imperare possit. nam it
nunc mos viget,

Ita nunc servitium 'st: profecto modus haberi non
potest.

CURCULIO.

Ecquis est, qui mihi conmonstret Phaedromum
genium meum?

Ita res subita 'st: celeriter mi hoc homine convento 'st opus.

P A L I N U R U S.

Te ille quaerit.

P H A E D R O M U S.

Quid si adeamus? heus, Curculio, te volo.

C U R C U L I O.

Quis vocat? quis nominat me?

P H A E D R O M U S.

Qui te conventum cupit.

C U R C U L I O.

Haud magis cupis, quam ego te cupio.

P H A E D R O M U S.

O mea Opportunitas!

Curculio exoptate, salve.

C U R C U L I O.

Salve.

P H A E D R O M U S.

Salvom gaudeo

Te advenire. cedo tuam mihi dextram. ubi sunt spes meae?

Eloquere, obsecro, hercle.

C U R C U L I O.

Eloquere, te obsecro, ubi sunt meae?

P H A E D R O M U S.

Quid tibi 'st?

C U R C U L I O.

Tenebrae oboriuntur, genua inedia succidunt.

PHAEDROMUS.

Lassitudine, hercle, credo.

CURCULIO.

Retine, retine me, obsecro

PHAEDROMUS.

Viden' ut expalluit! datin' isti sellam, ubi ass
dat, cito,

Et aequalem cum aqua? properatin' ocius?

CURCULIO.

Animo male 'st

PHAEDROMUS.

Vin' aquam?

CURCULIO.

Si frustulenta 'st, da obsecro, hercle
obsorbeam.

PHAEDROMUS.

Vae capiti tuo!

CURCULIO.

Obsecro, hercle, facite ventum ut gaudeam

PHAEDROMUS.

Maxume.

CURCULIO.

Quid facitis, quaeso?

PALINURUS.

Ventum.

CURCULIO.

Nolo equidem mihi

Fieri ventulum.

PHAEDROMUS.

Quid igitur vis?

CURCULIO.

Esse, ut ventum gaudeam.

PHAEDROMUS.

Juppiter te Diique perdant.

CURCULIO.

Perii, prospicio parum,

Os amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame,

Ita cibi vacivitate venio laxis lactibus.

PHAEDROMUS.

Jam edes aliquid.

CURCULIO.

Nolo, hercle, aliquid: certum quam aliquid mavolo.

PHAEDROMUS.

Immo si scias, reliquiae quae sint.

CURCULIO.

Scire nimis lubet

Ubi sient: nam illis conventis sane opus est meis dentibus.

PHAEDROMUS.

Pernam, abdomen, sumen, suis glandium.

CURCULIO.

Ain' tu omnia haec?

In carnario fortasse dicis.

Vol. II.

C

PHAEDROMUS.

Immo in lancibus :

Quae tibi sunt parata, postquam sciimus ven-
turum.

CURCULIO.

Vide

Ne me ludas.

PHAEDROMUS.

Ita me amabit, quam ego amo, ut eg-
haud mentior.

Sed quo te misi, nihilo sum certior.

CURCULIO.

Nihil attul

PHAEDROMUS.

Perdidisti me.

CURCULIO.

Invenire possim, si mihi operam dati
Postquam tuo jussu profectus sum, perveni i
Cariam.

Video tuum sodalem, argenti rogo uti faciat co-
piam.

Scires velle gratiam tuam; noluit frustrarier :
Ut decet velle hominem amicum amico, atque
opitularier.

Respondit mihi paucis verbis, atque adeo fide-
liter,

Quod tibi est, item sibi esse magnam argen-
inopiam.

P H A E D R O M U S.

Perdis me tuis dictis.

C U R C U L I O.

Immo servo, et servatum volo.

Postquam mihi responsum 'st, abeo ab illo mae-
stus ad forum

Me illo frustra advenisse. forte aspicio militem.

Aggredior hominem: saluto adveniens. Salvè,
inquit mihi,

Prehendit dextram, seducit, rogat quid veniam
Cariam.

Dico me illo advenisse, animi caussa. ibi me in-
terrogat,

Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam no-
verim?

Dico me novisse. quid lenonem Cappadocem?
annuo

Visitasse. sed quid eum vis? quia de illo emi
virginem

Triginta minis, vestem, aurum: et pro iis de-
cem coaccedunt minae.

Dedisti tu argentum? inquam. Immo apud tra-
pezitam situm 'st,

Illum quem dixi Lyconem: atque ei mandavi,
qui anulo meo

Tabulas obsignatas attulisset, ut daret operam,

Ut mulierem a lenone cum auro et veste abdu-
ceret.

Postquam hoc mihi narravit, abeo ab illo. re-
vocat me illico,

Vocat ad coenam: religio fuit, denegare nolui.
Quid si adeamus, ac decumbamus? inquit. consilium placet.

Neque diem decet me morari, neque nocti nocerier.

Omnis res parata 'st: et nos, quibus paratum 'st, assumus.

Postquam coenati atque appoti, talos poscit sibi in manum.

Provocat me in aleam, ut ego ludam: pono pallium.

Ille suum anulum opposuit. invocat Planesium.

PHAEDROMUS.

Meosne amores?

CURCULIO.

Tace parumper. jacet voltorios quatuor.
Talos arripio, invoco almam meam nutricem Herculem.

Jacto basilicum. propino magnum poculum: ille ebibit:

Caput deponit: condormiscit. ego ei subduco anulum.

Deduco pedes de lecto clam, ne miles sentiat.
Rogant me servi, quo eam? me dico ire, quo saturi solent.

Ostium ubi conspexi, exinde me illico protinam dedi.

PHAEDROMUS.

Laudo.

CURCULIO.

Laudato, quando illud quod cupis, effecero.

Eamus nunc intro, ut tabellas consignemus.

P H A E D R O M U S.

Num moror?

C U R C U L I O.

Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, sumen, glandium:

Haec sunt ventri stabilimenta, panem et assa bubula,

Poculum grande. aula magna: ut satis consilia suppetant.

Tute tabellas consignato: hic ministrabit: ego edam.

Dicam quemadmodum conscribas. sequere me hac intro.

P H A E D R O M U S.

Sequor.

A C T U S I I I.

L Y C O. C U R C U L I O. L E N O.

L Y C O. ●

BEATUS videor: subduxi ratiunculam,
Quantum aeris mihi sit, quantumque alieni siet.
Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo:
Si reddo illis, quibus debeo, plus alieni 'st.
Verum, hercle, vero cum belle recogito,
Si magis me instabunt, ad Praetorem sufferam.
Habent hunc morem plerique argentarii,
Ut alius alium poscant, reddant nemini:

C 3

Pugnis rem solvant, si quis poscat clarius.
 Qui homo mature quæsit pecuniam,
 Nisi eam mature parsit, mature esurit.
 Cupio aliquem emere puerum, qui usurarius
 Nunc mihi quaeratur. usus est pecunia.

CURCULIO.

Nil tu me saturum monueris: memini et scio.
 Ego hoc effectum lepide tibi tradam: tace.
 Edepol nãe ego hic me intus explevi probe,
 Et quidem reliqui in ventre cellae uni locum,
 Ubi reliquiarum reliquias recondere.
 Quis hic est, qui operto capite Aesculapium
 Salutat? atat! quem quaerebam: sequere me.
 Simulabo quasi non noverim. heus tu! te volo.

LYCO.

Unocule, salve.

CURCULIO.

Quaeso, deridesne me?

LYCO.

De Coclitum prosapia te esse arbitror:
 Nam ii sunt unoculi.

CURCULIO.

Catapulta hoc ictum 'st mihi
 Apud Sicyonem.

LYCO.

Nam quid id refert mea,
 An aula quassa cum cinere effossus siet?

CURCULIO.

Superstitiosus hic quidem 'st: vera praedicat:

Nam illaec catapultae ad me crebro conmeant.
Adulescens, ob Rempublicam hoc intus mihi
Quod insigne habeo, quaeso, ne me incomities.

L Y C O.

Licetne inforare, si incomitari non licet?

C U R C U L I O.

Non inforabis me quidem: nec mihi placet
Tuum profecto nec forum, nec comitium.
Sed hunc, quem quaero, demonstrare si potes,
Inibis a me solidam et grandem gratiam.
Lyconem quaero trapezitam.

L Y C O.

• Dic mihi,

Quid eum nunc quaeris? aut cuiatis?

C U R C U L I O.

Eloquar.

Ab Therapontigono Platagidoro milite.

L Y C O.

Novi edepol nomen: nam mihi istoc nomine,
Dum scribo, explevi totas ceras quatuor.
Sed quid Lyconem quaeris?

C U R C U L I O.

Mandatum 'st mihi,

Ut has tabellas ad eum ferrem.

L Y C O.

Quis tu homo es?

C U R C U L I O.

Libertus illius, quem omnes Summanum vocant.

LYCO.

Summane, salve. qui Summanus? fac sciam.

CURCULIO.

Quia vestimenta, ubi obdormivit ebrius,
Summano; ob eam rem me omnes Summanum
vocat.

LYCO.

Alibi te melius est quaerere hospitium tibi:
Apud me profecto nihil est Summano loci.
Sed istum quem quaeris, ego sum.

CURCULIO.

Quaeso, tunc is es

Lyco trapezita?

LYCO.

Ego sum.

CURCULIO.

Multam me tibi
Salutem jussit Therapontigonus dicere,
Et has tabellas dare me jussit.

LYCO.

Mihin'?

CURCULIO.

Ita.

Cape, signum nosce. nostin'?

LYCO.

Quid ni noverim?
Clypeatus elephantum ubi machaera dissicit.

CURCULIO.

Quod istic scribitum est, id te orare jusserat,

Profecto ut faceres, suam si velles gratiam.

L Y C O.

Concede, inspiciam quid sit scribtum.

C U R C U L I O.

Maxume,
Tuo arbitrato, dum auferam abs te id quod peto.

L Y C O.

Miles Lyconi in Epidauro hospiti suo
Therapontigonus Platagidorus plurimam
Salutem dicit.

C U R C U L I O.

Meus hic est, hamum vorat.

L Y C O.

Tecum oro, et quaeso, qui has tabellas afferet
Tibi, ut ei detur, quam istic emi virginem,
Quod te praesente istic egi, teque interprete,
Et aurum, et vestem: jam scis, ut convenerit.
Argentum des lenoni. huic des virginem.
Ubi ipsus? cur non venit?

C U R C U L I O.

Ego dicam tibi:

Quia nudius quartus venimus in Cariam
Ex India: ibi nunc statuam volt dare auream
Solidam faciundam ex auro Philippeo, quae siet
Septempedalis: factis monumentum suis.

L Y C O.

Quamobrem istuc?

C U R C U L I O.

Dicam: quia enim Persas, Paphlagonas,

Sinopeas; Arabas, Caras, Cretanos, Syros,
Rhodiam atque Lyciam, Perediam et Perbibe-
siam,
Centauiromachiam, et Classiam Unomammiam,
Libyamque oram omnem Conterebromiam,
Dimidiam partem nationum usque omnium
Subegit solus intra viginti dies.

L Y C O.

Vah !

C U R C U L I O.

Quid mirare?

L Y C O.

Quia enim in cavea si forent
Conclusi, itidem uti pulli gallinacei,
Ita non potuere uno anno circumirier.
Credo, hercle, te esse ab illo : nam ita nugas
blatis.

C U R C U L I O.

Immo etiam porro, si vis, dicam.

L Y C O.

Nihil moror.

Sequere hac; te absolvam, qua advenisti gratia.
Atque eccum video. Leno, salve.

L E N O.

Dii te ament.

L Y C O.

Quid hoc, quod ad te venio?

L E N O.

Dicas quid velis.

L Y C O.

Argentum accipias, cum illo mittas virginem.

L E N O.

Quid, quod juratus sum?

L Y C O.

Quid id refert tua,

Dum argentum accipias?

L E N O.

Qui monet, quasi adjuvat.

Sequimini.

C U R C U L I O.

Leno, cave in te sit, mihi mora.

A C T. U S I V.

S C E N A I.

C H O R A G U S.

EDEPOL nugatorem lepīdum lepide hunc nactu 'st Phaedromus.

Halophantam an sycophantam hunc magis esse dicam nescio.

Ornamenta, quae locavi, metuo ut possim recipere.

Quamquam cum istoc mihi negoti nihil est : ipsi Phaedromo

Credidi. tamen asservabo. sed dum hic egreditur foras,

Conmonstrabo, quo in quemque hominem facile inveniatis loco,

Ne nimio opere sumat operam, si quem conventum velit,

Vel vitiosum, vel sine vitio: vel probum, vel improbum.

Qui perjurum convenire volt hominem, mitto in Comitium.

Qui mendacem et gloriosum, apud Cloacinae sacrum.

Ditis, damnosos maritos sub Basilica quaerito.

Ibidem erunt scorta exoleta, quique stipulari solent.

Symbolarum conlatores apud forum piscarium.

In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.

In medio propter Canalem, ibi ostentatores meri.

Confidentes, garrulique, et malevoli supra Lacum,

Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam,

Et qui ipsi sat habent, quod in se possit vere dicier.

Sub Veteribus, ibi sunt qui dant, quique accipiunt foenore.

Pone Castoris, ibi sunt, subito quibus credas male.

In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant.

In Velabro vel pistorem, vel lanium, vel haruspicem,

Vel qui ipsi vortant, vel qui aliis ut versentur
praebeant.

Ditis, damnosos maritos apud Leucadiam Op-
piam.

Sed interim fores crepuere: linguae moderan-
dum 'st mihi.

• S C E N A I I .

C U R C U L I O . C A P P A D O X , L Y C O .

C U R C U L I O .

I T U prae, virgo: non queo, quod pone me
est, servare.

Et aurum, et vestem omnem suam esse aibat,
quidquid haec haberet.

C A P P A D O X .

Nemo it infitias.

C U R C U L I O .

Attamen meliusculum 'st monere.

L Y C O .

Memento promisisse te, si quisquam hanc liberali
Causa manu assereret, mihi omne argentum red-
ditum iri,

Minas triginta.

C A P P A D O X .

Meminero. de istoc quietus esto.

Et nunc idem dico.

C U R C U L I O .

Et commemminisse ego haec volam te.

CAPPADOX.

Memini, et mancupio tibi dabo.

CURCULIO.

Egon' ab lenone quidquam
Mancupio accipiam? quibus sui nihil est, nisi
una lingua,

Qui abjurant, si quid creditum 'st. alienos man-
cupatis,

Alienos manumittitis, alienisque imperatis.

Nec vobis auctor ullus est, nec vosmet estis ulli.

Item genus est lenonium inter homines, meo
quidem animo,

Ut muscae, culices, pedesque, pulicesque,

Odio et malo et molestiae: bono usui estis
nulli.

Nec vobiscum quisquam in foro frugi consistere
audet.

Qui constitit, culpant eum, conspuitur, vitu-
peratur:

Eum rem fidemque perdere, tametsi nihil fecit,
aiunt.

LYCO.

Eedepol lenones, meo animo, novisti, lusce,
lepide.

CURCULIO.

Eodem, hercle, vos pono et paro. parissumi estis
iibus.

Hi saltem in occultis locis prostant, vos in foro
ipso.

Vos foenore, hi male suadendo, et lustris lacerant homines.

Rogitationes plurimas propter vos populus scivit,
Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.

Quasi aquam ferventem, frigidam esse, ita vos putatis leges.

LYCO.

Tacuisse mavellem.

CAPPADOX.

Au! male meditate male dicax es.

CURCULIO.

Indignis si male dicitur, maledictum id esse dico:
Verum si dignis dicitur, benedictum 'st, meo quidem animo.

Ego mancipem te nil moror, nec lenonem alium quemquam.

Lyco, numquid vis?

LYCO.

Bene vale.

CURCULIO.

Vale.

CAPPADOX.

Heus tu, tibi ego dico.

CURCULIO.

Eloquere, quid vis?

CAPPADOX.

Quaeso, ut hanc cures, bene ut sit isti.

Bene ego istam eduxi meae domi et pudice.

CURCULIO.

Si hujus miseret,

Ecquid das, qui bene sit?

CAPPADOX.

Malum.

CURCULIO.

Tibi opu'st hoc, qui te procures.

CAPPADOX.

Quid, stulta, ploras? ne time; bene, hercle,
vendidi ego te.

Fac sis bonae frugi sies. sequere istum bella belle.

LYCO.

Summane, numquid nunc jam me vis?

CURCULIO.

Vale atque salve,

Nam et operant^r et pecuniam benigne praebuisti.

LYCO.

Salutem multam dicito patrono.

CURCULIO.

Nuntiabo.

LYCO.

Numquid vis, Leno?

CAPPADOX.

Istas minas decem, qui me procurem,
Dum melius sit mihi, des.

LYCO.

Dabuntur. cras peti jubeto.

CAPPADOX.

Quando bene gessi rem, volo hic in fano supplicare.

Nam illam minis olim decem puellam parvolam emi.

Sed eum, qui mihi illam vendidit, numquam postilla vidi:

Periisse credo. quid id mea refert? ego argentum habeo.

Quoi homini Dei sunt propitii, lucrum ei profecto objiciunt.

Nunc rei divinae operam dabo. certum 'st bene me curare.

SCENA III.

THERAPONTIGONUS. LYCO.

THERAPONTIGONUS.

NON ego nunc mediocri incedo iratus iracundia,

Sed eapse illa, qua excidionem facere condidici oppidis.

Nunc nisi tu mihi propere properas dare jam triginta minas,

Quas ego apud te deposivi, vitam propera ponere.

LYCO.

Non edepol nunc ego te mediocri macto infortunio:

Vol. II.

D

Postquam rem divinam feci, venit in mentem
mihi,

Ne trapezita exsulatum abierit, argentum ut petam :

Ut ego potius comedim, quam ille.

THERAPONTIGONUS.

Jusseram salvere te.

CAPPADOX.

Therapontigonoplatagidore, salve: salvos quom
advenis

In Epidaurum, hic hodie apud me numquam
delinges salem.

THERAPONTIGONUS.

Bene vocas. verum vocata res est, ut male sit tibi.
Sed quid agit meum mercimonium apud te?

CAPPADOX.

Nihil apud me quidem.

Ne facias testes: neque equidem debeo quid-
quam.

THERAPONTIGONUS.

Quid est?

CAPPADOX.

Quod fui juratus, feci.

THERAPONTIGONUS.

Reddin', an non, virginem,
Priusquam te huic meae machaerae objicio, ma-
stigia?

CAPPADOX.

Vapulare ego te vehementer jubeo: ne me territes.
Illa abducta 'st: tu auferere hinc a me, si per-
ges mihi
Male loqui profecto: quoi ego, nisi malum, ni-
hil debeo.

THERAPONTIGONUS.

Mihin' malum minitare?

CAPPADOX.

Atque edepol non minitabor, sed dabo,
Mihi si pergis molestus esse.

THERAPONTIGONUS.

Leno minitatur mihi?

Meaeque pugnae proeliares plurimae obtritae ja-
cent?

At ita me machaera et clypeus

Bene juvent pugnantem in acie: nisi mihi virgo
redditur,

Jam ego te faciam ut hic formicae frustillatim
differant.

CAPPADOX.

At ita me volsellae, pecten, speculum, calami-
strum meum

Bene me amassint, meaque axicia, linteumque
extersum;

Ut ego tua magnifica verba, neque istas tuas
magnas minas

Non pluris facio, quam ancillam meam, quae la-
tinam lavat.

Ego illam reddidi, qui argentum a te attulit.

THERAPONTIGONUS.

Quis is est homo?

CAPPADOX.

Tuum libertum sese ajebat esse Summanum.

THERAPONTIGONUS.

Meum?

Atat! Curculio, hercle, verba mihi dedit, quom cogito.

Is mihi anulum surripuit.

CAPPADOX.

Perdidistin' tu anulum?

Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.

THERAPONTIGONUS.

Ubi nunc Curculionem inveniam?

CAPPADOX.

In tritico facillume

Vel quingentos Curculiones pro uno faxo reperias.

Ego abeo. vale atque salve.

THERAPONTIGONUS.

Male vale; male sit tibi.

Quid ego faciam? maneam an abeam? siccine mihi esse os oblitum?

Cupio dare mercedem, qui illunc, ubi sit, conmonstret mihi.

A C T U S V.

S C E N A I.

C U R C U L I O.

ANTIQUOM Poëtam audiui scribisse in Tragœdiâ :

Mulieres duas peiores esse, quam unam. res ita 'st.
Verum mulierem pejorem, quam haec amica 'st
Phaedromi,

Non vidi, neque audiui, neque pol dici, nec
fingi potest

Pejor, quam haec est : quae ubi me habere hunc
conspicata 'st anulum,

Rogat unde habeam. quid id tu quaeris? quia
mihi quaesito 'st opus.

Nego me dicere. ut eum eriperet, manum arripuit mordicus.

Vix foras me abripui, atque effugi. apage istanc
caniculam.

S C E N A . I I .

PLANESIUM . PHAEDROMUS . CURCULIO .

THERAPONTIGONUS.

P L A N E S I U . M .

PHAEDROME, propera.

P H A E D R O M U S .

Quid properem?

D 4

PLANESIUM.

Parasitum ne amiseris.

Magna res est.

PHAEDROMUS.

Nulla 'st mihi: nam, quam habui, absumsi
celeriter.

PLANESIUM.

Tene.

PHAEDROMUS.

Quid negoti est?

PLANESIUM.

Rogita, unde istunc habeat anulum:

Pater istum meus gestitavit.

CURCULIO.

At mea matertera.

PLANESIUM.

Mater ei utendum dederat.

CURCULIO.

Pater tuus rursum mihi.

PLANESIUM.

Nugas garris.

CURCULIO.

Soleo. nam propter eas vivo facilius.

Quid nunc?

PLANESIUM.

Obsecro, parentisne meos mihi prohibeas?

CURCULIO.

Quid? ego sub gemman' abstrusos habeo tuam
matrem et patrem?

P L A N E S I U M.

Libera ego sum nata.

C U R C U L I O.

Et alii multi, qui nunc serviunt.

P L A N E S I U M.

Enimvero irascor.

C U R C U L I O.

Dixi equidem tibi, unde ad me hic
pervenerit.Quotiens dicendum 'st? elusi militem, inquam,
in alea.

T H E R A P O N T I G O N U S.

Salvos sum : eccum, quem quaerebam. quid agis,
bone vir?

C U R C U L I O.

Audio.

Si vis tribus bolis, vel in chlamydem.

T H E R A P O N T I G O N U S.

Quin tu is in malam crucem
Cum boletis, cum bulbis : redde etiam argen-
tum, aut virginem.

C U R C U L I O.

Quod argentum, quas tu mihi tricas narras? quam
tu virginem

Me reposcis?

T H E R A P O N T I G O N U S.

Quam ab lenone abduxti hodie, scelus viri.

Quem Parasitus hic te elusit.

PLANESIUM.

Per tua genua te obsecro,
Ut nos facias certiores.

THERAPONTIGONUS.

Quid istuc ad vos attinet?
Quaeratis chlamydem et machaeram hanc, unde
ad me pervenerit.

CURCULIO.

Ut fastidit gloriosus!

THERAPONTIGONUS.

Mitte istum: ego dicam omnia.

• CURCULIO.

Nihil est, quidquid ille dicit.

PLANESIUM.

• Fac me certiore, obsecro.

THERAPONTIGONUS.

Ego dicam: surge. hanc rem agite, atque animum advortite.

Pater meus habuit Periphanes.

PLANESIUM.

Periphanes?

THERAPONTIGONUS.

Is, priusquam moritur, mihi dedit tamquam suo,
Ut aequom fuerat, filio.

PLANESIUM.

Proh Juppiter!

THERAPONTIGONUS.

Et iste me heredem fecit.

PLANESIUM.

Pietas mea,

Serva me, quando ego te servavi sedulo.

Frater mi, salve.

THERAPONTIGONUS.

Qui credam istuc ego? cedo,

Si vera memoras, quae fuit mater tua?

PLANESIUM.

Cleobula.

THERAPONTIGONUS.

Nutrix quae fuit?

PLANESIUM.

Archestrata.

Ea me spectatum tulerat per Dionysia.

Postquam illo ventum 'st, jam ut me conlocaverat,

Exoritur ventus turbo: spectacula ibi ruunt:

Ego pertimesco: tum ibi me, nescio quis, arripit,

Timidam atque pavidam, nec vivam, nec mortuam.

Nec, quo me pacto abstulerit, possum dicere.

THERAPONTIGONUS.

Memini istanc turbam fieri: sed tu dic mihi,

Ubi is est homo, qui te surripuit?

PLANESIUM.

Nescio.

THERAPONTIGONUS.

Si haec volt.

PLANESIUM.

Mi frater, cupio.

THERAPONTIGONUS.

Fiat.

CURCULIO.

Bene facis.

• PHAEDROMUS.

Spondesne, miles, mihi hanc uxorem?

THERAPONTIGONUS.

Spondeo.

PHAEDROMUS.

Et ego huic cibum una spondeo.

THERAPONTIGONUS.

Lepide facis.

Sed eccum lenonem, incedit, thesaurum meum.

S C E N A I I I.

CAPPADOX. THERAPONTIGONUS.

PHAEDROMUS. PLANESIUM.

CAPPADOX.

ARGENTARIIS male credi qui ajunt, nugae
praedicant;

Nam et bene et male credi dico: id adeo hodie
ego expertus sum.

Non male creditur, qui numquam reddunt, sed
prorsum perit.

Velut decem minas dum hic solvit, omnis men-
sas transiit.

Postquam nihil fit, clamore hominem posco. ille
in jus me vocat.

Pessume metui, ne mihi hodie apud Praetorem
solveret.

Verum amici compulerunt, reddit argentum do-
mo.

Nunc domum properare certum 'st.

T H E R A P O N T I G O N U S.

Heus tu, Leno, te volo.

P H A E D R O M U S.

Et ego te volo.

C A P P A D O X.

At ego vos nolo ambos.

T H E R A P O N T I G O N U S.

Sta, sis, illico,

Atque argentum propere propera vomere.

C A P P A D O X.

Quid mecum 'st tibi?

Aut tecum? aut?

T H E R A P O N T I G O N U S.

Quia' ego ex te hodie faciam pilum
catapultarium:

Atque ita te nervo torquebo, itidem uti catapul-
tae solent.

P H A E D R O M U S.

Delicatum te hodie faciam cum catello ut ac-
cubes,
Ferreo ego dico.

C A P P A D O X.

At ego vos ambo in robusto carcere
Ut pereatis.

T H E R A P O N T I G O N U S.

Collum obstringe, abduce istum in malam
crucem.

P H A E D R O M U S.

Quid? quid est? ipse ibit potius.

C A P P A D O X.

Proh Deum atque hominum fidem!
Hocce pacto indemnatum atque intestatum me
abripi?
Obsecro, Planesium, et te, Phaedrome, auxi-
lium ut feras.

P L A N E S I U M.

Frater, obsecro te, noli hunc condemnatum
perdere.
Bene et pudice me domi habuit.

T H E R A P O N T I G O N U S.

Haud voluntate id sua:
Aesculapio huic habeto, quom pudica es, gra-
tiam.
Nam si is valuisset, jam pridem, quoquo pos-
set, mitteret.

PHAEDROMUS.

Animum advortite, si potis sum hoc inter vos componere.

Mitte istunc. accede huc, Leno. dicam meam sententiam:

Siquidem vultis, quod decrero, facere.

CAPPADOX.

Tibi permittimus:

Dum quidem, hercle, ita iudices, ne quisquam a me argentum auferat.

THERAPONTIGONUS.

Quodne promisti?

CAPPADOX.

Qui promisi?

PHAEDROMUS.

Lingua.

CAPPADOX.

Eadem nunc nego.

Dicendi, non rem perdendi gratia, haec nata est mihi.

THERAPONTIGONUS.

Nihil agit: collum obstringe homini.

CAPPADOX.

Jamjam faciam ut jusseris.

THERAPONTIGONUS.

Quando vir bonus es, responde, quod rogo.

CAPPADOX.

Roga quod lubet.

E 2

THERAPONTIGONUS.

Promistin', sî liberali quisquam hanc assereret
manu,

Te omne argentum redditurum?

CAPPADOX.

Non conmemini dicere.

THERAPONTIGONUS.

Quid? negas?

CAPPADOX.

Nego hercle vero. quo praesente? quo in
loco?

THERAPONTIGONUS.

Me ipso praesente et Lycone trapezita.

CAPPADOX.

Non taces?

THERAPONTIGONUS.

Non taceo.

CAPPADOX.

Non? ego te floccifacio, ne me territes.

THERAPONTIGONUS.

Me ipso praesente et Lycone factum 'st.

PHAEDROMUS.

Satis credo tibi.

Nunc adeo, ut tu scire possis, Leno, meam sen-
tentiam?

Libera haec est, hic hujus frater est, haec autem
illius soror.

Haec mihi nubit: tu huic argentum redde. hoc
judicium meum 'st.

THERAPONTIGONUS.

Tu autem in nervo jam jacebis, nisi mihi argentum redditur.

CAPPADOX.

Hercle, istam rem judicasti perfidiose, Phaedrome.

Et tibi oberit: et te, miles, Dii Deaeque perduint!

Tu me sequere.

THERAPONTIGONUS.

Quo sequar ego te?

CAPPADOX.

Ad trapezitam meum,

Ad Praetorem. nam inde rem solvo omnibus, quibus debeo.

THERAPONTIGONUS.

Ego te in nervom, hanc ad Praetorem hinc rapiam, ni argentum refers.

CAPPADOX.

Ego te vehementer perire cupio, ne tu me nescias.

THERAPONTIGONUS.

Itane vero?

CAPPADOX.

Ita hercle vero.

THERAPONTIGONUS.

Novi ego hos pugnoscere.

CAPPADOX.

Quid tum?

THERAPONTIGONUS.

Quid tum? rogitas? hisce ego, si tu me
inritaveris,

Placidum ted hodie reddam.

CAPPADOX.

Age ergo, recipe actutum.

THERAPONTIGONUS.

Licet.

PHAEDROMUS.

Tu, miles, apud me coenabis. hodie fient nuptiae.

THERAPONTIGONUS.

Quae res bene vortat mihi et vobis, spectatores, plaudite.

M. ACCI PLAUTI
EPIDICUS.

DRAMATIS PERSONAE.

EPIDICUS, }
THESPRIO, } servi.

STRATIPPOCLES, }
CHAERIBULUS, } adolescentes.

APOECIDES, }
PERIPHANES, } senes.

MILES.

Euborcas

PHILIPPA, mulier.

VIRGO.

FIDICINA.

DANISTA.

GREGX.

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I.

*EMIT fidicinam : filiam credens : senex
 Persuasu servi , aliam qui conducticiam
 Iterum pro amica ei subjecit. filio
 Dat herili argentum. eo sororem destinat
 Inprudens juvenis. mox compressae , ac militis
 Cognoscit opera sibi senex os sublitum ,
 Ut ille amicam , haec quaeritabat filiam.
 Sed inventa gnata , servolum emittit manu.*

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I.

*PERIPHANIS senis filius Stratippocles , cum
 amaret quandam , proficiscitur in militiam. Cumque
 crebras literas mitteret ad servum Epidicum , de
 redimenda amica , id tandem effectum servus dedit :
 cum senex filiam , quam susceperat ex quadam Epi-
 dauria , captam redimi jussisset. nam pro illa fidi-
 cinam , quam filius amabat , seni adduxit. Postea
 adolescens aliam amare coepit absens inter captivas ,
 et quadraginta illam minis mercatus fuit Thebis. Ea
 erat amissa filia , et jussa requiri soror adolescentis.
 Sed hoc ille ignorabat. Oportebat autem argen-*

tum, quod foenore acceptum solverat, statim numerari Danistae, qui mox adventurus erat cum adolescente. Id negotii datur Epidico, qui arte circumvenit senem, et persuadet ei, ut praemeretur fidicinam, quam filius perdit amaret. Ita illas minas XL elicit, et conductam fidicinam, quasi ad rem divinam, adducit ad senem. Cum omnia facta palam, et Epidicus in summo periculo esset, agnoscitur filia amissi senis: quae quasi opera ac diligentia reperta sit sua, ita servus libertatem obtinet. Fabula est eleganter composita, in magna varietate, cujus laus apud ipsum auctorem exstat in Bacchidibus, Act. II, 2, ubi ille, illam tamquam se ipsum amare, ait.

ACTUS PRIMUS.

SCENA I.

EPIDICUS. THESPRIO.

EPIDICUS.

HÆUS adolescens.

THESPRIO.

Quis properantem meprehendit pallio?

EPIDICUS.

Familiaris.

THESPRIO.

Fateor: nam odio es nimium familiariter.

EPIDICUS.

Respice vero, Thesprio.

THESPRIO.

Oh! Epidicumne ego conspikor?

EPIDICUS.

Certe oculis recte úteris.

THESPRIO.

Salve.

EPIDICUS.

Dii dent, quae velis.

Venire salvom gaudeo.

THESPRIO.

Quid ceterum?

EPIDICUS.

Quod eo assol

Coena tibi dabitur.

THESPRIO.

Spondeo.

EPIDICUS.

Quid?

THESPRIO.

Me accepturum, si dal

EPIDICUS.

Quid tu? agis ut velis?

THESPRIO.

Exemplum adest.

EPIDICUS.

Intellego. eueg

Corpulentior videre atque habitior.

THESPRIO.

Huic gra

EPIDICUS.

Quam quidem jamdiu te perdidisse oportuit.

THESPRIO.

Minus jam furtificus sum, quam antehac.

EPIDICUS.

Quid ita?

THESPRIO.

Rapio propale

EPIDICUS.

Dii immortales infelicitent! ut tu es gradibus gr
dibus!

Nam ut apud portum te conspexi, curriculo occipi sequi :

Vix adipiscendi potestas modo fuit.

THESPRIO.

Scurra es.

EPIDICUS.

Scio,

Te esse quidem hominem militarem.

THESPRIO.

Audacter quamvis dicito.

EPIDICUS.

Quid ais, perpetuon' valuisti?

THESPRIO.

Varie.

EPIDICUS.

Qui varie valent,
Caprigenum hominum non placet mihi, neque
pantherinum genus.

THESPRIO.

Quid tibi vis dicam, nisi quod est?

EPIDICUS.

Ut illa respondeas probe.

Quid herilis noster filius? valet?

THESPRIO.

Pugilice atque athleticæ.

EPIDICUS.

Voluptabilem mihi nuntium tuo adventu attulisti. sed ubi

Sine, perdat : alia apportabunt eii Nerei filiae.
Id modo videndum 'st, ut materies suppetat scu
tariis,

Si in singulis stipendiis is ad hostis exuvias dabi

T H E S P R I O.

Supersede istis rebus jam.

E P I D I C U S.

Tu ipse, ubi lubet, finem face

T H E S P R I O.

Desiste percontarier.

E P I D I C U S.

Eloquere, ipse ubi est Stratippocles

T H E S P R I O.

Est caussa, qua caussa simul mecum ire veritu'st.

E P I D I C U S.

Quidnam id est

T H E S P R I O.

Patrem videre se non volt etiam nunc.

E P I D I C U S.

Quapropter?

T H E S P R I O.

. Scie
Quia forma lepida et liberali captivam adulescen
tulam

De praeda mercatu'st.

E P I D I C U S.

Quid ego ex te audio?

T H E S P R I O.

Hoc quod fabulo

E P I D I C U S.

Cur eam emit?

T H E S P R I O.

Animi caussa.

E P I D I C U S.

Quot illic homo animos habet?

Nam certo, priusquam hinc ad legionem abiit
domo,Ipse mandavit mihi, ab lenone ut fidicina,
Quam amabat, emeretur sibi. id ei inpetratum
reddidi.

T H E S P R I O.

Utcumque in alto ventus est, Epidice, exin ve-
lum vortitur.

E P I D I C U S.

Vae misero mihi! male perdidit me.

T H E S P R I O.

Quid istuc? quidnam est?

E P I D I C U S.

Quid? istanc quam emit, quanti eam emit?

T H E S P R I O.

Vili.

E P I D I C U S.

Haud istuc te rogo.

T H E S P R I O.

Quid igitur?

E P I D I C U S.

Quot minis?

Vol. II.

F

THESPRIO.

Tot.

EPIDICUS.

Quadraginta mi

THESPRIO.

Id adeo argentum ab Danista apud Thebas sur
foenore,

In dies minasque argenti singulas, numis.

EPIDICUS.

Pap

THESPRIO.

Et is Danista advenit una cum eo, qui arg
tum petit.

EPIDICUS.

Dii immortales, ut ego interii basilice!

THESPRIO.

Quid jam? aut quid e

Epidice?

EPIDICUS.

Perdidit me.

THESPRIO.

Quis?

EPIDICUS.

Ille, qui perdidit arma.

THESPRIO.

N:

Quid ita?

EPIDICUS.

Quia cotidie ipse ad me ab legione episto

Mittebat. sed taceam optimum 'st. plus scire satiu 'st, quam loqui

Servom hominem. ea sapientia 'st.

T H E S P R I O.

Nescio edepol, quid tu timidu 's.

Trepidas, Epidice: ita voltum tuum video. videre conmeruisse

Hic, me absente, in te aliquid mali.

E P I D I C U S.

Potin' ut molestus ne sis?

T H E S P R I O.

Abeo.

E P I D I C U S.

Asta, abire hinc non sinam.

T H E S P R I O.

Quid nunc me retines?

E P I D I C U S.

Amatne istam, quam emit de praeda? *

T H E S P R I O.

Rogas? deperit.

E P I D I C U S.

Detegetur corium de tergo meo.

T H E S P R I O.

Plusque amat, quam te umquam amavit.

E P I D I C U S.

Juppiter te perduit!

T H E S P R I O.

Mitte nunc jam: nam ille me vetuit domum

Venire : ad Chaeribulum jussit huc in proximum : ibi manere jussit.

Eo venturu 'st ipse.

E P I D I C U S.

Quid ita ?

T H E S P R I O.

Dicam. quia patrem prius
Se convenire non volt, neque conspiciari, quam
id argentum,

Quod debetur pro illa, dinumeraverit.

E P I D I C U S.

Heu edepol res turbulentas!

T H E S P R I O.

Mitte me, ut eam nunc jam.

E P I D I C U S.

Haecine ubi scibit senex? puppis
Pereunda 'st probe.

T H E S P R I O.

Quid istuc ad me attinet, quo tu
intereas modo.

E P I D I C U S.

Quia perire solus nolo, te cupio perire mecum,
Benevolens cum benevolente.

T H E S P R I O.

Abi in malam rem maxumam a me
Cum istac conditione.

E P I D I C U S.

I sane, si quid festinas magis.

T H E S P R I O.

Numquam hominem quemquam conveni, unde
abierim lubentius.

E P I D I C E U S.

Illic hinc abiit : solus es nunc. quo in loco hæc
res sit, vides,

Epidice : nisi quid tibi in tete auxili 'st, absum-
tus es.

Tantæ in te inpendent ruinae, nisi suffulcis fir-
miter,

Non potes subsistere, itaque in te inruunt mon-
tes mali.

Neque, ego nunc quomodo me expeditum ex
inpedito faciam,

Consilium placet. ego miser perpuli meis dolis
senem,

Ut censeret suam sese emer^o filiam. is suo filio
Fidicinam emit, quam ipse amat, quam abiens
mandavit mihi.

Is sibi nunc alteram ab legione adduxit animi.
Causa. corium perdidit : nam ubi senex senserit
Sibi data esse verba, virgis dorsum depoliet
meum.

At enim tu praecave. nihil est istuc. plane hoc
conruptum 'st caput.

Nequam homo es, Epidice. qui tibi libido 'st
male loqui?

Quia tute te deseris. quid faciam? men' tu rogas?
Tu quidem antehac aliis solebas dare consilia
mutua.

Quid? quid? aliqua reperiundum 'st. sed ego
cesso ire obviam

Adulescenti, ut, quid negoti sit, sciam? atque
ipse illic est.

Tristis est. cum Chaeribulo incedit aequali suo.

Huc concedam, orationem unde horum placide
persequar.

S C E N A I I.

STRATIPPOCLES. CHAERIBULUS.

EPIDICUS.

STRATIPPOCLES.

REM tibi sum elocutus omnem, Chaeribule,
atque admodum

Meorum maerorum atque amorum summam
edictavi tibi.

CHAERIBULUS.

Praeter aetatem et virtutem stultus es, Stratip-
pocles.

Idne pudet te, quia captivam, genere progna-
tam bono,

In praeda es mercatus? quis erit, vitio qui id
vortat tibi?

STRATIPPOCLES.

Qui invident, omnis inimicos mi istoc facto
reperi:

At pudicitiae ejus numquam nec vim, nec vi-
tium attuli.

CH A E R I B U L U S.

Jám istoc probior es, meo quidem animo, quom
in amore temperes.

S T R A T I P P O C L E S.

Nihil agit, qui diffidentem verbis solatur suis.
Is est amicus, qui in re dubia re juvat, ubi re
est opus.

CH A E R I B U L U S.

Quid tibi me vis facere?

S T R A T I P P O C L E S.

Argenti dare quadraginta minas,
Quod Danistae detur, unde ego illud sumsi foe
more.

CH A E R I B U L U S.

Si hercle haberem, non negarem.

S T R A T I P P O C L E S.

Nam quid te igitur retulit,
Beneficum esse oratione, si ad rem auxilium
emortuum 'st?

CH A E R I B U L U S.

Quin edepol egomet clamore diffatigor, differor.

S T R A T I P P O C L E S.

Malim istiusmodi mihi amicos furno mersos,
quam foro.

Sed operam Epidici nunc me emere pretio pre
tioso velim.

Quem quidem ego hominem inrigatum plagis
pistori dabo;

Nisi hodie prius conparassit mihi quadraginta
minas,

Quam argenti fuero elocutus ei postremam syl-
labam.

E P I D I C U S.

Salva res est: bene promittit: spero servabit fidem.
Sine meo sumtu paratae jam sunt scapulis sym-
bolae.

Aggrediar hominem. advenientem peregre herum
suum Stratippoclem

Salva inperit salute servos Epidicus.

S T R A T I P P O C L E S.

Ubi is est?

E P I D I C U S.

Adest.

Salvom te gaudeo huc advenisse.

S T R A T I P P O C L E S.

Tam tibi istuc credo, quam mihi.

E P I D I C U S.

Benene usque valuisti?

S T R A T I P P O C L E S.

A morbo valui, ab animo aeger fui.

E P I D I C U S.

Quod ad me attinuit, ego curavi: quod mandasti
mihi,

Inpetratum 'st: emta ancilla 'st, quod tute ad me
litteras

Missiculabas.

S T R A T I P P O C L E S.

Perdidisti omnem operam.

E P I D I C U S.

Nam qui perdidit?

S T R A T I P P O C L E S.

Quia meo neque cara, 'st cordi, neque placet.

E P I D I C U S.

Quid retulit

Mihi tantopere te mandare, et mittere ad me
epistolas?

S T R A T I P P O C L E S.

Illam amabam olim, nunc jam alia cura inpen-
det pectori.

E P I D I C U S.

Hercle miserum 'st, ingratum esse id omne quod
facias bene.Ego quod benefeci, malefeci: quia amor muta-
vit locum.

S T R A T I P P O C L E S.

Desipiebam mentis, cum illas scribtas mittebam
tibi.

E P I D I C U S.

Men' piacularum oportet fieri ob stultitiam tuam?
Ut meum tergum stultitiae tuae subdas succida-
neum?

C H A E R I B U L U S.

Quid istic verba facimus? huic homini opu'st
quadraginta minis

Celeriter calidis, Danistae quas resolvat, et cito.

EPIDICUS.

Dic modo, unde auferre me vis? a quo trapezita peto?

STRATIPPOCLES.

Unde libet. nam ni ante Solem occasum hoc argentum eloces,
Meam domum ne inbitas: tu te in pistrinum recta inferas.

EPIDICUS.

Facile tu istuc sine periculo et cura, corde libero
Fabulare. novi ego nostros: mihi dolet, quom ego vapulo.

STRATIPPOCLES.

Quid tu nunc? patierin' ut ego me interimam?

EPIDICUS.

Ne feceris.

Ego istuc accedam periculum potius atque audaciam.

STRATIPPOCLES.

Nunc places; nunc ego te laudo.

EPIDICUS.

Patiar ego istuc quod lubet.

STRATIPPOCLES.

Quid de illa fiet fidicina igitur?

EPIDICUS.

Aliqua reperibitur:

Aliqua ope exsolvam, extricabor aliqua.

STRATIPPOCLES.

Plenus consili es.

Novi ego te.

E P I D I C U S.

Est Euboicus miles locuples, multo auro
potens,

Qui ubi tibi istam emtam esse scibit, atque hanc
adductam alteram,

Continuo te orabit ultro, ut illam transmittas sibi.
Sed ubi illa 'st, quam tu adduxisti tecum?

S T R A T I P P O C L E S.

Jam faxo hic erit.

C H A E R I B U L U S.

Quid hic nunc agimus?

S T R A T I P P O C L E S.

Eamus intro huc ad te, ut hunc hodie diem
Luculente habeamus.

E P I D I C U S.

Ite intro. ego de re argentaria
Jam senatum convocabo in corde consiliarium,
Quoi potissimum indicatur bellum, unde argen-
tum auferam.

Epidice, vide quid agas: ita res subito haec ob-
jecta 'st tibi.

Non enim nunc tibi dormitandum, neque cun-
ctandi copia 'st.

At eundem senem oppugnare certum 'st consi-
lium. i, i, abi

Intro, atque adulescenti dic jam nostro herili filio,
Ne hic foras ambulet, neve usquam veniat ob-
viam seni.

ACTUS II.

SCENA I.

APOECIDES. PERIPHANES.

APOECIDES.

PLERIQUE homines, quos quom nihil refert, pudet: ubi pudendum 'st, Ibi eos deserit pudor, quom usus est, ut pudeat. is adeo tu es. quid Est, quod pudendum siet, genere natam bono, pauperem domum Ducere uxorem? praesertim eam, qua ex tibi conmemores Hanc, quae domi 'st, filiam prognatam.

PERIPHANES.

Revereor filium.

APOECIDES.

At pol ego te credidi uxorem, quam tu extulisti, pudore exsequi:
Quoius quotiens sepulcrum vides, sacrificas illico Orco hostiis:
Neque adeo injuria, quia licitum 'st eam tibi vivendo vincere.

PERIPHANES.

Oh! Hercules ego fui, dum illa mecum fuit. neque sexta aeruinna Acerbior Herculi, quam illa mihi est objecta.

A P O E C I D E S.

Pulchra

Edepol dos pecunia 'st.

P E R I P H A N E S.

Quae quidem pol non maritata 'st.

S C E N A I I.

EPIDICUS. APOECIDES. PERIPHANES.

E P I D I C U S.

ST, st! tacete. habete animum bonum. liquido exeo foras

Auspicio, avi sinistra: acutum cultrum habeo,
senis qui exenterem

Marsupium. sed eccum ipsum ante aedis conspici-
cor Apoecidae,

Qualis volo, vetulos duo. jam ego me convor-
tam in hirudinem,

Atque eorum exsugebo sanguinem, senati qui
columen cluent.

A P O E C I D E S.

Continuo ut maritus fiat.

P E R I P H A N E S.

Laudo consilium tuum.

A P O E C I D E S.

Nam ego illum audiui in amore haerere, apud
nescio quam fidicinam.

P E R I P H A N E S.

Id ego excrucior.

E P I D I C U S.

Dii, hercle, omnes me adjuvant, au-
gent, amant.Ipsi hi quidem mihi dant viam, quo pacto ab se
argentum auferam.Age nunc jam orna te, Epidice, et palliolum in
collum conjice;Itaque assimilato, quasi per urbem totam homi-
nem quaesiveris.Age, si quid agis. Dii immortales, utinam con-
veniam domiPeriphanem! per omnem urbem quem sum de-
fessus quaerere:Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio, at-
que in foro,Per myropolia, et lanienas, circumque argen-
tarias.Rogitando sum raucus factus, paene in cursu
concidi.

P E R I P H A N E S.

Epidice.

E P I D I C U S.

Epidicum quis est qui revocat?

P E R I P H A N E S.

Ego sum Periphanes.

A P O E C I D E S.

Et ego Apoecides sum.

E P I D I C U S.

Et ego quidem sum Epidicus. sed, here,
optuma

Vos video ambo advenire opportunitate.

P E R I P H A N E S.

Quid rei est?

E P I D I C U S.

Mane: sine respirem, quaeso.

P E R I P H A N E S.

Immo acquiesce.

E P I D I C U S.

Animo male est.

Recipiam anhelitum.

A P O E C I D E S.

Clementer requiesce.

E P I D I C U S.

Animum advortite.

A legione omnes remissi sunt domum Thebis.

A P O E C I D E S.

Quis hoc

Scit factum?

E P I D I C U S.

Ego ita esse factum dico.

P E R I P H A N E S.

Scin' tu istuc?

E P I D I C U S.

Scio.

P E R I P H A N E S.

Qui tu scis?

E P I D I C U S.

Quia ego ire vidi milites *plenis viis*.
Arma referunt, et jumenta ducunt.

P E R I P H A N E S.

Nimis factum bene!

E P I D I C U S.

Tum captivorum quid ducunt secum! pueros,
virgines,
Binos, ternos: alius quinque: fit concursus per
vias.
Filios suos quisque visunt.

P E R I P H A N E S.

Hercle rem gestam bene!

E P I D I C U S.

Tum meretricum numerus tantus, quantum in
urbe omni fuit,
Obviam ornatae occurrebant suis quaeque ama-
toribus:
Eos captabant. id adeo, qui maxume animum ad-
vorterim,
Pleraeque hae sub vestimentis secum habebant
retia.
Quom ad portum venio, atque ego illam illic
video praestolarier:
Et cum ea tibicinae ibant quatuor.

P E R I P H A N E S.

Quicum, Epidice?

EPIDICUS.

Cum illa, quam tuus gnatus annos multos dea-
mat, deperit,

Ubi fidemque, remque, seque, teque properat
perdere:

Ea praestolabatur illum apud portam.

PERIPHANES.

Viden' veneficam!

EPIDICUS.

Sed vestita, aurata, ornata, ut lepide! ut con-
cinne! ut nove!

PERIPHANES.

Quid erat induta? an regillam induculam, an
mendiculam,

Inpluviatam? ut istae faciunt vestimentis nomina.

EPIDICUS.

Utin' inpluvium induta eat?

PERIPHANES.

Quid istuc est mirabile?

Quasi non fundis exornatae multae incedant per
vias.

At tributus quom imperatu 'st, negant pendi
potesse:

Illis, quibus tributus major penditur, pendi pot-
est.

Quid istae, quae vesti quotannis nomina inve-
niunt nova:

Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum
caesicium,

Vol. II.

G

Intusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam,
Subparum aut subnimum, ricam, basilicum, aut
exoticum,

Cumatile aut plumatile, cerinum aut melinum.
gerrae maxumae!

Canis quoque etiam ademtum 'st nomen.

E P I D I C U S.

Qui?

P E R I P H A N E S.

Vocant Laconicum.

Haec vocabula auctiones subigunt ut faciant viri.
Quin tu, ut ocepisti, loquere.

E P I D I C U S.

Ocepere aliae mulieres

Duae post me sic fabulari inter sese. ego abscessi
solens

Paulum ab illis: dissimulabam me harum sermo-
ni operam dare.

Nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar ta-
men,

Quae loquerentur.

P E R I P H A N E S.

Id lubido est scire.

E P I D I C U S.

Ibi illarum altera

Dixit illi, quicum ipsa ibat.

P E R I P H A N E S.

Quid?

E P I D I C U S.

Tace ergo, ut audias.

Postquam illam sunt conspicatae, quam tuus
gnatus deperit,

Quam facile et quam fortunate evenit illi, obse-
cro, mulieri,

Liberare quam volt amator! quisnam is est? in-
quit altera

Illi. ibi nominat Stratippoclem Periphanae filium.

P E R I P H A N E S .

Perii

Hercle! quid ego ex te audio?

E P I D I C U S .

Hoc quod actum. egomet post, ubi
illas audiui loqui,

Coepi rursum vorsum ad illas pauxillatim acce-
dere,

Quasi retruderet hominum me vis invitum.

P E R I P H A N E S .

Intellego.

E P I D I C U S .

Ibi illa interrogavit illam: qui scis? quis id dixit
tibi?

Quin hodie allatae sunt tabellae ad eam a Stra-
tippocle, eum

Argentum sumsisse apud Thebās ab Danista foe-
nore:

Id paratum, et sese ob eam rem id ferre.

P E R I P H A N E S .

Cedo, ego occidi!

E P I D I C U S .

Haec aibat sic audivisse se ab'ea, atque ab epi-
stola.

E P I D I C U S.

Sic faciundum censeo.

Quasi tu cupias liberare fidicinam animi gratia,
 Quasique ames vehementer tu illam.

P E R I P H A N E S.

Quam ad rem istuc refert?

E P I D I C U S.

Rogas?

Ut enim praestines argento, priusquam veniat
 filius,

Atque ut eam te in libertatem dicas emere.

P E R I P H A N E S.

Intellego.

E P I D I C U S.

Ubi erit emta, ut aliquo ex urbe amoveas: nisi
 quid tua

Secus sententia 'st.

P E R I P H A N E S.

Immo docte.

E P I D I C U S.

Quid tu autem, Apoecides?

A P O E C I D E S.

Quid ego jam? nisi te conmentum nimis astute
 intellego.

E P I D I C U S.

Jam tunc igitur amota ei erit omnis consultatio
 Nuptiarum, ne gravetur, quod velis.

A P O E C I D E S.

Vive sapis: et placet.

E P I D I C U S.

Tum tute igitur callide, quidquid acturus, age.

P E R I P H A N E S.

Rem, hercle, loquere.

E P I D I C U S.

Et reperi, haec te qui abscedat suspicio.

P E R I P H A N E S.

Sine me scire.

E P I D I C U S.

Scibis: audi.

A P O E C I D E S.

Sapit hic pleno pectore.

E P I D I C U S.

Opus est homine, qui illo argentum deferat pro
fidicina.

Nam te illo non aequè opus facto 'st.

P E R I P H A N E S.

Quid jam?

E P I D I C U S.

Ne te censeat

Fili caussa facere.

P E R I P H A N E S.

Docte.

E P I D I C U S.

Quo illum ab illa prohibeas,

Ne qua ob eam suspicionem difficultas eveniat.

P E R I P H A N E S.

Quem hominem inveniemus ad eam rem utilem?

E P I D I C U S.

Hic erit optumus.

Hic poterit cavere recte, Jura qui et Leges tenet.

A P O E C I D E S.

Epidice, habeas gratiam.

E P I D I C U S.

Sed ego istuc faciam sedulo.

Ego illum conveniam, atque adducam huc ad
te, quonia 'st fidicina,

Atque argentum ego cum hoc feram.

P E R I P H A N E S.

Quanti emi potest minimo?

E P I D I C U S.

, Illane?

Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo
minis.Verum, si plus dederis, referam: nihil in ea re
captio 'st.Atque id non decem occupatum tibi erit argen-
tum dies.

P E R I P H A N E S.

Qui dum?

E P I D I C U S.

Quia enim mulierem illam alius adulescens
deperit,Auro opulentus, magnus miles, Rhodius, raptor
hostium,Gloriosus. hic emet illam de te, et dabit aurum
lubens.

Face modo : est lucrum hic tibi amplum.

PERIPHANES.

Deos quidem oro.

EPIDICUS.

Inpetras.

APOECIDES.

Quin tu is intro, atque huc argentum promis.
ego visam ad forum :

Epidice, eo veni.

EPIDICUS.

Ne abeas, priusquam ego ad te venero.

APOECIDES.

Usque opperiar.

PERIPHANES.

Sequere tu intro.

EPIDICUS.

I, numera : nil ego te moror.

SCENA III.

EPIDICUS.

NULLUM esse opinor ego agrum in agro Attico
Aequae feracem, quam hic est noster Periphanes:
Quin ex occluso atque obsignato armario
Decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.
Quod pol ego metuo, si senex resciverit,
Ne ulmos parasitos faciat, quae usque attondeant.
Sed me una turbat res ratioque : Apocidi

Quam ostendam fidicinam aliqua conducticiam.
 Atque id quoque habeo. mane me jussit senex
 Conducere aliquam fidicinam sibi huc domum,
 Dum rem divinam faceret, cantaret sibi.
 Ea conducetur, atque ei praemonstrabitur,
 Quo pacto fiat subdola advorsus senem.
 Ibo intro, argentum accipiam ab damnoso sene.

A C T U S I I I.

S C E N A I.

STRATIPPOCLES, CHAERIBULUS.

STRATIPPOCLES.

EXSPECTANDO exedor miser, atque exente-
 ror, quomodo mihi
 Epidici blanda dicta eveniant. nimis diu maceror.
 Sitne quid, necne sit, scire cupio.

CHAERIBULUS.

Per illam tibi copiam,
 Copiam parare aliam licet: scivi equidem in prin-
 cipio
 Illico nullam tibi esse in illo copiam.

STRATIPPOCLES.

Interii hercle ego!

CHAERIBULUS.

Absurde facis, qui angas te animi.

STRATIPPOCLES.

Si hercle ego illum semel prehendero,

Numquam inridere nos illum inultum sinam ser-
vom hominem.

C H A E R I B U L U S.

Quid illum ferre vis?

S T R A T I P P O C L E S.

Quid? tibi quoi divitiae domi maxumae
Sunt, is nummum nullum habes, nec sodali tuo
in te copia 'st.

C H A E R I B U L U S.

Si, hercle, habeam, pollicear lubens: verum ali-
quid, aliqua, aliquo modo,
Alicunde, ab aliqui, aliqua tibi spes est fore me-
cum fortunam.

S T R A T I P P O C L E S.

Vae tibi, murcide homo.

C H A E R I B U L U S.

Qui tibi lubet mihi male loqui?

S T R A T I P P O C L E S.

Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicun-
de, ab aliquibus blatis,

Quod nusquam 'st: neque ego id inmitto in au-
ris meas. nec mihi

Plus adjumenti ades, quam ille qui numquam
etiam natu 'st.

S C E N A I I.

*E P I D I C U S. S T R A T I P P O C L E S.**C H A E R I B U L U S.*

E P I D I C U S.

FECISTI jam officium tu tuum: me meum
nunc facere oportet.

Per hanc curam quieto tibi licet esse. hoc quidem jam periit:

Ni quid tibi hinc in spem referas. hoc oppido
politum 'st.

Crede modo tu mihi. sic ego ago, sic egere nostri.
Pro Dii immortales, mihi hunc diem dedistis
luculentum!

Ut facilem, atque inpetrabilem! sed ego hinc
migrare cesso,

Ut inportem in coloniam hunc auspicio con-
meatum?

Mihi cesso, quom sto. sed quid hoc? ante aedis
duos sodalis,

Herum et Chaeribulum conspikor. quid hic agi-
tis? accipe hoc sis.

S T R A T I P P O C L E S.

Quantum hic inest?

E P I D I C U S.

Quantum sat est, et plus satis: supersit.
Decem minis plus attuli, quam tu Danistae de-
bes.

Dum tibi ego placeam, atque obsequar, meum
tergum floccifacio.

STRATIPPOCLES.

Nam quid ita?

EPIDICUS.

Quia ego tuum patrem faciam perenticidam.

STRATIPPOCLES.

Quid istuc est verbi?

EPIDICUS.

Nil moror vetera et vulgata verba,
Peratim ductare: at ego follitim ductitabo.
Nam leno omne argentum abstulit pro fidicina:
ego resolvi:
Manibus his dinumeravi; pater suam natam quam
esse credit.
Nunc iterum ut fallatur pater, tibi que auxilium
apparetur,
Inveni viam. ita ego suasi seni, atque hanc ha-
bui orationem,
Uti, tu quom redisses, ne tibi ejus copia esset.

STRATIPPOCLES.

Euge, euge!

EPIDICUS.

Ea jam domi 'st pro illa.

STRATIPPOCLES.

Teneo.

EPIDICUS.

Nunc auctorem

Dedit mihi ad hanc rem Apoecidem. is apud forum manet me :

Quasi quoi emeret, caveat.

S T R A T I P P O C L E S.

Haud male.

E P I D I C U S.

Jam ipse cautor captu 'st.

Ipsè in meo collo tuus pater cruminam conlocavit.

Is adornat, adveniens domi extemplo ut maritus fias.

S T R A T I P P O C L E S.

Uno persuadebit modo, si illam, quae adducta 'st mecum,

Mihi ademsit Orcus.

E P I D I C U S.

Nunc ego hanc astutiam institui.

Deveniam ad lenonem domum egomet solus. eum ego docebo,

Si qui ad eum adveniant, ut sibi datum esse argentum dicat

Pro fidicina: argenti minas se habere quinquaginta.

Quippe ego qui nudiustertius meis manibus dinumeravi

Pro illa tua amica, quam pater suam filiam esse retur.

Ibi leno sceleratum caput suum imprudens alligabit,

Quasi pro illa argentum acceperit, quae tecum
adducta nunc est.

CHAERIBULUS.

Vorsutior es, quam rota figularis.

EPIDICUS.

Jam ego parabo
Aliquam dolosam fidicinam, nummo conducta
quae sit:

Quae se emtam simulet, quae senes duo docta
ludificetur.

Eam ducet simul Apoecides ad tuum patrem.

STRATIPPOCLES.

Ut parate!

EPIDICUS.

Eam permeditatam meis dolis, astutiisque onu-
stam

Mittam. sed nimis longum loquor: diu me estis
demorati.

Haec scitis jam, ut futura sint. abeo.

STRATIPPOCLES.

Bene ambulato.

CHAERIBULUS.

Nimis doctus ille est ad malefaciendum.

STRATIPPOCLES.

Me quidem certo

Servavit consiliis suis.

CHAERIBULUS.

Abeamus intro hinc ad me.

S T R A T I P P O C L E S.

Atque aliquanto lubentius quam abs te sum
egressus intus.

Virtute atque auspicio Epidici cum praeda in ca-
stra redeo.

S C E N A I I I.

PERIPHANES, APOECIDES, SERVUS.

P E R I P H A N E S.

NON oris caussa modo homines aequom fuit
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent
suum:

Sed, qui perspicere possent cor, sapientiae.

Fuit conducibile hoc quidem mea sententia,

Igitur perspicere ut possent cordis copiam.

Ubi id inspexissent, cogitarent postea,

Vitam ut vixissent olim in adolescentia.

Vel quasi egomet, qui dum fili caussa coeperam

Ego me excruciare animi, quasi quid filius

Meus deliquisset mederga: aut quasi non plu-
rimum

Malefacta mea essent solida in adolescentia.

Profecto deliramus interdum senes.

Sed meus sodalis it cum praeda Apoecides.

Venire salvom mercatorem gaudeo.

Quid fit?

A P O E C I D E S.

Dii Deaque te adjuvant.

P E R I P H A N E S.

Omen placet.

A P O E C I D E S.

Quoi omni omnes suppetunt res prosperae.
Sed tu hanc intro jubeas abduci.

P E R I P H A N E S.

Heus! foras

Exite huc aliquis. duce istam intro mulierem,
Atque audin'?

S E R V U S.

Quid vis?

P E R I P H A N E S.

Cave siris cum filia

Mea copulari hanc, neque conspiceret: jam tenes?
In aediculam istanc seorsum concludi volo.
Divortunt mores virgini longe ac lupae.

A P O E C I D E S.

Docte et sapienter dicis. non nimis potest
Pudicitiam quis suae servare filiae.
Edepol nae istam tempore gnato tuo
Sumus praemercati.

P E R I P H A N E S.

Quid jam?

A P O E C I D E S.

Quia dixit mihi

Jamdudum se alius tuum vidisse hic filium.

P E R I P H A N E S.

Hanc edepol rem apparabat.

A P O E C I D E S.

Plane hercle hoc quidem 'st.

Vol. II.

H

Nae tu habes servom graphicum, et quantivis
preti!

Non caru'st auro contra. ut ille fidicinam
Fecit nescire prorsus, se esse emtam tibi!
Ita ridibundam atque hilaram huc adduxit simul.

P E R I P H A N E S.

Mirum, hoc qui potuit fieri!

A P O E C I D E S.

Te pro filio
Facturum dixit rem esse divinam domi,
Quia Thebis salvos redierit.

P E R I P H A N E S.

Recte instituit.

A P O E C I D E S.

Immo ipse illi dixit, conductam esse eam,
Quae hic administraret ad rem divinam tibi.
Ego illic me autem sic assimilabam quasi
Stolidum, quom bardum me faciebam.

P E R I P H A N E S.

Immo ita decet.

A P O E C I D E S.

Res magna amici apud forum agitur. ei volo
Ire advocatus.

P E R I P H A N E S.

At quaeso, ubi erit otium,
Revortere ad me extemplo.

A P O E C I D E S.

Continuo hic ero.

P E R I P H A N E S.

Nihil homini amico est opportuno amicius:
 Sine tuo labore, quod velis, actum est tamen.
 Ego si allegassem aliquem ad hoc negotium
 Minus hominem doctum, minusque ad hanc rem
 callidum,

Os sublitum esset. itaque me albis dentibus
 Meus derideret filius meritissimo.
 Sed hic quis est, quem huc advenientem con-
 spicor,
 Suam qui undantem chlamydem quassando facit?

S C E N A I V.

MILES. PERIPHANES. FIDICINA.

M I L E S.

C A V E praeterbitas ulla aedis, quin roges,
 Senex ubi habitat Periphanes Platenius.
 Incertus tuum cave ad me retuleris pedem.

P E R I P H A N E S.

Adulescens, si istunc hominem, quem tu quae-
 ritas,
 Tibi conmonstrasso, ecquam abs te inibo gra-
 tiam?

M I L E S.

Virtute belli armatus promerui, ut mihi
 Omnis mortalis deceat agere gratias.

P E R I P H A N E S.

Non reperisti, adulescens, tranquillum locum,

Ubi tuas virtutes explices, ut postulas.
 Nam strenuiori deterior si praedicat
 Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidae.
 Sed istum quem quaeris Periphanem Platenium,
 Ego sum, si quid vis.

M I L E S.

Nempe quem in adolescentia
 Memorant apud reges, armis, arte duellica
 Divitias magnas indeptum?

P E R I P H A N E S.

Immo si audias
 Meas pugnas, fugias manibus demissis domum.

M I L E S.

Pol ego magis unum quaero, meas quoi praedicem,
 Quam illum, qui memoret suas mihi.

P E R I P H A N E S.

Hic non est locus.
 Quin tu alium quaeras, quoi centonès sarcias.
 Atque haec stultitia 'st me illi vitio vortere,
 Egomet quod factitavi in adolescentia:
 Quom militabam, pugnis memorandis meis
 Eradicabam hominum auris, quando occeperam.

M I L E S.

Animum advorte, ut, quod ego ad te venio,
 intellegas.
 Meam amicam audiavi te esse mercatum.

P E R I P H A N E S.

Atate!

Nunc demum scio ego hunc, qui sit; quem dudum Epidicus

Mihi praedicavit militem. adolescens, ita 'st
Ut dicis: emi.

M I L E S.

Volo te verbis pauculis,
Si tibi molestum non est.

P E R I P H A N E S.

Non edepol scio,
Molestumne sit mihi, nisi dicis quid velis.

M I L E S.

Mihi illam ut tramittas: argentum accipias.

P E R I P H A N E S.

Habeas.

M I L E S.

Nam quid ego apud te parcam proloqui?
Ego illam hodie volo facere libertam meam,
Mihi concubina quae sit.

P E R I P H A N E S.

Te absolvam brevi:
Argenti quinquaginta mihi illa emta est minis.
Si sexaginta mihi denumerantur minae,
Tuas possidebit mulier faxo ferias:
Atque ita profecto, ut eam ex hoc exoneres agro.

M I L E S.

Estne emta mihi haec?

P E R I P H A N E S.

Istis legibus habeas licet.

H 3

MILES.

Conciliavisti pulchre.

PERIPHANES.

Heus, foras educite

Quam introduxistis fidicinam. atque etiam fides,

Ei quae accessere, tibi addam dono gratiis.

Age, accipe hanc sis.

MILES.

Quae intemperiae te tenent?

Quas tu mihi tenebras cudis? quin tu fidicinam

Produci intus jubes.

PERIPHANES.

Haec ergo est fidicina.

Hic alia nulla 'st.

MILES.

Non mihi nugari potes.

Quin tu huc producis fidicinam Acropolistidem?

PERIPHANES.

Haec, inquam, est.

MILES.

Non haec, inquam, est: non
novisse me

Meam rere amicam posse?

PERIPHANES.

Hanc, inquam, filius

Meus deperibat fidicinam.

MILES.

Haec non est ea.

PERIPHANES.

Quid? non est?

MILES.

Non est.

PERIPHANES.

Unde haec igitur gentium 'st?
Equidem hercle argentum pro hac dedi.

MILES.

Stulte datum

Reor, atque peccatum largiter.

PERIPHANES.

Immo haec ea 'st:
Nam servom misi, qui sectari solet meum
Gnatum. ipse hanc emit fidicinam.

MILES.

Hem! istic homo

Articulatim te concidit, senex, tuus
Servos.

PERIPHANES.

Quid? concidit?

MILES.

Mihi sic suspicio 'st.
Nam pro fidicina haecce supposita 'st tibi.
Senex, tibi os est sublitum plane et probe.

PERIPHANES.

Ego illam requiram jam, ubi ubi est. bellator,
vale.

Euge! frugi, Epidice, frugi es! pugnasti. homo es,
Qui me emunxisti mucidum, minimi preti.

H 4

Mercatus te hodie est de lenone Apoecides?
Ehodum!

F I D I C I N A.

Ego istunc hominem nūmquam audiui
ante hunc diem,

Neque me quidem emere quisquam ulla pecunia
Potuit: plus jam sum libera quinquennium.

P E R I P H A N E S.

Quid tibi negoti 'st meae domi igitur?

F I D I C I N A.

Audies.

Conducta veni, ut fidibus cantarem seni,
Dum rem divinam faceret.

P E R I P H A N E S.

Fateor me omnium
Hominum esse Athenis Atticis minimi preti.
Sed tu novistin' fidicinam Acropolistidem?

F I D I C I N A.

Tam facile, quam me.

P E R I P H A N E S.

Ubi habitat?

F I D I C I N A.

Postquam libera 'st, ubi
Habitet dum, incerto scio.

P E R I P H A N E S.

Eho! ain'? quis eam liberaverit,
Volo scire, si scis.

F I D I C I N A.

Id quod audiui, audies.

Stratippoclem audiui Periphani filium
Absentem curavisse, ut fieret libera.

P E R I P H A N E S.

Perii hercle! si istaec vera sunt, planissime
Meum exenteravit Epidicus marsupium.

F I D I C I N A.

Haec sic audiui: numquid me vis ceterum?

P E R I P H A N E S.

Malo cruciatu ut pereas, atque abeas cito.

F I D I C I N A.

Fides non reddis?

P E R I P H A N E S.

Neque fides, neque tibus.

Propera igitur fugere hinc, si te Dii amant.

F I D I C I N A.

Abiero.

Flagitio cum majore post reddes tamen.

P E R I P H A N E S.

Quid nunc? qui in tantis positus sum sententiis,
Eumne ego sinam inpune? immo etiamsi alterum
Tantum perdundum 'st, perdam potius, quam
sinam

Me inpune inrisum esse habitum, depeculatum
eis.

Sic data esse verba praesenti palam!

Atque me minoris facio prae illo, qui omnium
Legum atque jurium fictor, conditor cluet.

Is etiam sese sapere memorat, malleum

Sapientiore *** manubrio.

ACTUS IV.

SCENA I.

PHILIPPA. PERIPHANES.

PHILIPPA.

SI quid homini miseriarum, quod miserescat
 miseri ex animo, est,
 Id ego experior, quoi multa in unum locum
 confluunt, quæ meum
 Pectus pulsant simul: multiplex aerumna me
 exercitam habet: paupertas,
 Pavor territat mentem animi, neque ubi meas
 confocem spes,
 Habeo usquam munitum locum. ita gnata mea
 hostium 'st potita:
 Atque ea nunc ubi sit nescio.

PERIPHANES.

Quis illaec est mulier, timido
 Pectore peregre adveniens, quæ ipsa se mise-
 ratur?

PHILIPPA.

In his dictu'st
 Locis habitare mihi Periphanes.

PERIPHANES.

Me nominat hæc: credo ego,
 Illi hospitio usus venit.

PHILIPPA.

Pervelim mercedem dare,

Qui monstret eum mihi hominem, aut ubi ha-
bitet.

P E R I P H A N E S.

Noscito ego hanc.
Nam videor, nescio ubi, me vidisse prius. estne
ea, an non
Est, quam animus retur meus?

P H I L I P P A.

Dii boni! visitavi antidhac.

P E R I P H A N E S.

Certe ea est, quam in Epidauro pauperculam
memini conprimere.

P H I L I P P A.

Plane hic ille est, qui mihi in Epidauro primus
pudicitiam
Pepulit.

P E R I P H A N E S.

Quae meo compressu peperit filiam, quam
domi

Nunc habeo.

P H I L I P P A.

Quid si adeam?

P E R I P H A N E S.

Haud scio, an congregiar, si haec ea 'st.

P H I L I P P A.

Sin est is homo, sicut anni multi me dubiam
dant.

P E R I P H A N E S.

Longa

Dies meum incertat animum. sin ea est, quam
incerto autumo, hanc
Congrediar astu.

P H I L I P P A.

Muliebris adhibenda mihi malitia nunc est.

P E R I P H A N E S.

Conpellabo.

P H I L I P P A.

Orationis aciem contra conferam.

P E R I P H A N E S.

Salva sis!

P H I L I P P A.

Salutem accipio mihi et meis.

P E R I P H A N E S.

Quid ceterum?

P H I L I P P A.

Salvos sis: quod credidisti, reddo.

P E R I P H A N E S.

Haud accuso fidem.

Novin' ego te?

P H I L I P P A.

Si ego te novi, animum inducam, uti noveris.

P E R I P H A N E S.

Ubi te visitavi?

P H I L I P P A.

Inique injuriu's.

P E R I P H A N E S.

Quid jam?

P H I L I P P A.

Quia

Tuae memoriae interpretari me aequom censes.

PERIPHANES.

Commode

Fabulata es.

PHILIPPA.

Mira memoras.

PERIPHANES.

Hem! istuc rectius.

Meministin'?

PHILIPPA.

Memini id.

PERIPHANES.

In Epidauro.

PHILIPPA.

Ah! guttula

Pectus ardens mi aspersisti.

PERIPHANES.

Virgini pauperculae,

Tuaeque matri me levare paupertatem.

PHILIPPA.

Tun' is es,

Qui per voluptatem tuam in me aerumnam observisti gravem?

PERIPHANES.

Ego sum. salve.

PHILIPPA.

Salva sum, quia te esse salvom sentio.

PERIPHANES.

Cedo manum.

P H I L I P P A.

Accipe. aerumnosam et miseriarum conpotem
Mulierem retines.

P E R I P H A N E S.

Quid est, quod voltus se turbat tuus?

P H I L I P P A.

Filiam, quam ex te suscepi.

P E R I P H A N E S.

Quid eam?

P H I L I P P A.

Eductam perdi.

Hostium est potita.

P E R I P H A N E S.

Habe animum lenem, et tranquillum face:
Domi meae eccam salvam et sanam. nam post-
quam audiui illico
Ex meo servo, illam esse captivam, continuo
argentum dedi
Ut emeretur. ille eam rem adeo sobrie et fruga-
liter
Accuravit, ut alias res est inpanse inprobis.

P H I L I P P A.

Fac videam, si me vis.

P E R I P H A N E S.

Eho, istinc, Canthara, jube
Statim Telestidem prodire filiam ante aedis
meam,
Ut suam videat matrem.

P H I L I P P A.

Remigrat animus nunc demum mihi.

SCENA II.

FIDICINA. PERIPHANES.

PHILIPPA.

FIDICINA.

QUID est, pater, quod me excivisti ante
aedis?

PERIPHANES.

Ut matrem tuam

Videas, adeas, advenienti des salutem atque
osculum.

FIDICINA.

Quam meam matrem?

PERIPHANES.

Quae exanimata exsequitur aspectum tuum.

PHILIPPA.

Quis istaec est, quam tu osculum mihi ferre
jubes?

PERIPHANES.

Tua filia.

PHILIPPA.

Haecine?

PERIPHANES.

Haec.

PHILIPPA.

Egone osculum huic dem?

PERIPHANES.

Cur non, quae ex te nata sit?

PHILIPPA.

Tu homo insanis.

PERIPHANES.

Egone?

PHILIPPA.

Tute.

PERIPHANES.

Cur?

PHILIPPA.

Quia ego hanc, quae siet,
Neque scio, neque novi, neque ego hanc oculis
vidi ante hunc diem.

PERIPHANES.

Scio, quid erres, quia vestitum atque ornatum
mutabilem

Habet haec.

PHILIPPA.

Aliter catuli longe olent, aliter sues. nego
Eam me novisse, quae sit.

PERIPHANES.

Pro Deum atque hominum fidem!
Quid? ego lenocinium facio? qui habeam alienos
domi,

Atque argentum egurgitem domo prorsum. quid
tu, quae patrem

Tuum vocas me, atque osculare? quid stas stupi-
da? quid taces?

FIDICINA.

Quid loquar vis?

P E R I P H A N E S.

Haec negat se tuam esse matrem.

F I D I C I N A.

Ne fuat,

Si non volt. equidem hac invita tamen ero matris filia.

Non me istanc cogere aequom 'st meam esse matrem, si nevolt.

P E R I P H A N E S.

Cur me igitur patrem vocabas?

F I D I C I N A.

Tua istaec culpa 'st, non mea.

Non patrem ego te nominem, ubi tu tuam me appelles filiam?

Hanc quoque etiam, si me appellet filiam, matrem vocem.

Negat haec, filiam me suam esse, non ergo haec mater mea 'st.

Postremo haec mea culpa non est: quae didici, dixi omnia.

Epidicus mihi magister fuit.

P E R I P H A N E S.

Perii! plaustrum perculi.

F I D I C I N A.

Numquid ego ibi peccavi?

P E R I P H A N E S.

Si hercle te umquam audivero patrem

Me vocare, vitam tuam ego interimam, pessuma.

F I D I C I N A.

Non voco.

Vol. II.

I

Ubi voles pater esse, ibi esto: ubi noles, ne fueris pater.

PHILIPPA.

Quid? ob eam rem hanc emisti, quia tuam gnatam ratus? quibus

De signis agnoscebas?

PERIPHANES.

Nullis.

PHILIPPA.

Quare filiam

Credidisti nostram?

PERIPHANES.

Servos Epidicus dixit mihi.

PHILIPPA.

Quid si servo aliter visum 'st? non poteras novisse, obsecro?

PERIPHANES.

Quid ego? qui illam, ut primum vidi, numquam vidi postea?

PHILIPPA.

Perii misera!

PERIPHANES.

Ne fle, mulier: intro abi, habeto animum bonum.

Ego illam reperiam.

PHILIPPA.

Hinc Athenis civis eam emit Atticus: Adolescentem equidem dicebant emisse.

PERIPHANES.

Inveniam, tace:

Abi modo intro, atque hanc asserva Circam, Solis filiam.

Ego relictis rebus Epidicum operam quaerendo dabo:

Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat, diem.

A C T U S V.

S C E N A I.

STRATIPPOCLES. EPIDICUS.

DANISTA. VIRGO.

STRATIPPOCLES.

MALE morigerus mihi est Danista, qui de me argentum non petit,

Neque illam adducit, quae emta ex praeda 'st.
sed eccum incedit Epidicus.

Quid illuc est, quod illi caperat frons severitudine?

EPIDICUS.

Si undecim Deos praeter sese secum adducat Jupiter,

Ita non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.

Periphanem emere lora vidi. aderat ibi una Apocides.

Nunc homines me quaeritare credo. senserunt: sciunt

Sibi data esse verba.

STRATIPPOCLES.

Quid agis, mea commoditas?

EPIDICUS.

Quod miser.

STRATIPPOCLES.

Quid est tibi?

EPIDICUS.

Quin tu mihi adornas ad fugam viaticum,
Priusquam pereo. nam per urbem duo defloccati
senes

Quaeritant me, in manibus gestant copulas ses-
cuncias.

STRATIPPOCLES.

Habe bonum animum.

EPIDICUS.

Quippe ego, quoi libertas in mundo sita 'st?

STRATIPPOCLES.

Ego te servabo.

EPIDICUS.

Edepol me illi melius, si nacti fuant.
Séd quis est haec muliercula, et illic gravastellus
qui venit?

STRATIPPOCLES.

Hic est Danista: haec illa 'st autem, quam emi
ex praeda.

EPIDICUS.

Haecce 'st?

STRATIPPOCLES.

Haec. estne, ut tibi dixi? aspecta.

EPIDICUS.

Haec?

STRATIPPOCLES.

Contempla, Epidice:

Usque ab unguiculo ad capillum summum 'st
festivissima.Estne? considera. vide! signum pictum pulchre
videris.

EPIDICUS.

Ex tuis verbis meum futurum corium pulchrum
praedicas:Quem Apelles atque Zeusis duo pingent pigmen-
tis ulmeis.

STRATIPPOCLES.

Dii immortales! otiose isse admiror. pedibus pul-
moneisQui perhibetur, prius venisset, quam tu adve-
nisti mihi.

DANISTA.

Haec edepol remorata med est.

STRATIPPOCLES.

Siquidem istius gratia.

Es remoratus, quod ista voluit, nimium adve-
nisti cito.

DANISTA.

Age, age, absolve me, atque argentum nume-
ra, ne comites morer.

STRATIPPOCLES.

Pernumeratum est.

DANISTA.

Tene cruminam : huc inde.

STRATIPPOCLES.

Sapienter venis.

Opperire, dum effero ad te argentum.

DANISTA.

Matura.

STRATIPPOCLES.

Domi est.

EPIDICUS.

Satin' ego oculis utilitatem obtineo sincere, an
parum?

E Philippa matre natam a Thebis, Epidauri sa-
tam,

Videon' ego Telestidem te, Periphani filiam?

VIRGO.

Quis tu homo es, qui meum parentum nomen
memoras, et meum?

EPIDICUS.

Non me novisti?

VIRGO.

Quod quidem nunc veniat in mentem mihi.

EPIDICUS.

Non meministi me auream ad te afferre natali die
Lunulam, atque anellum aureolum in digitum?

VIRGO.

Memini, mi homo.

Tun' is es?

E P I D I C U S.

Ego sum, et istic frater tuus est, alia
matre, uno patre.

V I R G O.

Quid, pater meus? vivu'st?

E P I D I C U S.

Animo liquido et tranquillo es, tacé.

V I R G O.

Dii me ex perdita servatam cupiunt, si vera autumas.

E P I D I C U S.

Non habeo ullam occasionem, ut apud te falsa fabuler.

S T R A T I P P O C L E S.

Accipe argentum hoc, Danista. hic sunt quadraginta minae.

Si quid erit dubium, inmutabo.

D A N I S T A.

Benefecisti! bene vale.

S T R A T I P P O C L E S.

Nunc enim tu mea es.

V I R G O.

Soror quidem edepol, ut tu aequae scias.

Salve, frater!

S T R A T I P P O C L E S.

Sanan' haec est?

E P I D I C U S.

Sana, si appellat suum.

S T R A T I P P O C L E S.

Quid? ego modo huic frater factus, dum intro
eo atque exeo?

E P I D I C U S.

Quod boni 'st, id tacitus taceas tute tecum, et
gaudeas.

S T R A T I P P O C L E S.

Perdidisti, et reperisti me, soror.

E P I D I C U S.

Stultus tace!

Tibi quidem, quod ames, domi praesto 'st fidi-
cina, opera mea:

Et sororem in libertatem idem opera concilio mea.

S T R A T I P P O C L E S.

Epidice, fateor.

E P I D I C U S.

Abi intro, ac jube huic aquam calefieri.
Cetera haec posterius faxo scibis, ubi erit otium.

S T R A T I P P O C L E S.

Sequere hac me, mea soror.

E P I D I C U S.

Ego ad vos Thesprionem jussero
Huc transire. sed memento, si quid saeviunt se-
nes,

Suppetias mihi cum sorore ferre.

S T R A T I P P O C L E S.

Facile istuc erit.

E P I D I C U S.

Thesprío', exi istac per hortum, affer domum
auxilium mihi.

Magna 'st res. minoris multo facio, quam dudum, senes.

Remeabo intro, ut accurentur advenientes hospites.

Eadem haec intus edocebo, quae ego scio, Strattippoclem.

Non fugio. domi adesse certum 'st. neque ille haud objiciet mihi

Pedibus sese provocatum. abeo intro. nimis longum loquor.

SCENA II.

PERIPHANES. APOECIDES.

EPIDICUS.

PERIPHANES.

SATIN' ille hic homo ludibrio nos vetulos decrepitos duos

Habet?

APOECIDES.

Immo edepol tu quidem miserum me habes miseris modis.

PERIPHANES.

Tace sis modo. sine me hominem apisci.

APOECIDES.

Dico ego tibi jam, ut scias.

Alium tibi te comitem melius quaerere: ita, dum te sequor,

Lassitudine invaserunt misero in genua flemina.

A P O E C I D E S.

Tragulam in te injicere adornat. nescio, quam
fabricam facit.

E P I D I C U S.

Tibi moram facis, quom ego solutus asto. alli-
ga, inquam, conliga.

P E R I P H A N E S.

Quid ago?

A P O E C I D E S.

Quid agas? mos geratur.

E P I D I C U S.

Frugi es tu homo, Apoecides.

P E R I P H A N E S.

Cedo manus igitur.

E P I D I C U S.

Morantur nihil. atque arte conliga.

Nihil vero obnoxiose.

P E R I P H A N E S.

Facto opere arbitraminor.

E P I D I C U S.

Bene hoc habet: age nunc jam ex me exquire
rogita quod lubet.

P E R I P H A N E S.

Qua fiducia ausus primum, quae emta 'st nu-
dius tertius,

Filiam meam dicere esse?

E P I D I C U S.

Libuit: ea fiducia.

P E R I P H A N E S.

Ain' tu, libuit?

E P I D I C U S.

Aio: vel da pignus, ni ea sit filia.

P E R I P H A N E S.

Quam negat novisse mater?

E P I D I C U S.

Ni ergo matris filia 'st,
meum nummum, in tuum talentum pignus da.

P E R I P H A N E S.

Enim istaec captio 'st.
sed quis ea 'st mulier?

E P I D I C U S.

Tui gnati amica, ut omnem rem scias.

P E R I P H A N E S.

Medin' tibi minas triginta ob filiam?

E P I D I C U S.

Fateor datas;
t eo argento illam me emisse amicam fili fidi-
cinam

pro tua filia. istis adeo te tetigi triginta minis.

P E R I P H A N E S.

Quomodo me ludifecisti de illa conducticia
fidicina?

E P I D I C U S.

Factum hercle vero, et recte factum iudico.

P E R I P H A N E S.

Quid postremo argento factum 'st; quod dedi?

E P I D I C U S.

Dicam tibi.
neque malo homini, neque benigno, tuo dedi
Stratippocli.

P E R I P H A N E S.

Cur dare ausus?

E P I D I C U S.

Quia mihi libitum 'st.

P E R I P H A N E S.

Quae haec, malum, ferocia 'st?

E P I D I C U S.

Etiam inclamitor quasi servos?

P E R I P H A N E S.

Quom tu es liber, gaudéo.

E P I D I C U S.

Merui, ut fierem.

P E R I P H A N E S.

Tu meruisti?

E P I D I C U S.

Vise intro: ego faxo scies

Hoc ita esse.

P E R I P H A N E S.

Quid est negoti?

E P I D I C U S.

Jam ipsa res dīcet tibi.

Abi modo intro.

P E R I P H A N E S.

Hei! non illuc temere 'st! asserva
istunc, Apoecides.

A P O E C I D E S.

Quid illuc, Epidice, est negoti?

E P I D I C U S.

Maxima hercle injuria

Vinctus asto, quojus haec hodie opera inventa 'st filia.

A P O E C I D E S.

Ain' tu te illius invenisse filiam?

E P I D I C U S.

Inveni, et domi est.

Sed ut acerbum 'st, pro benefactis quom mali messem metas!

A P O E C I D E S.

Quemne hodie per urbem uterque sumus defessi quaerere?

E P I D I C U S.

Ego sum defessus reperire, vos defessi quaerere.

P E R I P H A N E S.

Quid istic oratis opere tanto? meruisse intellego,

Ut liceat merito hujus facere. cedo tu, ut exsolvam, manus.

E P I D I C U S.

Ne attigas.

P E R I P H A N E S.

Ostende vero.

E P I D I C U S.

Nolo.

P E R I P H A N E S.

Non aequom facis.

E P I D I C U S.

Numquam, hercle, hodie, nisi supplicium mihi das, me solvi sinam.

P E R I P H A N E S.

Optimum atque aequissimum oras. **soccas**, tun-
nicam, pallium

Tibi dabo.

E P I D I C U S.

Quid deinde porro?

P E R I P H A N E S.

Libertatem.

E P I D I C U S.

At postea?

Novo liberto opu' est, quod pappet?

P E R I P H A N E S.

Dabitur. praebebo cibum.

E P I D I C U S.

Numquam, hercle, hodie, nisi me orassis, solves.

P E R I P H A N E S.

Oro te, Epidice,

Mihi ut ignoscas, si quid imprudens culpa pec-
cavi mea.

At ob eam rem liber esto.

E P I D I C U S.

Invitus do hanc veniam tibi,

Nisi necessitate cogar. solve sane, si lubet.

G R E X.

HIC is homo 'st, qui libertatem malitia in-
venit sua.

Plaudite, valet: lumbos surgite atque extollite.

**M. ACCI PLAUTI
MENAECHEI.**

Vol. II.

K

DRAMATIS PERSONAE.

PENICULUS, *parasitus.*

MENAECHMUS *surreptus.*

EROTIUM, *meretrix.*

CYLINDRUS, *coquus.*

MENAECHMUS *Sosicles.*

MESSENIUS, *servos.*

MULIER, *uxor.*

SERVOS *alius.*

ANCILLA.

SENEA.

MEDICUS.

LORARI.

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I.

*MERCATOR Siculus, cui erant gemini filii.
 Ei, surrepto altero, mors obtigit.
 Nomen surrepticii illi indit, qui domi est.
 Avus paternus, facit Menaechmum Sosiclem.
 Et is germanum, postquam adolevit, quaeritat
 Circum omnes oras. post Epidamnum devenit:
 Hic fuerat auctus ille surrepticius.
 Menaechmum civem credunt omnes advenam:
 Eumque appellant, meretrix, uxor, et socer.
 Ii se cognoscunt fratres postremo invicem.*

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I.

*HUJUS argumentum Fabulae venustum est, et
 varietate quadam delectabile, quae de similitudine
 nascitur geminorum fratrum. Nam Syracusanus qui-
 dam, cum ex sua uxore geminos suscepisset liberos,
 inter se simillimos, et unum ex his abductum secum
 ad mercatum amisisset: alter non desistendum pu-
 tavit, dum requisitum illum inveniret. Venit tandem
 Epidamnum, quae Illyriae urbs Dyrrachium a
 Rom. appellata fuit. ibi et ab amica, et uxore, et
 socero fratris appellatur, quasi ille ipse esset. Tan-
 dem post multiplices ludificationes, et nonnullas tur-
 bas, agnoscitur uterque a servo: et re palam facta,
 servus libertate donatur.*

P R O L O G U S.

SALUTEM primum jam a principio propitiam
 Mihi, atque vobis, spectatores, nuntio.
 Apporto vobis Plautum lingua, non manu:
 Quaeso, ut benignis accipiatis auribus.
 Nunc argumentum accipite, atque animum ad-
 vortite.

Quam potero in verba conferam paucissima.
 Atque hoc Poëtae faciunt in Comoediis.
 Omnis res gestas esse Athenis autumant,
 Quo vobis illud Graecum videatur magis.
 Ego nusquam dicam, nisi ubi factum dicitur.
 Atque adeo hoc argumentum Graecissat, tamen
 Non Atticissat, verum Sicilicissat.
 Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.
 Nunc argumentum vobis demensum dabo,
 Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo:
 Tanta ad narrandum argumentum est benignitas.
 Mercator quidam fuit Syracusis senex,
 Ei sunt nati filii gemini duo,
 Ita forma simili pueri, uti mater sua
 Non internosse posset, quae mammam dabat;
 Neque adeo mater ipsa, quae illos pepererat:
 Ut quidem ille dixit mihi, qui pueros viderat.
 Ego illos non vidi, ne quis vostrum censeat.
 Postquam jam pueri septuennēs sunt, pater
 Oneravit navem magnam multis mercibus.

in dedit, magis majores nugas egerit.
 Vnde illuc redeo, unde abii, atque uno asto
 in loco.

Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,
 Epitaphium illum puerum qui subripuit alterum,
 Et liberorum, nisi divitiae, nihil erat:

Adoptat illum puerum subrepticium
 Sibi filium, eique uxorem dotatam dedit:
 Tumque heredem fecit, quom ipse obiit diem.
 Nam rus ut ibat forte, ut multum pluverat,
 Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule,
 Rapidus raptori pueri subduxit pedes,
 Abstraxitque hominem in maxumam malam
 crucem.

Illi divitiae evenerunt maxumae.
 In illic habitat geminus subrepticus.
 Nunc ille geminus, qui Syracusis habet,
 Hodie in Epidamnum venit cum servo suo
 Hunc quaeritatum geminum germanum suum.
 Haec urbs Epidamnus est, dum haec agitur Fa-
 bula:

Quando alia agetur, aliud fiet oppidum:
 Sicut familiae quoque solent mutarier:
 Modo enim idem fit leno, modo adulescens,
 modo senex,
 Pauper, mendicus, rex, parasitus, ariolus.

A C T U S P R I M U S.

S C E N A I.

P E N I C U L U S.

JUVENTUS nomen fecit Peniculo mihi,
 Ideo quia mensam, quando edo, detergeo.
 Homines capteivos qui catenis vinciunt,
 Et qui fugitivis servis indunt conpedes,
 Nimis stulte faciunt, mea quidem sententia.
 Namque homini misero si ad malum accidit ma-
 lum,

Major lubido 'st fugere, et facere nequiter.
 Nam se ex catenis eximunt aliquo modo.
 Tum conpediti anum lima praeterunt,
 Aut lapide excutiunt clavom: nugae sunt eae.
 Quem tu asservare recte, ne aufugiat, voles,
 Esca atque potione vinciri decet.
 Apud mensam plenam homini rostrum deliges.
 Dum tu illi, quod edat et quod potet, praebeas,
 Suo arbitrato et affatim cotidie,
 Numquam edepol fugiet, tametsi capital fecerit.
 Facile asservabis, dum eo vincolo vincies.
 Ita istaec nimis lenta vincla sunt escaria:
 Quam magis extendas, tanto astringunt artius.
 Nam ego ad Menaechmum nunc eo, quo jam
 diu

Sum judicatus, ultro eo ut me vinciat.
 Nam illic homo homines non alit, verum educat

Recreatque: nullus melius medicinam facit:
 Ita est adulescens ipse escae maxumae,
 Cerealis coenas dat, ita mensas exstruit:
 Tantas struices concinnat patinarias;
 Standum est in lecto, si quid de summo petas.
 Sed mihi intervallum jam hos dies multos fuit:
 Domi domitus fui usque cum caris meis.
 Nam neque edo, neque emo, nisi quod est
 carissimum.
 Id quoque jam cari, qui instruuntur, deserunt.
 Nunc ad eum in viso. sed aperitur ostium.
 Menaechmum eccum ipsum video, progreditur
 foras.

S C E N A I I.

MENAECHEMUS surreptus. PENICULUS.

M E N A E C H M U S.

NI mala, ni stulta sis, ni indomita inposque
 animi,
 Quod viro esse odio videas, tute tibi odio habeas.
 Praeterhac si mihi tale post hunc diem
 Faxis, faxo foris vidua visas patrem.
 Nam quotiens foras ire volo, me retines, revocas,
 Rogitas, quo ego eam, quam rem agam, quid
 negoti geram,
 Quid petam, quid feram, quid foris egerim.
 Portitorem domum duxi. ita omnem mihi
 Rem necesse loqui est, quidquid egi, atque ago.

um ego te habui delicatam.

: adeo, ut facturus, dicam. quando ego tibi

ancillas, penum,

m, aurum, vestem, purpuram bene prae-

beo: nec quidquam eges:

cavebis, si sapis: virum observare desines.

e adeo, ne me nequidquam serves, ob eam

industriam

e ducam scortum, atque ad coenam aliquo

condicam foras.

P E N I C U L U S.

homo se uxori simulat male loqui, loqui-

tur mihi.

si foris coenat, profecto me, haud ux-

rem, ulciscitur.

M E N A E C H M U S.

, jurgio hercle tandem uxorem abegi ab

janua.

matrones sunt mariti? dona quid cessant mihi

erre omnes, congratulantes, quia pugnavi

fortiter?

: modo uxori intus pallam subripui, ad scor-

tum fero.

lecet dari facete verba custodi catae.

facinus pulchrum 'st, hoc probum 'st, hoc

lepidum, hoc factum 'st fabre.

'malo a mala abstuli: hoc ad damnum de-

feretur.

ti praedam ab hostibus, nostrum salute so-

cium.

M E N A E C H M E I.

P E N I C U L U S.

Heus adulescens, ecqua in istac pars inest
mi mihi?

M E N A E C H M U S.

Perii! in insidias deveni.

P E N I C U L U S.

Immo in praesidium. ne

M E N A E C H M U S.

Quis homo est?

P E N I C U L U S.

Ego sum.

M E N A E C H M U S.

O mea commoditas, o mea opportu-

Salve!

P E N I C U L U S.

Salve!

M E N A E C H M U S.

Quid ais?

P E N I C U L U S.

Teneo dextera Genium m

M E N A E C H M U S.

Non potuisti magis per tempus mihi adve-
quam advenis.

P E N I C U L U S.

Ita ego soleo: commoditatis omnis articulo:

M E N A E C H M U S.

Vin' tu facinus luculentum inspicere?

P E N I C U L U S.

Quis id coxit coc

Jam sciam, si quid titubatum 'st, ubi reliquias
videro.

MENAECHMUS.

Dic mihi, numqua tu vidisti tabulam pictam in
pariete,

Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus
Adoneum?

PENICULUS.

Saepe. sed quid istae picturae ad me attinent?

MENAECHMUS.

Age, me aspice.

Ecquid assimulo similiter?

PENICULUS.

Qui istic est ornatus tuus?

MENAECHMUS.

Dic hominem lepidissimum esse me.

PENICULUS.

Ubi esuri sumus?

MENAECHMUS.

Dic modo hoc, quod ego te jubeo.

PENICULUS.

Dico: homo lepidissime.

MENAECHMUS.

Ecquid audes de tuo istuc addere?

PENICULUS.

Atque hilarissime.

MENAECHMUS.

Perge.

PENICULUS.

Non pergo hercle ego, nisi scio qua gratia.

Litigium 'st tibi cum uxore. hoc mihi abs te caveo cautius.

MENAECHEMUS.

Clam uxorem ubi sepulcrum habeamus, et hunc conburamus diem.

PENICULUS.

Age sane igitur, quando aequom oras, quam mox incendo rogum?

Dies quidem jam ad umbilicum 'st dimidiatus mortuus.

MENAECHEMUS.

Te morare, mihi quom obloquere.

PENICULUS.

Oculum effodito persolum
Mihi, Menaechme, si ullum verbum faxo, nisi quod jusseris.

MENAECHEMUS.

Concede huc a foribus.

PENICULUS.

Fiat.

MENAECHEMUS.

Etiam concede huc.

PENICULUS.

Licet.

MENAECHEMUS.

Etiam nunc concede audacter ab leonino cavo.

PENICULUS.

Heu edepol, nae tu, ut ego opinor, esses agitator probus.

MENAECHMUS.

Quidum?

PENICULUS.

Ne te uxor sequatur, respectas identidem.

MENAECHMUS.

Sed quid ais?

PENICULUS.

Egone? id enim quod tu vis, id aio,
atque id nego.

MENAECHMUS.

Ecquid tu de odore possis, si quid forte olfeceris,
Facere conjecturam?

PENICULUS.

Captum sit collegium augurum.

MENAECHMUS.

Agedum odorare hanc quam ego habeo pallam.
quid olet? abstines?

PENICULUS.

Summum olfactare oportet vestimentum mu-
liebre,

Nam ex istoc loco spurcatur nasum odore in-
lutibili.

MENAECHMUS.

Olfacta igitur hinc, Penicule lepide. ut fastidis!

PENICULUS.

Decet.

MENAECHMUS.

Quid igitur? quid olet? responde.

PENICULUS.

Furtum, scortum, prandium.

M E N A E C H M U S.

Nunc ad amicam deferetur hanc meretricem
Erotium.

Mihi, tibi, atque illi jubebo jam apparari pran-
dium.

Inde usque ad diurnam stellam crastinam pota-
bimus.

P E N I C U L U S.

Expedite fabulatu's: jam foris ferio?

M E N A E C H M U S.

Feri.

Vae! mane etiam.

P E N I C U L U S.

Mille passum conmoratu's cantharum.

M E N A E C H M U S.

Placide pulta.

P E N I C U L U S.

Metuis, credo, ne fores Samiae sient.

M E N A E C H M U S.

Mane, mane obsecro hercle: ab se ecca exit.

P E N I C U L U S.

Oh! Solem vides.

Satin' ut occaecatu'st prae hujus corporis cando-
ribus?

SCENA III.

ROTIUM, PENICULUS.

MENAECHMUS *surreptus.*

ROTIUM.

NIME mi, Menaëchme, salve.

PENICULUS.

Quid ego?

ROTIUM.

Extra numerum es mihi.

PENICULUS.

nistuc aliis adscribtivis ad legionem fieri solet.

MENAECHMUS.

istic mihi hodie apparari jussi apud te proelium.

ROTIUM.

lie id fiet.

MENAECHMUS.

In eo uterque pro Illo potabimus,
r ibi melior bellator erit inventus cantharo.
est legio: adjudicato, cum utro hanc noctem sies.

ego uxorem, mea voluptas, ubi te aspicio,
odi male!

ROTIUM.

erim nequis, quin ejus aliquid indutus sies.

Quid hoc est?

M E N A E C H M U S.

Induviae tuae, atque uxoris exuviae, rosa.

E R O T I U M.

Superas facile, ut superior sis mihi, quam quisquam qui inpetrant.

P E N I C U L U S.

Meretrix tantisper blanditur, dum illud, quod rapiat, videt.

Nam si amabas, jam oportebat nasum abreptum mordicus.

M E N A E C H M U S.

Sustine hoc, Penicule: exuvias facere, quas vovi, volo.

P E N I C U L U S.

Cedo: sed obsecro hercle salta sic cum palla postea.

M E N A E C H M U S.

Ego saltabo? sanus hercle non es.

P E N I C U L U S.

Egone, an tu magis?

Si non saltas, exue igitur.

M E N A E C H M U S.

Nimio ego hanc periculo

Subripui hodie. meo quidem animo, ab Hippolyta succingulum

Hercules haud aequè magno umquam abstulit periculo.

Cape tibi hanc: quando una vivis meis morigeram moribus.

Hoc animo decet animatos esse amatores probos.

P E N I C U L U S.

Qui quidem ad mendicitatem se properent destrudere.

M E N A E C H M U S.

Quatuor minis ego emi istanc anno uxori meae.

P E N I C U L U S.

Quatuor minae periire plane, ut ratio redditur.

M E N A E C H M U S.

Scin' quid volo ego te accurare?

E R O T I U M.

Scio. curabo quae voles.

M E N A E C H M U S.

Jube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier,

Atque aliquid scitamentorum de foro obsonarier,
Glandionidam suillam, laridum pernonidem, aut
Sinciput, aut polimenta porcina, aut aliquid ad
eum modum:

Madida quae mihi apposita in mensam, milvinam suggerant.

Atque actutum.

E R O T I U M.

Licet ecastor.

M E N A E C H M U S.

Nos prodimus ad forum.

Jam nos hic erimus: dum coquitur, interim potabimus.

Vol. II.

L

E R O T I U M.

Quando vis veni, parata res erit.

M E N A E C H M U S.

Propera modo.

Sequere tu.

P E N I C U L U S.

Ego hercle vero te et servabo, et te sequar:
Neque hodie ut te perdam, meream Deum di-
vitiis mihi.

E R O T I U M.

Evocate intus Culindrum mihi coquum actu-
tum foras.

S C E N A I V.

E R O T I U M. C Y L I N D R U S.

E R O T I U M.

SPÓRTULAM cape atque argentum. eccos tris
nummos habes.

C Y L I N D R U S.

Habeo.

E R O T I U M.

Abi atque obsonium affer, tribus vide quod
sit satis;

Neque defiat, neque supersit.

C Y L I N D R U S.

Quojusmodi hi homines erunt?

EROTIUM.

Ego, et Menaechmus, et Parasitus ejus.

CYLINDRUS.

Jam isti sunt decem:

Nam parasitus octo hominum munus facile fungitur.

EROTIUM.

Elocuta sum convivas, ceterum cura.

CYLINDRUS.

Licet.

Cocta sunt. jube ire accubitus.

EROTIUM.

Redi cito.

CYLINDRUS.

Jam ego hic ero.

ACTUS II.

SCENA I.

MENAECHMUS Sosicles. MESSENIQ.

MENAECHMUS.

NULLA 'st voluptas navitis, Messenio,
Major, meo animo, quam quom ex alto procul
Terram conspiciunt.

MESSENIQ.

Major, non dicam dolo,
Si adveniens terram videas, quae fuerit tua.
Sed quaeso, quamobrem nunc Epidamnum venimus?

An, quasi mare, omnis circumimus insulas?

M E N A E C H M U S.

Fratrem quaesitum geminum germanum meum.

M E S S E N I O.

Nam quid modi futurum 'st illum quaerere?

Hic annus sextus, postquam ei rei operam damus.

Istros, Hispanos, Massilienses, Illurios,

Mare superum omne, Graeciamque exoticam,

Orasque Italicas omnis, qua 'adgreditur mare,

Sumus circumvecti. si acum credo quaereres,

Acum invenisses, si appareret, jam diu.

Hominem inter vivos quaeritamus mortuum;

Nam invenissemus jam diu, si viveret.

M E N A E C H M U S.

Ergo istuc quaero certum qui faciat mihi,

Qui sese dicat scire, eum esse mortuum.

Operam praeterea numquam sumam quaerere.

Verum aliter vivos numquam desistam exsequi.

Ego illum scio, quam cordi sit carus meo.

M E S S E N I O.

In scirpo nodum quaeris. quin nos hinc domum

Redimus, nisi si historiam scribturi sumus?

M E N A E C H M U S.

Dictum facessas doctum, et discaveas malo,

Molestus ne sis. non tuo hoc fiet modo.

M E S S E N I O.

Hem,

Illoc enim verbo esse me servom scio.

Non potuit paucis plura plane proloqui.

Verum tamen nequeo continere, quin loquar.
Audi, Menaechme: quom inspicio marsupium,
Viaticati hercle admodum aestive sumus.
Nae tu hercle, opinor, nisi domum revorteris,
Ubi nil habebis, geminum dum quaeris, gemes.
Nam ita est haec hominum natio Epidamnia,
Voluptarii atque potatores maxumi:
Tum sycophantae et palpatores plurimi
In urbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nusquam perhibentur blandiores gentium.
Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum'st,
Quia nemo ferme huc sine damno divortitur.

M E N A E C H M U S.

Ego istuc cavebo: cedodum mihi huc marsu-
pium.

M E S S E N I O.

Quid eo vis?

M E N A E C H M U S.

Jam abs te metuo de verbis tuis.

M E S S E N I O.

Quid metuis?

M E N A E C H M U S.

Ne mihi damnum in Epidamno duis.

Tu magnus amator mulierum es, Messenio:
Ego autem homo iracundus, animi perdit.
Id utrumque, argentum quando habebo, caverò,
Né tu delinquas; neve ego irascar tibi.

M E S S E N I O.

Cape atque serva. me lubente feceris.

L 3

SCENA II.

*CYLINDRUS, MENAECHEMUS Sosicles.**MESSENIUS.*

CYLINDRUS.

BENE obsonavi, atque ex mea sententia
 Bonum anteponam prandium pransoribus.
 Sed eccum Menaechmum video. vae tergo meo!
 Prius jam convivae ambulant ante ostium,
 Quam ego obsonatu redeo. adibo atque alloquar.
 Menaechme, salve.

MENAECHEMUS.

Dii te amabunt. scis quis ego sum?

CYLINDRUS.

Non hercle vero! ubi convivae ceteri?

MENAECHEMUS.

Quos tu convivas quaeris?

CYLINDRUS.

Parasitum tuum.

MENAECHEMUS.

Meum parasitum? certe hic insanu'st homo.

MESSENIUS.

Dixin' tibi esse hic sycophantas plurimos?

MENAECHEMUS.

Quem tu parasitum quaeris, adolescens, meum?

C Y L I N D R U S.

Peniculum.

M E S S E N I O.

Eccum! in vidulo salvom fero.

C Y L I N D R U S.

Menaechme, numero huc advenis ad prandium.
Nunc obsonatu redeo.

M E N A E C H M U S.

Responde mihi,

Adulescens, quibus hic pretiis porci veneunt
Sacres sinceri?

C Y L I N D R U S.

Nummo.

M E N A E C H M U S.

Eum a me accipe.

Jube te piari de mea pecunia.

Nam ego quidem insanum esse te certo scio,
Qui mihi molestus homini ignoto, quisquis es.

C Y L I N D R U S.

Culindrus ego sum: non nosti nomen meum?

M E N A E C H M U S.

Seu tu Culindrus, seu Coliendrus, perieris.
Ego te non novi, neque novisse adeo volo.

C Y L I N D R U S.

Est tibi Menaechmo nomen tantum, quod sciam.

M E N A E C H M U S.

Pro sano loqueris, quom me appellas nomine.
Sed ubi novisti me?

C Y L I N D R U S.

Ubi ego te noverim?

L 4

Qui amicam habeas heram meam hanc Erotium.

M E N A E C H M U S.

Neque hercle habeo, neque te, quis sis homo,
scio.

C Y L I N D R U S.

Non scis quis ego sim? qui tibi saepissime
Cyathisso apud nos, quando potas.

M E S S E N I O.

Hei mihi!

Quom nihil est, illi qui homini diminuam caput.

M E N A E C H M U S.

Tun' cyathissare mihi soles, qui ante hunc diem
Epidamnum numquam vidi, neque veni?

C Y L I N D R U S.

Negas?

M E N A E C H M U S.

Nego hercle vero.

C Y L I N D R U S.

Non tu in illisce aedibus

Habitas?

M E N A E C H M U S.

Dii illos homines, qui illic habitant, perduint.

C Y L I N D R U S.

Insanit hic equidem, qui ipse maledicit sibi.
Audin', Menaechme?

M E N A E C H M U S.

Quid vis?

C Y L I N D R U S.

Si me consulas,

Nummum illum, quem mihi dudum pollicitus
dare,

Jubeas, si sapias, porculum afferri tibi.

Nam tu quidem hercle certo non sanus satis,
Menaechme, qui nunc ipse maledicas tibi.

M E S S E N I O.

Heu hercle hominem multum et odiosum mihi!

C Y L I N D R U S.

Solet joculari saepe mecum illo modo.

Quamvis ridiculus est, ubi uxor non adest.

M E N A E C H M U S.

Quid ais tu?

C Y L I N D R U S.

Quid vis, inquam? satin' hoc, quod vides,
Tribus vobis obsonatum 'st? an obsono amplius,
Tibi et parasito et mulieri?

M E N A E C H M U S.

Quas tu mulieres,
Quos tu parasitos loquere?

M E S S E N I O.

Quod te urget scelus,
Qui huic sis molestus?

C Y L I N D R U S.

Quid tibi mecum est rei?
Ego te non novi: cum hoc, quem novi, fabulor.

M E N A E C H M U S.

Non edepol tu homo sanus es, certo scio.

C Y L I N D R U S.

Jam ergo haec madebunt faxo: nihil morabitur.

Proin tu ne quo abeas longius ab aedibus.
Numquid vis?

MENAECHEMUS.

Ut eas maxumam in malam crucem.

CYLINDRUS.

Ire hercle meli' st te interim, atque accumbere,
Dum ego haec appono ad Volcani violentiam.
Ibo intro, et dicam te hic astare Erotio,
Ut te hinc abducat, potius quam hic astes foris.

MENAECHEMUS.

Jamne abiit? edepol haud mendacia
Tua verba experior esse.

MESSENIUS.

Observato modo.

Nam istic meretricem credo habitare mulierem,
Uti quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit
modo.

MENAECHEMUS.

Sed miror, qui ille noverit nomen meum.

MESSENIUS.

Minime hercle mirum. morem hunc meretrices
habent:

Ad portum mittunt servolos, ancillulas,
Si qua peregrina navis in portum advenit,
Rogant, cujatis sit, quid ei nomen siet.
Post illae extemplo se applicant, agglutinant.
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.
Nunc in istoc portu stat navis praedatoria,
Abs qua cavendum nobis sane censeo.

M E N A E C H M U S.

Mones quidem hercle recte.

M E S S E N I O.

Tum demum sciam

Recte monuisse, si tu recte caveris.

M E N A E C H M U S.

Tacedum parumper: nam concrepuit ostium.

Videamus, qui hinc egreditur.

M E S S E N I O.

Hoc ponam interim.

Asservatote hæc, sultis, navales pedes.

S C E N A I I I.

EROTIUM. CYLINDRUS. MENAECHMUS So-
sicles. MESSENIO.

E R O T I U M.

SINE foris sic: abi, nolo operiri.
 Intus para, cura, vide, quod opus est, ut
 Fiat: sternite lectos, incendite odores.
 Munditia inlecebra animo est amantum.
 Amanti amoenitas malo est, nobis lucro est.
 Sed ubi ille est, quem coquus ante aedis esse ait?
 Atque eccum video, qui mihi est usui, et
 Plurimum prodest: item huic ultro fit, ut
 Meret, potissimus nostrae domi ut sit:
 Nunc eum adibo, alloquar ultro.
 Animulè mi, mihi mira videntur,

Hic te stare foris, fores quoi pateant
Magis, quam domus tua, domus quom haec
tua sit.

Omne paratum est,
Ut jussisti, atque ut voluisti: neque tibi est
Ulla mora intus. prandium, ut jussisti, hic
Curatum est: ubi lubet, ire licet accubitus.

M E N A E C H M U S.

Quicum haec mulier loquitur?

E R O T I U M.

Equidem tecum.

M E N A E C H M U S.

Quid mecum tibi
Fuit umquam, aut nunc est negoti?

E R O T I U M.

Quia pol te unum ex omnibus
Venus voluit me magnificaré: atque id haud
inmerito tuo.

Nam ecaster solus benefactis tuis me florentem
facis.

M E N A E C H M U S.

Certo haec mulier aut insana, aut ebria est,
Messenio,

Quae hominem ignotum compellet me tam fami-
liariter.

M E S S E N I O.

Dixin' ego istaec hic solere fieri? folia nunc ca-
dunt,

Prae ut si triduum hoc hic erimus, tum arbores
in te cadent.

Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebrae argentariae.

Sed sine me dum hanc conpellare. Heus mulier!
tibi dico.

EROTIUM.

Quid est?

MESSENI O.

Ubi tu hunc hominem novisti?

EROTIUM.

Ibidem, ubi hic me jam diu,
In Epidamno.

MESSENI O.

In Epidamno? qui huc in hanc urbem
pedem,

Nisi hodie, numquam intro tetulit.

EROTIUM.

Eia, delicias facis,
Mi Menaechme. quin, amabo, is intro: hic tibi
erit rectius.

MENAECHMUS.

Haec quidem edepol recte appellat meo me
mulier nomine.

Nimis miror, quid hoc sit negoti.

MESSENI O.

Oboluit marsupium
Huic istuc, quod habes.

MENAECHMUS.

Atque edepol tu me monuisti probe.
Accipedium hoc. jam scibo, utrum haec me ma-
ge amet, an marsupium.

EROTIUM.

Eamus intro, ut prandeamus.

MENAECHEMUS.

Bene vocas: tam gratiast.

EROTIUM.

Cur igitur tibi me, jussisti coquere dudum prandium?

MENAECHEMUS.

Egone te jussi coquere?

EROTIUM.

Certo tibi et parasito tuo.

MENAECHEMUS.

Quoi, malum, parasito? certo haec mulier non sanast satis.

EROTIUM.

Peniculo.

MENAECHEMUS.

Quis iste est Peniculus? qui extergentur baxeae?

EROTIUM.

Scilicet qui dudum tecum venit, quom pallam mihi

Detulisti, quam ab uxore tua subripuisti.

MENAECHEMUS.

Quid est?

Tibi pallam dedi, quam uxori meae subripui? sanan^{es} es?

Certe haec mulier cantherino ritu astans somniat.

EROTIUM.

Qui lubet ludibrio habere me, atque ire infitias
mihi,

Facta quae sunt?

MENAECHMUS.

Dic quid est id, quod negem, quod fecerim?

EROTIUM.

Pallam te hodie mihi dedisse uxoris.

MENAECHMUS.

Etiam nunc nego.

Ego quidem neque umquam uxorem habui,
neque habeo: neque huc

Umquam, postquam natus sum, intra portam
penetravi pedem.

Prandi in navi. inde huc egressus sum, te con-
veni.

EROTIUM.

Eccere,

Perii misera! quam tibi nunc mihi navem narras?

MENAECHMUS.

Ligneam,

Saepe tritam, saepe fixam, saepe excussam malleo,
Quasi supellex pellionis, palus palo proxu-
mus est.

EROTIUM.

Jam me, amabo, desine ludos facere, atque i
hac mecum simul.

MENAECHMUS.

Nescio quem, mulier, alium hominem, non me,
quaeritas.

EROTIUM.

Non ego te novi Menaechmum, Moscho prognatum patre?

Qui Syracusis perhibere natus esse in Sicilia,
Ubi Rex Agathocles regnator fuit, et iterum
Pinthia:

Tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni
tradidit.

Nunc Hiero 'st.

MENAECHEMUS.

Haud falso, mulier, praedicas.

MESSENIUS.

Pro Iuppiter!

Num istaec mulier illinc venit, quae te novit
tam cate?

MENAECHEMUS.

Hercle opinor pernegari non potest.

MESSENIUS.

Ne feceris.

Peristi, si intrassis intra limen.

MENAECHEMUS.

Quin tace modo:

Bene res geritur: assentabor, quidquid dicet,
mulieri:

Si possim hospitium nancisci. Jamdudum, mulier, tibi

Non imprudens advorsabar: hunc metuebam, ne
meae

Uxori renunciaret de palla et de prandio.

Nunc, quando vis, eamus intro.

EROTIUM.

Etiam Parasitum manes?

MENAECHMUS.

Neque ego illum maneo, neque floccifacio: neque, si venerit, cum volo intromitti.

EROTIUM.

Ecce haud invita fecero. Sed scin' quid te amabo ut facias?

MENAECHMUS.

Impera quidvis modo.

EROTIUM.

Pallam illam, quam dudum dederas, ad phrygionem ut deferas, It reconcinnetur, atque ut opera addantur, quae volo.

MENAECHMUS.

Hecle quin tu recte dicis: eadem ignorabitur: Ne uxor cognoscat te habere, si in via conspexerit.

EROTIUM.

Ergo mox auferto tecum, quando abibis.

MENAECHMUS.

Maxime.

EROTIUM.

Eamus intro.

MENAECHMUS.

Jam sequar te. hunc volo etiam conloqui.

Vol. II.

M

Eho Messenio, accede huc.

M E S S E N I O.

Quid negoti 'st?

M E N A E C H M U S.

St! scire vis?

M E S S E N I O.

Quid ergo?

M E N A E C H M U S.

Opu 'st.

M E S S E N I O.

Quid opu 'st?

M E N A E C H M U S.

Scio, ut me dices.

M E S S E N I O.

Tanto nequior es.

M E N A E C H M U S.

Habeo praedam: tantum incepti operis. i, quantum potest:

Abduc istos in tabernam actutum diversoriam.

Tum facito ante solis occasum, ut venias advorsum mihi.

M E S S E N I O.

Non tu istas meretrices novisti, here?

M E N A E C H M U S.

Tace, inquam.

Mihi dolebit, non tibi, si quid ego stulte fecero.

Mulier haec stulta atque inscita 'st, quantum perspexi modo.

Est hic praeda nobis.

M E S S E N I O .

Perii!

M E N A E C H M U S .

Jamne abis?

M E S S E N I Q .

Periit probe.

Ducit lembum diirectum navis praedatoria.

Sed ego inscitus, qui hero me postulem mod-
rarier:

Dicto me emit audientem, haud imperatorem
sibi.

Sequimini, ut, quod imperatum est, veniam ad-
vorsum temporis.

A C T U S I I I .

S C E N A I .

P E N I C U L U S .

PLUS triginta natus annis sum, quom inter-
ea loci

Numquam quidquam facinus feci pejus, neque
scelestius,

Quam hodie, quom in concionem mediam me
inmersi miser.

Ubi ego dum hieto, Menaechmus se subter-
duxit mihi,

Atque abiit ad amicam, credo, neque me vo-
luit ducere.

M 2

Qui illum Dii omnes perduint, qui primus concionem
mentus est

Concionem, hac reque homines occupatos occupat.

Non ad eam rem otiosos homines decuit deligi?
Qui nisi assint, cum citentur, census capiant
illico.

Affatim est hominum, in dies qui singulas escas
edunt:

Quibus negoti nihil est: qui esum neque vocantur,
neque vocant.

Eos oportet concioni dare operam atque comitiis.

Si id ita esset, non ego hodie perdissem prandium,

Quoi tam credo datum voluisse, quam me video
vivere.

Ibo: etiamnum reliquiarum spes animum oblectat,
meum.

Sed quid ego video Menaechmum? cum corona
exit foras.

Sublatum est convivium. edepol venio advorsum
tempori.

S C E N A I I.

MENAECHMUS Sosicles. PENICULUS.

M E N A E C H M U S.

POTR' ne ut quiescas, si ego tibi hanc hodie
probe

Lepideque concinnatam referam tempori?
Non faxo eam esse dices: ita ignorabitur.

P E N I C U L U S.

Pallam ad phrygionem fert, confecto prandio,
Vinoque expoto, parasito excluso foras.
Non hercle is sum, qui sum, nisi hanc injuriam,
Meque ultus pulchre fuero. observabo, quid
 agat,

Hominem. post adibo atque alloquar.

M E N A E C H M U S.

Pro Dii immortales, quoi homini umquam uno
 die

Boni dedistis plus, qui minus speraverit!
Prandi, potavi, scortum accubui, abstuli
Hanc, quocius heres numquam erit post hunc
 diem.

P E N I C U L U S.

Nequeo, quae loquitur, exaudire clanculum:
Satur nunc loquitur de me et de parti mea.

M E N A E C H M U S.

Ait hanc dedisse me sibi, atque eam meae
Uxori subripuisse. quoniam sentio
Errare, extemplo, quasi res cum ea esset mihi,
Coepti assentari. mulier quidquid dixerat,
Idem ego dicebam. quid multis verbis opu'st?
Minore nusquam bene fui dispendio.

P E N I C U L U S.

Adibo ad hominem: nam turbare gestio.

M E N A E C H M U S.

Quis hic est, qui advorsum fit mihi?

P E N I C U L U S.

Quid ais, homo
 Levior quam pluma, pessume et nequissume,
 Flagitium hominis, subdole, ac minimi preti?
 Quid de te merui, qua me caussa perderes?
 Ut subripuisti te mihi dudum de foro!
 Fecisti funus, med absenti, prandio.
 Cur ausu's facere, quoi ego aequae ac heres
 eram?

M E N A E C H M U S.

Adolescens, quaeso, quid tibi mecum est rei,
 Qui mihi male dicas homini ignoto insciens?
 An tibi malam rem vis pro maledictis dari
 Postea?

P E N I C U L U S.

Eam quidem edepol te dedisse intellego.

M E N A E C H M U S.

Responde, adolescens, quaeso, quid tibi no-
 men est?

P E N I C U L U S.

Etiam derides, quasi nomen non noveris?

M E N A E C H M U S.

Non edepol ego te, quod sciam, umquam ante
 hunc diem

Vidi, neque novi, verum certo quisquis es,
 Aequom si facias, mihi odiosus ne sies.

P E N I C U L U S.

Non me novisti?

M E N A E C H M U S.

Non negem, si noverim.

P E N I C U L U S.

Menaechme, vigila.

M E N A E C H M U S.

Vigilo hercle equidem, quod sciam.

P E N I C U L U S.

Tuum parasitum non novisti?

M E N A E C H M U S.

Non tibi

Sanum 'st, adulescens, sinciput, ut intellego.

P E N I C U L U S.

Responde, subripuistin' uxori tuae

Pallam istanc hodie, atque dedisti Erotio?

M E N A E C H M U S.

Neque hercle ego uxorem habeo, neque ego
Erotio

Dedi, nec pallam subripui.

P E N I C U L U S.

Satin' sanus es?

Occisa 'st haec res. non ego te indutum foras
Exire vidi palla?

M E N A E C H M U S.

Vae capiti tuo!

Omnis cinaedos esse censes, tu quia es.

Tun' me indutum fuisse pallam praedicas?

P E N I C U L U S.

Ego hercle vero.

M E N A E C H M U S.

Non tu abis, quo dignus es?

Aut te piari jubes, homo insanissime?

M 4

PENICULUS.

Numquam edepol me quisquam exorabit, quin
tuæ

Uxori rem omnem jam, uti sit gesta, eloquar.
Omnes in te istaec recident contumeliae.
Faxo haud inultum prandium comederis.

MENAECHEMUS.

Quid hoc negoti 'st? satin' ut quemque con-
spicor,
Ita me ludificant? sed concrepuit ostium.

SCENA III.

ANCILLA. MENAECHEMUS *Sosicles.*

ANCILLA.

MENAECHEME, amare ait te multum Erotium,
Ut hoc nunc una opera ad aurificem deferas,
Atque hujc ut addas auri pondo unciam,
Jubeasque spinther novum reconcinnarier.

MENAECHEMUS.

Et istud, et aliud, si quid curari volet,
Me curaturum dicito, quidquid volet.

ANCILLA.

Scin' quod hoc sit spinther?

MENAECHEMUS.

Nescio nisi aureum.

ANCILLA.

Hoc est, quod olim clanculum ex armario

Te subripuisse ajebas uxori tuae.

M E N A E C H M U S.

Numquam hercle factum 'st.

A N C I L L A.

Non meministi, obsecro?

Redde igitur spinther, si non meministi.

M E N A E C H M U S.

Mane,

Immo equidem memini. nempe hoc est, quod
illi dedi.

A N C I L L A.

Istuc.

M E N A E C H M U S.

Ubi illae armillae sunt, quas una dedi?

A N C I L L A.

Numquam dedisti.

M E N A E C H M U S.

Nam pol hoc una dedi.

A N C I L L A.

Dicam curare?

M E N A E C H M U S.

Dicito: curabitur.

Et palla et spinther faxo referantur simul.

A N C I L L A.

Amabo, mi Menaechme, inauris da mihi
Faciundas pondo duum nummum stalagmia,
Ut te libenter videam, quom ad nos veneris.

M E N A E C H M U S.

Fiat. cedo aurum, ego manupretium dabo.

A N C I L L A.

Da sodes abs te, post ego reddidero tibi.

M E N A E C H M U S.

Immo cedo abs te.

A N C I L L A.

Ego post tibi reddam duplex.

M E N A E C H M U S.

Non habeo.

A N C I L L A.

At tu, quando habebis, fum dato.

Numquid me vis?

M E N A E C H M U S.

Haec me curaturum dicito,

Ut, quantum possint, quique liceant, veneant.

Jamne abiit intro? abivit, operuit foris.

Dii me equidem omnes adjuvant, augent, amant.

Sed quid ego cesso, dum datur mihi occasio

Tempusque, abire ab his locis lenoniis?

Propera, Menaechme, fer pedem, confer gradum.

Demam coronam, atque abjiciam ad laevam manum;

Ut, si qui sequantur, hac me abiisse censeant.

Ibo et conveniam servom, si potero, meum,

Ut haec, quae bona dant Dii mihi, ex me sciat.

A C T U S I V.

S C E N A I.

M U L I E R. P E N I C U L U S.

M U L I E R.

E G O N E hic me patiar in matrimonio,
Ubi vir conpilet clanculum quidquid domi 'st,
Atque ad amicam deferat?

P E N I C U L U S.

Quin tu taces?

Manifesto faxo jam opprimes: sequere hac modo.
Pallam ad phrygionem cum corona ebrius
Ferebat, hodie tibi quam subripuit domo.
Sed eccam coronam, quam habuit. num mentior?
Hem! hac abiit: si vis persequi vestigiis.
Atque edepol eccum optume revortitur:
Sed pallam non fert.

M U L I E R.

Quid ego nunc cum illoc agam?

P E N I C U L U S.

Idem quod semper, male habeas.

M U L I E R.

Sic censeo.

P E N I C U L U S.

Huc concedamus: ex insidiis aucupa.

SCENA II.

*MENAECHEMUS surreptus. MULIER.**PENICULUS.*

MENAECHEMUS.

UT hoc utimur maxume more moro
Molestoque multum! atque uti quique sunt
Optumi maxumi, morem habent hunc:
Clientis sibi omnes volunt esse multos:
Bonine an mali sint, id haud quaeritant.
Res magis quaeritur, quam clientium
Fides quouismodi clueat.
Si est pauper atque haud malus, nequam habetur:
Si dives malus est, is cliens frugi habetur.
Qui neque leges, neque aequom bonum usquam
Colunt, solictos patronos habent.
Datum denegant, quod datum est; litium
Pleni, rapaces, viri fraudulentissimi:
Qui aut fenore, aut perjuriis habent rem
Partam. mens est in querelis.
Juris ubi dicitur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, male quae fecerint: aut ad
Populum, aut in jure, aut ad judicem res est.
Sicut me hodie nimis solictum cliens
Quidam habuit: neque quod volui agere, quidquam

citum est; ita me attinuit, ita me detinuit.
 pud aediles proeliis factis plurimis
 assumisque dixi caussam. conditiones
 etuli tortas, confragosas: aut plus
 ut minus, quam opus erat multo, dixeram
 controversiam, uti sponsio fieret.
 Quid ille? quid? praedem dedit. nec magis
 manifestum ego hominem umquam ullum te-
 neri vidi.

omnibus malefactis testes tres aderant acerrumi.
 ii illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie
 conrupit diem)

leque adeo, qui hodie forum umquam oculis
 inspexi meis,
 diem conrupi, optimum jussi apparari pran-
 dium.

mica exspectat me, scio. ubi primum 'st lici-
 tum, illico
 properavi abire de foro. irata 'st, credo, nunc
 mihi.

lacabit palla, quam dedi, quam hodie uxori
 abstuli, atque huic
 etuli Erotio.

P E N I C U L U S.

Quid ais?

M U L I E R.

Viro me malo male

uptam.

P E N I C U L U S.

Satin' audis, quae illic loquitur?

MULIER.

Satis.

MENAECHEMUS.

Si sapiam,

Hinc intro abeam, ubi mihi bene sit.

MULIER.

Mane: male potius erit.

Nae illam mecastor fenerato abstulisti.

PENICULUS.

Sic datur.

MULIER.

Clanculum te istaec flagitia facere censebas pot-
esse?

MENAECHEMUS.

Quid illuc est, uxor, negoti?

MULIER.

Men' rogas?

MENAECHEMUS.

Vin' hunc rogem?

PENICULUS.

Aufer hinc palpationes. perge tu.

MENAECHEMUS.

Quid tu mihi

Tristis es?

MULIER.

Te scire oportet.

PENICULUS.

Scit, sed dissimulat malus.

MENAECHMUS.

id negoti 'st.

MULIER.

Pallam.

MENAECHMUS.

Pallam? quid?

MULIER.

Pallam. quid paves?

MENAECHMUS.

nil equidem paveo.

PENICULUS.

Nisi unum; palla pallorem incutit.
tu ne clam me comesses prandium! perge
in virum.

MENAECHMUS.

n taces?

PENICULUS.

Non hercle vero taceo. nutat, ne loquar.

MENAECHMUS.

n hercle ego quidem usquam quidquam nu-
to neque nicto tibi.

MULIER.

e ego mecastor mulier misera!

MENAECHMUS.

Qui tu misera es? mihi expedi.

PENICULUS.

hil hoc confidentius, qui, quae vides, ea per-
negat.

MENAECHEMUS.

Per Jovem Deosque omnis adjuro, uxor, (satin' hoc est tibi?)

Me isti non nutasse.

PENICULUS.

Credit jam tibi de istis: illuc redi.

MENAECHEMUS.

Quo ego redeam?

PENICULUS.

Equidem ad phrygionem, censeo. i,
pallam refer.

MENAECHEMUS.

Quae istaec palla est?

MULIER.

Taceo jam, quando hic rem non
meminit suam.

MENAECHEMUS.

Numquid servorum deliquit? num ancillae, aut
servi tibi

Responsant? eloquere. in punem non erit.

PENICULUS.

Nugas agis.

MENAECHEMUS.

Tristis admodum es: non mihi istuc satis placet.

PENICULUS.

Nugas agis.

MENAECHEMUS.

Ceterum familiarium alicui irata es?

PENICULUS.

Nugas agis.

MENAECHMUS.

Num mihi es irata saltè?

PENICULUS.

Nunc tu non nugas agis.

MENAECHMUS.

Non edepol deliqui quidquam.

PENICULUS.

Hem rursum nunc nugas agis.

MENAECHMUS.

Dic, mea uxor, quid tibi aegre est?

PENICULUS.

Bellus blanditur tibi.

MENAECHMUS.

Potin' ut mihi molestus ne sis? num te appello?

MULIER.

Aufer manum.

PENICULUS.

Sic datur. properato absente me comesse prandium:

Post ante aedis cum corōna me derideto ebrius.

MENAECHMUS.

Neque edepol ego prandi, neque hodie huc intro tetuli pedem.

PENICULUS.

Tun' negas?

MENAECHMUS.

Nego hercle vero.

PENICULUS.

Nihil hoc homine audacius.

Non ego te modo hic ante aedis cum corona florea

Vidi astare? quom negabas mihi esse sanum sin-
ciput :

Et negabas me novisse : peregrinum aibas esse te.

M E N A E C H M U S.

Quin ut dudum divorti abs te, redeo nunc de-
mum domum.

P E N I C U L U S.

Novi ego te. non mihi censebas esse, qui te ul-
ciscerer.

Omnia hercle uxori dixi.

M E N A E C H M U S.

Quid dixisti?

P E N I C U L U S.

Nescio:

Eam ipsus roga.

M E N A E C H M U S.

Quid hoc est, uxor? quidnam hic
narravit tibi?

Quid id est? quid taces? quin dicis, quid sit?

M U L I E R.

Quasi tu nescias.

Palla mi 'st domo subrepta.

M E N A E C H M U S.

Palla subrepta 'st tibi?

M U L I E R.

Me rogas?

M E N A E C H M U S.

Pol haud rogem te, si sciam.

P E N I C U L U S.

O hominem malum!

dissimulat!

M U L I E R.

Non potes celare: rem novi probe.

P E N I C U L U S.

nia hercle ego edictavi.

M E N A E C H M U S.

Quid id est?

M U L I E R.

Quando nil pudet,
que vis tua voluntate ipse profiteri, audi at-
que ades:

quid tristis, et quid hic mihi dixerit, faxo
scias:

la 'st mihi domo subrepta.

M E N A E C H M U S.

Palla subrepta 'st mihi?

P E N I C U L U S.

len' uti scelestus captat! huic subrepta est,
non tibi.

m profecto tibi subrepta si esset, salva nunc
foret.

M E N A E C H M U S.

l mihi tecum 'st. sed quid tu ais?

M U L I E R.

Palla, inquam, periit domo.

M E N A E C H M U S.

ais eam subripuit?

M U L I E R.

Pol istuc ille scit, qui illam abstulit.

PENICULUS.

Immo hercle vero, nos non falsum dicere.

MENAECHMUS.

I ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi.

MULIER.

quidem ecastor tuam nec chlamydem do foras, nec pallium
quoquam utendam. mulierem aequom' st vestimentum muliebre
re foras, virum virile. quin refers pallam domum?

MENAECHMUS.

o faxo referetur.

MULIER.

Ex re tua, ut opinor, feceris.
in domum numquam introibis, nisi feres pallam simul.

MENAECHMUS.

o domum!

PENICULUS.

Quid mihi futurum 'st, qui tibi hanc operam dedi?

MULIER.

opera reddetur, quando quid tibi erit subreptum domo.

PENICULUS.

quidem edepol numquam erit. nam nihil est, quod perdam, domi.

Cum virum, cum uxorem, Dii vos perdant.
properabo ad forum:

Nam ex hac familia me plane excidissee intellego.

MENAECHMUS.

Male mihi uxor sese fecisse censet, quom excludit foras;

Quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.

Si tibi displiceo, patiundum: at placuero huic Erotio,

Quae me non excludet ab se, sed apud se occludet domi.

Nunc ibo, orabo, ut mihi pallam reddat, quam dūdum dedi.

Aliam illi redimam meliorem. heus! ecquis hic est janitor?

Aperite, atque Erotium aliquis evocate ante ostium.

SCENA III.

EROTIUM. MENAECHMUS surreptus.

EROTIUM.

QUIS hic me quaerit?

MENAECHMUS.

Sibi inimicus magis, quam aetati tuae.

EROTIUM.

Mi Menaechme, cur ante aedis astas? sequere intro.

MENAECHMUS.

Mane.

Scin' quid est, quod ego ad te venio?

EROTIUM.

Scio, ut tibi ex me sit volup.

MENAECHMUS.

Immo edepol pallam illam, amabo te, quam
tibi dudum dedi,Mihi eam redde. uxor rescivit rem omnem, ut
factum 'st ordine.Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam
voles.

EROTIUM.

Tibi dedi equidem illam, ad phrygionem ut
ferres, paulo prius:Et illud spinther, ut ad aurificem ferres, ut fie-
ret novom.

MENAECHMUS.

Mihi ut tu dederis pallam, et spinther? num-
quam factum. ne dixeris.Nam ego quidem postquam illam dudum tibi
dedi, atque abii ad forum,

Nunc redeo, nunc te postilla video.

EROTIUM.

Video, quam rem agis.

Quia commisi, ut me defrudes: ad eam rem af-
fectas viam.

MENAECHMUS.

Neque edepol te defrudandi caussa posco: quia
tibi

Dico, uxorem rescivisse.

E R O T I U M.

Nec te ultro oravi ut dares.

Tute ultro ad me detulisti, dedisti eam dono
mihi:

Eandem nunc reposcis. patiar, tibi habe. aufer,
utere,

Vel tu, vel tua uxor, vel etiam in oculos con-
pingite.

Tu huc, post hunc diem, pedem intro non fe-
res, ne frustra sis;

Quando tu me bene merentem tibi habes despi-
catui.

Nisi feres argentum, frustra me ductare non
potes.

Aliam posthac invenito, quam tu habeas fru-
stratui.

M E N A E C H M U S.

Nimis iracunde hercle. tandem heus tu, tibi
dico, mane:

Redi.

E R O T I U M.

Etiamne astas? etiam audes mea revorti gratia?

M E N A E C H M U S.

Abiit intro, occlusit aedis. nunc ego sum ex-
clusissimus:

Neque domi, neque apud amicam mihi jam
quidquam creditur.

Ibo, et consulam hanc rem amicos, quid fa-
ciendum censeant.

A C T U S V.

S C E N A I.

MENAECHMUS Sosicles. MULIER.

M E N A E C H M U S.

NIMIS stulte dudum feci, quom marsupium
Messenioni cum argento concredidi.
Inmersit aliquo sese credo in ganeum.

M U L I E R.

Provisam, quam mox vir meus redeat domum.
Sed eccum video: salva sum, pallam refert.

M E N A E C H M U S.

Demiror, ubi nunc ambulet Messenio.

M U L I E R.

Adibo, atque hominem accipiam, quibus dictis
meret.

Non te pudet prodire in conspectum meum,
Flagitium hominis, cum istoc ornatu?

M E N A E C H M U S.

Quid est?

Quae res agitat te, mulier?

M U L I E R.

Etiamne, inpudens,
Muttire unum verbum audes, aut mecum loqui?

M E N A E C H M U S.

Quid tandem admisi in me, ut loqui non au-
deam?

M U L I E R.

Rogas me? o hominis inpudentem audaciam!

M E N A E C H M U S.

Non tu scis, mulier, Hecubam quapropter
canem

Graii esse praedicabant?

M U L I E R.

Non equidem scio.

M E N A E C H M U S.

Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat.
Itaque adeo jure coepta appellari est canis.

M U L I E R.

Non istaec ego flagitia possum perpeti.
Nam med aetatem viduam esse mavelim,
Quam istaec flagitia tua pati, quae tu facis.

M E N A E C H M U S.

Quid id ad me, tu te nuptam possis perpeti,
An sis abitura a tuo viro? an mos est ita hic,
Peregrino ut advenienti narrent fabulas?

M U L I E R.

Quas fabulas? non, inquam, patiar praeterhac,
Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.

M E N A E C H M U S.

Mea quidem hercle caussa vidua vivo,
Vel usque dum regnum obtinebit Juppiter.

M U L I E R.

At mihi negabas dudum subripuisse te,
Nunc eandem ante oculos attines: non te pudet?

M E N A E C H M U S.

Heu' hercle, mulier, multum et audax et mala es.

Tun' tibi hanc subreptam dicere audes, quam mihi

Dedit alia mulier, ut concinnandam darem?

M U L I E R.

Nae istuc mecastor jam patrem arcessam meum,
Atque ei narrabo tua flagitia, quae facis.

I, Decio, quaere meum patrem, tecum simul
Ut veniat ad me: ita rem esse dicito.

Jam ego aperiam istaec tua flagitia.

M E N A E C H M U S.

Sanan' es?

Quae mea flagitia?

M U L I E R.

Quom pallam atque aurum meum
Domo suppilas uxori tuae, et tuae
Degeris amicae. satin' haec recte fabulor?

M E N A E C H M U S.

Quaeso hercle, mulier, si scis, monstra, quod bibam,

Tuam qui possim perpeti petulantiam.

Quem tu hominem me arbitrare, nescio.

Ego te simitu novi cum Parthaone.

M U L I E R.

Si me derides, at pol illum non potes,
Patrem meum, qui huc advenit. quin respicis?
Novistin' tu illum?

MENAECHEMUS.

Novi cum Calcha simul:
Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.

MULIER.

Negas novisse me? negas patrem meum?

MENAECHEMUS.

Idem hercle dicam, si avom vis adducere.

MULIER.

Ecastor pariter hoc, atque alias res soles.

SCENA II.

SENEX. MULIER. MENAECHEMUS Sosicles.

SENEX.

UT aetas mea est, atque ut hoc usus facto est,
Gradum proferam, progredi properabo.
Sed id quam facile sit mihi, haud sum falsus.
Nam perniciousitas deserit: consitus sum
Senectute: onustum gero corpus; vires
Reliquere. ut aetas mala, merx mala est tergo!
Nam res plurimas pessumas, quom advenit, af-
fert:

Quas si autumem omnis, nimis longus sermo sit.
Sed haec res mihi in pectore et corde dura est,
Quidnam hoc sit negoti, quod filia sic
Repente expetit me, ut ad sese irem:
Nec, quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arcessat.

Verum propemodum jam scio, quid siet rei.
Credo cum viro litigium natum esse aliquod.
Ita istaec solent, quae viros subservire
Sibi postulant, dote fretae, feroces.
Et illi quoque haud abstinere saepe culpa.
Verum est modus tamen, quoad pati uxorem
oportet.

Nec pol filia umquam patrem arcessit ad se,
Nisi aut quid commissi, aut jurgi est caussa.
Sed quidquid id est, jam sciam. atque eccam
eampse

Ante aedis, et ejus tristem virum video.
Id est, quod suspicabar.
Appellabo hanc.

M U L I E R.

Ibo advorsum. salve multum, mi pater.

S E N E X.

Salva sis. salven' advenio? salven' arcessi jubes?
Quid tu tristis es? quid ille autem abs te iratus
destitit?

Nescio quid vos velitati estis inter vos duos.
Loquere, uter meruistis culpam, paucis: non
longos logos.

M U L I E R.

Nusquam equidem quidquam deliqui: hoc primum
te absolvo, pater.

Verum vivere hic non possum, neque durare
ullo modo.

Proin tu me hinc abducas.

S E N E X.

Male facit, si istuc facit: si non facit; tu male facis,

Quae insontem insimules.

M U L I E R.

Quin etiam nunc habet pallam, pater,
Et spinther, quod ad hanc detulerat: nunc,
quia rescivi, refert.

S E N E X.

Jam ego ex hoc, ut factum 'st, scibo. ibo ad
hominem, atque alloquar.

Díc mihi istuc, Menaechme, quod vos disser-
tatis, ut sciam.

Quid tu tristis es? quid illam autem iratam abs
te destituis?

M E N A E C H M U S.

Quisquis es, quidquid tibi nomen est, senex,
summum Joyem

Deosque detestor.

S E N E X.

Qua de re, aut quojus rei rerum omnium?

M E N A E C H M U S.

Me neque isti male fecisse mulieri, quae me
arguit

Hanc domo ab se subripuisse, atque abstulisse
dejerat.

Si ego intra aedis hujus umquam, ubi habitat,
penetravi pedem,

Omnium hominum exopto ut fiam miserorum
miserrumus.

SENE X.

nun' es, qui istuc exoptes, aut neges te umquam pedem
! eas aedis intulisse, ubi habitas, insanissime?

MENAECHMUS.

un', senex, ais habitare me in illis aedibus?

SENE X.

u negas?

MENAECHMUS.

Nego hercle vero.

MULIER.

Nimio haec inpudenter negas.
isi quo nocte hac emigrasti.

SENE X.

• Concede hac, filia.

uid tu ais? num hinc emigrasti?

MENAECHMUS.

Quem in locum, aut ob rem, obsecro?

SENE X.

on edepol scio.

MULIER.

Profecto ludit te hic.

SENE X.

Non tu te tenes?

m vero, Menaechme, satis jocus es. nunc
hanc rem age.

MENAECHMUS.

haeso, quid mihi tecum est? unde, aut quis
tu homo es? quid feci ego

Vol. II.

O

Tibi, aut adeo isti, quae mihi molesta 'st quo-
quo modo?

M U L I E R.

Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur
colos

Ex temporibus atque fronte! ut oculi scintil-
lant! vide.

M E N A E C H M U S.

Quid mihi meliu' st, quam quando illi me in-
sanire praedicant,

Ego me assimulem insanire, ut illos a me abs-
terream?

M U L I E R.

Ut pandiculans oscitatur! quid nunc faciam,
mi pater? •

S E N E X.

Concede huc, mea nata, ab istoc quam potes
longissime.

M E N A E C H M U S.

Evoë, Evie, Bromie, quo me in silvam vena-
tum vocas?

Audio: sed non abire possum ab his regionibus:
Ita illa me ab laeva rabiosa femina adservat canis.
Post autem illic hircus alius, qui saepe aetate
in sua

Perdidit civem innocentem falso testimonio.

S E N E X.

Vae capiti tuo!

M E N A E C H M U S.

Ecce Apollo mihi ex oraculo imperat,

Ut ego illi oculos exuram lampadibus ardentibus.

M U L I E R.

Perii; mi pater! minatur mihi oculos exurere.

M E N A E C H M U S.

Hei mihi, insanire me ajunt, ultro quom ipsi
insaniunt.

S E N E X.

Filia, heus.

M U L I E R.

Quid est? quid agimus?

S E N E X.

Quid si ego huc servos cito?

Ibo, adducam, qui hunc hinc tollant, et domi
devinciant,

Priusquam turbarum quid faciat amplius.

M E N A E C H M U S.

Enimvero, nisi

Occupo aliquid mihi consilium, hi domum me
ad se auferent.

Pugnis me vetas in hujus ore quidquam parcere,
Ni jam ex meis oculis abscedat in malam ma-
gnam crucem:

Faciam, quod jubes, Apollo.

S E N E X.

Fuge domum; quantum pote'st:

Ne hic te obtundat.

M U L I E R.

Fugio. amabo, adserva istunc, mi pater,
Ne quo hinc abeat. sumne ego mulier misera,
quae illaec audio!

M E N A E C H M U S.

Haud male illanc amovi. nunc hunc inpurissimum,

Barbatum, tremulum, Titanum; Cygno prognatum patre.

Ita mihi imperas, ut ego hujus membra, atque ossa, atque artua

Conminuam illo scipione, quem ipse habet.

S E N E X.

Dabitur malum,

Me quidem si attigeris, aut si propius ad me accesseris.

M E N A E C H M U S.

Faciam quod jubes; securim capiam ancipitem, atque hunc senem

Exossabo, dein dedolabo assulatim viscera.

S E N E X.

Enimvero illud praecavendum 'st, atque accurandum mihi:

Sane ego illum metuo, ut minatur, ne quid malefaxit mihi.

M E N A E C H M U S.

Multa mihi imperas, Apollo: nunc equos junctos jubes

Capere me indomitos, feroces: atque in currum inscendere,

Ut ego hunc proteram leonem Getulum, olentem, edentulum.

Jam adstiti in currum: jam lora teneo: jam stimulum in manu est.

Agite equi, facitote sonitus ungularum appareant

Cursu celeri: facite inflexa sit pèdum pernitas.

S E N E X.

Mihin' equis junctis minare?

M E N A E C H M U S.

Ecce, Apollo, denuo

Me jubes facere inpetum in eum, qui stat, atque occidere.

Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?

Imperium tuum demutat, atque dictum Apollinis.

S E N E X.

Heu hercle morbum actem ac durum! Dii vòstram fidem!

Vel hic qui insanit, quam valuit paulo prius!

Ei derepente tantus morbus incidit.

Ibo, atque arcessam medicum jam, quantum potest.

S C E N A I I I.

M E N A E C H M U S Sosicles.

JAMNE isti abierunt, quaeso, ex conspectu meo,

Qui me vi cogunt, ut validus insaniam?

Quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?

Vosque omnis quaeso, si senex reverterit,

Ne me indicetis, qua platea hinc aufugerim.

SCENA IV.

SENEX. MEDICUS.

SENEX.

LUMBI sedendo, oculi spectando dolent,
 Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
 Odiosus tandem vix ab aegrotis venit.
 Ait se obligasse crus fractum Aesculapio,
 Apollini autem brachium. nunc cogito,
 Utrum me dicam ducere medicum, an fabrum.
 Atque eccum incedit, movet formicinum gra-
 dum.

MEDICUS.

Quid esset illi morbi, dixeras? narra senex.
 Num larvatus, aut cerritus? fac sciam.
 Num eum veternus, aut aqua intercus tenet?

SENEX.

Quin ea te caussa duco, ut id dicas mihi,
 Atque illum ut sanum facias.

MEDICUS.

Perfacile id quidem est.
 Sanum futurum, mea ego id promitto fide.

SENEX.

Magna cum cura ego illum curari volo.

MEDICUS.

Quin suspirabo plus sexcenties in die:
 Ita ego illum cum cura magna curabo tibi.

S E N E X.

Atque ecçum ipsum hominem.

M E D I C U S.

Observemus, quam rem agat.

S C E N A V.

*M E N A E C H M U S surreptus. S E N E X.**M E D I C U S.*

M E N A E C H M U S.

EDEPOL nae hic dies pervorsus atque advorsus mihi obtigit:

Quae me clam ratus sum facere, ea omnia fecit palam

Parasitus, qui me conplevit flagiti et formidinis:
 Meus Ulysses, suo qui regi tantum concivit mali.
 Quem ego hominem, si quidem vivo, vita devolvam sua.

Sed ego stultus sum, qui illius esse dico, quae mea sit.

Meo cibo et sumtu educatur: st: anima privabo virum.

Condigne autem haec meretrix fecit, ut mos est meretricius.

Quia rogo pallam, ut referatur rursum ad uxorem meam,

Mihi se ait dedisse. heu edepol, nae ego homo vivo miser!

O 4.

S E N E X.

Audin' quae loquitur?

M E D I C U S.

Se miserum praedicat.

S E N E X.

Adeas velim.

M E D I C U S.

Salvos sis, Menaechme. quaesio, cur apertas brachium?

Non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali.

M E N A E C H M U S.

Quin tu te suspendis?

S E N E X.

Ecquid sentis?

M E D I C U S.

Quid ni sentiam?

Non potest haec res ellebori jugere obtinerier.

Sed quid ais, Menaechme?

M E N A E C H M U S.

Quid vis?

M E D I C U S.

Dic mihi hoc; quod te rogo:

Album, an atrum vinum potas?

M E N A E C H M U S.

Quin tu is in malam crucem?

S E N E X.

Jam hercle occepat insanire primulum.

M E N A E C H M U S.

Quin tu me interrogas,

pureum panem, an puniceum soleam ego
esse, an luteum?
amne esse avis squamosas, piscis pennatos?

S E N E X.

Papae!
lin' tu, ut deliramenta loquitur? quid ces-
sas dare
onis aliquid, priusquam percipit insania?

M E D I C U S.

ie modo: etiam percontabor.

S E N E X.

Alia occidis fabula.

M E D I C U S.

mihi hoc: solent tibi umquam oculi duri
feri?

M E N A E C H M U S.

d? tu me locustam censes esse, homo igna-
vissume?

M E D I C U S.

mihi: en umquam tibi intestina crepant,
quod sentias?

M E N A E C H M U S.

satur sum, nulla crepitant: quando esurio,
tum crepant.

M E D I C U S.

quidem edepol haud pro insano verbum
respondit mihi.
dormiscin' usque ad lucem? facilen' tu dor-
mis cubans?

M E N A E C H M U S.

Perdormisto, si resolvi argentum, quoi debeo.
Qui te Juppiter Diique omnes, percontator,
perduint!

M E D I C U S.

Nunc homo insanire occepat. de illis verbis ca-
ve tibi.

S E N E X.

Immo modestior nunc quidem est de verbis,
praeut dudum fuit.

Nam dudum uxorem suam esse ajebat rabiosam
canem.

M E N A E C H M U S.

Quid ego dixi?

S E N E X.

Insanis, inquam.

M E N A E C H M U S.

Egone?

S E N E X.

Tu istic, qui mihi

Etiam me junctis quadrigis minitatu's proster-
nere.

Egomet haec te vidi facere, egomet haec te
arguo.

M E N A E C H M U S.

At ego te sacram coronam subripuisse scio Jovis.
Et ob eam rem in carcerem ted esse conpactum
scio.

Et postquam es emissus, caesum virgis sub fur-
ca scio.

Tum patrem occidisse, et matrem vendidisse,
etiam scio.

Satin' haec pro sano maledicta maledictis re-
spondeo?

S E N E X.

Obsecro hercle, medice, propere, quidquid fa-
cturus, face.

Non vides hominem insanire?

M E D I C U S.

Scin' quid facias optimum?

Ad me face uti deferatur.

S E N E X.

Itan' censes?

M E D I C U S.

Quippini?

Ibi meo arbitrato potero curare hominem.

S E N E X.

Age, ut lubet.

M E D I C U S.

Elleborum potabis faxo aliquos viginti dies.

M E N A E C H M U S.

At ego te pendentem fodiam stimulis triginta
dies.

M E D I C U S.

I, arcesse homines, qui illunc ad me deferant.

S E N E X.

Quot sunt satis?

M E D I C U S.

Proinde, ut insanire video, quatuor: nihilo
minus.

S E N E X.

Jam hic erunt. asserva tu istunc, medice.

M E D I C U S.

Immo ego ibo domum,
Ut parentur, quibus paratis opu' st. tu servos
jube
Hunc ad me ferant.

S E N E X.

Jam ego illic faxo erit.

M E D I C U S.

Abeo.

S E N E X.

Vale.

M E N A E C H M U S.

Abiit socerus: abiit medicus. nunc solus sum.
pro Juppiter!

Quid illuc est, quod me hic homines insanire
praedicant!

Nam equidem postquam gnatus sum, numquam
aegrotavi unum diem.

Neque ego insanio, neque pugnas, neque ego
lites coepio.

Salvus salvos alios video: novi homines, allo-
quor.

An qui perperam insanire me ajunt, ipsi insa-
niunt?

Quid ego nunc faciam? domum ire cupio: at
uxor non sinit.

Huc autem nemo intromittit. nimis proventum
est nequiter.

ergo usque ad noctem: saltem, credo, intronittar domum.

S C E N A V I .

M E S S E N I O .

PECTAMEN bono servo id est, qui rem herilem

curat, videt, conlocat, cogitatque, absente hero rem heri diligenter

etur, quam si ipse assit, aut rectius.

gum quam gulam, crura quam ventrem oportet

ora esse, quoi cor modeste situm est.

ordetur id, qui nihili sunt, quid iis preti

ur ab suis heris, ignavis, improbis

s; verbera, conpedes, molae, magna

itudo, fames, frigus durum.

c pretia sunt ignaviae.

go male malum metuo; propterea bonum certum est, potius quam malum: nam ma-

gis multo

or facilius verba. verbera ego odi,

ioque edo libentius molitum, quam

itum praehibeo. propterea heri imperium

equor bene, et sedate servio.

ue id mihi prodest. alii, sese ita ut in rem

ducunt, sint: ego ita ero, ut me esse

oportet:

um ut mihi adhibeam, culpam abstineam:

Hero ut omnibus in locis sim praesto.
 Servi, qui culpa carent, et metuunt; ii
 Solent esse heris utibiles. nam illi, qui nihil
 Metuunt, postquam malum promeritum est,
 metuunt.

Metuam haud multum. prope est, quando
 Herus, quod strenue faciam, pretium exsolvet.
 Eo exemplo servio, tergi ut in rem esse arbitror.
 Postquam in tabernam vasa et servos conlocavi,
 ut jusserat,

Ita venio advorsum. nunc foris pultabo, adesse
 ut me sciat,

Atque ut eum ex hoc saltu damni salvom ut
 educam foras.

Sed metuo, ne sero veniam, depugnato proelio.

SCENA VII.

SENEX. MENAECHEMUS surreptus.

LORARII. MESSENI O.

SENEX.

PER ego vobis Deos atque homines dico, ut
 imperium meum

Sapienter habeatis curae, quae imperavi atque
 impero,

Facite illic homo jam in medicinam ablatus sub-
 limis siet,

Nisi quidem vos vostra crura aut latera nihili
 penditis.

re quisquam, quod illic minitetur, vestrum
flocfecerit.

id statis? quid dubitatis? jam sublimem rap-
tum oportuit.

o ibo ad medicum: praesto ero illic, quom
venietis.

MENAECHMUS.

Occidi!

id hoc est negoti? quid illic homines ad me
currunt, obsecro?

id vultis vos? quid quaeritis? quid me cir-
cumsistitis?

o rapitis me? quo fertis me? perii! obsecro
vestram fidem:

idamnienses subvenite cives. quin me mit-
titis?

MESSENIUS.

o Dii immortales, obsecro, quid ego oculis
aspicio meis?

rum meum indignissime nescio qui sublimem
ferunt.

MENAECHMUS.

quis suppetias mihi audet afferre?

MESSENIUS.

Ego, here, audacissime.

facinus indignum et malum, Epidamni ci-
ves, herum.

um hic in pacato oppido

ci deripier in via, qui liber ad vos venerit!

Mittite istunc.

MENAECHEMUS.

Obsecro te, quisquis es, operam ut des mihi,
Neu sinas in me insignite fieri tantam injuriam.

MESSENIUS.

Immo et operam dabo, et defendam, et subvenibo sedulo.

Numquam te patiar perire: me perire est aequius.

Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, herere, te obsecro.

Hisce ego jam sementem in ore faciam, pugnosque obseram.

Maxumo hodie malo, hercle, vostro istunc fertis. mittite.

MENAECHEMUS.

Teneo ego huic oculum.

MESSENIUS.

Face, ut oculi locus in capite appareat.
Vos scelesti, vos rapaces, vos praedones.

LORARIUS.

Periimus!

Obsecro hercle.

MESSENIUS.

Mittite ergo.

MENAECHEMUS.

Quid me vobis tactio est?
Pecte pugnīs.

MESSENIUS.

Agite, abite, fugite hinc in malam crucem.

Hem tibi etiam, quia postremus cedis, hoc prae-
mi feres.

Nimis autem bene ora commentavi, atque ex
mea sententia.

Edepol, here, nae tibi suppetias tempore ad-
veni modo!

MENAECHMUS.

At tibi Dii semper, adulescens, quisquis es, fa-
ciant bene.

Nam absque ted esset, hodie numquam ad so-
lem occasum viverem.

MESSENIUS.

Ergo edepol, si recte facias, here, me mittas
manu.

MENAECHMUS.

Liberem ego te?

MESSENIUS.

Verum, quandoquidem, here, te servavi.

MENAECHMUS.

Quid est?

Adulescens, erras.

MESSENIUS.

Quid, erro?

MENAECHMUS.

Per Jovem adjuvo patrem,

Me herum tuum non esse.

MESSENIUS.

Non taces?

MENAECHMUS.

Non mentior.

Vol. II.

P

226. M E N A E C H M E I. v. 38

Nec meus servos umquam tale fecit, quale tu mihi.

M E S S E N I O.

Sic sine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.

M E N A E C H M U S.

Mea quidem hercle caussa liber esto, atque ito quo voles.

M E S S E N I O.

Nempe jubes?

M E N A E C H M U S.

Jubeo hercle, si quid imperi est in te mihi.

M E S S E N I O.

Salve, mi patrone.

S E R V U S *alius*.

Quom tu liber es, Messenio, Gaudeo.

M E S S E N I O.

Credo hercle vobis. sed, patrone, te obsecro, Ne minus imperes mihi, quam quom tuus servos fui.

Apud te habitabo, et quando ibis, una tecum ibo domum.

M E N A E C H M U S.

Minime.

M E S S E N I O.

Nunc ibo in tabernam: vasa et argentum tibi Referam. recte est obsignatum in vidulo marsupium

Cum viatico: id tibi jam huc afferam.

MENAECHMUS.

Affer strenue.

MESSENIUS.

Salvom tibi item ut mihi dedisti, redhibebo.
hic me mane.

MENAECHMUS.

Nimia mira mihi quidem hodie exorta sunt miris modis.

Alii me negant eum esse qui sum, atque excludunt foras.

Etiam hic servom esse se meum ajebat, quem ego emisi manu.

Is ait, se mihi allaturum cum argento marsupium.

Id si attulerit, dicam ut a me abeat liber quo volet:

Ne tum, quando sanus factus sit, a me argentum petat.

Socer et medicus me insanire dicebant. quid sit, mira sunt.

Haec nihilo mihi esse videntur secius, quam somnia.

Nunc ibo intro ad hanc meretricem: quamquam succenset mihi,

Si possum exorare ut pallam reddat, quam referam domum.

S C E N A V I I I.

MENAECHMUS Sosicles. MESSENIUS.

M E N A E C H M U S.

MEN' hodie usquam convenisse te, audax,
 audes dicere,
 Postquam advorsum mihi imperavi, ut huc ve-
 nires?

M E S S E N I O.

Quin modo
 Eripui, homines qui te ferebant sublimem qua-
 tuor,
 Apud hasce aedis. tu clamabas Deum fidem at-
 que hominum omnium.
 Quom ego accurro, teque eripio, vi pugnan-
 do, ingratiis.
 Ob eam rem, quia te servavi, me amisisti li-
 berum.
 Quom argentum dixi me petere, et vasa: tu,
 quantum pote 'st,
 Praecucurristi obviam, ut quae fecisti, infitias
 eas.

M E N A E C H M U S.

Liberum ego te jussi abire?

M E S S E N I O.

Certo.

M E N A E C H M U S.

Quoi certissimum 'st,

Mepte potius fieri servom, quam te umquam
emittam manu.

S C E N A I X.

MENAECHMUS surreptus. MESSENIUS.

MENAECHMUS Sosicles.

MENAECHMUS surreptus.

SI voltis per oculos jurare, nihilo hercle ea
caussa magis

Facietis, ut ego hodie abstulerim pallam et spin-
ther, pessumae.

MESSENIUS.

Pro Dii immortales! quid ego video?

MENAECHMUS Sosicles.

Quid vides?

MESSENIUS.

Speculum tuum.

MENAECHMUS Sosicles.

Quid negoti 'st?

MESSENIUS.

Tua 'st imago: tam consimili 'st, quam
potest.

MENAECHMUS Sosicles.

Pol profecto haud est dissimilis, meam quom
formam noscito.

MENAECHMUS surreptus.

O adulescens, salve, qui me servavisti, quis-
quis es.

MESSENIO.

Adulescens, quaeso hercle loquere tuum mihi
nomen, ni piget.

MENAECHEMUS *surreptus*.

Non edepol ita promeruisti de me, ut pigeat,
quae velis.

Mihi est Menaechmus nomen.

MENAECHEMUS *Sosicles*.

Immo edepol mihi.

MENAECHEMUS *surreptus*.

Siculus sum Syracusanus.

MENAECHEMUS *Sosicles*.

Ea domus et patria est mihi.

MENAECHEMUS *surreptus*.

Quid ego ex te audio?

MENAECHEMUS *Sosicles*.

Hoc quod res est.

MESSENIO.

Novi equidem hunc: herus est meus.

Ego quidem hujus servos sum, sed me esse hujus credidi.

Ego hunc censebam esse te, huic etiam exhibui negotium.

Quaeso ignoscas, si quid stulte dixi, atque imprudens, tibi.

MENAECHEMUS *Sosicles*.

Delirare mihi videre. non commemorinisti simul

Te hodie mecum exire e navi?

MESSENIO.

Enimvero aequom postulas.

Tu herus es: tu servom quaere: salveto tu: tū
vale.

Hunc ego esse ajo Menaechmum.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

At ego me.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Quae haec fabula est?

Tu es Menaechmus?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Me esse dico, Moscho prognatum patre.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Tun' meo patre es prognatus?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Immo equidem, adulescens, meo.

Tuum tibi neque occupare, neque praeripere
postulo.

M E S S E N I O.

Dii immortales, spem insperatam date mihi,
quam suspicor.

Nam nisi me animus fallit, hi sunt gemini ger-
mani duo.

Nam et patrem et matrem commemorant pari-
ter, qui fuerint sibi.

Sevocabo herum. Menaechme.

M E N A E C H M E I *ambo.*

Quid vis?

M E S S E N I O.

Nón ambos volo.

Sed uter vostrum est advectus mecum navi?

MENAECHEMUS *surreptus.*

Non ego.

MENAECHEMUS *Sosicles.*

At ego.

MESSENIUS.

Te volo igitur : huc concede.

MENAECHEMUS *Sosicles.*

Concessi. quid est?

MESSENIUS.

Ille homo aut sycophanta, aut geminus est
frater tuus.

Nam ego hominem homini similiorem numquam
vidi alterum.

Neque aqua aquae, neque lacte est lacti, crede
mihi, usquam similis,

Quam hic tui est, tuque hujus. postea autem
eamdem patriam ac patrem

Memorat. melius est nos adire, atque hunc per-
contarier.

MENAECHEMUS *Sosicles.*

Hercle quin tu me admonuisti recte ; et habeo
gratiam.

Perge operam dare obsecro hercle ; liber esto,
si invenis

Hunc meum fratrem esse.

MESSENIUS.

Spero.

MENAECHEMUS *Sosicles.*

Et ego idem spero fore.

M E S S E N I O.

uid ais tu? Menaechmum, opinor, te vocari
dixeras.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

a vero.

M E S S E N I O.

Huic item Menaechmo nomen est. in Sicilia,
e Syracusis natum esse dixisti: hic natus est
ibi.

oschum tibi patrem fuisse dixti: huic itidem
fuit.

unc operam potestis ambo mihi dare, et vo-
bis simul.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

omeruisti, ut ne quid ores, quod velis, quin
inpetres.

amquam si emeris me argento, liber servibo
tibi.

M E S S E N I O.

des mihi est, vos inventuros fratres germanos
duos

eminos, una matre gnatos, et patre uno, uno
die.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

ira memoras. utinam efficere, quod pollicitus,
possies!

M E S S E N I O.

ssum: sed nunc coite. uterque id, quod ro-
gabo, dicite.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Ubi lubet, roga: respondebo. nihil reticebo,
quod sciam.

M E S S E N I O.

Est tibi nomen Menaechmo?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Fateor.

M E S S E N I O.

Est, itidem tibi.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Est.

M E S S E N I O.

Patrem fuisse Moschum tibi ais?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Ita vero.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Et mihi.

M E S S E N I O.

Esne tu Syracusanus?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Certo.

M E S S E N I O.

Quid tu?

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Quippini?

M E S S E N I O.

Optume usque adhuc conveniunt signa. porro
operam date.

Quid longissime meministi, dic mihi, in pa-
tria tua?

MENAECHMUS *surreptus.*

Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum,
tum postea

Inter homines me deerrare a patre, atque inde
avehi.

MENAECHMUS *Sosicles.*

Juppiter supreme, serva me.

MESSENI O.

Quid clamas? quin taces?

Quot eras annos gnatus, cum te pater a patria
avehit?

MENAECHMUS *surreptus.*

Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant
primulum.

Neque patrem umquam postilla vidi.

MESSENI O.

Quid? vestrum patri

Filii quot eratis?

MENAECHMUS *surreptus.*

Ut nunc maxime memini, duo.

MESSENI O.

Uter eratis, tun' an ille major?

MENAECHMUS *surreptus.*

Aequè ambo pares.

MESSENI O.

Qui id potest?

MENAECHMUS *surreptus.*

Gemini ambo eramus.

MENAECHMUS *Sosicles.*

Dii me servatum volunt.

M E S S E N I O.

Si interpellas, ego tacebo.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Potius taceo.

M E S S E N I O.

Dic mihi,

Uno nomine ambo eratis?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Minime. nam mihi hoc erat,
Quod nunc est, Menaechmus: illum tum vo-
cabant Sosiclem.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Signa agnovi: contineri, quin conplectar, non
queo.

Mi germane, gemine frater, salve: ego sum
Sosicles.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Quomodo igitur post Menaechmo nomen est
factum tibi?

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Postquàm ad nos renuntiatum 'st, te et patrem
esse mortuum,

Avos noster mutavit: quod tibi nomen est, fe-
cit mihi.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Credo ita esse factum, ut dicis. sed mihi hoc
responde.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Roga.

MENAECHMUS *surreptus.*
id erat nomen nostrae matri?

MENAECHMUS *Sosicles.*

Theusimarche.

MENAECHMUS *surreptus.*

Convenit.

salve, insperate, multis annis post quem con-
spicor,
iter!

MENAECHMUS *Sosicles.*

Et tu, quem ego multis miseris laboribus
que adhuc quaesivi, quemque ego esse in-
ventum gaudeo.

MESSENI O.

ic erat, quod haec te meretrix hujus voca-
bat nomine.

inc censebat te esse, credo, quom vocat te
ad prandium.

MENAECHMUS *surreptus.*

mque edepol hic mihi hodie jussi prandium
appararier,

um meam uxorem, quoi pallam subripui du-
dum domo.

m dedi huic.

MENAECHMUS *Sosicles.*

Hancne, dicis, frater, pallam, quam ego
habeo?

MENAECHMUS *surreptus.*

omodo haec ad te pervenit?

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Meretrix huc ad prandium

Me abduxit: me sibi dedisse ajebat. prandi per-
bene,

Potavi, atque accubui scortum: pallam, et au-
rum hoc mihi dedit.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Gaudeo edepol, si quid propter me tibi eve-
nit boni.

Nam illa quom te ad se vocabat, me esse cre-
didit.

M E S S E N I O.

Numquid me morare, quin ego liber, ut jus-
sisti, eam?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Optimum atque aequissimum orat, frater: fac
caussa mea.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Liber esto.

S E R V U S *alius.*

Quom tu liber es, gaudeo, Messenio.

M E S S E N I O.

Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo
ut siem.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Quoniam haec evenerunt, frater, nostra ex sen-
tentia,

In patriam redeamus ambo.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Frater, faciam, ut tu voles.

Auctionem hic faciam, et vendam quidquid est.
nunc interim

Eamus intro, frater.

M E N A E C H M U S *Sosicles.*

Fiat.

M E S S E N I O.

Scitin' quid ego vos rogo?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Quid?

M E S S E N I O.

Mihi ut praeconium detis.

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Dabitur.

M E S S E N I O.

Ergo nunc iam

Vis conclamari auctionem fore? quo die?

M E N A E C H M U S *surreptus.*

Die septimi.

M E S S E N I O.

Auctio fiet Menaechmi mane sane septimi.

Venibunt servi, supellex, fundi, aedes, omnia

Venibunt, quique licebunt, praesenti pecunia.

Venibit uxor quoque etiam, si quis emtor venerit.

Vix credo tota auctione capiet quinquagesies.

Nunc, spectatores, valet, et nobis clare applaudite.

1100. 2nd / 1912

M. ACCI PLAUTI
MERCATOR.

Vol. II.

Q

DRAMATIS PERSONAE.

CHARINUS, *adolescens.*

ACANTHIO, *servus.*

DEMIPHO,
LYSIMACHUS, } *senes.*

LORARI.

EUTYCHUS, *adolescens.*

PASICOMPSA, *meretrix.*

DORIPPA, *uxor.*

SYRA, *anus serva.*

COCUS.

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I.

*MISSUS mercator ab suo adolescens patre
 Emit atque apportat scita forma mulierem.
 Requirit, quae sit, postquam eam vidit, senex.
 Confingit servos emtam matri pedisequam.
 Amat senex hanc, ac se simulans vendere.
 Tradit vicino, eum putat uxor illius
 Obduxe sibi scortum, tum Charinum ex fuga
 Retrahit sodalis, postquam amicam invenerat.*

A R G U M E N T U M.

*MERCATUM a se dum filium extrudit pater,
 Is peregre unius redimit ancillam hospitis
 Amore captus, ut venit, navi exsilit.
 Pater advolat, visam ancillam deperit.
 Quoius sit, percontatur, servos, pedisequam
 Ab adolescente matri emtam ipsius.
 Senex sibi prospiciens, ut amico suo
 Veniret, natum orabat: natus, ut suo.
 Hic filium subdiderat vicini; pater
 Vicinum, praemercatur ancillam senex.
 Eam domi deprehensam conjunx illius
 Vicini scortum insinulat: protelat virum.*

*Mercator exspes patria fugere destinat:
Prohibetur a sodale, qui patrem illius
Orat suo cum patre, nato ut cederet.*

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I

ARGUMENTUM hujus fabulae futile et flagitiosum est. Quemadmodum autem prodest, venena nota esse, ut respuantur: ita talia dum legimus, exsecrari debemus. Sed neque venena nulli prorsus usui sunt; et haec ad turpitudinem fugiendam et convertendos animos ad timorem Dei, adsumi possunt. Producitur senex immitis, et tamen dissolutus: itemque alter levis atque iners. Hic iniquior in filium juveniliter peccantem, saevis dictis illum in mercatum abigit. Qui reversus ancillulam adduxerat, quam animi caussa sibi paraverat. Hanc visam amare Senex coepit, et amatam praeripit astute filio, allegato sene amico, qui illam praemericaretur. Nam et suum sodalem, adolescens subornarat, ut illam emeret. Postea adducta muliere in aedes senis vicini, et conductis cocis ad coenam coquendam, advenit illius Senis uxor, et turbas movet: et tandem res per adolescentes componitur.

A C T U S P R I M U S.

S C E N A I.

P R O L O G U S

C H A R I N U S.

DUAS res simul nunc agere decretum 'st mihi,
 Et argumentum et meos amorès eloquar.
 Non ego idem facio, ut alios in Comoediis
 Vidi facere amatores, qui aut Nocti, aut Diis,
 Aut Soli, aut Lunae misérias narrant suas.
 Quos pol ego credo humanas querimónias
 Non tanti facere, quid velint, quid non velint.
 Vobis narrabo potius meas nunc misérias.
 Graece haec vocatur *Emporos* Philemonis,
 Eadem Latine *Mercator* Marci Acci.
 Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.
 Biennium jam factum 'st, postquam abii domo.
 Ibi amare occepi forma eximia mulierem.
 Sed, ea ut sim implicitus, dicam; si opera 'st
 auribus,
 Atque ad advortendum huc animum adest be-
 nignitas.
 Et hoc parum etiam more majorum institi:
 Prius, ac percontatus sum vos, sumsi indicium
 illico.
 Nam amorem haec cuncta vitia sectari solent,
 Cura, aegritudo, nimiaque elegantia.

Q 3

Haec non illum modo, qui amat, sed quem-
que attigit,

Magno atque solido multat infortunio.

Nec pol profecto quisquam sine grandi malo,

Praequam res patitur, studuit elegantiae.

Sed amor accedunt etiam haec, quae dixi mi-
nus,

Insomnia, aerumna, error, terror, et fuga,

Ineptia, stultitiaque adeo, et temeritas,

Incogitantia, excors inmodestia,

Petulantia, cupiditas, et malevolentia:

Inhaeret etiam aviditas, desidia, injuria,

Inopia, contumelia, et dispendium,

Multiloquium, pauciloquium. hoc ideo fit, quia,

Quae nihil attingunt ad rem, nec sunt usui,
haec

Amator profert saepe adverso tempore.

Hoc pauciloquium rursum idcirco praedico,

Quia nullus umquam amator adeo 'st callide

Facundus, quae in rem sint suam, ut possit
loqui.

Nunc vos mihi irasci ob multiloquium non
decet:

Eodem, quo amorem, Venus mihi hoc legavit
die.

Illuc revorti certum, ut conata eloquar.

Principio atque animus ephebis aetate exiit,

Atque animus studio amotus puerili 'st meus,

Amare valide coepi hic meretricem: illico

Res exsulatum ad illam abibat clam patris.

Leno inportunus, dominus ejus mulieris,
Vi summa quidque, ut poterat, rapiebat domum.
Objurgare pater haec me noctes et dies,
Perfidiam, injustitiam lenonum exprömere:
Lacerari valide suam rem, illius augerier.
Summo haec clamore: interdum mussans con-
loqui,

Abnuere: negitare adeo me natum suum:
Conclamitare tota urbe et praedicere,
Omnes tenerent mutuitanti credere.
Amorem multos illexe in dispendium.
Intemperantem, non modestum, injurium,
Trahere, exhaustire me, quod quirem, ab se
domo.

Rationem pessumam esse; ea, quae ipse optuma
Omnis labores invenisset perferens,
Amoris vi diffunditari ac deteri.
Convicium tot me annos jam se pascere.
Quod nisi puderet, ne luberet vivere.
Sese extemplo, ex ephebis postquam excesserit,
Non, ut ego, amori, neque desidia in otio
Operam dedisse, neque potestatem sibi
Fuisse; adeo arte cohibitum esse se a patre:
Multo opere infundo rustico se exercitum:
Neque nisi quinto anno quoque posse tum vi-
sere

Urbem, atque extemplo inde, ut spectavisset
peplum,

Rus rursum confestim exigi solitum a patre.
Ibi multo primum se familiare

Laboravisse: quom haec pater sibi diceret:
Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem
metis:

Tibi denique iste pariet laetitiam labos.
Postquam recesset vita patrio corpore,
Agrum se vendidisse, atque ea pecunia
Navim, metretas quae trecentas tolleret,
Parasse, atque eapse merces vectatum undique,
Adeo dum, quae tum haberet, peperisset bona.
Me idem decere, si, ut deceret me, forem.
Ego me ubi invisum meo patri esse intellego,
Atque odio esse me, quoi placere aequom fuit,
Amens, amansque, utut animum offirmo meum,
Dico esse iturum me mercatum, si velit:
Amorem missum facere me, dum illi obsequar.
Agit gratias mihi, atque ingenium allaudat meum.
Sed mea promissa non neglexit persequi.
Aedificat navim Cercurum, et merces emit:
Parata navi, inponit. praeterea mihi
Talentum argenti ipso sua annumerat manu:
Servom una mittit, qui olim a puero parvolo
Mihi paedagogus fuerat; quasi uti mihi foret
Custos. iisce confectis navim solvimus:
Rhodum venimus. ubi, quas merces vexeram,
Omnis, ut volui, vendidi ex sententia,
Lucrum ingens facto; praeterquam mihi meus
pater
Dedit aestimatas merces. ita peculium
Conficio grande. sed, dum in portu illi ambulo,
Hospes me quidam adgnovit, ad coenam vocat.

Venio, decumbo, acceptus hilare atque ampliter.
 Discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit
 Mulier, qua mulier alia nulla 'st pulchrior:
 Ea nocte mecum illa hospitis jussu fuit.
 Vosmet videte, quam mihi valde placuerit!
 Postridie hospitem adeo, oro, ut vendat mihi.
 Dico ejus pro meritis gratum me et munem fore.
 Quid verbis opus est? emi, atque advexi heri.
 Eam me advexisse nolo resciscat pater.
 Modo eam reliqui ad portum in navi, et servolum.

Sed quid currentem servom a portu conspicio?
 Quem navi abire vetui: timeo, quid siet.

S C E N A I I.

A C A N T H I O. C H A R I N U S.

A C A N T H I O.

Ex summis opibus viribusque usque experire,
 nitere,
 Herus ut minor opera tua servetur: agedum,
 Acanthio,
 Abige abs te lassitudinem. cave pigritiae prae-
 vorteris:
 Simul autem plenissime eos, qui advorsum
 eunt, aspellito,
 Detrude, deturba in viam. haec hic disciplina
 pessuma 'st,

Currenti, properanti, haud quisquam dignum
habet decedere.

Ita tres simitu res agenda sunt, quando unam
occeperis:

Et currendum, et pugnandum, et autem iur-
gandum 'st in via.

C H A R I N U S.

Quid illud est, quod ille tam expedite exqui-
rit cursuram sibi?

Cura 'st, negoti quid sit, aut quid nuntiet.

A C A N T H I O.

Nugas ago.

Quam maxume resisto, tam res in periculo vor-
titur.

C H A R I N U S.

Mali nescio quid nuntiat.

A C A N T H I O.

Genua hunc cursorem deserunt.

Perii! seditionem facit lien, occupat praecordia.
Simul emicat suspiritus; vix suffero hercle an-
helitum.

Perii! animam nequeo vortere. nimis nihili ti-
bicen siem.

C H A R I N U S.

At tu edepol sume laciniam, atque absterge su-
dorem tibi.

A C A N T H I O.

Numquam edepol omnes balineae mihi hanc
lassitudinem eximent.

Domin' an foris dicam esse herum Charinum?

CHARINUS.

Ego animi pendeo,
Quid illud sit negoti: lubet scire ex hoc me,
ut sim certior.

ACANTHIO.

At etiam asto? at etiam cesso foribus facere
hisce assulas?

Aperite aliquis. ubi Charinus herus? domin' est
an foris?

Num quisquam adire ad ostium dignum arbi-
tratur?

CHARINUS.

Ecce me,

Acanthio, quem quaeris.

ACANTHIO.

Nusquam est disciplina ignavior.

CHARINUS.

Quae te res male agitant?

ACANTHIO.

Multae, here, te atque me.

CHARINUS.

Quid est negoti?

ACANTHIO.

Periimus.

CHARINUS.

Principium inimicis dato.

ACANTHIO.

At tibi sortito id obtigit.

CHARINUS.

Loquere id negoti, quidquid est.

ACANTHIO.

Placide: volo acquiescere.

Tua caussa rupi ramices, jamdudum sputo sanguinem.

CHARINUS.

Resinam ex melle Aegyptiam vorato, salvom feceris.

ACANTHIO.

At tu edepol calidam picem bibito, aegritudo abscesserit.

CHARINUS.

Hominem ego iracundiorem, quam te, novi neminem.

ACANTHIO.

At ego maledicentiozem, quam te, novi neminem.

CHARINUS.

Sin saluti quod tibi esse censeo, id consuadeo.

ACANTHIO.

Apage istiusmodi salutem, cum cruciatu quae advenit.

CHARINUS.

Dic mihi, an boni quid usquam 'st, quod quisquam uti possiet

Sine malo omni: aut, ne laborem capias, quom illo uti voles?

A C A N T H I O.

nescio ego istaec: philosophari numquam didici, neque scio.

ergo bonum, malum quo accedit, mihi dari haud desidero.

C H A R I N U S.

Presto tuam mihi dexteram, agedum, Acanthio.

A C A N T H I O.

Hem, dabitur: tene.

C H A R I N U S.

non tu te mihi obesse sequentem, an nevis?

A C A N T H I O.

Opera licet

experiri, qui me rupi, caussa currendo tua, quae scirem, scire actutum tibi liceret.

C H A R I N U S.

Liberum

put tibi faciam, paucos cis menses.

A C A N T H I O.

Palpo percutis.

C H A R I N U S.

non ausim tibi usquam quidquam facinus falsum proloqui?

nam jam priusquam sim elocutus, scis, si mentiri volo.

A C A N T H I O.

Ah,

assitudinem hercle verba tua mihi addunt, enicas.

C H A R I N U S.

Siccine mihi obsequens es?

A C A N T H I O.

Quid vis faciam?

C H A R I N U S.

Tun' id quod volo.

A C A N T H I O.

Quid est igitur, quod vis?

C H A R I N U S.

Dicam.

A C A N T H I O.

Dice.

C H A R I N U S.

At enim placide volo.

A C A N T H I O.

Dormientis spectatores metuis ne e somno excites.

C H A R I N U S.

Vae tibi!

A C A N T H I O.

Tibi equidem a portu apporto hoc.

C H A R I N U S.

Quid fers? dic mihi.

A C A N T H I O.

Vim, metum, cruciatum, curam, jurgiumque atque inopiam.

C H A R I N U S.

Perii! tu quidem thesaurum huc mihi apportavisti mali.

Nullus sum.

A C A N T H I O.

Immo es.

C H A R I N U S.

Scio: jam miserum dices.

A C A N T H I O.

Tu dixti, ego taceo.

C H A R I N U S.

Quid istuc est mali?

A C A N T H I O.

Ne rogites: maxumum infortunium 'st.

C H A R I N U S.

Obsecro, dissolve jam me: nimis diu animi
pendeo.

A C A N T H I O.

Placide: multa exquirere etiam prius volo,
quam vapulem.

C H A R I N U S.

Hercle vero vapulabis, nisi jam loquere, aut
hinc abis.

A C A N T H I O.

Hoc sis vide, ut palpatur! nullu 'st, quando
occepit, blandior.

C H A R I N U S.

Obsecro hercle oroque, ut, istuc quid sit,
actutum indices:

Quandoquidem mihi supplicandum servolo vi-
deo meo.

A C A N T H I O.

Tandem indignus videor!

C H A R I N U S.

Immo dignus.

A C A N T H I O.

Equidem credidi.

C H A R I N U S.

Obsecro, num navis periit?

A C A N T H I O.

Salva 'st navis, ne time.

C H A R I N U S.

Quid alia armamenta?

A C A N T H I O.

Salva et sana sunt.

C H A R I N U S.

Quin tu expedis,

Quid siet, quod me per urbem currens quae-
rebas modo.

A C A N T H I O.

Tu quidem ex ore orationem mihi eripis.

C H A R I N U S.

Taceo.

A C A N T H I O.

Tace.

Credo, si boni quid ad te nuntiem, instes acriter:

Qui nunc, quom malum audiundum 'st, flagi-
tas me, ut eloquar.

C H A R I N U S.

Obsecro hercle te, istuc uti tu mihi malum fa-
cias palam.

A C A N T H I O.

Eloquar, quandoquidem me oras. tuus pater.

C H A R I N U S.

Quid meus pater?

A C A N T H I O.

Tuam amicam.

C H A R I N U S.

Quid eam?

A C A N T H I O.

Vidit.

C H A R I N U S.

Vidit? vae misero mihi!

Hoc, quod te interrogo, responde.

A C A N T H I O.

Quin tu, si quid vis, roga.

C H A R I N U S.

Qui potuit videre?

A C A N T H I O.

Oculis.

C H A R I N U S.

Quo pacto?

A C A N T H I O.

Hiantibus.

C H A R I N U S.

I hinc directus: nugare in re capitali mea.

A C A N T H I O.

Qui, malum, ego nugor, si tibi, quod me rogas, respondeo?

C H A R I N U S.

Certen' vidit?

*Vol. II.***R**

A C A N T H I O.

Tam hercle certe, quam ego te, ac tu me
vides.

C H A R I N U S.

Ubi eam vidit?

A C A N T H I O.

Intus intra navim, uti prope astitit,
Et cum ea confabulatu 'st.

C H A R I N U S.

Perdidisti me, pater!

Eho tu, eho tu, quin cavisti, ne eam videret,
verbero?

Quin, sceleste, abstrudebas, ne eam conspice-
ret pater?

A C A N T H I O.

Quia negotiosi eramus nos nostris negotiis:
Armamentis complicandis et componendis stu-
duimus.

Dum haec aguntur, lembo advehitur tuus pa-
ter pauxillulo:

Neque quisquam hominem conspicatu 'st, donec
in navi super.

C H A R I N U S.

Nequidquam mare subterfugi saevis tempesta-
tibus.

Equidem jam me censebam esse in terra atque
in tuto loco:

Verum video me ad saxa ferri saevis fluctibus.
Loquere porro, quid sit actum.

A C A N T H I O.

Postquam aspexit mulierem,
Rogitare occepit, quojā esset.

C H A R I N U S.

Quid respondit?

A C A N T H I O.

Illico

Occurri, atque interpello, matri te ancillam
tuae

Emisse illam.

C H A R I N U S.

Visu 'st tibi credere id?

A C A N T H I O.

Etiam rogas?

Sed scelestus subigitare occepit.

C H A R I N U S.

Illamne, obsecro?

A C A N T H I O.

Mirum, quin me subigaret.

C H A R I N U S.

Edepol cor miserum meum,
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam in-
dideris salem.

Perii!

A C A N T H I O.

Hem istuc unum verbum dixisti verissimum:
Stultitia istaec est.

C H A R I N U S.

Quid faciam? credo, non credet pater,

R 2

Si illam matri meae emissem dicam. post autem
mihi

Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.
Neque ille credet, neque credibile 'st forma exi-
mia mulierem,

Eam me emissem ancillam matri.

A C A N T H I O.

Non taces, stultissime?

Credet hercle: nam credebat jam mihi.

C H A R I N U S.

Metuo miser,

Ne patremprehendat, ut sit gesta res, suspicio.

Hoc quod te rogo responde, quaeso.

A C A N T H I O.

Quid rogas?

C H A R I N U S.

Num esse amicam suspicari visus est?

A C A N T H I O.

Non visus est.

Quin quidque, ut dicebam, mihi credebat.

C H A R I N U S.

Verum, ut tibi quidem

Visus est.

A C A N T H I O.

Non; sed credebat.

C H A R I N U S.

Vae mihi misero! nullus sum.

Sed quid ego hic in lamentando pereor, ad na-
vim non eo?

Sequere.

A C A N T H I O.

Si istac ibis, commodum obviam venies patri.
 Posteaquam aspiciet te timidum esse atque ex-
 animatum, illico
 Retinebit, rogabit, unde illam emeris, quanti
 emeris;
 Timidum tentabit te.

C H A R I N U S.

Quin hac ibo potius. Jam censes patrem
 Abiisse a portu?

A C A N T H I O.

Quin ea ego huc praecucurri gratia,
 Ne te opprimeret imprudentem, atque electaret.

C H A R I N U S.

Optume.

A C T U S II.

S C E N A I.

D E M I P H O.

MIRIS modis Dii ludos faciunt hominibus,
 Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.
 Velut ego nocte hac, quae praeteriit, proxuma
 In somnis egi satis, et fui homo exercitus.
 Mercari visus mihi sum formosam capram:
 Ei ne noceret, quam domi ante habui capram,
 Neu discordarent, si ambo in uno essent loco,
 Posterius quam mercatus fueram, visus sum.

R 3

In custodiam eam Simiae concredere.

Ea Simia adeo post haud multo ad me venit,

Male mihi precatur, et facit convicium:

Ait sese illius opera atque adventu caprae,

Flagitium et damnum fecisse haud mediocriter.

Dicit, capram, quam dederam servandam sibi,

Suae uxoris dotem ambadesse. oppido

Mihi illud videri mirum, ut una illaec capra

Uxoris Simiae dotem ambadederit.

Instare factum Simia: atque hoc denique

Respondet, ni properem illam ab sese abducere,

Ad me domum intro ad uxorem ducturum meam.

Atque oppido, hercle, bene velle illi visus sum:

Ast non habere quoi commendarem capram.

Quo magis, quid facerem, cura cruciabar miser.

Interea ad me haedus visu 'st aggredirier,

Infit mihi praedicare, sese ab Simia

Capram abduxisse, et coepit inridere me.

Ego enim lugere, atque illam abductam conqueri.

Hoc quam ad rem credam pertinere somnium,

Nequeo invenire. nisi capram illam suspicor

Jam me invenisse quae sit; aut quid voluerit.

Ad portum hinc abii mane cum luci simul.

Postquam hic id quod volui transegi, atque ego

conspicor

Navem ex Rhodo, qua heri 'st advectus filius,

Conlibitum 'st illud mihi, nescio qui, visere:

Escendi in lembum, atque ad navim advehor:

atque ego

Illam conspicio forma eximia mulierem,

Filius quam advexit meus matri ancillam suae.
Quam ego postquam aspexi, non ita amo ut
sani solent

Homines: sed eodem pacto ut insani solent.
Amavi hercle equidem ego olim in adolescentiâ:
Verum ad hoc exemplum numquam, ut nunc
insanio.

Unum quidem hercle jam scio, periisse me.
Vosmet videte ceterum, quanti siem.
Nunc hoc profecto sic est: haec illa 'st capra.
Sed simia illa atque haedus, timeo, quid velint.
Sed conticescam. vicinum eccum! exit foras.

S C E N A I I.

L Y S I M A C H U S. D E M I P H O.

L O R A R I I.

L Y S I M A C H U S.

PROFECTO ego illunc hircum castrari volo,
Ruri qui nobis exhibet negotium.

D E M I P H O.

Nec omen illud mihi, nec auspiciū placet.
Quasi hircum, metuo, ne uxor me castret mea,
Atque illius haec nunc simiae partis ferat.

L Y S I M A C H U S.

I tu hinc ad villam, atque istos rastros villico
Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum.
Uxori facito ut nunties, negotium
Mihi esse in urbe, ne me exspectet: nam mihi

R 4

Tris hodie lites iudicandas dicito.

I, et hoc memento dicere.

L O R A R I U S.

Numquid amplius?

L Y S I M A C H U S.

Tantum 'st.

D E M I P H O.

Lysimache, salve.

L Y S I M A C H U S.

Euge! Demipho,

Salve. o quid agis? quid fit?

D E M I P H O.

Quod miserrumus.

L Y S I M A C H U S.

Dii melius faxint!

D E M I P H O.

Dii hoc quidem faciunt.

L Y S I M A C H U S.

Quid est?

D E M I P H O.

Dicam, si videam tibi esse operam aut otium.

L Y S I M A C H U S.

Quamquam negotium 'st, si quid vis, Demipho,
Non sum occupatus umquam amico operam
dare.

D E M I P H O.

Benignitatem tuam mihi experto praedicas.

Qui tibi ego aetatis videor?

L Y S I M A C H U S.

Acherunticus,

Senex, vetus, decrepitus.

DEMIPHON.

Pervorse vides.

Puer sum, Lysimache, septuennis.

LYSIMACHUS.

Sanun'es,

Qui puerum te esse dicas?

DEMIPHON.

Vera praedico.

LYSIMACHUS.

Modo hercle in mentem venit, quid tu diceres:
Senex quom extemplo 'st, jam nec sentit, nec
sapit:

Ajunt solere eum rursum repuerascere.

DEMIPHON.

Immo bis tanto valeo, quam valui prius.

LYSIMACHUS.

Bene hercle factum, et gaudeo.

DEMIPHON,

Immo si scias,

Oculis quoque etiam plus jam video, quam
prius.

LYSIMACHUS.

Bene est.

DEMIPHON.

Malam rem dico.

LYSIMACHUS.

Jam istuc non bonum 'st.

DEMIPHON.

Sed ausimne ego tibi eloqui, si quid velim?

L Y S I M A C H U S.

Audacter.

D E M I P H O.

Animum advorte.

L Y S I M A C H U S.

Fiet sedulo.

D E M I P H O.

Hodie ire in ludum occepi literarium ,
Lysimache. ternas scio jam.

L Y S I M A C H U S.

Quid, ternas?

D E M I P H O.

Amo.

L Y S I M A C H U S.

Tun' capite cano amas, senex nequissume?

D E M I P H O.

Seu canum, seu istuc rutilum, sive atrum 'st,
amo.

L Y S I M A C H U S.

Ludificas nunc tu me hic, opinor, Demipho.

D E M I P H O.

Decide collum, si falsum 'st, uti loquar:
Vel, ut scias me amare, cape cultrum, seca
Digitum vel aurem, vel tu nasum, vel labrum:
Si movero me, seu secari sensero,
Lysimache, auctor sum, uti me amando hic
enices.

L Y S I M A C H U S.

Si umquam vidisti pictum amatorem, hem! il-
lic est.

Nam meo quidem animo vetulus, decrepitus
senex

Tantidem 'st, quasi sit signum pictum in pariete.

DEMIPHON.

Nunc tu me, credo, castigare cogitas.

LYSIMACHUS.

Egon' te?

DEMIPHON.

Nihil est jam, quod tu mihi succenseas:

Fecere tale ante alii spectati viri.

Humanum amare 'st, humanum autem ignosce-
re 'st.

Ne sis me objurga. hoc non voluntas me inpulit.

LYSIMACHUS.

Quin non objurgo.

DEMIPHON.

At ne deteriores tamen

Hoc facto ducas.

LYSIMACHUS.

Egone te? ah, ne Dii siverint.

DEMIPHON.

Vide sis modo etiam.

LYSIMACHUS.

Visum 'st.

DEMIPHON.

Certen'?

LYSIMACHUS.

Perdis me.

Hic homo ex amore insanit. numquid vis?

DEMIPHON.

Vale.

LYSIMACHUS.

Ad portum propero: nam ibi mihi negotium 'st.

DEMIPHON.

Bene ambulato.

LYSIMACHUS.

Bene valet.

DEMIPHON.

Bene sit tibi.

Quin mihi quoque etiam 'st ad portum negotium.

Nunc adeo ibo illuc. sed optume gnatum meum
Video, eccum! opperiar hominem: hoc nunc
mihi viso 'st opus,

Huic persuadere, quomodo potis siem,

Ut illam vendat, neve det matri suae:

Nam ei dono advexe audivi. sed praecauto 'st
opus,

Ne ad illam me animum adjecisse aliqua sentiat.

SCENA III.

CHARINUS. DEMIPHON.

CHARINUS.

HOMO me miserior nullus est aequae, opinor,
Neque advorsa quoui sint plura sempiterna.
Satin', quidquid est, ut quam rem agere occepi,
Proprium nequit mihi evenire, quod cupio?
Ita mihi mala res objicitur aliqua,

Bonum quae meum comprimit consilium :
 Miser amicam mihi paravi, animi caussa, pretio,
 Ratus clam patrem meum posse habere.
 s rescivit, et vidit, et perdidit me.
 Neque, is quom roget, quid loquar, cogita-
 tum 'st;

ta animi decem in pectore incerti certant.
 Nec quid corde nunc consili capere possim
 scio, tantus cum cura meo est error animo.
 Dum servi mei perplacet mihi consilium,
 Dum rursum haud placet: nec pater potis vi-
 detur

induci, ut putet matri ancillam emtam esse illam.
 Nunc si dico, ut res est, atque illam mihi me
 Emisse indico, quemadmodum existimet me?
 Atque illam abstrahat, trans mare hinc venum
 asportet.

Scio, saevos quam sit, domo doctus. igitur
 hoccine est

Amare? arare mavelim, quam sic amare.
 Jam hinc olim invitum domo extrusit ab sese;
 Mercatum jussit ire: ibi hoc malum inveni. ubi
 Voluptatem aegritudo vincat, quid ibi inest
 amoeni?

Nequidquam abdidi, abscondidi, abstrusam ha-
 bebam.

Musca est meus pater, nihil potest clam illum
 haberi.

Nec sacrum, nec tam profanum quidquam est,
 quin

Ibi illico adsit. nec, qui rebus meis
Confidam, mihi ulla spes in corde certa est.

D E M I P H O.

Quid illuc est, quod solus secum fabulatur
filius?

Sollicitus mihi, nescio quare, videtur.

C H A R I N U S.

Attate!

Meus pater hic quidem est, quem video. ibo,
alloquar. quid fit, pater?

D E M I P H O.

Unde incedis, quid festinas, gnate mi?

C H A R I N U S.

Recte, pater.

D E M I P H O.

Ita volo. sed istuc quid est, tibi quod conmu-
tatu 'st color?

Numquid tibi dolet?

C H A R I N U S.

Nescio quid meo animo est aegre, pater.
Postea hac nocte non quievi satis mea ex sen-
tentia.

D E M I P H O.

Per mare ut vectus, nunc oculi terram miran-
tur tui.

C H A R I N U S.

Magis opinor.

D E M I P H O.

Id est profecto: verum actutum abscesserit.

Ergo edepol palles: si sapias, eas, ac decumbas
domi.

CHARINUS.

Otium non est. mandatis rebus praeporti volo.

DEMIPHON.

Cras agito, perendie agito.

CHARINUS.

Saepe ex te audiui, pater:
Rei mandatae omnis sapientis primum praeporti
debet.

DEMIPHON.

Age igitur, nolo advorsari tuam advorsus sen-
tentiam.

CHARINUS.

Salvos sum, si quidem isti dicto solida et per-
petua 'st fides.

DEMIPHON.

Quid illuc est, quod ille solus se in consilium
sevocat?

Jam non vereor, ne illam me amare hic po-
tuerit resciscere.

Quippe haud etiam quidquam inepte feci, aman-
tes ut solent.

CHARINUS.

Res adhuc quidem hercle in tuto 'st: nam hunc
nescire sat scio

De illa amica. quod si sciret, esset alia oratio.

DEMIPHON.

Quin ego hunc aggredior de illa?

CHARINUS.

Quin ego hinc me amolior?
Eo ego, ut, quae mandata, amicis amicis tradam.

DEMIPHON.

Immo mane.

Paucula etiam sciscitare prius volo.

CHARINUS.

Dic, quid velis.

DEMIPHON.

Usquene valuisti?

CHARINUS.

Perpetuo recte, dum quidem illic fui:
Verum, in portum huc ut sum advectus, nescio
qui animus mihi dolet.

DEMIPHON.

Nausea edepol factum credo: verum actutum
abscesserit.

Sed quid ais? ecquam tu advexti tuae matri ancillam Rhodo?

CHARINUS.

Advexi.

DEMIPHON.

Quid? ea ut videtur mulier?

CHARINUS.

Non edepol mala.

DEMIPHON.

Ut morata 'st?

CHARINUS.

Nullam vidi melius mea sententia.

DEMIPHON.

Mihi quidem edepol visa est, quom illam vidi.

CHARINUS.

Eho, an vidisti, pater?

DEMIPHON.

Vidi: verum non ex usu nostro 'st, neque adeo placet.

CHARINUS.

Qui vero?

DEMIPHON.

Quia non nostra formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancilla, nisi quae texat, quae
molat,

Lignum caedat, pensum faciat, aedis verrat,
vapulet;

Quaeque habeat cotidianum familiae coctum
cibum.

Horunc illa nihilum quidquam facere poterit
admodum.

CHARINUS.

Ea caussa equidem illam emi, dono quam da-
rem matri meae.

DEMIPHON.

Ne duis, neu te advexisse dixeris.

CHARINUS.

Dii me adjuvant!

DEMIPHON.

Labefacto paulatim. verum quod praeterii di-
cere,

Vol. II.

S

Neque illa matrem satis honeste tuam sequi poterit comes,

Neque sinam.

C H A R I N U S.

Qui vero?

D E M I P H O.

Quia illa forma matrem familias,
Flagitium sit, si sequatur, quando incedat per
vias :

Contemplant, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent,

Vellicent, vocent, molesti sint, occentent ostium.

Inpleantur meae fores elogiorum carbonibus.

Atque, ut nunc sunt maledicentes homines,
uxori meae

Mihique objectent lenocinium facere. nam quid
eo 'st opus?

C H A R I N U S.

Hercle quin tu recte dicis: et tibi assentior ego.
Sed quid illa nunc fiet?

D E M I P H O.

Recte. ego emero matri tuae
Ancillam viraginem aliquam non malam, forma
mala,

Ut matrem addecet familias, aut Syram, aut
Aegyptiam :

Ea molet, conficiet pensum, pinsetur flagro,
neque

Propter eam quidquam eveniet nostris foribus
flagiti.

CHARINUS.

Quid si igitur reddatur illi, unde emta est?

DEMIPHON.

Minime gentium.

CHARINUS.

Dixit se redhibere, si non placeat.

DEMIPHON.

Nihil istoc opu'st:

Litigare nolo ego vos. quam tuam autem accusari fidem,

Multo edepol, si quid faciundum 'st, facere damni mavolo,

Quam opprobramentum aut flagitium muliebrem efferri domo.

Me tibi illam posse opinor luculente vendere.

CHARINUS.

Dum quidem hercle ne minoris vendas, quam ego emi, pater.

DEMIPHON.

Tace modo: senex est quidam, qui illam mandavit mihi

Ut emerem ad istanc faciem.

CHARINUS,

At mihi quidam adulescens, pater,
Mandavit ad illam faciem, ita ut illa est, emerem sibi.

DEMIPHON.

Viginti minis, opinor, posse me illam vendere.

C H A R I N U S.

At ego, si velim, jam dantur septem et viginti minae.

D E M I P H O.

At ego.

C H A R I N U S.

Quin ego, inquam.

D E M I P H O.

At nescis, quid dicturus sum: tace.

Tris minas accudere etiam possum, ut triginta sient.

C H A R I N U S.

Quo vortisti?

D E M I P H O.

Ad illum, qui emit.

C H A R I N U S.

Ubinam 'st is homo gentium?

D E M I P H O.

Eccillum video. jubet quinque me addere etiam nunc minas.

C H A R I N U S.

Hercle illunc Dii infelicient, quisquis est.

D E M I P H O.

Ibidem mihi

Etiam nunc adnutat; addam sex minas.

C H A R I N U S.

Septem, mihi

(Numquam edepol me vincet hodie) commodis poscit, pater.

DEMIPH O.

Nequidquam poscit: ego habebō.

CHARINUS.

At illic pollicitu 'st prior.

DEMIPH O.

Nihili facio.

CHARINUS.

Quinquaginta poscit.

DEMIPH O.

Non centum datur.

Potine ut ne licitere advorsum animi mei sententiam?

Maxumam hercle habebis praedam: ita ille est, quoi emitur, senex.

Sanus non est ex amore illius. quod posces, feres.

CHARINUS.

Certo edepol adulescens ille, quoi ego emo, efflictim perit

Ejus amore.

DEMIPH O.

Multo hercle ille magis senex, si tu scias.

CHARINUS.

Numquam edepol fuit neque fiet ille senex insanior

Ex amore, quam ille adulescens, quoi ego do hanc operam, pater.

DEMIPH O.

Quiesce, inquam. istanc rem ego recte videro.

CHARINUS.

Quid agis?

S 3

D E M I P H O.

Quid est?

C H A R I N U S.

Non ego illam mancupio accepi.

D E M I P H O.

Sed ille illam accipit. sine.

C H A R I N U S.

Non potes tu lege vendere illam.

D E M I P H O.

Ego aliquid videro.

C H A R I N U S.

Post autem communis est illa mihi cum alio.
qui scio

Quid sit ei animi; vaenirene eam velit, an non
velit?

D E M I P H O.

Ego scio velle.

C H A R I N U S.

At pol ego esse credo aliquem, qui non
velit.

D E M I P H O.

Quid id mea refert?

C H A R I N U S.

Quia illi suam rem esse aequom 'st in manu.

D E M I P H O.

Quid ais?

C H A R I N U S.

Communis mihi illa est cum alio; is nunc
hic non adest.

DEMIPHON.

Prius respondes, quam rogo.

CHARINUS.

Prius tu emis, quam vendo, pater.
Nescio, inquam, velit ille illam, necne abalienarier.

DEMIPHON.

Quid illic quidam, qui mandavit, quom ille
nolet? nihil agis.

Numquam edepol quisquam illam habebit potius,
quam ille, quem ego volo.

Certum 'st.

CHARINUS.

Censen' certum esse?

DEMIPHON.

Quin ad navim jam hinc eo.

Ibi vaenibit.

CHARINUS.

Vin' me tecum illo ire?

DEMIPHON.

Nolo.

CHARINUS.

Non placet.

DEMIPHON.

Meliu' st te, quae sunt mandatae res tibi, prae-
vortier.

CHARINUS.

Tu prohibes.

DEMIPHON.

At tu excusato, te fecisse sedulo.

Ad portum ne bitas, dico jam tibi.

C H A R I N U S.

Ausculţabitur.

D E M I P H O.

Ibo ad portum, et ne hic resciscat, cauto opu'st.
non ipse emam,

Sed Lysimacho amico mandabo. is se ad portum
dixerat

Ire dudum. me moror, quom hic asto.

C H A R I N U S.

Nullus sum, occidi.

S. C E N A I V.

C H A R I N U S. E U T Y C H U S.

C H A R I N U S.

PENTHEUM diripuisse ajunt Bacchas. nugas
maxumas

Fuisse credo, praeut quo pacto ego divorsus dis-
trahor.

Cur ego vivo? cur non morior? quid mihi est
in vita boni?

Certum 'st, ibo ad medicum, atque ibi me to-
xiço morti dabo:

Quando id mihi adimitur, qua caussa vitam cu-
pio vivere.

E U T Y C H U S.

Mane, mane obsecro, Charine.

CHARINUS.

Qui me revocat?

EUTYCHUS.

Eutychus

Tuus amicus et sodalis, simul vicinus proximus.

CHARINUS.

Non tu scis, quantum malarum rerum sustineam.

EUTYCHUS.

Scio.

Omnia ego istaec auscultavi ab ostio: omnem rem scio.

CHARINUS.

Quid id est, quod scis? •

EUTYCHUS.

Tuus pater volt vendere.

CHARINUS.

Omnem rem tenes.

EUTYCHUS.

Tuam amicam.

CHARINUS.

Nimum multum scis.

EUTYCHUS.

Tuis ingratiis.

CHARINUS.

Plurimum tu scis. sed qui scis esse amicam illam meam?

EUTYCHUS.

Tute heri ipsus mihi narrasti.

CHARINUS.

Satin' ut oblitus fui,

Tibi me narravisse?

EUTYCHUS.

Haud mirum factum 'st.

CHARINUS.

Te nunc consulo.

Responde, quo leto censes me ut peream potissimum?

EUTYCHUS.

Non taces? cave istuc dixis.

CHARINUS.

Quid vis me igitur dicere?

EUTYCHUS.

Vin' patri sublinere pulchre me os tuo?

CHARINUS.

Sanè volo.

EUTYCHUS.

Visne eam ad portum?

CHARINUS.

Qui potius, quam voles?

EUTYCHUS.

Atque eximam

Mulierem pretio?

CHARINUS.

Qui potius, quam auro expendas?

EUTYCHUS.

Unde at erit id?

C H A R I N U S.

Achillem orabo, aurum mihi det, Hector qui
expensus fuit.

E U T Y C H U S.

Sanun' es?

C H A R I N U S.

Pol sanus si sim, non te medicum mihi
expetam.

E U T Y C H U S.

Tanti quanti poscit, vin' tanti illam emi?

C H A R I N U S.

Auctarium

Adjicito, vel mille nummum plus quam poscet.

E U T Y C H U S.

Jam tace.

Sed quid ais? unde erit argentum, quod des,
quom poscet pater?

C H A R I N U S.

Invenietur, exquiretur, aliquid fiet.

E U T Y C H U S.

Enicas.

Jam istuc, aliquid fiet, metuo.

C H A R I N U S.

Quin taces?

E U T Y C H U S.

Muto imperas.

C H A R I N U S.

Satin' istuc mandatum 'st?

E U T Y C H U S.

Potin' ut aliud cures?

CHARINUS.

Non potest.

EUTYCHUS.

Bene vale.

CHARINUS.

Non edepol possum, priusquam tu ad me
redieris.

EUTYCHUS.

Melius sanus sis.

CHARINUS.

Vale, et vince, et me serva.

EUTYCHUS.

Ego fecero.

Domi maneto me.

CHARINUS.

Ergo actutum face cum praeda recipias.

ACTUS III.

SCENA I.

LYSIMACHUS. PASICOMPSA.

LYSIMACHUS.

AMICE amico operam dedi: vicinus quod
rogavit,

Hoc emi mercimonium. mea es tu: sequere sane:
Ne plora: nimis stulte facis, oculos conrumpis
tales.

Quid? tibi quidem quod rideas magis est, quam
ut lamentere.

P A S I C O M P S A.

mabo ecastor, mi senex, eloquere.

L Y S I M A C H U S.

Exquire quid vis.

P A S I C O M P S A.

ur emeris me?

L Y S I M A C H U S.

Tene ego? ut, quod imperetur, facias.
em quod tu mihi imperes, ego faciam.

P A S I C O M P S A.

Facere certum 'st,
to copia et sapientia, quae te velle arbitror.

L Y S I M A C H U S.

aboriosi nihil tibi quidquam operis imperabo.

P A S I C O M P S A.

amque edepol quidem, mi senex, non didici
bajulare,
ec pecua ruri pascere, neque pueros nutrire.

L Y S I M A C H U S.

ona si esse vis, bene erit tibi.

P A S I C O M P S A.

Tum pol ego perii misera,

L Y S I M A C H U S.

ui?

P A S I C O M P S A.

Quia illic unde advecta huc sum, malis bene
esse solitum 'st:
ec mos meu 'st, ut praedicem, quod ego omnis
scire credam.

P A S I C O M P S A.

Ecastor jam biennium 'st, quom mecum rem
coepit.

• Nunc, quando amicum te scio esse illius, in-
dicabo.

L Y S I M A C H U S.

Quid ais tu? jam biennium 'st, quom tecum
• habet rem?

P A S I C O M P S A.

Certo.

Et inter nos conjuravimus, ego cum illo, et ille
mecum,

Ego cum viro, et ille cum muliere: nisi cum
illo, aut ille mecum,

Neuter stupri caussa caput limaret.

L Y S I M A C H U S.

Dii immortales!

Etiam cum uxore non cubet?

P A S I C O M P S A.

Amabo, an maritus est?

Neque est, neque erit.

L Y S I M A C H U S.

Nolim quidem. homo hercle perjuravit.

P A S I C O M P S A.

Nullum adolescentem plus amo.

L Y S I M A C H U S.

Puer est ille quidem, stulta.

Nam illi quidem haud sane diu est, quom den-
tes exciderunt.

P A S I C O M P S A.

Quid, dentes?

L Y S I M A C H U S.

Nihil est: sequere sis huc me. diem unum
oravit

Ut apud me praehiberem locum: ideo, quia
uxor ruri est.

S C E N A I I.

D E M I P H O.

TANDEM inpetravi, ut egomet me conrum-
perem.

Emta est amica clam uxore mea et filio.

Certum 'st, antiqua recolam, et servibo mihi.

Decurso in spatio, breve quod vitae reliquom 'st,

Voluptate, vino et amore delectavero.

Nam hanc se bene habere aetatem nimio 'st ae-
quius.

Adulescens quom sis, tum quom est sanguis
integer,

Rei tuae quaerendae convenit operam dare:

Demum igitur quom senex sis, tunc in otium

Te conloces, dum potestur: id jam lucro 'st

Quod vivis. hoc ut dico, factis persequar.

Interea tamen huc intro ad me invisam domum.

Uxor me exspectat jamdudum esuriens domi.

Jam jurgio enicabit, si intro rediero.

Verum hercle postremo utut est, non ibo ta-
men,

Vol. II.

T

Sed hunc vicinum prius conveniam, quam domum

Redeam. ut mihi aedis aliquas conducat volo,
Ubi habitet istaec mulier. atque eccum it foras.

S C E N A I I I.

L Y S I M A C H U S. D E M I P H O.

L Y S I M A C H U S.

ADDUCAM ego illum jam ad te, si conve-
nero.

D E M I P H O.

Me dicit.

L Y S I M A C H U S.

Quid ais, Demipho?

D E M I P H O.

Est mulier domi?

L Y S I M A C H U S.

Quid censes?

D E M I P H O.

Quid si visam?

L Y S I M A C H U S.

Quid properas? mane.

D E M I P H O.

Quid faciam?

L Y S I M A C H U S.

Quod opu'st facto, facito ut cogites.

D E M I P H O.

Quid cogitem? equidem hercle opus hoc facto
existumo,

Ut illuc introeam.

L Y S I M A C H U S.

Itane vero, vervex, intro eas?

D E M I P H O.

Quid aliud faciam?

L Y S I M A C H U S.

Prius hoc ausculta, atque ades.

Prius etiam 'st, quod te facere ego aequom
censeo.

Nam nunc si illo introieris, amplecti volēs,
Confabulari, atque osculari.

D E M I P H O.

Tu quidem

Meum animum gestas: scis, quid acturus siem.

L Y S I M A C H U S.

Pervorse facies.

D E M I P H O.

Quodne ames?

L Y S I M A C H U S.

Tanto minus.

Jejunitatis plenus, anima foetida,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Utine adveniens vomitum excutias mulieri?
Scio pol te amare, quom istaec praemonstras
mihi.

D E M I P H O.

Quid si igitur (unum factum hoc si censes)
coquum

Aliquem arripiamus, prandium qui percoquat

T 2

Apud te hic usque ad vesperum?

L Y S I M A C H U S.

Hem istuc censeo.

Nunc tu sapienter loquere atque amatorie.

D E M I P H O.

Quid stamus? quin ergo imus, atque obsonium
Curamus, pulchre ut simus?

L Y S I M A C H U S.

Equidem te sequor.

Atque hercle invenies tu locum illi, si sapis.

Nullum hercle, praeter hunc, diem, illa apud
me erit:

Metuo ego uxorem, cras si rure redierit,
Ne illam hic offendat.

D E M I P H O.

Res parata 'st, sequere me.

S C E N A I V.

C H A R I N U S, E U T Y C H U S.

C H A R I N U S.

SUMNE ego homo miser, qui nusquam bene
queo quiescere?

Si domi sum, foris est animus: sin foris sum,
animus domi 'st.

Ita mihi in pectore atque in corde facit amor
incendium:

Ni oculos lacrumae defendant, jam ardeat, cre-
do, caput.

Spem teneo , salutem amisi : redeat an non ,
nescio .

Si opprimit pater , quod dixit ; exsulatum abiit
salus :

Sin sodalis , quod promisit , fecit ; non abiit salus .
Sed tandem si podagrosis pedibus esset Eutychus ,
Jam a portu rediisse potuit . id illi vitium maxu-
mum 'st ,

Quod nimis tardu 'st , advorsum mei animi sen-
tentiam .

Sed isne est , quem currentem video ? ipse est .
ibo obviam .

Numquid restat ? eheu desperii ! voltus neuti-
quam hujus placet :

Tristis incedit , pectus ardet : haereo , quassat
caput .

Eutyche .

E U T Y C H U S .

Heu ! Charine .

C H A R I N U S .

Priusquam recipias anhelitum ,
Uno verbo eloquere : ubi ego sum ? hiccine an
apud mortuos ?

E U T Y C H U S .

Neque apud mortuos , neque hic es .

C H A R I N U S .

Salvos sum : immortalitas
Mihi data 'st : hic emit illam : pulchre os sub-
levit patri .

Inpetrabilior qui vivat , nullus est . dic , obsecro :

Si neque hic, neque Acherunti sum, ubi sum?

E U T Y C H U S.

Nusquam gentium.

C H A R I N U S.

Disperii! illaec interemit me modo hic oratio.

Odiosa est oratio, quom rem agas, longinquom loqui.

Quidquid est, ad capita rerum perveni.

E U T Y C H U S.

Primum omnium

Periimus.

C H A R I N U S.

Quin tu illud potius nuntias, quod nescio.

E U T Y C H U S.

Mulier alienata 'st abs te.

C H A R I N U S.

Eutyche, capital facis.

E U T Y C H U S.

Qui?

C H A R I N U S.

Quia aequalem et sodalem civem liberum enicas.

E U T Y C H U S.

Ne Dii sirint.

C H A R I N U S.

Demisisti gladium in jugulum: jam cadam.

E U T Y C H U S.

Quaeso hercle, animum ne desponde.

C H A R I N U S.

Nullu 'st, quem despondeam.

Loquere porro aliam malam rem. quoi est emta?

E U T Y C H U S. •

Nescio.

Jam addicta, atque abducta erat, quom ad portum venio.

C H A R I N U S.

Vae mihi.

Montis tu quidem mali in me ardentis jamdudum jacis.

Perge: excrucia, carnufex, quandoquidem occepisti semel.

E U T Y C H U S.

Nec tibi istuc magis dividiæ est, quam mihi hodie fuit.

C H A R I N U S.

Dic, quis emit?

E U T Y C H U S.

Nescio hercle.

C H A R I N U S.

Hem! istuccine est operam dare

Bonum sodalem?

E U T Y C H U S.

Quid me facere vis?

C H A R I N U S.

Idem, quod me vides,

Ut pereas. quin percontatu's, hominis quæ facies foret,

Qui illam emisset: eo si pacto posset indagarier Mulier?

E U T Y C H U S.

Heu me miserum!

C H A R I N U S.

Flere omitte, istuc quod nunc agis.

E U T Y C H U S.

Quid ego feci?

C H A R I N U S.

Perdidisti me et fidem mecum tuam.

E U T Y C H U S.

Dii sciunt, culpam meam istanc non esse ullam.

C H A R I N U S.

Euge, papae!

Deos absentes testes memoras: qui ego istuc credam tibi?

E U T Y C H U S.

Quin tibi in manu 'st, quod credas: ego quod dicam, id mi in manu 'st.

C H A R I N U S.

De istac re argutus es, ut par pari respondeas:
Ad mandata claudus, caecus, mutus, mancus,
debilis.

Promittebas te os sublinere meo patri. egomet credidi

Homini docto rem mandare: is lapidi mando maxumo.

E U T Y C H U S.

Quid ego facerem?

C H A R I N U S.

Quid tu faceres? men' rogas? requireres,

Rogitares, quis esset, aut unde esset, qua pro-
sapia;

Civisne esset, an peregrinus.

E U T Y C H U S.

Civem esse aibant Atticum.

C H A R I N U S.

Ubi habitaret, invenires saltem, si nomen ne-
quis.

E U T Y C H U S.

Nemo aibat scire.

C H A R I N U S.

At saltem hominis faciem exquireret.

E U T Y C H U S.

Feci.

C H A R I N U S.

Qua forma esse aibant ergo?

E U T Y C H U S.

Ego dicam tibi:

Canum, varum, ventriosum, bucculentum, bre-
viculum,

Subnigris oculis, oblongis malis, pansam ali-
quantulum.

C H A R I N U S.

Non hominem mihi, sed thesaurum, nescio
quem, memoras mali.

Numquid est, quod dicas aliud de illo?

E U T Y C H U S.

Tantum, quod sciam.

C H A R I N U S.

Edepol nae ille oblongis malis dedit mihi magnum malum.

Non possum durare, certum 'st exsulatum hinc ire me.

Sed quam capiam civitatem, cogito potissimum: Megara, Eretriam, Corinthum, Chalcidem, Cretam, Cyprum,

Sicyonem, Gnidum, Zacynthum, Lesbiam, Boeotiam.

E U T Y C H U S.

Cur istuc coeptas consilium?

C H A R I N U S.

Quia enim me afflictat amor.

E U T Y C H U S. .

Quid tu ais? quid, quom illuc, quo nunc ire paritas, veneris?

Si ibi amare forte occipias, atque item ejus sit inopia,

Jam inde porro aufugies? deinde item illinc, si item evenerit:

Quis modus tibi exsilio tandem eveniet? qui finis fugae?

Quae patria aut domus tibi stabilis esse poterit? dic mihi.

Cedo, si hac urbe abis, amorem te hic relicturum putas?

Si id forte ita sat animo acceptum 'st: id pro certo si habes:

Quanto te satiu 'st rus aliquo abire, ibi esse, ibi vivere :

Adeo dum illius te cupiditas atque amor mis-
sum facit?

CHARINUS.

Jam dixisti?

EUTYCHUS.

Dixi.

CHARINUS.

Frustra dixti. hoc mihi certissimum 'st.

Eo domum, patrem atque matrem ut meos sa-
lutem : postea

Clam patrem patria hac effugiam, aut aliquid
capiam consili.

EUTYCHUS.

Ut conripuit se repente, atque abiit! heu mi-
sero mihi!

Si ille abierit, mea factum omnes dicent esse
ignavia.

Certum 'st praeconum jubere jam quantum 'st
conducier,

Qui illam investigent, qui inveniant. post ad
Praetorem illico

Ibo, orabo, ut conquisitores det mihi in vicis
omnibus :

Nam mihi nihil relictum quidquam aliud jam esse
intellego.

ACTUS IV.

SCENA I.

DORIPPA. SYRA.

DORIPPA.

QUONIAM a viro ad me rus advenit nuntius,

Rus non iturum, feci ego ingenium meum,
Reveni, ut illum persequar, qui me fugit.
Sed anum non video consequi nostram Syram.
Atque, eccam, incedit tandem. quin is ocius?

SYRA.

Nequeo mecastor, tantum hoc oneri 'st, quod
fero.

DORIPPA.

Quid oneris?

SYRA.

Annos octoginta et quatuor:
Et eodem accedit servitus, sudor, sitis:
Simul haec, quae porto, deprimunt.

DORIPPA.

Aliquid cedo,
Qui hanc vicini nostri aram augeam, Syra.

SYRA.

Da sane hanc virgam lauri.

DORIPPA.

Abi jam tu intro.

SYRA.

Eo.

D O R I P P A.

Apollo, quaeso te, ut des pacem propitius,
Salutem et sanitatem nostrae familiae,
Meoque ut parcas gnato pace propitius.

S Y R A.

Disperii, perii misera, vae miserae mihi!

D O R I P P A.

Satin' tu sana es, obsecro? quid ejulas?

S Y R A.

Dorippa mea, Dorippa!

D O R I P P A.

Quid clamas, obsecro?

S Y R A.

Nescio quae est mulier intus hic in aedibus.

D O R I P P A.

Quid? mulier?

S Y R A.

Mulier meretrix.

D O R I P P A.

Veron' serio?

S Y R A.

Nimium scis sapere, ruri quae non manseris:
Quamvis insipiens poterat persentiscere
Illam esse amicam tui viri bellissimi.

D O R I P P A.

Credo mecastor.

S Y R A.

I hac mecum, ut videas simul
Tuam Alcumenam pellicem, Juno mea.

D O R I P P A.

Ecastor vero! istuc eo, quantum potest.

S C E N A I I.

L Y S I M A C H U S.

PARUMNE est malae rei, quod amat Demipho,

Ni sumtuosus insuper etiam siet?

Decem vocasset si ad coenam summos viros,
Nimium obsonavit. sed coquos, quasi in mari
Solet hortator remiges hortarier,

Ita hortabatur. egomet conduxì coquom.

Sed eum demiror non venire, ut jusseram.

Sed qui hinc nam a nobis exit? aperitur foris.

S C E N A I I I.

D O R I P P A. L Y S I M A C H U S.

D O R I P P A.

MISERIOR mulier me nec fiet, nec fuit,
Tali viro quae nupserim. heu miserae mihi!
Hem! quoi te, et tu quae habeas, conmen-
des viro?

Hem! quoi decem talenta dotis detuli,

Haec ut viderem, ut ferrem has contumelias!

L Y S I M A C H U S.

Perii hercle! rure jam rediit uxor mea:

Vidisse eam credo mulierem in aedibus.
Sed quae loquatur, exaudire hinc non queo.
Accedam propius.

D O R I P P A.

Vae miserae mihi!

L Y S I M A C H U S.

Immo mihi.

D O R I P P A.

Disperii!

L Y S I M A C H U S.

Ego quidem hercle oppido perii miser!
Vidit. ut omnes te, Demipho, Dii perduint!

D O R I P P A.

Pol hoc est, ire quod rus meus vir noluit.

L Y S I M A C H U S.

Quid nunc ego faciam, nisi ut adeam, atque
alloquar?

Jubet salvere suus vir uxorem suam.
Urbani fiunt rustici.

D O R I P P A.

Pudicius

Faciunt illi, quam qui non fiunt rustici.

L Y S I M A C H U S.

Num quid delinquant rustici?

D O R I P P A.

Ecastor, minus

Quam urbani, et multo minus mali quaerunt
sibi.

L Y S I M A C H U S.

Quid autem urbani deliquerunt? dic mihi.

DORIPPA.

Quoja illa mulier intus?

LYSIMACHUS.

Vidistin' eam?

DORIPPA.

Vidi.

LYSIMACHUS.

Quoja ea sit, rogitas?

DORIPPA.

Resciscam tamen:

Cupio hercle scire: sed tu me tentas sciens.

LYSIMACHUS.

Vin' dicam quoja est? illa, illa. edepol! vae
mihi,

Nescio quid dicam.

DORIPPA.

Haeres.

LYSIMACHUS.

Haud vidi magis.

DORIPPA.

Quin dicis?

LYSIMACHUS.

Quin, si liceat.

DORIPPA.

Dictum oportuit.

LYSIMACHUS.

Non possum, ita instas: urges quasi pro noxio.

DORIPPA.

Scio, innoxius.

LYSIMACHUS.

Audacter quamvis dicito.

DORIPPA.

Dic igitur.

LYSIMACHUS.

Ego dicam.

DORIPPA.

Atqui dicundum 'st tamen.

LYSIMACHUS.

Illa est. num etiam vis nomen dicam?

DORIPPA.

Nihil agis.

Manifesto teneo; in noxia es.

LYSIMACHUS.

Qua noxia?

Ista quidem illa est.

DORIPPA.

Quae illa est?

LYSIMACHUS.

Illa.

DORIPPA.

Iohia!

LYSIMACHUS.

Jam si nihil usus esset, jam non dicerem.

DORIPPA.

Non tu scis, quae sit illa?

LYSIMACHUS.

Immo etiam scio;

De istac sum judex captus.

Vol. II.

V

D O R I P P A.

Judex? jam scio :

Huc tu in consilium istam advocavisti tibi.

L Y S I M A C H U S.

Immo sic sequestro mihi data est.

D O R I P P A.

Intellego.

L Y S I M A C H U S.

Nihil hercle istius quidquam est.

D O R I P P A.

Numero purgitas.

L Y S I M A C H U S.

Nimium negoti reperi. enimvero haereo.

S C E N A I V.

C O Q U U S. L Y S I M A C H U S.

D O R I P P A. S Y R A.

C O Q U U S.

AGITE: ite actutum. nam mihi amatori seni
Coquenda 'st coena. atque equidem quom re-
cogito,

Nobis coquenda 'st, non quoi conducti sumus.
Nam qui amat, quod amat, si id habet, id ha-
bet pro cibo :

Videre, amplecti, osculari, alloqui.

Sed nos confido onustos redituros domum.

Ite hac. sed eccum, qui nos conduxit, senex.

LYSIMACHUS.

Ecce autem, perii! coquus adest.

COQUUS.

Advenimus.

LYSIMACHUS.

Abi.

COQUUS.

Quid? abeam?

LYSIMACHUS.

St, abi.

COQUUS.

Abeamne?

LYSIMACHUS.

Abi.

COQUUS.

Non estis coenaturi?

LYSIMACHUS.

Jam saturi sumus.

Sed interii!

DORIPPA.

Quid ais tu? etiamne haec illi tibi

Jusserunt ferri, quos inter judex datus?

COQUUS.

Haecine tua 'st amica, quam dudum mihi

Te amare dixti, quom obsonabas?

LYSIMACHUS.

Non taces?

COQUUS.

Satis scitum filum mulieris! virum hercle avet.

L Y S I M A C H U S.

Abin' dierectus?

C O Q U U S.

Haud mala 'st.

L Y S I M A C H U S.

At tu malus.

C O Q U U S.

Scitam hercle op̄inor satis concubinam hanc.

L Y S I M A C H U S.

Non abis?

Non ego sum, qui te dudum conduxi.

C O Q U U S.

Quid est?

Immo hercle tu istuc ipsus.

L Y S I M A C H U S.

Vae misero mihi!

C O Q U U S.

Nempe uxor ruri 'st tua, quam dudum dixeras
Te odisse aequae atque anguis.

L Y S I M A C H U S.

Egon' istuc dixi tibi?

C O Q U U S.

Mihi quidem hercle.

L Y S I M A C H U S.

Ita me amabit Juppiter,

Uxor, ut ego illud numquam dixi.

D O R I P P A.

Etiam negas?

C O Q U U S.

Non te odisse aibat, uxorem verum suam.

D O R I P P A.

Palam istaec fiunt, te me odisse.

L Y S I M A C H U S.

Quin nego.

C O Q U U S.

Et uxorem suam ruri esse aibat.

L Y S I M A C H U S.

Haec ea 'st.

Quid mihi molestus?

C O Q U U S.

Quia me non novisse ais.

Ni metuis tu istanc?

L Y S I M A C H U S.

Sapio: nam mihi unica 'st.

C O Q U U S.

Vin' me experiri?

L Y S I M A C H U S.

Nolo.

C O Q U U S.

Mercedem cedo.

L Y S I M A C H U S.

Cras petito; dabitur. nunc abi.

D O R I P P A.

Heu miserae mihi!

L Y S I M A C H U S.

Nunc ego verum illud verbum esse experior
vetus:

Aliquid mali esse propter vicinum malum.

C O Q U U S.

Cur hic astamus? quin abimus? incommodi

Si quid tibi evenit, id non est culpa mea.

L Y S I M A C H U S.

Quin me eradicas miserum.

C O Q U U S.

Scio jam, quid velis,

Nempe hinc me abire vis.

L Y S I M A C H U S.

Volo, inquam.

C O Q U U S.

Abibitur,

Drachmam dato.

L Y S I M A C H U S.

Dabitur.

C O Q U U S.

Dari ergo sis jube.

Dari potest, interea dum illi ponunt.

L Y S I M A C H U S.

Quin abis?

Potin' ut molestus ne sis?

C O Q U U S.

Agite, apponite

Obsonium istuc ante pedes illi seni.

Haec vasa aut mox, aut cras jubebo abs te peti:

Sequimini.

L Y S I M A C H U S.

Fortasse te illum mirari coquam,

Quod venit, atque haec attulit. dicam quid est.

D O R I P P A.

Non miror, si quid damni facis, aut flagiti.

Nec pol ego patiar, sic me nuptam tam male,

Measque in aedis sic scorta obductarier.
 Syra, i, rogato meum patrem verbis meis,
 Ut veniat ad me jam simul tecum huc.

S Y R A.

Eo.

L Y S I M A C H U S.

Nescis, negoti quid sit, uxor. obsecro!
 Conceptis verbis jam jusjurandum dabo,
 Me numquam quidquam cum illa. jamne abiit
 Syra?

Perii hercle! ecce autem haec abiit. vae misero
 mihi!

At te, vicine, Dii Deaeque perduint,
 Tua cum amica, cumque amationibus.
 Suspicionem inplevit me indignissime:
 Concivit hostis: domi uxor est acerruma.
 Ibo ad forum, atque Demiphoni haec eloquar,
 Me istanc capillo protracturum esse in viam,
 Nisi hinc abducit, quo volt, ex hisce aedibus.
 Uxor! heus uxor! quamquam tu irata es mihi;
 Jubeas, si sapias, haec intro hinc auferrier:
 Eadem licebit mox coenare rectius.

S C E N A V.

S Y R A. E U T Y C H U S.

S Y R A.

HERA quo me misit ad patrem, non est
 domi:

Rus abiisse aibant, nunc domum renuntio.

V 4

E U T Y C H U S.

Defessus sum urbem totam pervenariet,
 Nihil investigo quidquam de illa muliere.
 Sed mater rure rediit; nam video Syram
 Astare ante aedis. Syra.

S Y R A.

Quis est, qui me vocat?

E U T Y C H U S.

Herus atque alumnus tuus sum,

S Y R A.

Salve, alumne mi.

E U T Y C H U S.

Jam mater rure rediit? responde mihi.

S Y R A.

Sua quidem salute ac familiae maxuma.

E U T Y C H U S.

Quid istuc negoti 'st?

S Y R A.

Tuus pater bellissimus

Amicam adduxit intro in aedis.

E U T Y C H U S.

Quomodo?

S Y R A.

Adveniens mater rure eam offendit domi.

E U T Y C H U S.

Pol haud censebam istarum esse operarum pa-
 trem.

Etiam nunc mulier intus 'st?

S Y R A.

Etiam.

EUTYCHUS.

Sequere me.

SCENA VI.

SYRA.

ECASTOR lege dura vivont mulieres,
 Multoque iniquiore miserae, quam viri.
 Nam si vir scortum duxit clam uxorem suam,
 Id si rescivit uxor, inpune 'st viro.
 Uxor viro si clam domo egressa 'st foras,
 Viro fit caussa, exigitur matrimonio.
 Utinam lex esset eadem, quae uxori 'st, viro!
 Nam uxor contenta 'st, quae bona 'st, uno viro.
 Qui minus vir una uxore contentus siet?
 Ecator, faxim, si itidem plectantur viri,
 Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
 Ut illae exiguntur, quae in se culpam conne-
 rent,
 Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.

ACTUS V.

SCENA I.

CHARINUS.

LIMEN superum inferumque, salve, simul
 autem vale.
 Hunc hodie postremum extollo mea domo pa-
 tria pedem.

Usus, fructus, victus, cultus jam mihi harunc
aedium

Interemtu' st, interfectu 'st, alienatu 'st. occidi.

Dii penates meum parentum, familiaeque Lar
pater,

Vobis mando, meum parentum rem bene ut
tutemini.

Ego mihi alios Deos Penates persequar, alium
Larem,

Aliam urbem, aliam civitatem.: ab Atticis ab-
horreo:

Nam ubi mores deteriores increbrescunt in dies,
Ubi, qui amici, qui infideles sint, nequeas per-
noscere,

Ubique id eripiatur, animo tuo quod placeat
maxume:

Ibi quidem si regnum detur, non est cupita
civitas.

S C E N A I I.

E U T Y C H U S. C H A R I N U S.

E U T Y C H U S.

DIVOM atque hominum quae spectatrix at-
que hera eadem es hominibus,

Spem speratam quom obtulisti hanc mihi, tibi
grates ago.

Ecquis nam Deus est, qui mea nunc laetus lae-
titia fuit?

Domi erat quod quaeritabam. ibi sex sodales
reperi,

Vitam, Amicitiam, Civitatem, Laetitiam, Lu-
dum, Jocum.

Eorum inventu res decem simitu pessumas pes-
sumdedi,

Iram, Inimicitiam, Stultitiam, Exitium, Perti-
naciam,

Maerorem, Lacrimas, Exsilium, Inopiam, So-
litudinem.

Date, Dii, quaeso, conveniendi mihi ejus ce-
lerem copiam.

CHARINUS.

Apparatus sum, ut videtis: abjicio superbiam.

Egom et mihi comes, calator, equus, agaso,
armiger:

Egom et sum mihi imperator, idem egom et mihi
obedio:

Egom et mihi fero, quod usu 'st. o Cupido,
quantus es!

Nam tu quemvis confidentem facile tuis factis
facis,

Eumdem ex confidente actutum diffidentem de-
nuo.

EUTYCHUS.

Cogito, quoniam ego illum curram quaeritatum.

CHARINUS.

Certa re 'st:

Me usque quaerere illam, quoquo hinc abdu-
cta 'st gentium.

Nèque mihi ulla obsistet amnis, neque mons,
neque adeo mare;

Nec calor, nec frigus metuo, neque ventum,
neque grandinem.

Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem,
sitim.

Non concedam, neque quiescam usquam noctu,
neque interdus,

Prius profecto, quam aut amicam aut mortem
investigavero.

E U T Y C H U S.

Nescio, quojà vox ad aurem mihi advolavit.

C H A R I N U S.

Invoco

Vos, Lares viales, ut me bene juvetis.

E U T Y C H U S.

Juppiter!

Estne illic Charinus?

C H A R I N U S.

Cives, bene valete.

E U T Y C H U S.

Illico

Sta, Charine.

C H A R I N U S.

Qui me revocat?

E U T Y C H U S.

Spes, Salus, Victoria.

C H A R I N U S.

Quid me voltis?

E U T Y C H U S.

Ire tecum.

C H A R I N U S.

Alium comitem quaerite,
Non amittunt hi me comites, qui tenent.

E U T Y C H U S.

Qui sunt ei?

C H A R I N U S.

Cura, Miseria, Aegritudo, Lacrimae, Lamentatio.

E U T Y C H U S.

Repudia istos comites, atque hoc respice, et revortere.

C H A R I N U S.

Si quidem mecum fabulari vis, subsequere.

E U T Y C H U S.

Sta illico.

C H A R I N U S.

Male facis, properantem qui me conmorare. solabit.

E U T Y C H U S.

Si huc item properes, ut istuc properas, facias rectius.

Huc secundus ventus nunc est; cape modo vorso-
riam:

Hic Favonius serenu 'st, istic Auster imbricus:
Hic facit tranquillitatem, iste omnis fluctus conciet.

Recipe te ad terram, Charine, huc. nonne ex
advorso vides?

Nubis ater imberque instat. aspice nunc ad sinistram *

* Coelum ut est splendore plenum, ex advorso vides.

C H A R I N U S.

Religionem illic objecit: recipiam me illuc.

E U T Y C H U S.

Sapis,

O Charine. contra pariter fer gradum, et confer pedem,

Porrige brachium, prehende. jam tenes?

C H A R I N U S.

Teneo.

E U T Y C H U S.

Tene.

Quo nunc ibas?

C H A R I N U S.

Exsulatum.

E U T Y C H U S.

Quid ibi facere vis?

C H A R I N U S.

Quod miser.

E U T Y C H U S.

Ne pave, restituam jam ego te in gaudia, antequam is.

C H A R I N U S.

Eo.

E U T Y C H U S.

Maxume quod vis audire, id audies quod gaudeas.

Sta illico. amicus advenio multum benevolens.

CHARINUS.

Quid est?

EUTYCHUS.

Tuam amicam.

CHARINUS.

Quid eam?

EUTYCHUS.

Ubi sit, ego scio.

CHARINUS.

Tun' obsecro?

EUTYCHUS.

Sanam et salvam.

CHARINUS.

Ubi eam salvam?

EUTYCHUS.

Quo ego scio.

CHARINUS.

Ego me mavelim.

EUTYCHUS.

Potin' ut animo sis tranquillo?

CHARINUS.

Quid si animus fluctuat?

EUTYCHUS.

Ego istum in tranquillo et tuto sistam: ne time.

CHARINUS.

Obsecro te, loquere, ubi sit, ubi eam videris.

Quid taces? dic. enicas me miserum tua reticentia.

E U T Y C H U S.

Non longe hinc abest a nobis.

C H A R I N U S.

Quin ergo conmonstras, si tu vides?

E U T Y C H U S.

Non video hercle nunc, sed vidi modo.

C H A R I N U S.

Quin ego videam facis?

E U T Y C H U S.

Faciam.

C H A R I N U S.

Longinquom istuc amanti 'st.

E U T Y C H U S.

Etiam metuis? omnia

Conmonstrabo. amicior mihi nullus vivit, atque
is est,

Qui illam habet: neque est, quoi magis me velle
melius aequom siet.

C H A R I N U S.

Non curo istuc, illam quaero.

E U T Y C H U S.

De illa ergo ego dico tibi.

Sane hoc non in mentem venit dudum, uti tibi.

C H A R I N U S.

Dic igitur, ubi illa est?

E U T Y C H U S.

In nostris aedibus.

C H A R I N U S.

Aedis probas,

Si tu vera dicis, pulchreque aedificatas arbitror.
Sed quid ego istuc credam? vidistin' an de au-
dito nuntias?

EUTYCHUS.

Egomet vidi.

CHARINUS.

Quis eam adduxit ad vos?

EUTYCHUS.

Inique rogas.

CHARINUS.

Vera dicis.

EUTYCHUS.

Nihil, Charine, te quidem quidquam pudet.
Quid tua refert, quicum istac venerit?

CHARINUS.

Dum istuc siet.

EUTYCHUS.

Est profecto.

CHARINUS.

Opta ergo ob istunc nuntium, quid vis tibi.

EUTYCHUS.

Quid, si optabo?

CHARINUS.

Deos orato, ut ejus faciant copiam.

EUTYCHUS.

Derides.

CHARINUS.

Servata res est demum, si illam videro.
Sed quin ornatum hunc rejicio? heus aliquis,
heus actutum huc foras

Exite, illinc pallium mihi huc ferte.

E U T Y C H U S.

Hem, nunc tu mihi ut places!

C H A R I N U S.

Optume adveniens, puere, cape chlamydem atque haec. istinc sta illico;

Ut, si haec non sint vera, inceptum hoc itiner perficere exsequar.

E U T Y C H U S.

Non mihi credis?

C H A R I N U S.

Omnia equidem credo, quae dicis mihi. Sed quin introducis me ad eam, ut videam?

E U T Y C H U S.

Paulisper mane.

C H A R I N U S.

Quid manebo?

E U T Y C H U S.

Tempus non est introeundi.

C H A R I N U S.

Enicas.

E U T Y C H U S.

Non opu'st, inquam, nunc intro te ire.

C H A R I N U S.

Responde mihi,

Qua caussa?

E U T Y C H U S.

Operae non est.

C H A R I N U S.

Cur?

E U T Y C H U S.

Quia non est illi commodum.

C H A R I N U S.

Itane commodum illi non est, quae me amat?
quam ego contra amo?

Omnibus hic ludificatur me modis. ego stultior,
Qui isti credam. conmoratur: chlamydem su-
mam denuo.

E U T Y C H U S.

Mane parumper, atque hoc audi.

C H A R I N U S.

Cape sis, puer, hoc pallium.

E U T Y C H U S.

Mater irata est patri vehementer, quia scortum
sibi

Ob oculos adduxerit in aedis, dum ruri ipsa
abest:

Suspiciatur illam amicam esse illi.

C H A R I N U S.

Zonam sustuli.

E U T Y C H U S.

Eam rem nunc exquirat intus.

C H A R I N U S.

Jam machaera 'st in manu.

E U T Y C H U S.

Nam si eo te nunc introducam.

C H A R I N U S.

Tollo ampullam, atque hinc eo.

E U T Y C H U S.

Mane, mane, Charine.

C H A R I N U S.

Erras, me decipere haud potes.

E U T Y C H U S.

Neque edepol volo.

C H A R I N U S.

Quin tu ergo itiner exsequi meum me sinis?

E U T Y C H U S.

Non sino.

C H A R I N U S.

Ego me moror. tu puere, abi hinc intro ocius.
 Jam in currum escendi, jam lora in manus cepi
 meas.

E U T Y C H U S.

Sanus non es!

C H A R I N U S.

Quin, pedes, vos in curriculum conjicitis
 In Cyprum recta? quandoquidem pater mihi
 exsilium parat.

E U T Y C H U S.

Stultus es. noli istuc quaeso dicere.

C H A R I N U S.

Certum exsequi 'st,
 Operam ut sumam ad pervestigandum, ubi sit
 illaec.

E U T Y C H U S.

Quin domi 'st.

C H A R I N U S.

Nam hic quod dixit, id mentitu 'st.

E U T Y C H U S.

Vera dixi equidem tibi.

C H A R I N U S.

Jam Cyprum veni.

E U T Y C H U S.

Quin sequere, ut illam videas, quam expetis.

C H A R I N U S.

Percontatus non inveni.

E U T Y C H U S.

Matris jam iram neglego.

C H A R I N U S.

Porro proficiscor quaesitum. nunc perveni Chalcidem:

Video ibi hospitem Zacyntho: dico, quid eo advenerim:

Rogito quis eam vexerit, quis habeat, si ibi inaudiverit.

E U T Y C H U S.

Quin tu istas omittis nugas, ac mecum huc intro ambulas?

C H A R I N U S.

Hospes respondit, Zacyntho ficos fieri non malas.

E U T Y C H U S.

Nihil mentitu 'st.

C H A R I N U S.

Sed de amica sese inaudisse autumat;

Hic Athenis esse.

E U T Y C H U S.

Calchas iste quidem Zacynthiu 'st.

C H A R I N U S.

Navem conscendo, proficiscor illico. jam sum domi.

Jam redii exsilio. salve mihi, sodalis Eutyche:
 Ut vahuisti? quid, parentes mei valent? coena
 dabitur.

Bene vocas, benigne dicis: cras apud te, nunc
 domi.

Sic decet; sic fieri oportet.

E U T Y C H U S.

Eho! quae tu somnias!

Hic homo non sanu'st.

C H A R I N U S.

Medicari amicus quin properas?

E U T Y C H U S.

Sequere sis.

C H A R I N U S.

Sequor.

E U T Y C H U S.

Clementer quaeso, calces deteris.

Audin' tu?

C H A R I N U S.

Jamdudum audivi.

E U T Y C H U S.

Pacem conponi volo

Meo patri cum matre: nam nunc est irata.

C H A R I N U S.

I modo.

E U T Y C H U S.

Propter istanc.

C H A R I N U S.

I modo.

EUTYCHUS.

Ergo cura.

CHARINUS.

Quin tu ergo i modo.

Tam propitiam reddam, quam quom propi-
tia 'st Juno Jovi.

SCENA III.

DEMIPHO. LYSIMACHUS.

DEMIPHO.

QUASI tu numquam quidquam assimile hu-
jus facti feceris.

LYSIMACHUS.

Edepol numquam: cavi ne quid facerem. vix
vivos sum miser!

Nam mea uxor propter illam tota in fermento
jacet.

DEMIPHO.

At ego expurgationem habebo, ut ne succen-
seat.

LYSIMACHUS.

Sequere me. sed exeuntem filium video meum.

SCENA IV.

EUTYCHUS. LYSIMACHUS.

DEMIPHO.

EUTYCHUS.

AD patrem ibo, ut matris iram sibi esse sedatam sciat.

Jam redeo.

LYSIMACHUS.

Placet principium. quid agis? quid fit,
Eutyche?

EUTYCHUS.

Optuma opportunitate ambo advenistis.

LYSIMACHUS.

Quid rei 'st?

EUTYCHUS.

Uxor tibi placida et placata 'st. cete dextras
nunc jam.

LYSIMACHUS.

Dii me servant.

EUTYCHUS.

Tibi amicam nullam esse nuntio.

DEMIPHO.

Dii te perdant. quid negoti 'st nam quaeso istuc?

EUTYCHUS.

Eloquar.

Animum advortite igitur ambo.

LYSIMACHUS.

Quin tibi ambo operam damus.

EUTYCHUS.

Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio
malo,

Suoapte culpam generi capiunt, genus ingenio
inprobant.

DEMIPHON.

Verum dicit hic.

LYSIMACHUS.

Tibi ergo dicit.

EUTYCHUS.

Eo illud verum 'st magis.

Nam te istac aetate haud aequom fuerat filio tuo
Adulescenti amanti amicam emtam argento eri-
pere suo.

DEMIPHON.

Quid tu ais? Charini amica 'st illa?

EUTYCHUS.

Ut dissimulat malus!

DEMIPHON.

Ille quidem illam sese ancillam, matri emisse
dixerat.

EUTYCHUS.

Propterea igitur tu mercatus, novos amator, ve-
tus puer?

LYSIMACHUS.

Optume hercle; perge! ego assistam jam hinc
altrinsecus.

Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo.

DEMIPHON.

Nullus sum.

L Y S I M A C H U S.

Filio suo qui innocenti fecit tantam injuriam.

E U T Y C H U S.

Quem quidem hercle ego, in exsilium quom
iret, reduxi domum:

Nam ibat exsulatum.

D E M I P H O.

An abiit?

L Y S I M A C H U S.

Etiam loquere, larva?

Temperare istac aetate istis decebat artibus.

D E M I P H O.

Fateor: deliqui profecto.

E U T Y C H U S.

Etiam loquere, larva?

Vacuom esse istac ted aetate iis decebat noxiis:

Itidem ut tempus anni, aetatem aliam aliud fa-
ctum convenit.

Nam si istuc jus est, senecta aetate scortari senes,

Ubi loci res summa nostra 'st publica?

D E M I P H O.

Hei, perii miser!

E U T Y C H U S.

Adulcentes rei agendaē isti magis solent ope-
ram dare.

D E M I P H O.

Jam obsecro, vobis hercle habete cum porcis,
cum fiscina.

E U T Y C H U S.

Redde filio: sibi habeat.

D E M I P H O.

Jam ut volt, per me sibi habeat licet.

E U T Y C H U S.

Temperi edepol! quoniam, ut aliter facias, non
est copiae.

D E M I P H O.

Supplici sibi sumat, quid volt ipse, ob hanc
injuriam;

Modo pacem faciatis, misero ut ne mihi iratus siet.
Si hercle scivissem, sive adeo joculo dixisset
mihi,

Se illam amare, numquam facerem, ut illam
amanti abducerem.

Eutyche, ted oro, sodalis ejus es, serva, et sub-
veni.

Hunc senem para me clientem: memorem dices
benefici.

L Y S I M A C H U S.

Ora, ut ignoscat delictis tuis atque adolescentiae.

D E M I P H O.

Pergin' tu autem? eja! superbe invehere! spero
ego mihi quoque

Tempus tale eventurum, ut tibi gratiam refe-
ram parem.

L Y S I M A C H U S.

Missas jam ego istas artes feci.

D E M I P H O.

Et quidem ego dehinc jam.

L Y S I M A C H U S.

Nihil.

Consuetudine animus rursus te huc inducet.

D E M I P H O .

Obsecro,

Satis jam ut habeatis. quin loris caedite etiam,
si lubet.

L Y S I M A C H U S .

Recte dicis. sed istuc uxor faciet, quom hoc resciverit.

D E M I P H O .

Nihil opu' st resciscat.

E U T Y C H U S .

Quid istuc? non resciscet, ne time.
Eamus intro, non utilis hic locus factis tuis,
Dum memoramus, arbitri ut sint, qui praetereant per vias.

D E M I P H O .

Hercle quin tu recte dicis: eadem brevior Fabula

Erit. eamus.

E U T Y C H U S .

Hic est intus filius apud nos tuus.

D E M I P H O .

Optume 'st. illac per hortum nos domum transibimus.

L Y S I M A C H U S .

Eutyche, hanc volo prius rem agi, quam meum intro refero pedem.

E U T Y C H U S .

Quid istuc est?

LYSIMACHUS.

Suam quisque homo rem meminit. responde
mihi :

Certon' scis non succensere mihi tuam matrem?

EUTYCHUS.

Scio.

LYSIMACHUS.

Vide!

EUTYCHUS.

Me vide.

LYSIMACHUS.

Satis habeo. at quaeso hercle, etiam vide!

EUTYCHUS.

Non mihi credis?

LYSIMACHUS.

Immo credo, sed tamen metuo miser.

DEMIPHON.

Eamus intro.

EUTYCHUS.

Immo dicamus senibus leges censeo;
Priusquam abeamus, quas leges teneant, con-
tentique sint.

Annos natus sexaginta qui erit, si quem sci-
bimus,

Seu maritum, seu hercle adeo coelibem, scor-
tarier,

Cum eo nos hic lege agemus: inscitum arbitra-
bimur.

Et per nos quidem hercle egebit, qui suum
prodegerit.

Neu quisquam posthac prohibeto adulescentem
filium,

Quin amet, et scortum ducat; quod bono fiat
modo.

Si quis prohibuerit, plus perdet clam, quam si
præhibuerit palam.

Haec adeo, ut ex hacce nocte primum lex te-
neat senes.

Bene valete, atque, adulescentes, haec si vobis
lex placet,

Ob senum hercle industriam, vos aequom' st
clare plaudere.

M. ACCI PLAUTI
MILES
GLORIOSUS.

DRAMATIS PERSONAE.

PYRGOPOLINICES, *miles.*

ARTOTROGUS, *parasitus.*

PALAESTRIO, *servus.*

PERIPLECTOMENES, *senex.*

SCELEDRUS, *servus.*

PHILOCOMASIUM, *meretrix.*

PLEUSIDES, *adolescens.*

LUCRIO, *puer.*

MILPHIDIPPA, *ancilla.*

ACROTELEŪTIUM, *meretrix.*

PUER.

CARIO, *coquus.*

A R G U M E N T U M.

*MERETRICEM ingenuam deperibat mutuo
 Atheniensis juvenis. Naupactum is domo
 Legatus abiit: miles in eamdem incidit.
 Deportat Ephesum invitam. servos Attici.
 Ut nuntiaret domino factum, navigat.
 Capitur, donatur illi captus militi.
 Ad herum, ut veniret Ephesum, scribit. advolat
 Adulescens, atque in proxumo divortitur
 Apud hospitem paternum. medium parietem
 Perfodit servos, commeatus clanculum
 Qua foret amantum. geminam fingit: mulieris
 Sororem ait esse. mox ei dominus aedium
 Suam clientam sollicitandum ad militem
 Subornat. capitur ille, sperat nuptias.
 Dimittit concubinam, et moechus vapulat.*

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I.

*MERETRICEM Athenis Ephesum miles avehit.
 Id hero dum amanti servos nuntiare volt
 Legato peregre, capu'st ipse in mari.
 Et illi eidem militi dono datu'st.
 Suum arcessit herum Athenis, et forat
 Geminis communem clam parietem in aedibus.
 Vol. II. Y*

*Licere ut quiret convenire amantibus.
 Obhaerentes custos hos vidit de tegulis.
 Ridiculus autem, quasi sit alia, luditur.
 Itemque impellit militem Palaestrio.
 Omissam faciat concubinam, quando ei
 Senis vicini cupiat uxor nubere:
 Ultro abeat, orat, donat multa. ipse in domo
 Senis prehensus, poenas pro moechno luit.*

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I.

IN hac Fabula hoc non solum ratione et arte factum esse a Poëta videri possit, quod respondet κατὰστροφήν, id est, finis ad principium: ut maximae gloriae et intolerabilis cujusdam fastus exitus sit turpis et pudendus. Est autem in hac Fabula praecipuum, pictura imperitae superbiae: quam Poëta omnibus suis coloribus deformatam expressit: ut liceat hic quasi in speculo contemplari ridiculam illam vanitatis imaginem, qua tument et efferuntur animi feroces hominum indoctorum, in aliqua praesertim Fortunae benignitate. Hoc vitium peculiare est adolescentiae: quod haec aetas in quodam quasi impetu decurrentis vitae et in fiducia virium exsultare soleat, et efferri, atque esse indomita. Ideoque negat prudentissimus vir Aristoteles, idoneos esse juvenes ad praecepta virtutis. nam de voluntate et intelligentia illorum haec quasi cautibus impacta resiliunt, neque possunt adhaerescere etc. Nomen fa-

bulae est Miles Gloriosus, de persona et re factum. nam Gloriosus gloriatorem significat: qui est ἀλαζών, ostentator et vanus. Tale autem est genus hoc militare hominum, qualis et Terentianus Thraso producitur, et alii a Plauto alibi. Argumentum Fabulae hoc est. Avexerat amicam adolescentis Attici Miles. hoc factum indicare hero absenti servus dum vult, capitur a piratis, et illi eidem forte Militi dono datur. statim agnoscit mulierem servus: negotium occultat: rem omnem hero suo Atheniensī literis exponit: quid fieri oporteat, demonstrat. Advenit ille adolescens Ephesum: ad senem hospitem vicinum Militis divertitur. Erat utriusque domus paries communis, quo perforato copia fit amantibus congregiendi. Sed militis alter servus forte mulierem in amatoris complexu viderat. Id ne vidisse crederet, dolis servi Attici perficitur, qui illi persuadet, adesse geminam herilis amicae sororem. Postea Militi persuadetur, amari ipsum mirifice ab uxore senis vicini: itaque dimittit concubinam: et mox deprehensus per insidias, pro moechno plectitur. Res geritur Ephesi.

A C T U S P R I M U S.

PYRGOPOLINICES. ARTOTROGUS.

P Y R G O P O L I N I C E S.

CURATE, ut splendor meo sit clypeo clarior,
 Quam solis radii esse olim, cum sudum 'st, so-
 lent :

Ut, ubi usus veniat, contra conserta manu
 Oculorum praestringat aciem in acie hostibus.
 Nam ego hanc machaeram mihi consolari volo,
 Ne lamentetur, neve animum despondeat,
 Quia se jampridem feriatam gestitem,
 Quae misera gestit fartum facere ex hostibus.
 Sed ubi Artotrogus?

A R T O T R O G U S.

Hic est. stat propter virum
 Fortem, atque fortunatum, et forma regia;
 Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere,
 Neque aequiparare suas virtutes ad tuas.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
 Ubi Bombomachides Cluninstaridysarchides
 Erat imperator summus, Neptuni nepos?

A R T O T R O G U S.

Memini. nempe illum dicis cum armis aureis,
 Quoju8 tu legiones difflavisti spiritu,
 Quasi ventus folia, aut paniculam tectoriam.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Istuc quidem edepol nihil est.

A R T O T R O G U S.

Nihil hercle quidem hoc,
Prae ut alia dicam, tu quae numquam feceris.
Perjurio rem hoc hominem si quis viderit,
Aut gloriarum plenior, quam illic est,
Me sibi habeto, et ego me mancipio dabo
Epityro, ut apud illum esuriem insane bene.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ubi tu es?

A R T O T R O G U S.

Eccum. edepol vel elephanto in India
Quo pacto pugno perfregisti brachium!

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid, brachium?

A R T O T R O G U S.

Illud dicere volui, femur.

P Y R G O P O L I N I C E S.

At indiligenter hic eram.

A R T O T R O G U S.

Pol si quidem
Connisus esses, per corium, per viscera,
Perque os elephanto brachium transmitteres.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Nolo istaec hic nunc.

A R T O T R O G U S.

Ne hercle operae pretium quidem
Mihi te enarrare, tuas qui virtutes sciam.
Venter creat omnis has aerumnas. auribus

Peraudienda sunt, ne dentes dentiant :
Et assentandum 'st, quidquid hic mentibitur.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid illud, quod dico?

A R T O T R O G U S.

Hem, scio jam, quid vis dicere.
Factum 'st hercle: memini fieri.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid id est?

A R T O T R O G U S.

Quidquid est.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Habes tabellas?

A R T O T R O G U S.

Vis rogare? habeo et stilum.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Facete advortis animum tuum ad animum meum.

A R T O T R O G U S.

Novisse mores me tuos meditare decet,
Curamque adhibere, ut praevolet mihi, quo tu
velis.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ecquid meministi?

A R T O T R O G U S.

Memini, centum in Cilicia

Et quinquaginta, centum Sycolatronidae,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines, tu quos occidisti uno die.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quanta istaec hominum summa 'st?

ARTOTROGUS.

Septem millia.

PYRGOPOLINICES.

Tantum esse oportet: recte rationem tenes.

ARTOTROGUS.

At nullos habeo scriptos; sic memini tamen.

PYRGOPOLINICES.

Edepol memoria 'st optuma.

ARTOTROGUS.

Offa me monet.

PYRGOPOLINICES.

Dum talem facies, qualem adhuc, assiduo edis:
Communicabo te semper mensa mea.

ARTOTROGUS.

Quid in Cappadocia, ubi tu quingentos simul,
Ni hebes machaera foret, uno ictu occideres.
At peditatus reliquiae erant, si viverent.
Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales
sciunt,Pyrgopolinice te unum in terra vivere
Virtute, et forma, et factis invictissimis.
Amant te omnes mulieres, neque hercle injuria,
Qui sis tam pulcher: ut vel illae, quae here
pallio

Me reprehenderunt.

PYRGOPOLINICES.

Quid here dixerunt tibi?

ARTOTROGUS.

Rogitabant: hiccine Achilles est, inquit, tibi?
Immo ejus frater, inquam. innuit illarum altera:

Y 4

344 MILES GLORIOSUS. v. 63

Ergo mecastor pulcher est, inquit, mihi
Et liberalis visus. caesaries quam decet!
Nae illae sunt fortunatae, quae cum isto cubant!

P Y R G O P O L I N I C E S.

Itane aibat tandem?

A R T O T R O G U S.

Quae me ambae obsecraverint,
Ut te hodie quasi pompam illa praeterducerem.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Nimia 'st miseria pulchrum esse hominem nimis.

A R T O T R O G U S.

Molestae sunt mihi, orant, ambiunt, obsecrant,
Videre ut liceat: ad sese arcessi jubent:
Ut tuo non liceat operam dare negotio.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Videtur tempus esse, ut eamus ad forum,
Ut in tabellis quos consignavi hic heri
Latrones, ibus dinumerem stipendium.
Nam rex Seleucus me opere oravit maxumo,
Ut sibi latrones cogere et conscriberem.
Regi hunc diem mihi operam decretum 'st dare.

A R T O T R O G U S.

Age eamus ergo.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Sequimini, satellites.

A C T U S I I.

S C E N A I.

P A L A E S T R I O.

M IHI ad enarrandum hoc argumentum 'st
comitas,

Si ad auscultandum vostra erit benignitas.

Qui autem auscultare nolit, exsurgat foras,

Ut sit ubi sedeat ille, qui auscultare volt.

Nunc qua assedistis caussa in festivo loco,

Comoediai, quam modo acturi sumus,

Et argumentum, et nomen vobis eloquar.

AAAZQN. Graece huic nomen est Comoediae,

Id nos Latine *Gloriosum* dicimus.

Hoc oppidum Ephesu 'st: inde est Miles meus
herus

Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, inpudens,
Stercoreus, plenus perjuri atque adulteri.

Ait sese ultro omnis mulieres sectarier.

Is deridiculu 'st, quaqua incedit, omnibus.

Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis saviis.

Nam ego haud diu apud hunc servitutem servio.

Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim

In servitutem, ab eo quoui servivi prius.

Date operam. nam nunc argumentum exordiar.

Erat herus Athenis mihi adulescens optumus:

Is amabat meretricem matre Athenis Atticis,

Et illa illum contra, qui est amor cultu optumus.
Is publice legatus Naupactum hinc fuit,
Magnai reipublicai gratia.
Interibi ut hic Miles forte Athenas advenit,
Insinuat sese ad illam amicam heri mei,
Occepit ejus matri suppalparier
Vino, ornamentis, opiparisque obsoniis.
Itaque intimum ibi se Miles apud lenam facit.
Ubi primum evenit Militi huic occasio,
Sublinit os illi lenae, matri mulieris,
Quam herus meus amabat. nam is illius filiam
Conjicit in navem Miles, clam matrem suam,
Eamque invitam huc mulierem in Ephesum ad-
vehit.

Ego quantum vivus possum, mihi navem paro,
Ubi amicam herilem Athenis avectam scio.
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum
nuntiem.

Ubi sumus provecti in altum, id quod volunt,
Capiunt praedones navem illam, ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire oc-
ceperam.

Ille, qui me cepit, dat me huic dono Militi.
Hic postquam in aedis me ad se duxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quae fuit.
Ubi contra aspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se appellarem: deinde, postquam occasio'st,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas:
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domu,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit:

- Neque pejus quemquam odisse, quam istum Militem.

Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,

- Cepi tabellas, consignavi clanculum:

Dedi mercatori, qui ad illum deferat

Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,

- Ut is huc veniret. is non sprexit nuntium;

Nam et venit, et is in proximo hic devortitur

Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.

- Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit,

- Nosque opera consilioque adhortatur, juvat.

- Itaque ego paravi hic intus magnas machinas,
Qui amantis una inter se facerem convenas.

- Nam unum conclave, concubinae quod dedit
Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,

- In eo conclavi ego perfodi parietem,

Qua conmeatus esset hinc huc mulieri.

Et sene sciente hoc feci: is consilium dedit.

Nam meus conservos est homo haud magni preti,

Quem concubinae Miles custodem addidit.

Ei nos facitis fabricis, et doctis dolis

Glaucomam ob oculos objiciemus: eumque ita

Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.

Et mox, ne erretis, haec duarum hodie vicem

Et hic et illinc mulier feret imaginem;

Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.

Ita sublinitum 'st os custodi mulieris.

Sed foris concrepuit hinc a vicino sene.

Ipsa exit: hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

SCENA II.

PERIPLECTOMENES. PALAESTRIO.

PERIPLECTOMENES.

NISI hercle defregeritis talos, posthac quem-
que in tegulis

Videritis alienum; ego vostra faciam latera lorea.
Mihi quidem jam arbitri vicini sunt, meae quid
fiat domi.

Ita per impluvium intro spectant. nunc adeo
edico omnibus,

Quemque a milite hoc videritis hominem in no-
stris tegulis,

Extra unum Palaestrionem, huc deturbatote in
viam.

Quod ille gallinam, aut columbam se sectari,
aut simiam

Dicat, disperistis, ni usque ad mortem male mul-
cassitis.

Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant Ta-
lariae,

Accuratote, ut sine talis domi agitent convi-
vium.

PALAESTRIO.

Nescio quid malefactum a nostra huic familia'st,
quantum audio;

Ita hic senex talos elidi jussit conservis meis.

Sed me excepit. nihili faciō, quid illis faciat ce-
teris.

Aggrediar hominem: et en advorsum it quasi.

Quid agis, Periplectomene?

PERIPLECTOMENES.

Haud multos homines, si optandum fuerit,
Nunc videre et convenire, quam te, mavellem.

PALAESTRIO.

Quid est?

Quid negoti 'st?

PERIPLECTOMENES.

Res palam 'st.

PALAESTRIO.

Quæ res palam 'st?

PERIPLECTOMENES.

De tegulis

Modo nescio quis inspectavit vostrorum fami-
liarium

Per nostrum impluvium intus apud nos Philo-
comasium atque hospitem

Osculantis.

PALAESTRIO.

Quis homo vidit?

PERIPLECTOMENES.

Tuus conservos est.

PALAESTRIO.

Quis is homo est?

PERIPLECTOMENES,

Nescio, ita abripuit repente sese subito.

PALAESTRIO.

Suspicio

Me periisse.

PERIPLECTOMENES.

Ubi abiit, conclamo: heus quid agis tu,
inquam, in tegulis?

Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.

PALAESTRIO.

Vae mihi misero, quoi pereundum est propter
nihili bestiam.

Sed Philocomasium hiccine etiam nunc est?

PERIPLECTOMENES.

Quom exhibam, hic erat.

PALAESTRIO.

Sis jube transire huc, quantum possit, se ut
videant domi

Familiares: nisi quidem illa nos volt, qui servi
sumus,

Propter amorem suum omnis crucibus contu-
bernalis dari.

PERIPLECTOMENES.

Dixi ego istuc; nisi quid aliud vis.

PALAESTRIO.

Volo. hoc dicito,

Paret artem et disciplinam, obtineat colorem.

PERIPLECTOMENES.

Et quemadmodum?

PALAESTRIO.

Ut eum, qui hic se vidit, vero vincat, ut ne
viderit:

Siquidem centies hic visa sit, tamen infitias eat.

Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque
audaciam,

Confidentiam, confirmatam, fraudulentiam:

Qui arguet se, eum contra vincat jurejurando
suo.

Domi habet animum falsiloquom, falsificum,
falsijurium:

Domi dolos, domi delenifica facta, domi fal-
lacias.

Nam mulier olitori numquam supplicat, si qua'st
mala.

Domi habet hortum et condimenta ad omnis mo-
res maleficos.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Ego istaec, si erit hic, nuntiabo. sed quid est,
Palaestrio,

Quod volutas tute tecum in corde?

P A L A E S T R I O.

Paulisper tace,

Dum ego mihi consilia in animum convoco, et
dum consulo,

Quid agam; quem dolum doloso contra conser-
vo parem,

Qui illam hic vidit osculantem: id visum ut ne
visum siet.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Quaere. ego hinc abscessero abs te huc interim.
illuc sis vide,

Quemadmodum abstitit, severa fronte curas co-
gitans.

Pectus digitis pultat, cor credo evocaturus'st
foras.

Ecce autem avortit, nisus laeva, in femine habet laevam manum,

Dextera digitis rationem computat, feriens femur
Dexterum ita vehementer, quod tactu aegre suppetit.

Concrepuit digitis, laborat, crebro commutat status.

Eccere autem capite nutat: non placet quod reperit.

Quidquid est, incoctum non expromit: bene coctum dabit.

Ecce autem aedificat: columnam mento suffulsi-
sit suo.

Apage, non placet profecto mihi illa inaedificatio.

Nam os columnatum Poëtae esse inaudivi barbaro,
Quoi bini custodes semper totis horis accubant.
Euge, euge, euscheme hercle astitit, et dulcice,
et comoedice.

Numquam hodie quiescet, priusquam id, quod petiit, perficit.

Habet, opinor. age, si quid agis: vigila, ne somno stude:

Nisi quidem hic agitari mavis varius virgis. vigila:
Tibi ego dico. au! feriatus ne sis. heus te allo-
quor, Palaestrio:

Vigila, inquam: expergiscere, inquam: lucet hoc,
inquam.

P A L A E S T R I O.

Audio.

P E R I P L E C T O M E N E S .

Viden' hostis tibi adesse, tuoque tergo obsidium? consule:

Arripe opem auxiliumque ad hanc rem. propere hoc, non placide decet.

Antevenito aliqua aliquos, aut tu circumduce exercitum:

Curre in obsidium perduellis, nostris praesidium para:

Intercludito inimicis conmeatum, tibi muni viam,

Qua cibatus conmeatusque ad te et legiones tuas Tuto possit pervenire. hanc rem age. res subitaria 'st.

Reperi, conminiscere, cedo calidum consilium cito.

Quae hic sunt visa, ut visa ne sint: facta infecta uti sient.

Magnam illic, homo, rem incipissis: magna munis moenia.

Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia 'st

Nos inimicos profligare posse.

P A L A E S T R I O .

Dico et recipio

Ad me.

P E R I P L E C T O M E N E S .

Et ego inpetraturum dico id quod petis.

P A L A E S T R I O .

At te Juppiter

Vol. II.

Z

Bene amet.

PERIPLECTOMENES.

At inerti, amice, me, quod commentu's.

PALAESTRIO.

Tace:

Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias

Juxta mecum mea consilia.

PERIPLECTOMENES.

Salva sumes indidem.

PALAESTRIO.

Herus meus elephantu corio circumtentu'st, non suo:

Neque habet plus sapientiae, quam lapis.

PERIPLECTOMENES.

Egomet istuc scio.

PALAESTRIO.

Nunc sic rationem incipissam, ita hanc institutionem astutiam,

Ut Philocomasius hanc sororem geminam germanam alteram

Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo,

Tam similem, quam lacte lacti: et apud te eos hic devortier

Dicam hospitio.

PERIPLECTOMENES.

Euge, euge, lepide. laudo commentum tuum.

PALAESTRIO.

Ut si illic concriminatus sit adversum Militem

Meus conservos, eam vidisse cum alieno oscu-
larier,

Eum arguam vidisse apud te contra conservom
meum

Cum suo amatore amplexantem atque osculan-
tem.

PERIPLECTOMENES.

Immo ut optume!

Idem ego dicam, si me exquiret Miles.

PALAESTRIO.

Sed simillumas

Dicito esse: et Philocomasio id praecipendum 'st,
ut sciat,

Ne titubet, si quaeret ex ea Miles.

PERIPLECTOMENES.

Nimis doctum dolum!

Sed si ambas videre in uno Miles concilio volet,
Quid agimus?

PALAESTRIO.

Facile est: trecentae possunt caussae conligi:

Non domi 'st, abiit ambulatum, dormit, orna-
tur, lavat,

Prandet, potat, occupata 'st: operae non est:
non potest.

Quantum vis prolationum, dum modo nunc
prima via

Inducamus, vera ut esse credat quae mentibitur.

PERIPLECTOMENES.

Placet, ut dicis.

P A L A E S T R I O.

Intro abi ergo, et si istic est mulier, eam jube
 Cito domum transire, atque haec ei monstra:
 praecipe,
 Ut teneat consilia nostra, quemadmodum exor-
 si sumus
 De gemina sorore.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Docte tibi illam perdoctam dabo.
 Numquid aliud?

P A L A E S T R I O.

Intro ut abeas.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Abeo.

P A L A E S T R I O.

Et quidem ego ibo domum,
 Atque hominem investigando sumam operam,
 hinc dissimulavero,
 Qui fuerit conservos, qui hodie siet sectatus si-
 miam.
 Nam ille non potuit, quin sermoni suo aliquem
 familiarium
 Participaverit de amica heri, sese vidisse eam
 Hic in proxumo osculantem cum alieno adu-
 lescentulo.
 Novi morem ego: et tacere nostrorum solus scio.
 Si invenio qui vidit, ad eum vineas pluteosque
 agam.
 Res parata 'st, vi pugnandoque hominem capere
 certa re 'st.

Si ita non reperio, ibo odorans quasi canis venaticus,

Usque donec persecutus volpem ero vestigiis.
Sed fores concrepuerunt nostrae: ego voci moderabo meae.

Nam illic est Philocomasio custos meus conservos, atque ite foras.

SCENA III.

SCELEDRUS. PALAESTRIO.

SCELEDRUS.

NISI quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,

Certo edepol scio me vidisse hic proxumae viciniae

Philocomasium herilem amicam sibi alium quaerere.

PALAESTRIO.

Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audiui loqui.

SCELEDRUS.

Quis hic est?

PALAESTRIO.

Tuus conservos. quid agis, Sceledre?

SCELEDRUS.

Te, Palaestrio,

Volupe 'st convenisse.

PALAESTRIO.

Quid jam? aut quid negoti, fac sciam.

SCELEDRUS.

Metuo.

PALAESTRIO.

Quid metuis?

SCELEDRUS.

Ne hercle hodie, quantum hic familiarium 'st,
Maximum in malum cruciatum insiliamus.

PALAESTRIO.

Tu sali

Solus: nam ego istam insulturam et desulturam
nihil hic moror.

SCELEDRUS.

Nescis tu fortasse, apud nos facinus quod na-
tum 'st novum.

PALAESTRIO.

Quod id est facinus?

SCELEDRUS.

Inpudicum.

PALAESTRIO.

Tute scis soli te tibi,

Mihi ne dixis, scire nolo.

SCELEDRUS.

Non enim faciam, quin scias.

Simiam hodie sum sectatus nostram in horum
tegulis.

PALAESTRIO.

Edepol, Sceledre, homo sectatus nihili nequam
bestiam.

SCELEDRUS.

Dii te perdant!

P A L A E S T R I O.

Te istuc aequom; quoniam occepisti eloqui.

S C E L E D R U S.

Forte fortuna per inpluvium huc despexi in
proximum:Atque ego illa aspicio osculantem Philocoma-
sium cum altero

Nescio quo adolescente.

P A L A E S T R I O.

Quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?

S C E L E D R U S.

Profecto vidi.

P A L A E S T R I O.

Tuten'?

S C E L E D R U S.

Egomet duobus his oculis meis.

P A L A E S T R I O.

Abi, non verisimile dicis, neque vidisti.

S C E L E D R U S.

Num tibi

Lippus videor?

P A L A E S T R I O.

Medicum istuc tibi melius percontarier.

Verum enim tu istam, si te Dii ament, temere
haud tollas fabulam.Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem
hinc creas.Nam tibi jam, ut pereas, paratum 'st duplici-
ter: nisi suppressis

Tuum stultiloquium.

S C E L E D R U S.

Qui vero dupliciter?

P A L A E S T R I O.

Id dicam tibi.

Primumdum, si falso insimulas Philocomasium,
hoc perieris:

Iterum, si id verum 'st, tu ei custos additus perieris.

S C E L E D R U S.

Quid fuat me, nescio: haec me vidisse ego certo scio.

P A L A E S T R I O.

Pergin' infelix?

S C E L E D R U S.

Quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?

Quin etiam nunc intus hic in proxumo 'st.

P A L A E S T R I O.

Eho, an non domi 'st?

S C E L E D R U S.

Vise, abi intro tute. nam ego mihi nihil credi postulo.

P A L A E S T R I O.

Certum 'st facere id.

S C E L E D R U S.

Hic te opperiar: eadem illi insidias dabo,

Quam mox horsum ad stabulum junix recipiat
se e pabulo.

Quid ego nunc faciam? custodem me illi Miles tradidit.

Nunc si indicium facio, interii: si taceo, interii
tamen,

Si hoc palam fuerit. quid pejus muliere atque
audacius?

Dum ego in tegulis sum, illac haec se hospitio
edit foras.

Edepol facinus fecit audax. hoccine si Miles sciat,
Credo hercle has sustollat aedis totas, atque hinc
in crucem.

Heracle quidquid est, mussitabo potius, quam
inteream male.

Non ego possum, quae ipsa sese venditat, tu-
tarier.

P A L A E S T R I O.

Sceledre, Sceledre.

S C E L E D R U S.

Quis homo interminat?

P A L A E S T R I O.

Est te alter audacior?

Quis magis Diis inimicis natus, quam tu, atque
iratis?

S C E L E D R U S.

Quid est?

P A L A E S T R I O.

Juben' tibi oculos effodiri, quibus id, quod nus-
quam est, vides?

S C E L E D R U S.

Quid, nusquam?

P A L A E S T R I O.

Non ego nunc emam vitam tuam vitiosa nuce.

SCELED R U S.

Quid negoti 'st?

PALAESTRIO.

Quid negoti sit, rogas?

SCELED R U S.

Cur non rogem?

PALAESTRIO.

Nonne tibi istam praetruncari linguam largilo-
quam jubes?

SCELED R U S.

Quamobrem jubeam?

PALAESTRIO.

Philocomasium eccam domi, quam in
proxumo

Vidisse aibas te osculantem atque amplexantem
cum altero.

SCELED R U S.

Mirum 'st lolio victitare te, tam vili tritico.

PALAESTRIO.

Quid jam?

SCELED R U S.

Quia luscitiosus.

PALAESTRIO.

Vae verbero! edepol tu quidem
Caecus, non luscitiosus. nam illam quidem ec-
cam domi.

SCELED R U S.

Quid? domi?

PALAESTRIO.

Domi hercle vero.

SCELEDRUS.

Abi; ludis me, Palaestrio.

PALAESTRIO.

Tum mihi sunt manus inquinatae.

SCELEDRUS.

Qui dum?

PALAESTRIO.

Quia ludo luto.

SCELEDRUS.

Vae capiti tuo!

PALAESTRIO.

Tuo istuc, Sceledre, promitto fore,
Nisi oculos orationemque aliam conmutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostrae.

SCELEDRUS.

At ego illas observo foris.
Nam nihil est, qua hinc huc transire ea possit,
nisi recto ostio.

PALAESTRIO.

Quin domi eccam. nescio, quae te, Sceledre,
scelera suscitant.

SCELEDRUS.

Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego cre-
do plurimum:

Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his
aedibus.

Hic obsistam, ne imprudenti huc ea se subrepsit
mihi.

P A L A E S T R I O.

Meus illic homo 'st: deturbabo jam ego illu
de pugnaculis.

Vin' jam faciam, ut stultivudum te fatearis?

S C E L E D R U S.

Age, fac

P A L A E S T R I O.

Neque te quidquam sapere corde, neque oc
lis uti?

S C E L E D R U S.

Vo

P A L A E S T R I O.

Nempe tu istic ais esse herilem concubnam?

S C E L E D R U S.

Atque arg

Eam me vidisse osculantem hic intus cum al
no viro.

P A L A E S T R I O.

Scin' tu nullum conmeatum hinc esse a nobis?

S C E L E D R U S.

Se

P A L A E S T R I O.

Neque solarium, neque hortum, nisi per inp
vium?

S C E L E D R U S.

Si

P A L A E S T R I O.

Quid nunc, si ea domi 'st, si faciam, ut e
exire hinc videas domo,

Dignus es verberibus multis?

SCELEDRUS.

Dignus.

PALAESTRIO.

Serva istas foris:

et tibi clam se subterducat istinc, atque huc transeat.

SCELEDRUS.

consilium 'st ita facere.

PALAESTRIO.

Pedes ego jam illam huc tibi sistam in viam.

SCELEDRUS.

egredum ergo, face. volo scire, utrum ego id quod vidi, viderim:

nam illic faciat, quod facturum dicit, ut ea sit domi.

nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris.

sed hic illi supparasitatur semper, hic ei proximu 'st,

proximu ad cibum vocatur, primo pulmentum datur:

nam illic noster est fortasse circiter triennium.

neque quoiquam, quam illi, in nostra melius famulo familia.

sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.

nam hic obsistam hac quidem. pol certo verba mihi numquam dabunt.

S C E N A I V.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIUM.

SCELEDRUS.

PALAESTRIO.

PRAECEPTA facito ut memineris.

PHILOCOMASIUM.

Totiens monere mirum 'st.

PALAESTRIO.

At metuo, ut satis sis subdola.

PHILOCOMASIUM.

Cedo vel doctas, docebo:

Memini malas, ut sint malae, mihi solae quo
supersit.

PALAESTRIO.

Age, jam nunc insiste in dolos: ego abs te pro-
cul recedam.

Quid astas, Sceledre?

SCELEDRUS.

Hanc rem gero: habeo auris, loquere quidvis.

PALAESTRIO.

Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum actu-
tum extra portam,

Dispensis manibus patibulum quom habebis.

SCELEDRUS.

Quamnam ob rem?

P A L A E S T R I O.

Respice dum ad laevam: quis illaec est mulier?

S C E L E D R U S.

Pro Dii immortales!

Heri concubina 'st haec quidem.

P A L A E S T R I O.

Mihi quoque pol ita videtur.

Age nunc jam, quando lubet.

S C E L E D R U S.

Quid agam?

P A L A E S T R I O.

Peri perpropere.

P H I L O C O M A S I U M.

Ubi iste bonus servos, qui propudi me maxime innocentem

Falso insimulavit?

P A L A E S T R I O.

Hem tibi. hic mihi id dixit.

P H I L O C O M A S I U M.

Tibi, quaeso? dixti

Tuten' vidisse in proxumo hic, sceleste, me osculantem?

P A L A E S T R I O.

Atque cum alieno adolescentulo, dixit.

S C E L E D R U S.

Dixi hercle vero.

P H I L O C O M A S I U M.

Tun' me vidisti?

S C E L E D R U S.

Atque his quidem oculis.

PHILOCOMASIUM.

Carebis, credo,

Qui plus vident, quam quod vident.

SCELEDRUS.

Numquam hercle deterrebor,

Quin viderim id quod viderim.

PHILOCOMASIUM.

Ego stulta et mora multum,

Quae cum hoc insano fabulem: quem pol ego
capitis perdam.

SCELEDRUS.

Noli minitari: scio crucem futuram mihi sepul-
crum:

Ibi mei majores sunt siti; pater, avos, proavos,
abavos.

Non possunt mihi minaciis tuis hisce oculi fodiri.
Sed paucis verbis te volo, Palaestrio. obsecro,
unde

Haec exit huc?

PALAESTRIO.

Unde, nisi domo?

SCELEDRUS.

Domo?

PALAESTRIO.

Me vidente.

SCELEDRUS.

Video.

Nimis mirum 'st facinus, quomodo haec hinc
potuerit transire!

Nam certo neque solarium 'st apud nos, neque
hortus ullus,
Neque fenestra, nisi clatrata: nam certo ego te
hic intus vidi.

PALAESTRIO.
Pergin', sceleste, intendere, atque hanc arguere?

PHILOCOMASIUM.
Ecastor ergo
Mihi haud falsum eveniat somnium, quod noctu
hac somniavi.

PALAESTRIO.
Quid somniasti?

PHILOCOMASIUM.
Ego eloquar, sed, amabo, advortito animum.
Hac nocte in somnis mea soror gemina germa-
na visa

Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore
quodam:

Hi ambo hospitio huc in proximum mihi de-
vorti sunt visi.

SCELED R U S.
Palaestronis somnium narratur.

PALAESTRIO.
Perge porro.

PHILOCOMASIUM.
Ego laeta visa, quia soror venisset, propter
eamdem,
Suspicionem maxumam sum visa sustinere.
Nam arguere in somnis me familiaris meus mihi
visu 'st

Me cum alieno adolescentulo, quasi nunc est,
osculatam esse:

Quom illa osculata mea soror gemina esset suum-
pte amicum.

Ita me insimulatam perperam falsum esse so-
mniavi.

P A L A E S T R I O.

Satin' eadem in vigilantes expetunt, quae in
sommis visa memoras?

Heus hercle praesentia omnia! abi intro, et con-
precare.

Narrandum ego istuc Militi censebo.

P H I L O C O M A S I U M.

Facere certum.

Neque me quidem patiar probri falso inpune
insimulatam.

S C E L E D R U S.

Timeo, quid rerum gesserim: ita dorsus totus
prurit.

P A L A E S T R I O.

Scin' te periisse nunc quidem domi certo?

S C E L E D R U S.

Certa res est

Nunc nostrum observare ostium, ubi ubi sit.

P A L A E S T R I O.

At, Sceledre, quaeso,

Ut ad id exemplum somnium quam simile so-
mniavit,

Atque ut tu suspicatus es eam vidisse te oscu-
lantem!

SCELEDRUS.

Me eam non vidisse arbitraris?

PALAESTRIO.

Nae tu hercle, opinor! obsecro
Resipisce. si ad herum haec res pervenerit, peri-
sti pulchre.

SCELEDRUS.

Nunc demum experior, prius ob oculos mihi
caliginem obstitisse.

PALAESTRIO.

Dudum edepol hoc planum quidem: quae hic
usque fuerit intus.

SCELEDRUS.

Nihil habeo certi quid loquar: non vidi eam,
etsi vidi.

PALAESTRIO.

Nae tu edepol stultitia tua nos paene perdidisti.
Dum te fidelem facere hero voluisti, absumtus
es paene.

Sed fores vicini proxumi crepuerunt. conticiscam.

S C E N A V.

PHILOCOMASIIUM. PALAESTRIO.

SCELEDRUS.

PHILOCOMASIIUM.

INDE ignem in aram, ut Ephesiae Dianae lau-
ta laudes

Gratesque agam, eique ut Arabico fumificem
odore amoene:

Quae me in locis Neptuniis templisque turbu-
lensis

Servavit, saevis fluctibus ubi sum afflictata mul-
tum.

S C E L E D R U S.

Palaestrio, o Palaestrio.

P A L A E S T R I O.

O Sceledre, Sceledre, quid vis?

S C E L E D R U S.

Haec mulier, quae hinc exit modo, estne he-
rilis concubina

Philocomasium? an non est ea?

P A L A E S T R I O.

Hercle opinor, ea videtur.

Sed facinus mirum 'st, quomodo haec hinc nunc
potuerit transire:

Siquidem ea 'st.

S C E L E D R U S.

An dubium tibi 'st eam esse hanc?

P A L A E S T R I O.

Ea videtur.

Adeamus, appellemus.

S C E L E D R U S.

Heus, quid istuc est, Philocomasium?

Quid tibi istic hisce in aedibus debetur? quid
negoti 'st?

Quid nunc taces? tecum loquor.

PALAESTRIO.

Immo edepol tute tecum:
Nam haec nihil respondet.

SCELEDRUS.

Te alloquor, viti probrique plena,
Quae circum vicinos vaga es.

PHILOCOMASIUM.

Quicum tu fabulare?

SCELEDRUS.

Quicum, nisi tecum?

PHILOCOMASIUM.

Quis tu homo es, aut mecum quid negoti'st?

SCELEDRUS.

Men' rogas, hem, qui sim?

PHILOCOMASIUM.

Quin ego hoc rogem, quod nesciam?

PALAESTRIO.

Quis ego sum igitur, si tu hunc ignoras?

PHILOCOMASIUM.

Mihi odiosus, quisquis es,
Et tu, et hic.

SCELEDRUS.

Nos non novisti?

PHILOCOMASIUM.

Neutrum.

SCELEDRUS.

Metuo maxime.

PALAESTRIO.

Quid metuis?

SCELEDRUS.

Enim ne nosmet perdiderimus uspiam.
Nam neque te, neque me novisse ait haec.

PALAESTRIO.

Perscrutari hic volo,
Sceledre, nos nostri, an alieni simus: ne dum
quispiam
Nos vicinorum imprudentis aliquis inmutaverit.

SCELEDRUS.

Certe equidem noster sum.

PALAESTRIO.

Et pol ego. quaeris tu, mulier, malum.
Tibi dico, heus Philocomasium.

PHILOCOMASIUM.

Quae te intemperiae tenent,
Qui me perperam perplexo nomine appelles?

PALAESTRIO.

Eho,

Quis igitur vocare?

PHILOCOMASIUM.

Glycere nomen est.

SCELEDRUS.

Injuria 'st.

Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.

At istuc non decet, et meo adeo hero facis injuriam.

PHILOCOMASIUM.

Egone?

P A L A E S T R I O.

Tute.

P H I L O C O M A S I U M.

Quae heri Athenis Ephesum adveni vesperi
Cum meo amatore, adolescente Atheniensi.

P A L A E S T R I O.

Dic mihi,

Quid hic tibi in Epheso 'st negoti?

P H I L O C O M A S I U M.

Geminam germanam meam
Hic sororem esse inaudivi: eam veni quaesitum.

P A L A E S T R I O.

Mala es.

P H I L O C O M A S I U M.

Immo ecastor stulta multum, quae vobiscum
fabuler.

Abeo.

S C E L E D R U S.

Abire non sinam te.

P H I L O C O M A S I U M.

Mitte.

S C E L E D R U S.

Manifestaria

Res est, non mitto.

P H I L O C O M A S I U M.

At mihi jam crepabunt manus; malae tibi;
Nisi me omittis.

S C E L E D R U S.

Quid, malum, astas? quin retines altrinsecus?

Aa 4

P A L A E S T R I O.

Nihil moror negotiosum mihi esse tergum. qui
scio

An ista non sit Philocomasium, atque alia ejus
similis sit?

P H I L O C O M A S I U M.

Mittis me, an non mittis?

S C E L E D R U S.

Immo vi atque invitam, ingratiis,
Nisi voluntate ibis, rapiam te domum.

P H I L O C O M A S I U M.

Ostium hoc mihi
Domicilium 'st: Athenis domus ac herus. ego
istam domum

Neque moror: neque vos, qui homines sitis,
novi, neque scio.

S C E L E D R U S.

Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firma-
tam fidem,

Te huc, si omisero, intro ituram.

P H I L O C O M A S I U M.

Vi me cogis, quisquis es.
Do fidem, si omittis, istoc me intro ituram,
quo jubes.

S C E L E D R U S.

Ecce omitto.

P H I L O C O M A S I U M.

At ego abeo missa.

S C E L E D R U S.

Muliebri fecisti fide.

P A L A E S T R I O.

Sceledre, manibus amisisti praedam. tam ea est,
quam potis,
Nostra herilis concubina. vin' tu facere hoc strenue?

S C E L E D R U S.

Quid faciam?

P A L A E S T R I O.

Affer mihi machaeram huc intus.

S C E L E D R U S.

Quid facies ea?

P A L A E S T R I O.

Intro rumpam recta in aedis, quemque hic intus
videro

Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extempulo.

S C E L E D R U S.

Visane est ea esse?

P A L A E S T R I O.

Immo edepol plane ea est. sed quomodo
Dissimulabat! abi, machaeram huc effer.

S C E L E D R U S.

Jam faxo hic erit.

P A L A E S T R I O.

Neque eques, neque pedes profecto quisquam
tanta audacia,

Qui aequae faciat confidenter quidquam, quam
quae mulieres

Faciunt. ut utrobique orationem docte edidit!
Ut sublinitur os custodi cato, conservo meo!

Nimis beat, quod conmeatus transtinet trans parietem.

SCELEDRUS.

Heus, Palaestrio, machaera nihil opus.

PALAESTRIO.

Quid jam, aut quid opus est?

SCELEDRUS.

Domi eccam herilem concubinam.

PALAESTRIO.

Quid? domi?

SCELEDRUS.

In lecto cubat.

PALAESTRIO.

Edepol nae tu tibi malam rem reperisti, ut praedicas.

SCELEDRUS.

Quid jam?

PALAESTRIO.

Quia hanc attingere ausus mulierem hic in proxumo.

SCELEDRUS.

Magis hercle metuo. sed numquam quisquam faciet, quin soror

Ista sit germana hujus.

PALAESTRIO.

Eam pol tu osculantem hic videras.

Et quidem palam 'st eam esse, ut dicis.

SCELEDRUS.

Quid propius fuit,

Quam ut perirem, si locutus fuisset hero?

P A L A E S T R I O.

Ergo si sapis,

Mussitabis. plus oportet scire servom, quam lo-
qui.

Ego abeo a te, ne quid tecum consili commi-
sceam:

Atque apud hunc vicinum. tuae mihi turbae
non placent.

Herus si veniet, si me quaerit, hic ero: hinc
me arcesso.

S C E N A V I.

SCELEDRUS. PERIPLECTOMENES.

S C E L E D R U S.

SATIN' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam si non servitute serviat?
Certo quidem illa haec nostra intus est in aedibus.
Nam ego et cubantem eam modo offendi domi.
Certum est nunc observationi operam dare.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Non hercle hisce homines me marem, sed fe-
minam,

Vicini rentur esse servi Militis:

Ita me ludificant. meamne hic in via hospitam,
Quae heri huc Athenis cum hospite advenit
meo,

Tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam?

SCELEDRUS.

Perii hercle! hic ad me recta habet rectam viam.

Metuo, illaec mihi res ne magno malo fuat,

Quantum hunc audiui facere verborum senem.

PERIPLECTOMENES.

Accedam ad hominem. tun', Sceledre, hic, sce-

lerum caput,

Meam ludificasti hospitam ante aedis modo?

SCELEDRUS.

Vicine, ausculta quaeso.

PERIPLECTOMENES.

Ego auscultem tibi?

SCELEDRUS.

Expurgare volo me.

PERIPLECTOMENES.

Tun' te expurges mihi,

Qui facinus tantum tamque indignum feceris?

An quia latrocinamini, arbitramini

Quidvis licere facere vobis, verbero?

SCELEDRUS.

Licetne?

PERIPLECTOMENES.

At ita me Dii Deaeque omnes ament,

Nisi mi supplicium virgeum de te datur

Longum diutinumque a mane ad vesperum,

Quod meas confregisti imbrices et tegulas,

Ibi dum condignam te sectatu's simiam,

Quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem

Amplexum, amicam quom osculabatur suam;
Quodque concubinam herilem insimulare ausus es

Probri, pudicam, meque summi flagiti:
Tum quod tractavisti hospitam ante aedis meas:
Nisi mi supplicium stimuleum de te datur,
Dedecoris plenior herum faciam tuum,
Quam magno vento plenum 'st undarum mare.

SCELEDRUS.

Ita sum coactus, Periplectomene, ut nesciam
Utrumne postulare prius tecum aequom siet,
An me expurgare hic tibi videatur aequius;
Nisi istaec non est haec, neque ista sit mihi:
Sicut etiam nunc nescio quid viderim:
Ita est istaec hujus similis nostrae tua,
Siquidem non eadem 'st.

PERIPLECTOMENES.

Vise ad me intro, jam scies.

SCELEDRUS.

Licetne?

PERIPLECTOMENES.

Quin te jubeo. at placide noscita.

SCELEDRUS.

Ita facere certum 'st.

PERIPLECTOMENES.

Heus Philocomasium! cito
Transcurre curriculo ad nos, ita negotium 'st.
Post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit.

SCELEDRUS.

Meruisse equidem me maxumum fateor malum,
Et tuae fecisse me hospitae ajo injuriam :
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Quoi me custodem herus addidit Miles meus.
Nam ex uno puteo similior numquam potest
Aqua aquae sumi, quam haec est, atque ista
hospita.

Et me despexe ad te per inpluvium tuum
Fateor.

PERIPLECTOMENES.

Quid ni fateare, ego quod viderim?

SCELEDRUS.

Sed Philocomasium me vidisse censui.

PERIPLECTOMENES.

Ratusne me istic hominem esse omnium mini-
mi preti,

Si ego, me sciente, paterer vicino meo
Eam fieri apud me tam insignite injuriam?

SCELEDRUS.

Nunc demum a me insipienter factum esse ar-
bitror,

Quom rem cognosco: at non malitiose tamen
Feci.

PERIPLECTOMENES.

Immo indigne. namque hominem servom. suos
Domitos habere oportet oculos, et manus,
Orationemque.

SCELEDRUS.

Egone? si post hunc diem

Muttivero, etiam quod egomet certo sciam,
Dato excruciatum me: egomet dedam me tibi.
Nunc hoc mihi ignoscas quaeso.

PERIPLECTOMENES.

Vincam animum meum,
Ne malitiose factum id esse abs te arbitrer.
Ignoscam tibi istuc.

SCELEDRUS.

At Dii tibi faciant bene.

PERIPLECTOMENES.

Nae tu hercle, si te Dii amant, linguam con-
primes
Posthac: etiam illud, quod scies, nesciveris:
Ne videris, quod videris.

SCELEDRUS.

Bene me mones.

Ita facere certum 'st. sed satine oratus abis?
Numquid nunc aliud me vis?

PERIPLECTOMENES.

Ne me noveris.

SCELEDRUS.

Dedit hic mihi verba. quam benigne gratiam
Fecit, ne iratus esset! scio, quam rem gerat:
Ut miles, quom extemplo a foro adveniat do-
mum,

Domi comprehendat. una hic et Palaestrio
Me habent venalem: sensi, et jamdudum scio.
Numquam hercle ex ista nassa ego hodie escam
petam.

Vol. II.

B b

Nam jam aliquo aufugiam, et me occultabo aliquot dies,

Dum hae consulescunt turbae, atque irae leniunt.
Nam jam nunc satis et plus nimio merui mali.
Verumtamen de me quidquid est, ibo hinc domum.

PERIPLECTOMENES.

Illic hinc abscessit. sat edepol certo scio,
Occisam saepe sapere plus multo suem:
Quoine eximatur, ne id, quod vidit, viderit!
Nam illius oculi, atque aures, atque opinio
Transfugere ad nos. usque adhuc actum 'st probe.
Nimium festivam mulier operam praebuit.
Redeo in senatum rursus. nam Palaestrio
Domi nunc apud me: Sceledrus nunc autem
foras.

Frequens senatus poterit nunc haberier.
Ibo intro: ne, dum absum, illis sortitio fuat.

ACTUS III.

SCENA I.

PALAESTRIO. PLEUSIDES.

PERIPLECTOMENES.

PALAESTRIO.

COHIBETE intra limen etiam vos parumper,
Pleusides.

Sinite me prius prospectare, ne uspiam insidiae
sient,

Concilium quod habere volumus. nam opu 'st
nunc tuto loco,

Unde inimicus ne quis nostris spolia capiat con-
siliis :

Nam bene consultum, inconsultum 'st, si ini-
micis sit usui :

Neque potest, quin, si id inimicis usui 'st, obsit
mihi.

Nam bonum consilium subripitur saepissime,
Si minus cum cura aut cate locus loquendi le-
ctus est.

Quippe si resciverint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam, et con-
stringunt manus :

Atque eadem, quae illis voluisti facere, faciunt
tibi.

Sed speculabor, ne quis aut hinc a laeva, aut
a dextera

Nostro consilio venator assit cum auribus plagis.
Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam pla-
team est probe.

Evocabo : heus Periplectomene et Pleusides, pro-
gredimini.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Ecce nos tibi obedientis.

P A L A E S T R I O.

Facile 'st imperium in bonis.

B b 2

Sed volo scire, eodem consilio, quod intus meditati sumus,

Si gerimus rem.

PERIPLECTOMENES.

Magis ad rem esse non potest utile.

PALAESTRIO.

Immo quid tibi, Pleusides?

PLEUSIDES.

Quodne vobis placeat, displiceat mihi?

Quis homo sit magis meus, quam tu es?

PERIPLECTOMENES.

Loquere lepide et commode.

PALAESTRIO.

Pol ita decet hunc facere.

PLEUSIDES.

At hoc me facinus miserum macerat,

Meumque cor, corpusque cruciat.

PERIPLECTOMENES.

Quid id est, quod cruciat? cedo.

PLEUSIDES.

Me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia

Objicere, neque te decora, neque tuis virtutibus,

Ea te expetere: te ex opibus summis mei honoris gratia,

Mihique amanti ire opitulatum, atque ea te facere facinora,

Quae istaec aetas fugere facta magis, quam sectari solet.

Eam pudet me tibi in senecta objicere solitudinem.

PERIPLECTOMENES.

Novo modo tu homo amas: siquidem te quidquam, quod faxis, pudet.

Nihil amas: umbra es amantum magis, quam amator, Pleusides.

PLEUSIDES.

Hancine aetatem exercere me mei amoris gratia?

PERIPLECTOMENES.

Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acherunticus,

Tam capularis, tamne tibi diu videor vitam vivere?

Nam equidem haud sum annos natus praeter quinquaginta et quatuor:

Clare oculis video, pernix sum manibus, sum pedes mobilis.

PALAESTRIO.

Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio 'st senex.

Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.

PLEUSIDES.

Pol id quidem experior ita esse, ut praedicas, Palaestrio;

Nam benignitas quidem hujus oppido ut adolescentuli 'st.

PERIPLECTOMENES.

Immo, hospes, magis quom periculum facies, magis nosces meam.

Comitatem erga te amantem.

P L E U S I D E S.

Quid opus nota noscere?

P E R I P L E C T O M E N E S.

Ut apud te exemplum experiundi habeas, ne
petas foris:

Nam qui ipse haud amavit, aegre amantis inge-
nium inspicit.

Et ego amoris aliquantum habeo, humorisque
meo etiam in corpore:

Neque dum exarui ex amoenis rebus et vo-
luptariis.

Vel cavillator facetus, vel conviva commodus

Item ero: neque ego umquam oblocutor sum
alteri in convivio.

Incommoditate abstinere me apud convivas com-
mode

Conmemini, et meae orationis justam partem
persequi:

Et meam partem itidem tacere, quom aliena 'st
oratio.

Minime sputator, screator sum, itidem minime
mucidus.

Post Ephesi sum natus; non in Apulis, non sum
in Umbria.

P L E U S I D E S.

Q lepidum senicem, si, quas memorat, virtu-
tes habet:

Atque equidem plane eductum in nutritu Ve-
nerio!

P E R I P L E C T O M E N E S.

Plus dabo, quam praedicabo, ex me venustatis tibi.

Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque leges crepo:

Neque ego umquam alienum scortum subigito in convivio.

Neque praeripio pulpamentum, neque praevertito poculum,

Neque per vinum umquam ex me exoritur dissidium in convivio.

Si quis ibi est odiosus, ab eo domum, sermonem segrego.

Venerem, amorem, amoenitatemque accubans exerceo.

P L E U S I D E S.

Tui quidem edepol omnes mores ad venustatem valent.

Cedo tris mihi homines aurichalco contra cum istis moribus.

P A L A E S T R I O.

At quidem illuc aetatis qui sit, non invenies alterum

Lepidiorem ad omnis res, nec qui amicus amico sit magis.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Tute me ut fateare faciam, esse adolescentem moribus:

Ita apud omnis comparebo tibi res benefactis frequens.

Opusne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.

Opus leni? leniorem dices, quam mutum 'st mare:

Liquidiusculusque' ero, quam ventus est Favonius.

Vel hilarissimum convivam hinc indidem expromam tibi,

Vel primum parasitum, atque obsonatorem optimum:

Tum ad saltandum non cinaedus malacus aequus 'st atque ego.

P A L A E S T R I O.

Quid ad illas artes optassis, si optio eveniat tibi?

P L E U S I D E S.

Hujus pro meritis ut referri pariter possit gratia:

Tibique, quibus nunc me esse experior summae solitudini.

At tibi tanto sumtui esse mihi molestum 'st.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Morus es.

Nam in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est:

In bono hospite atque amico, quaestus est, quod sumitur:

Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro 'st.

Deum virtute, ut transeuntem hospitio accipiam, apud me est comitas.

Es, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine.

Liberæ sunt aedes; liber sum autem ego: me uti
volo libere.

Nam mihi, Deum virtute dicam, propter divi-
tias meas

Licuit uxorem dotatam genere summo ducere:
Sed nolo mihi oblatricem in aedis intromit-
tere.

P L E U S I D E S.

Cur non vis? nam procreare liberos lepidum 'st
onus.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Hercle vero, liberum esse, id multo est lepidius.

P A L A E S T R I O.

Tute homo et alteri sapienter potis es consule-
re, et tibi.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Nam bona uxor, si ea deducta est usquam gen-
tium,

Ubi eam possim invenire? verum egone eam du-
cam domum?

Quae mihi numquam hoc dicat: eme, mi vir,
lanam, unde tibi pallium

Malacum et calidum conficiatur, tunicaeque hi-
bernae bonae,

Ne algeas hac hieme. hoc numquam verbum ex
uxore audias.

Verum priusquam galli cantent, quae me somno
suscitet,

Dicat: da mihi, vir, Calendis meam quod ma-
trem juverit:

Da qui farciat, da qui condiat: da quod dem

Quinquatribus,

Praecantrici, conjectrici, hariolae atque aruspicae:

Flagitium 'st, si nihil mittetur, quo supercilio
spicit!

Tum piatricem clementer, non potest, quin mu-
nerem.

Jampridem, quia nihil abstulerit, succenset ce-
raria.

Tum obstetrix expostulavit mecum, parum mis-
sum sibi.

Quid? nutrici non missurus quidquam, quae
vernas alit?

Haec atque hujus similia alia damna multa mu-
lierum,

Me uxore prohibent, mihi quae hujus similes
sermones serat.

P A L A E S T R I O.

Dii tibi propitii sunt hercle: nam si istam se-
mel amiseris

Libertatem, haud facile eundem rursus resti-
tues locum.

P L E U S I D E S.

At illa laus est, magno in genere et in divitiis
maxumis,

Liberos hominem educare, generi monumentum
et sibi.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Quando habeo multos cognatos, quid opus sit
mihi liberis?

Nunc bene vivo, et fortunâte, atque ut volo,
atque animo ut lubet:

Mea bona mea morte cognatis dicam, inter eos
partiam.

Illi apud me edunt, me curant, visunt quid
agam, eequid velim.

Priusquam lucet, assunt: rogitant, noctu ut
somnum ceperim.

Eos pro liberis habeo. quin mihi mittunt munera.
Sacrificant? dant inde partem mihi majorem,
quam sibi:

Abducunt ad exta: me ad se ad prandium, ad
coenam vocant.

Ille miserrimum se retur, minimum qui misit
mihi.

Illi inter se certant donis. ego haec mecum mus-
sito:

Bona mea inhiant: certatim dona mittunt et mu-
nera.

P A L A E S T R I O.

Nimis bona ratione, nimiumque ad te et tua
tu multum vides.

Et tibi sunt gemini, et trigemini, si te bene ha-
bes, filii.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Pol, si habuissem, satis cepissem miseriarum li-
beris.

Censerem emori. cecidissetne ebrius, aut de equo
uspiam:

Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.

P A L A E S T R I O.

Huic homini dignum 'st divitias esse, et diu vitam dari,

Qui et rem servat, et qui bene habet, suisque amicis est volup.

P L E U S I D E S.

O lepidum caput! ita me Dii Deaeque ament, aequom fuit

Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent:

Sicuti merci pretium statui, pro virtute ut veniat:

Quae improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet.

Itidem Divos dispertisse vitam humanam aequom fuit.

Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent:

Qui improbi essent et scelesti, iis adimerent animam cito.

Si hoc paravissent, homines essent minus mali,

Et minus audacter scelesta facerent facta: et postea Qui probi homines essent, esset his annona vilior.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Qui Deorum consilia culpet, stultus inscitusque sit,

Quique eos vituperet. nunc jam istis rebus desisti decet.

hinc volo obsonare, ut, hospes, tua te ex virtute, et mea
 eae domi accipiam benigne, lepide, et lepidis victibus.

PLEUSIDES.

Nil me poenitet jam, quanto sumtui fuerim tibi.

Am hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest,
 quin ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus siet.

Primum ubi dies decem continuos inmorabitur, metum domini non invitatus patitur, servi murmurant.

PERIPLECTOMENES.

Conscientia servitute ego servos introduxi mihi, hospes, non qui mihi imperarent, quibus ego essem obnoxius:

illis aegre 'st, mihi quod volupe 'st, meo remigio rem gero.

Primum id quod odio 'st, faciundum 'st cum malo atque ingratis.

hinc, quod occepi, obsonatum pergam.

PLEUSIDES.

Si certum 'st tibi,

modulum obsona, ne magno sumtu: mihi quidvis sat est.

PERIPLECTOMENES.

Primum tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves.

Nam proletario sermone nunc quidem, hospes,
utere.

Nam hi solent, quando accubuere, ubi coem-
apposita 'st, dicere:

Quid opus fuit hoc, hospes, sumtu tanto nostrae
gratia?

Insanivisti hercle: nam idem hoc hominibus satis
erat decem.

Quod eorum caussa obsonatum 'st, culpant; et
comedunt tamen.

P A L A E S T R I O.

Fit pol illud ad illud exemplum. ut docte et
perspecte sapit!

P E R I P L E C T O M E N E S.

Sed iidem homines numquam dicunt, quam-
quam appositum est ampliter:

Jube illud demi: tolle hanc patinam: remove
pernam: nihil moror.

Aufer illam offam penitam: probus hic conger
frigidus:

Remove, abi, aufer. neminem eorum haec asse-
verare audias:

Sed procellunt se, et procumbunt dimidiati,
dum appetunt.

P A L A E S T R I O.

Bonus bene ut malos describsit mores!

P E R I P L E C T O M E N E S.

Haud centesimam

Partem dixi, atque, otium rei si sit, possim
promere.

P A L A E S T R I O.

Igitur id, quod agitur hinc, primum prævorti
deceat.

Nunc huc animum advortite ambo. mihi opus est
opera tua,

Periplectomene: nam ego inveni lepidam syco-
phantiam,

Qui admutiletur Miles usque caesariatus: atque uti
Huic amanti ac Philocomasio hanc efficiamus co-
piam,

Ut hic eam abducatur, abeatque.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Dari istanc rationem volo.

P A L A E S T R I O.

At ego mihi anulum dari istum tuum volo.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Quam ad rem usui 'st?

P A L A E S T R I O.

Quando habebō, igitur rationem mearum fa-
bricarum dabo.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Utere, accipe.

P A L A E S T R I O.

Accipe a me rursum rationem doli,

Quam institui.

P L E U S I D E S.

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

P A L A E S T R I O.

Herus meus ita magnus moechus mulierum 'st,
ut neminem

Fuisse adaeque, neque futurum credam.

PERIPLECTOMENES.

Credo ego istuc idem.

PALAESTRIO.

Itaque Alexandri praestare praedicat formam suam:

Itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres.

PERIPLECTOMENES.

Edepol quin te de isto multi cupiunt non mentirier:

Sed ego ita esse, ut dicis, teneo pulchre. proin, Palaestrio,

Quam potes, tam verba confer maxume ad compendium.

PALAESTRIO.

Ecquam tu potes reperire forma lepida mulierem,

Quoi facetiarum cor corpusque sit plenum et doli?

PERIPLECTOMENES.

Ingenuamne, an libertinam?

PALAESTRIO.

Aequae istuc facio, dummodo

Eam des, quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore:

Quoque sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla habet.

PERIPLECTOMENES.

Lautam vis, an quae nondum sit lauta?

PALAESTRIO.

Siccam, succidam,

Quam lepidissumam potes, quamque adulescentem maxume.

PERIPLECTOMENES.

Habeo eccillam meam clientam, meretricem adulescentulam.

Sed quid ea usus est?

PALAESTRIO.

Ut ad te eam jam deducas domum;

Utique eam huc ornatam adducas matronarum modo:

Capite comto, crines vittasque habeat, assimuletque se

Tuam esse uxorem. ita praecipendum 'st.

PLEUSIDES.

Erro, quam insistas viam.

PALAESTRIO.

At scietis. sed ecqua ancilla 'st illi?

PERIPLECTOMENES.

Est primaria.

PALAESTRIO.

Ea quoque opu 'st: ita praecipito mulieri, atque ancillulae,

Ut simulet se tuam esse uxorem, et deperire hunc Militem.

Quasique hunc anulum Faveae suae ancillae dederit: ea porro mihi,

Militi ut darem: quasique ego rei sim interpretes.

Vol. II.

C c

PERIPLECTOMENES.

Audio:

Ne me surdum verbera.

PALAESTRIO.

Tu si audis, ego recte meis

Dabo: a tua mihi uxore dicam delatum et datum,
Ut sese ad eum conciliarem. ille eiusmodi est;
cupiet miser.

Qui, nisi adulterio, studiosus rei nullae aliae est,
inprobus.

PERIPLECTOMENES.

Non potuit reperire, si ipsi soli quaerendas dares,
Lepidiores duas ad hancce rem, quam ego. age:
habe animum bonum.

PALAESTRIO.

Ergo accurato et properato opu'st. nunc tu ausulta, Pleusides.

PLEUSIDES.

Tibi sum obediens.

PALAESTRIO.

Hoc facito: Miles, domum ubi advenerit,
Memineris, ne Philocomasium nomines.

PLEUSIDES.

Quam nominem?

PALAESTRIO.

Glyceram.

PLEUSIDES.

Nempe eandem, quae dudum constituta'st.

PALAESTRIO.

Pax! abi.

P L E U S I D E S.

Meminero. sed quid meminisse id refert? ego te
tamen.

P A L A E S T R I O.

Ego enim dicam tui, quando usus poscet: in-
terea tace.

Ut nunc etiam hic agit, actutum partes defendas
tuas.

P L E U S I D E S.

Ego eo intro igitur.

P A L A E S T R I O.

Et praecepta sobrie ut cures, face.

SCENA II.

P A L A E S T R I O. L U C R I O.

P A L A E S T R I O.

QUANTAS res turbo! quantas moveo ma-
chinas!

Eripiam ego hodie concubinam Militi,
Si centuriati bene sunt manipulares mei.
Sed illum vocabo. heus Sceledre: nisi negotium;
Progredere ante aedis: te vocat Palaestrio.

L U C R I O.

Non operae 'st Sceledro.

P A L A E S T R I O.

Quid jam?

L U C R I O.

Sorbet dormiens.

P A L A E S T R I O.

Quid sorbet?

L U C R I O.

Illud stertit volui dicere.

Sed quia consimile 'st, quod stertas, quasi sorbeas.

P A L A E S T R I O.

Eho an dormit Sceledrus intus?

L U C R I O.

Non naso quidem:

Nam eo magnum clamat. tetigit calicem clanculum,

Demsit nardini unam amphoram cellarius.

P A L A E S T R I O.

Eho tu scelestes, qui illi suppromus es, eho!

L U C R I O.

Quid vis?

P A L A E S T R I O.

Qui libitum 'st. illi condormiscere?

L U C R I O.

Oculis opinor.

P A L A E S T R I O.

Non te istuc rogit, scelus.

Procede huc: periisti jam, nisi verum scio.

Promsisti tu illi vinum?

L U C R I O.

Non promsi.

P A L A E S T R I O.

Negas?

L U C R I O.

Nego hercle vero: nam ille me vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo expromsi in ur-
ceum,
Neque ille hîc calidum exhibit in prandium.

P A L A E S T R I O.

Neque tu bibisti?

L U C R I O.

Dii me perdant, si bibi,
Si bibere potui.

P A L A E S T R I O.

Qui jam?

L U C R I O.

Quia enim obsorbui:
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.

P A L A E S T R I O.

Alii ebrii sunt, alii poscam potitant.
Bono suppromo et promo cellam creditam!

L U C R I O.

Tu hercle idem faceres, si tibi esset credita:
Quoniam aemulari non licet, nunc invides.

P A L A E S T R I O.

Eho an numquam promsit antehac? responde,
scelus.

Atque ut tu scire possis, edico tibi,
Si falsa dixis, cocio, excruciabere.

L U C R I O.

Ita vero, ut tu ipse me dixisse delices;
Postea sagina ego ejiciar cellaria,
Ut tibi qui promat, alium suppromum pares.

P A L A E S T R I O.

Non edepol faciam. age loquere audacter mihi.

L U C R I O.

Numquam edepol vidi promere. verum hoc erat:
Mihi imperabat, ego promebam postea.

P A L A E S T R I O.

Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?

L U C R I O.

Non hercle tam istoc valide casabant cadi.
Sed in cella est paulum nimis loculi lubrici,
Ibi erat bilibris aqualis, hic propter cados.
Ea saepe decies conplebatur die.
Eam plenam atque inanem fieri maxumam
Vidi. bacchabatur hama, casabant cadi.

P A L A E S T R I O.

Abi, abi intro jam. vos in cella vinaria
Bacchanal facitis, jam hercle ego herum addu-
cam a foró.

L U C R I O.

Perii! excruciat me herus, domum si venerit,
Quom hæc facta scibit, quia sibi non dixerim.
Fugiam hercle aliquo, atque hoc in diem extol-
lam malum.

Ne dixeritis, obsecro, huic, vostram fidem.

P A L A E S T R I O.

Quo, tu agis?

L U C R I O.

Missus sum alio: jam huc revenero.

P A L A E S T R I O.

Quis misit?

L U C R I O.

Philocomasium.

P A L A E S T R I O.

Abi, actutum redi.

L U C R I O.

Quaeso tamen tu meam partem infortunii,
Si dividetur, me absente, accipito tamen.

P A L A E S T R I O.

Modo intellexi, quam rem mulier gesserit:
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
Foris ablegavit, dum ab se huc transiret. placet.
Sed Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepida forma ducit. Dii hercle hanc rem
adjuvant.

Quam digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

S C E N A I I I.

PERIPLECTOMENES. ACROTELEUTIUM.

PALAESTRIO. MILPHIDIPPA.

P E R I P L E C T O M E N E S.

REM omnem, Acroteleutium, tibi, tibi que,
mea Milphidippa,
Domi demonstravi ordine. hanc fabricam fallaciasque
Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intellegitis, aliud est quod potius fabulemur.

A C R O T E L E U T I U M.

Stultitia atque insipientia insulsa atque maxima haec sit,

Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam pollicitari,

Si ea in opificina nesciam aut mala esse aut fraudulenta.

P E R I P L E C T O M E N E S.

At melius est monerier.

A C R O T E L E U T I U M.

Meretricem conmoneri,

Quam sane magni referat, mihi clam est! quin ego me frustra,

Postquam adbibere aures meae tuam moram orationis.

Tibi dixi, Miles quemadmodum potis esset deasciari.

P E R I P L E C T O M E N E S.

At nemo solus satis sapit. nam ego multos saepe vidi

Regionem fugere consili, prius quam repertam habuere.

A C R O T E L E U T I U M.

Si quid faciundum 'st mulieri male, atque malitiose,

Ea sibi immortalis memoria est meminisse et semper:

Sin bene quid aut fideliter faciundum 'st, eo deveniunt,

Obliviosae extemplo uti fiant, meminisse nequeunt.

PERIPLECTOMENES.

Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciundum
utrumque:

Nam id proderit mihi, Militi male quod facietis
ambae.

ACROTELEUTIUM.

Dum ne inscientes quid bonum faciamus, ne
formida.

Mala nulla meretrix est, ne pave pejora ubi conveniunt.

PERIPLECTOMENES.

Ita vos decet. consequimini.

PALAESTRIO.

Cesso ego illis obviam ire.
Venire salvom gaudeo. lepido hercle ornatu incedit.

PERIPLECTOMENES.

Bene opportuneque obviam es, Palaestrio. hem!
tibi assunt,

Quas me jussisti adducere, et quo ornatu.

PALAESTRIO.

Heus! noster esto.

Palaestrio Acroteleutium salutat.

ACROTELEUTIUM.

Quis hic amabo est;
Qui tam pro nota me nominat?

PERIPLECTOMENES.

Hic noster architectus est.

410 MILES GLORIOSUS. v. 28

ACROTELEUTIUM.

Salve, architecte.

PALAESTRIO.

Salva sis. sed dic mihi, ecquid hic te
Oneravit praeceptis?

PERIPLECTOMENES.

Probe meditatam utramque duco.

PALAESTRIO.

Audire cupio, quemadmodum. ne quid pecce-
tis, paveo.

PERIPLECTOMENES.

At tua praecepta: de meo nihil his novom ap-
positi.

ACROTELEUTIUM.

Nempe ludificari Militem tuum herum vis?

PALAESTRIO.

Elocuta es.

ACROTELEUTIUM.

Lepide et sapienter, commode et facete res pa-
rata est.

PALAESTRIO.

Atque hujus uxorem esse te volo assimilare.

ACROTELEUTIUM.

Fiet.

PALAESTRIO.

Quasi Militi animum adjeceris, simulare.

ACROTELEUTIUM.

Sic futurum 'st.

P A L A E S T R I O.

Quasique haec res per me interpretem, et tuam
ancillam geratur.

A C R O T E L E U T I U M.

Bonus vates poteras esse: nam, quae sunt futu-
ra, dicis.

P A L A E S T R I O.

Quasique anulum hunc ancillula tua abs te de-
tulerit ad me,

Quem ego Militi darem tuis verbis.

A C R O T E L E U T I U M.

Vera dicis.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Quid istis nunc memoratis opu 'st, quae con-
meminere?

A C R O T E L E U T I U M.

Meliu 'st.

Nam, mi patrone, hoc cogitato: ubi probus est
architectus,

Bene lineatam si semel carinam conlocavit,

Facile esse navem facere, ubi fundata et consti-
tuta est.

Nunc haec carina satis probe fundata et bene
statuta est.

Assunt fabri architectique a me, a te, haud in-
periti.

Si non nos materiarius remoratur, quod opu 'st,
qui det,

Novi indolem nostri ingeni; cito erit parata
navis.

P A L A E S T R I O.

Nempe tu novisti Militem meum herum?

A C R O T E L E U T I U M.

Rogare mirum'st.

Populi odium quidni noverim? magnidicum,
cinnatum,

Moechum unguentatum.

P A L A E S T R I O.

Num ille etiam te novit?

A C R O T E L E U T I U M.

Numquam vidit.

Qui noverit me, quis ego sim?

P A L A E S T R I O.

Nimis lepide fabulare.

Eo potuerit lepidius pol fieri.

A C R O T E L E U T I U M.

Potine ut hominem

Mihi des? quiescas cetera. ni lepide ludificata

Ero, culpam omnem in me inponito.

P A L A E S T R I O.

Agite igitur, intro abîte,

Insistite hoc negotium sapienter.

A C R O T E L E U T I U M.

Alia cura.

P A L A E S T R I O.

Age, Periplectomene, has nunc jam duc intro,
ego ad forum illum

Conveniam, atque illi hunc anulum dabo, atque
que praedicabo

A tua uxore mihi datum esse, eamque illum
deperire.

Hanc ad nos, quom extemplo a foro veniemus,
mittito tu,

Quasi clanculum ad me missa sit.

PERIPLECTOMENES.

Faciemus. alia cura.

PALAESTRIO.

Vos modo curate. ego illum probe jam onera-
tum huc accibo.

PERIPLECTOMENES.

Bene ambula, bene rem gere. at egone hoc si
efficiam plane,

Ut concubinam Militis meus hospes habeat hodie,
Atque hinc Athenas abeat; si hodie hunc dolum
dolamus,

Quid tibi ego mittam muneris?

ACROTELEUTIUM.

Datne ab se mulier operam?

PALAESTRIO.

Lepidissime et comissume.

ACROTELEUTIUM.

Confido confuturum.

Ubi facta erit collatio nostrarum malitiarum,
Haud vereor, ne nos subdola perfidia pervin-
camur.

PERIPLECTOMENES.

Abeamus ergo intro, haec uti meditemur co-
gitare:

Ne quid, ubi Miles venerit, titubetur.

ACROTELEUTIUM.

Tu morare,
 Et ~~avocare~~ et commode, hoc quod agendum est,
 exsequamur.

ACTUS IV.

SCENA I.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PYRGOPOLINICES.

VOLUP est quod agas, si id procedit lepide
 et ex sententia.

Nam ego hodie ad Seleucum regem misi para-
 situm meum,

Ut latrones, quos conduxī, hinc ad Seleucum
 duceret,

Qui ejus regnum tutarentur, mihi dum fieret
 otium.

PALAESTRIO.

Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci:
 quae tibi

Conditio nova et luculenta fertur per me inter-
 pretem!

PYRGOPOLINICES.

Immo omnis res posteriores pono, atque ope-
 ram do tibi.

Loquere: aures meas profecto dedo in ditionem
 tuam.

P A L A E S T R I O.

Circumspicito dum, ne quis nostro hic auceps
sermoni siet.

Nam hoc negoti clandestino ut agerem, manda-
tum 'st mihi.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Nemo adest.

P A L A E S T R I O.

Hunc arrhabonem amoris primum a me accipe;

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid hic? unde est?

P A L A E S T R I O.

A luculenta atque a festiva femina,
Quae te amat, tuamque expetissit pulchram pul-
chritudinem,

Ejus nunc mihi anulum ad te ancilla, porro ut
deferrem, dedit.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid? ean' ingenua, an festuca facta e serva li-
bera 'st?

P A L A E S T R I O.

Vah! egone ut ad te ab libertina esse auderem
internuntius,

Qui ingenuis satis respondere nequeas cupidis tui!

P Y R G O P O L I N I C E S.

Nuptan' ea 'st, an vidua?

P A L A E S T R I O.

Et nupta et vidua.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quo pacto potis

Vidua et nupta esse eadem?

P A L A E S T R I O.

Quia adulescens nupta'st cum sene.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Euge!

P A L A E S T R I O.

Lepida et liberali forma est.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Cave mendacium.

P A L A E S T R I O.

Ad tuam formam illa una digna est.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Hercle pulchram praedicas.

Sed quis ea'st?

P A L A E S T R I O.

Senis hujus uxor Periplectomeni in proxumo,
Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire:
odit senem.

Nunc te orare atque obsecrare jussit, ut tui co-
piam

Sibi potestatemque facias.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Cupio hercle equidem, si illa volt.

P A L A E S T R I O.

Quae cupit!

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid illa faciemus concubina, quae domi'st?

P A L A E S T R I O.

Quin tu illam jube abs te abire, quo lubet:
sicut soror

Ejus huc gemina venit Ephesum, et mater, accessuntque eam.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ain' tu, advenit Ephesum mater ejus?

P A L A E S T R I O.

Ajunt, qui sciunt.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Herce occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.

P A L A E S T R I O.

Immo vin' tu lepide facere?

P Y R G O P O L I N I C E S.

Loquere, et consilium cedo.

P A L A E S T R I O.

Vin' tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?

P Y R G O P O L I N I C E S.

Cupio.

P A L A E S T R I O.

Tum te hoc facere oportet: tibi divitiarum affatim est:

Jube sibi aurum atque ornamenta, quae illi instruxisti mulieri,

Dono habere, auferreque abs te quo lubeat sibi.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Placet, uti dicis: sed ne istanc amittam, et haec mutet fidem,

Vide modo.

P A L A E S T R I O.

Vah delicatus, quae te tamquam oculos amet!

Vol. II.

D d

PYRGOPOLINICES.

Venus me amat.

PALAESTRIO.

St, tace! aperiuntur fores: concede huc
clanculum.

Haec celox illius est, quae hic egreditur inter-
nuntia.

PYRGOPOLINICES.

Quae haec celox?

PALAESTRIO.

Ancillula illius est, quae hic egreditur foras,
Quae anulum istunc attulit, quem tibi dedi.

PYRGOPOLINICES.

Edepol haec quidem

Bellula 'st.

PALAESTRIO.

Pithecium haec est prae illa et spinturnicium.
Viden' tu illam oculis venaturam facere, atque
aucupium auribus?

SCENA II.

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES.

PALAESTRIO.

MILPHIDIPPA.

JAM est ante aedis circus, ubi sunt ludi fa-
ciendi mihi?

Dissimulabo, hos quasi non videam, neque esse
hic, etiam dum sciam.

PYRGOPOLINICES.

Tace: subauscultemus, ecquid de me fiat mentio.

MILPHIDIPPA.

Num quis nam hic prope adest, qui rem alienam potius curet quam suam?

Qui aucupet me, quid agam? qui de vesperi vivat suo?

Eos nunc homines metuo, mihi ne obsint, neve obstant uspiam,

Domo si ibit, ac dum huc transibit, quae hujus cupiens corporis est,

Quae amat hunc hominem nimium lepidum, et nimia pulchritudine

Militem Pyrgopolinicum.

PYRGOPOLINICES.

Satin' haec quoque me deperit?

Meam laudat speciem. edepol hujus sermones haud cinerem quaeritant.

PALAESTRIO.

Quo argumento?

PYRGOPOLINICES.

Quia enim loquitur laute et minime sordide: Tum autem illa ipsa est nimium lepida, nimisque nitida femina.

Herce vero jam allubescit primulum, Palaestrio.

PALAESTRIO.

Priusne, quam illam oculis tuis?

PYRGOPOLINICES.

Video id, quod credo tibi.

Quid illa autem absens, quom haec locuta subigit me, ut amem?

P A L A E S T R I O.

Hercle hanc quidem
Nihil tu amassis. mihi haec desponsa est: tibi si
illa hodie nupserit,

Ego hanc continuo uxorem ducam.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid ergo hanc dubitas conloqui?

P A L A E S T R I O.

Sequere hac me ergo.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Pedisequus tibi sum.

M I L P H I D I P P A.

Utinam, quojus causa
Fors sum egressa, conveniendi mihi potestas
eveniat!

P A L A E S T R I O.

Erit; et tibi exoptatum obtinget: bonum habe
animum, ne formida:

Homo quidam 'st, qui scit, quod quaeris, ubi sit.

M I L P H I D I P P A.

Quem ego hic audiui?

P A L A E S T R I O.

Socium tuorum consiliorum, et participem consiliarium.

M I L P H I D I P P A.

Tum pol ego, id quod celo, haud celo.

P A L A E S T R I O.

Immo, etiamsi non celas.

M I L P H I D I P P A.

Quo argumento?

P A L A E S T R I O.

Infidos celas: ego sum tibi firma fide.

M I L P H I D I P P A.

Cedo signum, si harunc Baccharum es.

P A L A E S T R I O.

Amat mulier quaedam quemdam.

M I L P H I D I P P A.

Pol istuc quidem multae.

P A L A E S T R I O.

At non multae de digito donum mittunt.

M I L P H I D I P P A.

Enim cognovi nunc. fecisti modo mihi ex pro-
clivo palam rem.

Sed hic numquis adest?

P A L A E S T R I O.

Vel adest: vel non.

M I L P H I D I P P A.

Cedo te mihi solae solum.

P A L A E S T R I O.

Brevin' an longinquo sermone?

M I L P H I D I P P A.

Tribus verbis.

P A L A E S T R I O.

Jam ad te redeo.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid? ego hic astabo tantisper cum hac forma,
et factis sic frustr?

P A L A E S T R I O.

Patere, atque asta tibi ego hanc do operam.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Properando excrucior.

P A L A E S T R I O.

Pedetentim tu haec scis, tractari ita solere hasce
hujusmodi merces.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Age, age, ut tibi maxume concinnum 'st.

P A L A E S T R I O.

Nullum 'st hoc stolidius saxum

Redeo ad te. quid me voluisti?

M I L P H I D I P P A.

Quo pacto hoc dudum accepi

Istuc fero ad te consilium.

P A L A E S T R I O.

Quasi hunc depereat.

M I L P H I D I P P A.

Teneo istuc

P A L A E S T R I O.

Conlaudato formam et faciem, et virtutes con
memorato.

M I L P H I D I P P A.

Ad eam rem habeo omnem aciem, tibi ut du
dum demonstravi.

P A L A E S T R I O.

Tu cetera cura et contempla, et de meis vena
tor verbis.

PYRGOPOLINICES.

Aliquam mihi partem hodie operae des denique: jam tandem ades illico.

PALAESTRIO.

Assum: impera, si quid vis.

PYRGOPOLINICES.

Quid illaec narrat tibi?

PALAESTRIO.

Lamentari

Ait illam miseram, cruciari, et lacrumantem se afflictare,

Quia tis egeat, quia te careat. ob eam rem huc ad te missa 'st.

PYRGOPOLINICES.

Jube adire.

PALAESTRIO.

At scin', quid tu facias? face te fastidi plenum,
Quasi non lubeat: me inclamato, quia sic te volgo volgем.

PYRGOPOLINICES.

Memini, et praeceptis parebo.

PALAESTRIO.

Voco ergo hanc, quae te quaerit?

PYRGOPOLINICES.

Adeat, si quid volt.

PALAESTRIO.

Si quid vis, adi, mulier.

MILPHIDIPPA.

Pulcher, salve.

Dd 4

P Y R G O P O L I N I C E S.

Meum cognomentum quis commemoravit? Dū
tibi dent quae optes.

M I L P H I D I P P A.

Tecum aetatem exigere ut liceat.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Nimium optas.

M I L P H I D I P P A.

Non me dico,

Sed heram meam, quae te demoritur.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Multae aliae idem istuc cupiunt,
Quibus non est copia.

M I L P H I D I P P A.

Ecastor haud mirum, si te habeas carum,
Hominem tam pulchrum, et praeclara virtute,
et forma, et factis.

Ecquis dignior fuit, homo qui esset?

P A L A E S T R I O.

Non hercle humanum 'st ergo:
Nam volturio plus humani credo est.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Magnum me faciam
Nunc, quoniam illaec me conlaudat.

P A L A E S T R I O.

Viden' ignavum, ut sese inferat!
Quin tu huic responde? haec illaec est ab illa
quam dudum.

PYRGOPOLINICES.

Quanam ab illarum? nam ita me occursant mul-
tae: meminisse haud possum.

MILPHIDIPPA.

Ab illa, quae digitos despoliat suos, et tuos di-
gitos decorat.

Nam hunc anulum ab tui cupiente huc detuli
huic, qui porro.

PYRGOPOLINICES.

Quid nunc tibi vis, mulier? memora.

MILPHIDIPPA.

Ut, quae te cupit, eam ne spernas.

Quae per tuam nunc vitam vivit. sit, necne sit,
spes in te uno 'st.

PYRGOPOLINICES.

Quid nunc volt?

MILPHIDIPPA.

Te conpellare, et conplecti, et contrectare.

Nam nisi tu illi fers suppetias, jam illa animum
despondebit.

Age, mi Achilles, fiat quod te oro: serva illam
pulchram pulchre:

Exprome benignum ex tete ingenium, urbicaepe,
occisor regum.

PYRGOPOLINICES.

Heu hercle odiosas res! quotiens hoc tibi, ver-
bero, ego interdixi,

Meam ne sic volgo polliciteris operam?

PALAESTRIO.

Audin' tu, mulier?

Dixi hoc tibi dudum, et nunc dico: nisi huic
verri offertur merces,
Non hic suo seminio quamquam porculam in-
pertituru 'st.

MILPHIDIPPA.

Dabitur, quantum ipsus preti poscet.

PALAESTRIO.

Talentum Philippum huic opus auri 'st.
Minus ab nemine accipiet.

MILPHIDIPPA.

Heu ecastor nimis vile est tandem.

PYRGOPOLINICES.

Non mihi avaritia umquam innata 'st: satis est
divitiarum.

Plus mihi auri mille est modiorum Philippei.

PALAESTRIO.

Praeter thesaurum.

Tum argenti montes, non massas habet. Aetna
mons non aequè altus.

MILPHIDIPPA.

Heu ecastor hominem perjurum!

PALAESTRIO.

Ut ludo!

MILPHIDIPPA.

Quid ego? ut sublecto os!

PALAESTRIO.

Scite.

MILPHIDIPPA.

Sed amabo, mitte me actutum.

P A L A E S T R I O.

Quin tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum? quid illam
miseram animi excrucias,
Quae numquam male de te merita 'st?

P Y R G O P O L I N I C E S.

At jube eam pse exire huc ad nos.
Dic me omnia, quae volt, facturum.

M I L P H I D I P P A.

Facis nunc, ut facere aequom;
Quod, quae te volt, eandem tu vis.

P A L A E S T R I O.

Non hic insulsum habet ingenium.

M I L P H I D I P P A.

Quomque me oratricem haud sprevisi, sivisti-
que exorare ex te.

Quid est? ut ludo!

P A L A E S T R I O.

Nequeo hercle quidem risu me admoderari.
Ob eam caussam huc abs te avorti.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Non edepol tu scis, mulier,
Quantum ego honorem nunc illi habeo.

M I L P H I D I P P A.

Scio, et istuc illi dicam.

P A L A E S T R I O.

Contra auro alii hanc vendere potuit operam.

M I L P H I D I P P A.

Istuc pol tibi credo.

P A L A E S T R I O.

Meri bellatores gignuntur, quas hic praegnates
fecit.

Et pueri annos octingentos vivont.

M I L P H I D I P P A.

Vae tibi, nugator!

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quin mille annorum perpetuo vivont, ab sae-
culo ad saeculum.

P A L A E S T R I O.

Eo minus dixi, ne haec censeret me advorsum
se mentiri.

M I L P H I D I P P A.

Perii, quot hic ipse annos vivet, quojus filii
tam diu vivont?

P Y R G O P O L I N I C E S.

Postriduo natus sum ego, mulier, quam Jup-
piter ex Ope natu'st.

P A L A E S T R I O.

Si hic pridie natus foret, quam ille est, hic ha-
beret regnum in coelo.

M I L P H I D I P P A.

Jam jam sat, amabo, est. sinite abeam, si pos-
sum, viva a vobis.

P A L A E S T R I O.

Quin ergo abis, quando responsum'st.

M I L P H I D I P P A.

Ibo, atque illam huc adducam,
Quam propter opera'st mihi. numquid vis?

PYRGOPOLINICES.

Ne magis sim pulcher, quam sum:
Ita me mea forma sollicitum habet.

PALAESTRIO.

Quid hic nunc stas? quin abis?

MILPHIDIPPA.

Abeo.

PALAESTRIO.

Atque adeo, audin' tu? dicito docte et cordate.

MILPHIDIPPA.

Ut cor ei saliat.

PALAESTRIO.

Philocomasio dic, si est hic, domum ut transeat:
hunc hic esse.

MILPHIDIPPA.

Hic cum mea hera'st, clam nostrum hunc sermonem sublegerunt.

PALAESTRIO.

Lepide factum'st: jam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro

Rem.

MILPHIDIPPA.

Me morare.

PALAESTRIO.

Abeo; neque te moror, neque te tango,
neque te. taceo.

PYRGOPOLINICES.

Jube maturate illam exire huc. jam isti rei prae-vortemur.

S C E N A I I I.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PYRGOPOLINICES.

QUID mihi nunc es auctor, ut faciam, Palaestrio,

De concubina? nam nullo pacto potest
Prius haec in aedis recipi, quam illam omiserim.

PALAESTRIO.

Quid me consultas, quid agas? dixi equidem
tibi,

Quo pacto id fieri possit clementissime.
Aurum atque vestem omnem muliebrem habeat
sibi;

Quae illi instruxisti, sumat, habeat, auferat.
Dicasque tempus maxumum esse, ut eat domum:
Sororem geminam adesse et matrem, dicito,
Quibus concomitata recte deveniat domum.

PYRGOPOLINICES.

Qui tu scis eas adesse?

PALAESTRIO.

Quia oculis meis
Vidi hic sororem esse ejus.

PYRGOPOLINICES.

Convenitne eam?

PALAESTRIO.

Convenit.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ecquid fortis visa est?

P A L A E S T R I O.

Omnia

Vis obtinere.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ubi matrem esse aibat soror?

P A L A E S T R I O.

Cubare in navi lippam atque oculis turgidis,

Naclerus dixit, qui illas advexit, mihi.

Is ad hos naclerus hospitio divortitur.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid is? ecquid fortis?

P A L A E S T R I O.

Abi sis hinc: nam tu quidem

Ad equas fuisti scitus admissarius,

Qui consecrare qua mares, qua feminas.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Hoc age nunc.

P A L A E S T R I O.

Istuc.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quod das consilium mihi?

Te cum illa verba facere de ista re volo;

Nam cum illa sane congruus sermo tibi.

P A L A E S T R I O.

Quin potius, quom tute ades, tuam rem tute
agas.

Dicas uxorem tibi necessum esse ducere,

Cognatos persuadere, amicos cogere.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Itane tu censes?

P A L A E S T R I O.

Quid ego ni ita censeam?

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ibo igitur intro. tu hic ante aedis interim
Speculare, ut, ubi illaec prodeat, me provocēs.

P A L A E S T R I O.

Tu modo istuc cura, quod agis.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Curatum id quidem'st.

Quin si voluntate nolet, vi extrudam foris.

P A L A E S T R I O.

Istuc cave faxis: quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te: atque illaec, quae dixi,
dato.

Aurum, ornamentaque, quae illi instruxisti, ferat.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Cupio hercle.

P A L A E S T R I O.

Credo te facile inpetrassere.

Sed abi intro. noli stare.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Tibi sum obediens.

P A L A E S T R I O.

Numquid videtur demutare, atque uti ego
Dixi esse vobis dudum hunc moechum Militem?
Nunc ad me ut veniat, usu' st, Acroteleutium,
Ancillula ejus, et Pleusides. proh Juppiter,
Satin' ut commoditas usquequaque me adjuvat!

Nam quos videre exoptabam me maxume,
Una exeuntis video hinc e proxumo.

S C E N A I V .

ACROTELEUTIUM. MILPHIDIPPA.

PALAESTRIO. PLEUSIDES.

A C R O T E L E U T I U M .

S E Q U I M I N I, simul circumspicite, ne quis
adsit arbiter.

M I L P H I D I P P A .

Neminem pol video, nisi hunc, quem volumus
conventum.

P A L A E S T R I O .

Et ego vos.

M I L P H I D I P P A .

Quid agis, noster architecte?

P A L A E S T R I O .

Egone architectus? vah!

M I L P H I D I P P A .

Quid est?

P A L A E S T R I O .

Qui enim non sum dignus prae te, ut figam
palum in parietem.

A C R O T E L E U T I U M .

Eia vero.

P A L A E S T R I O .

Nimis facete, nimisque facunde mala 'st.

Vol. II.

E e

Ut lepide deruncinavit Militem!

ACROTELEUTIUM.

At etiam parum.

PALAESTRIO.

Bono animo es, negotium omne jam succedit
sub manus.

Vos modo porro, ut occepistis, date operam ad-
jutabilem.

Nam ipse Miles concubinam intro abiit oratum
suam,

Ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas.

ACROTELEUTIUM.

Eu, probe!

PALAESTRIO.

Quin etiam aurum atque ornamenta, quae ipse
instruxit, mulieri

Omnia dat dono, se ut abeat: ita ego consilium
ei dedi.

PLEUSIDES.

Facile istuc quidem est, si et illa volt, et ille
autem cupit.

PALAESTRIO.

Non tu scis: quom ex alto puteo sursum ad sum-
mum escenderis,

Maximum periculum inde esse, a summo ne
rursum cadas?

Nunc haec res apud summum puteum geritur:
si prosenserit

Miles, nihil hinc ferri poterit hujus. nunc quam
maxime

Opus est dolis.

P L E U S I D E S.

Domus esse ad eam rem video silvae satis:
Mulieres tres: quartus tute es, quintus ego,
sextus senex.

P A L A E S T R I O.

Quot apud nos fallaciarum est excisum! certo scio
Oppidum quodvis videtur posse expugnari dolis.
Date modo operam.

A C R O T E L E U T I U M.

Id nos ad te, si quid velles, venimus.

P A L A E S T R I O.

Lepide facitis. nunc hanc tibi ego impero pro-
vinciam.

A C R O T E L E U T I U M.

Inpetrabis, imperator, quod ego potero, quod
voles.

P A L A E S T R I O.

Militem lepide, et facete, et laute ludificarier
Volo.

A C R O T E L E U T I U M.

Voluptatem mecastor mihi imperas.

P A L A E S T R I O.

Et scin' tu quemadmodum?

A C R O T E L E U T I U M.

Nempe ut assimulem me amore istius differri.

P A L A E S T R I O.

Rem tenes.

A C R O T E L E U T I U M.

Quasique istius causa amoris ex hoc matrimonio

Abierim, cupiens istius summe nuptiarum.

P A L A E S T R I O.

Ordine is:

Nisi modo unum hoc: hasce esse aedis dicas do-
talis tuas:

Hinc senem abs te abiisse, postquam feceris di-
vortium:

Ne ille mox vereatur introire in alienam domum.

A C R O T E L E U T I U M.

Bene mones.

P A L A E S T R I O.

Sed ubi ille exierit intus, istic te procul
Ita volo assimilare, prae illius forma quasi sper-
nas tuam,

Quasique ejus opulentitatem reverearis, et simul
Formam amoenitatis illius, faciem, pulchritu-
dinem

Conlaudato. satin' praeceptum 'st?

A C R O T E L E U T I U M.

Teneo. satin' est, si tibi
Meum opus ita dabo expoliturum, ut improbare
non queas?

P A L A E S T R I O.

Sat habeo. nunc tibi vicissim quae imperabo.

P L E U S I D E S.

Dicito.

P A L A E S T R I O.

Quam extemplo hoc erit factum, ubi intro haec
abierit, tu illico

Facito ut venias ornatus huc ornatu nauclerico,

Causiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam,

Palliolum habeas ferrugineum: (nam is colos thalassicu'st)

Id connexum in humero laevo, expapillato brachio,

Praecinctus aliqui, assimilato quasi gubernator sies.

Atque apud hunc senem omnia haec sunt: nam is piscatores habet.

P L E U S I D E S.

Quid? ubi ero exornatus, quin tu dicis, quid facturus sim?

P A L A E S T R I O.

Huc venito, et matris verbis Philocomasium arcesso,

Ut, si itura jam est Athenas, eat tecum ad portum cito:

Atque ut jubeat ferri in navim, si quid inponi velit.

Nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.

P L E U S I D E S.

Satis placet pictura, perge.

P A L A E S T R I O.

Ille extemplo illam hortabitur

Ut eat, ut properet, ne morae sit matri.

P L E U S I D E S.

Multimodis sapis.

E e 3

P A L A E S T R I O.

Ego illi dicam, ut me adiutorem, qui onus feram ad portum, roget.

Ille jubebit me ire cum illa ad portum. ego adeo, ut tu scias,

Prorsum Athenas protinus abibo tecum.

P L E U S I D E S.

Atque ubi illo veneris,

Triduum unum servire numquam te, quin liber sis, sinam.

P A L A E S T R I O.

Abi cito, atque orna te.

P L E U S I D E S.

Numquid aliud?

P A L A E S T R I O.

Haec ut memineris.

P L E U S I D E S.

Abeo.

P A L A E S T R I O.

Et vos abite hinc intro actutum; nam illum hinc sat scio

Jam exiturum esse intus.

A C R O T E L E U T I U M.

Celebre apud nos imperium tuum 'st.

P A L A E S T R I O.

Agite, abscedite ergo. ecce autem commodo aperitur foris:

Hilarus exit; inpetravit. inhiat, quod nusquam est, miser.

S C E N A V.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PYRGOPOLINICES.

Q UOD volui, ut volo, inpetravi per amicitiam et gratiam

A Philocomasio.

PALAESTRIO.

Quidnam tam intus fuisse te dicam diu?

PYRGOPOLINICES.

Numquam ego me tam sensi amari, quam nunc,
ab illa muliere.

PALAESTRIO.

Quid jam?

PYRGOPOLINICES.

Ut multa verba fecit! ut lenta materies fuit!

Verum postremo inpetravi, ut volui, donavi-
que ei,

Quae voluit, quae postulavit. te quoque ei dono dedi.

PALAESTRIO.

Etiam me? quomodo ego vivam sine te?

PYRGOPOLINICES.

Age, es animo bono;

Idem ego te liberabo. nam si posset ullo modo

Inpetrari, ut abiret, ne te abduceret, operam dedi:

Verum oppressit.

P A L A E S T R I O.

Deos sperabo, teque postremo. tamen
 Etsi istuc mihi acerbum 'st, quia hero te caren-
 dum 'st optumo,
 Saltem id volupe 'st, quom ex virtute formae
 evenit tibi
 Mea opera super hanc vicinam, quam ego nunc
 concilio tibi.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid opu 'st verbis? libertatem tibi ego et divi-
 tias dabo,
 Si inpetras.

P A L A E S T R I O.

Reddam inpetratum.

P Y R G O P O L I N I C E S.

At gestio.

P A L A E S T R I O.

At modice decet;
 Moderare animo: ne sis cupidus. sed eccam
 ipsam, egreditur foras.

S C E N A V I.

MILPHIDIPPA. ACROTELEUTIUM.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

M I L P H I D I P P A.

HERA, eccum praesto Militem.

A C R O T E L E U T I U M.

Ubi est?

MILPHIDIPPA.

Ad laevam, videto,

Aspicio limis oculis, ne ille nos se videre sentiat.

ACROTELEUTIUM.

Video. edepol nunc nos tempus est malas peiores fieri.

MILPHIDIPPA.

Tuum 'st principium.

ACROTELEUTIUM.

Obsecro, tute ipsum convenisti?

Ne parce voci, ut audiat.

MILPHIDIPPA.

Cum ipso pol sum secuta

Placide ipsa, dum libitum 'st mihi, otiose, meo arbitratu, ut volui.

PYRGOPOLINICES.

Audin' quae loquitur?

PALAESTRIO.

Audio. quam laeta 'st, quia adit ad te!

ACROTELEUTIUM.

O fortunata mulier!

PYRGOPOLINICES.

Ut amari videor!

PALAESTRIO.

Dignus es.

ACROTELEUTIUM.

Permirus ecastor praedicas, te adisse atque exorasse.

Per epistolam, aut per nuntium, quasi regem, adiri eum ajunt.

MILPHIDIPPA.

Namque edepol vix fuit copia adeundi atque
inpetrandi.

PALAESTRIO.

Ut tu inclytus apud mulieres!

PYRGOPOLINICES.

Patiar, quando ita Venus volt.

ACROTELEUTIUM.

Veneri pol habeo gratiam. eandemque et oro
et quaeso,

Ut ejus mihi sit copia, quem amo, quemque
expetesso;

Benignusque erga me ut siet; quod cupiam, ne
gravetur.

MILPHIDIPPA.

Spero ita futurum, quamquam illum multae sibi
expetessunt,

Ille illas spernit segregatque ab se omnis, extra
te unam.

ACROTELEUTIUM.

Ergo iste metus me macerat, quod ille fastidio-
sus est,

Ne oculi ejus sententiam mutant, ubi viderit me.
Atque ejus elegantia meam extemplo speciem
spernat.

MILPHIDIPPA.

Non faciet, bonum animum habe.

PYRGOPOLINICES.

Ut ipsa se contemnit!

ACROTELEUTIUM.

Metuo, ne praedicatio tua nunc meam formam
exsuperet.

MILPHIDIPPA.

Istuc curavi, ut opinione illius pulchrior sis.

ACROTELEUTIUM.

Si pol me nolet ducere uxorem, genua am-
plectar,

Atque obsecrabo alio modo: si non quibo in-
petrare,

Consciscam letum. vivere sine illo scio me non
posse.

PYRGOPOLINICES.

Prohibendam mortem video mulieri. adibon'?

PALAESTRIO.

Minime.

Nam tu te vilem feceris, si te ultro largiere.

Sine ultro veniat, quaeritet, desideret, expectet.

Summovere istam vis gloriam, quam habes? ca-
ve sis, faxis.

Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,

Tibi et Phaoni Lesbio, tam misere ut amarentur.

ACROTELEUTIUM.

Eo intro. abi tu: illum evocato foras, mea Mil-
phidippa.

MILPHIDIPPA.

Immo opperiamur, dum exeat aliquis.

ACROTELEUTIUM.

Durare nequeo,

Quin eam intro.

MILPHIDIPPA.

Occlusae sunt fores.

ACROTELEUTIUM.

Effringam.

MILPHIDIPPA.

Sana non es.

ACROTELEUTIUM.

Si amavit umquam, aut si parem sapientiam hic
habet ac formam,

Per amorem si quid fecero, clementi animo igno-
scet.

PALAESTRIO.

Ut, quaeso, amore perdita 'st haec misera!

PYRGOPOLINICES.

Mutuum fit.

PALAESTRIO.

Tace, ne audiat.

MILPHIDIPPA.

Quid astitisti obstupida? cur non pultas?

ACROTELEUTIUM.

Quia non est intus, quem ego volo.

PALAESTRIO.

Qui scis?

ACROTELEUTIUM.

Scio edepol, scio.

Nam odore nasum sentiat, si intus siet.

PYRGOPOLINICES.

Ariolatur.

Quia me amat, propterea Venus fecit eam, ut
divinaret.

ACROTELEUTIUM.

Nescio, ubi hic prope adest, quem expeto videre: olet profecto.

PYRGOPOLINICES.

Naso pol jam haec quidem videt plus, quam oculis.

PALAESTRIO.

Caeca amore est.

ACROTELEUTIUM.

Tene me obsecro.

MILPHIDIPPA.

Cur?

ACROTELEUTIUM.

Ne cadam.

MILPHIDIPPA.

Quid ita?

ACROTELEUTIUM.

Quia astare

Nequeo, ita animus per oculos meos deficit.

MILPHIDIPPA.

Militem pol

Tu aspexisti!

ACROTELEUTIUM.

Ita.

MILPHIDIPPA.

Non video. ubi est?

ACROTELEUTIUM.

Videres pol, si amares.

MILPHIDIPPA.

Non edepol tu illum magis amas, quam ego-
met, si per te liceat.

MILPHIDIPPA.

Vide ne sis in expectatione;

Ne illam animi excrucies.

PYRGOPOLINICES.

Non ero profecto. abite.

MILPHIDIPPA.

Abimus.

PYRGOPOLINICES.

Sed quid ego video?

PALAESTRIO.

Quid vides?

PYRGOPOLINICES.

Nescio quis, eccum, incedit

Ornatu quidem thalassico.

PALAESTRIO.

Jam nōs volt hic profecto:

Nauclerus est hic quidem.

PYRGOPOLINICES.

Videlicet arcessit hanc hinc.

PALAESTRIO.

Credo.

SCENA VII.

PLEUSIDES. PALAESTRIO.

PYRGOPOLINICES.

PLEUSIDES.

ALIIUM alio pacto propter amorem nī sciam
Fecisse multa nequiter, verear magis

Me amoris caussa hoc ornatu incedere.

Verum quom multos multa admissee acceperim
Inhonesta, propter amorem, atque aliena a bonis:
(Mitto jam, ut occidi Achilles civis passus est.)

Sed eccum Palaestrionem, stat cum milite:

Oratio alio mihi demutanda 'st mea:

: Mulier profecto nata 'st ex ipsa mora.

Nam quaevis alia, quae mora 'st aequae, mora
Minor ea videtur, quam quae propter mulie-
rem 'st.

Hoc adeo fieri credo consuetudine.

Nam ego hanc arcesso Philocomasium. sed fores
Pultabo. heus! ecquis hic est?

P A L A E S T R I O.

Adulescens, quid est?

Quid tu ais? quid pultas?

P L E U S I D E S.

Philocomasium quaerito;

A matre illius venio: si itura 'st, eat:

Omnis moratur: navim cupimus solvere.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Jamdudum res parata 'st. heus! Palaestrio,

Aurum, ornamenta, vestem, pretiosum omne ut
ferat.

Duc adjuutores tecum ad navim qui ferant.

Omnia composita sunt, quae donavi, ut ferat.

P A L A E S T R I O.

Eo.

P L E U S I D E S.

Quaeso, hercle, prospera.

Vol. II.

F f

PYRGOPOLINICES.

Non morabitur.

Quid istuc, quaeso, quid oculo factum 'st tuo?

PLEUSIDES.

Habeo equidem hercle oculum.

PYRGOPOLINICES.

At laevum dico.

PLEUSIDES.

Eloquar.

Maris caussa hercle istoc ego oculo utor minus.

Nam si abstinuissem amare, tanquam hoc uterer.

Sed nimis morantur me diu.

PYRGOPOLINICES.

Eccos, exeunt.

SCENA VIII.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIUM.

PYRGOPOLINICES. PLEUSIDES.

PALAESTRIO.

QUID modi flendo, quaeso, hodie facies?

PHILOCOMASIUM.

Quid ego ni fleam?

Ubi pulcherrume egi aetatem, inde abeo.

PALAESTRIO.

Viden' hominem tibi,

Qui a matre et sorore venit?

PHILOCOMASIUM.

Video.

PYRGOPOLINICES.

Audistin', Palaestrio?

PALAESTRIO.

Quid vis?

PYRGOPOLINICES.

Quin tu intus jubes efferri omnia, quae isti
dedi?

PLEUSIDES.

Philocomasium, salve.

PHILOCOMASIUM.

Et tu salve.

PLEUSIDES.

Materque et soror

Tibi salutem me jusserunt dicere.

PHILOCOMASIUM.

Salvae sient.

PLEUSIDES.

Orant te, ut eas, ventus operam dum dat, ut
velum explicent.

Nam matri oculi si valerent, mecum venisset simul.

PHILOCOMASIUM.

Ibo, quamquam invita facio omnia: pietas sic
cohibet.

PLEUSIDES.

Sapis.

PYRGOPOLINICES.

Si non mecum aetatem egisset, hodie stulta vi-
veret.

PHILOCOMASIUM.

Istuc crucior, a viro me tali abalienarier.
 Nam tu quamvis potis es facere uti fluat facetiis:
 Et quia tecum eram, propterea animo eram ferocior:

Eam nobilitatem amittendam video.

PYRGOPOLINICES.

Nimium haec flet.

PHILOCOMASIUM.

Nequeo,

Quom te video.

PALAESTRIO.

Habe bonum animum. scio ego, et quid
 doleat mihi.

Nam nihil miror, si libenter, Philocomasium,
 hic eras.

Forma hujus, mores, virtus, animum attinuere
 hic tuum.

Quin ego servos, quando aspicio hunc, fleo,
 quia dijungimur.

PHILOCOMASIUM.

Obsecro licet complecti, priusquam proficisco?

PYRGOPOLINICES.

Licet.

PHILOCOMASIUM.

O mei oculi, o mi anime!

PALAESTRIO.

Obsecro, tene mulierem,

Ne affligatur.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid istuc?

P A L A E S T R I O.

Postquam abs te abit, animo male
Factum 'st huic repente miserae.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Accurrite intro, atque afferte aquam;

P A L A E S T R I O.

Nihil aquam moror.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Cur?

P A L A E S T R I O.

Malo ne interveneris,
Quaeso, dum resipiscit.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Capita inter se nimis nexa hinc habent.
Non placet: labra labellis ferruminant.

P L E U S I D E S.

Acre malum!
Tentabam, spiraret an non.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Aurem admotam oportuit.

P L E U S I D E S.

Sin' magis vis, ambos mittam.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Nolo: retineas.

P A L A E S T R I O.

Fleo miser.

Ff 3

P Y R G O P O L I N I C E S.

Exite, atque afferte huc intus omnia, isti quae dedi.

P A L A E S T R I O.

Etiam nunc saluto te, Familiaris, priusquam eo.
Conservi conservaeque omnes, bene valetate et vivite.

Bene, quaeso, inter vos dicatis et mihi absenti tamen.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Age, Palaestrio, bono animo es.

P A L A E S T R I O.

Eheu! nequeo, quin fleam,

Quom abs te abeam.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Fer aequo animo.

P A L A E S T R I O.

Scio ego, quid doleat mihi.

P H I L O C O M A S I U M.

Sed quid hoc? quae res? quid video? lux, salve.

P L E U S I D E S.

Jam resipisti?

P H I L O C O M A S I U M.

Obsecro, quem amplexa sum
Hominem? perii! sumne ego apud me?

P L E U S I D E S.

Ne time, voluptas mea.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid istuc est negoti?

P A L A E S T R I O.

Animus hanc modo hic reliquerat.
Metuoque et timeo, ne hoc tandem propalam
fiat nimis.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quid id est?

P A L A E S T R I O.

Nos secundum ferre nunc per urbem haec
omnia,

Ne quis tibi hoc vitio vortat.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Mea, non illorum dedi.

Parvi ego illos facio: agite, ite cum Diis bene-
volentibus.

P A L A E S T R I O.

Tua ego hoc caussa dico.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Credo.

P A L A E S T R I O.

Jam vale.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Et tu bene vale.

P A L A E S T R I O.

Ite cito. jam ego assequar vos: cum hero pauca
etiam loquar.

Quamquam alios fideiiores semper habuisti tibi,
Quam me, tamen tibi habeo magnam gratiam
rerum omnium:

Et, si ita sententia esset, tibi servire mavelim
Multo, quam alii libertus esse.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Habe bonum animum.

P A L A E S T R I O.

Hau mihi!

Quom venit mihi in mentem, ut mores mutan-
di sient,

Muliebres mores discendi, obliviscendi stratiotici.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Fac sis frugi.

P A L A E S T R I O.

Jam non possum, amisi omnem lubidinem.

P Y R G O P O L I N I C E S.

I, sequere illos, ne morere.

P A L A E S T R I O.

Bene vale.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Et tu bene vale.

P A L A E S T R I O.

Quaeso, ut memineris, si forte liber fieri occe-
perim,

Mittam nuntium ad te, ne me deseras.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Non est meum.

P A L A E S T R I O.

Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.

Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus
sit, qui malus.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Scio et perspexi saepe: verum cum antehac, tum
hodie maxume.

P A L A E S T R I O.

Scies: immo hodie verum factum faxo post dic-
ces magis.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Vix reprimor, quin te manere jubeam.

P A L A E S T R I O.

Cave istuc feceris.

Dicent te mendacem, nec verum esse, fide nulla
esse te.

Dicant servorum praeter me esse fidelem nemi-
nem.

Nam si honeste censeam te facere posse, suadeam:
Verum non potest: cave faxis.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Abi, jam patiar quidquid est.

P A L A E S T R I O.

Bene vale igitur.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ire melius est strenue.

P A L A E S T R I O.

Etiam nunc vale.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper
servom pessimum:

Eum fidelem mihi esse invenio. quom egomet
mecum cogito,

Stulte feci, qui hunc amisi. ibo hinc intro nunc
jam

Ad amores meos. et sensi, hinc sonitum fecerunt
fores.

PERIPLECTOMENES.

Immo etiam prius verberetur fustibus.

CARIO.

Multum quidem.

PERIPLECTOMENES.

Cur es ausus subagitare alienam uxorem, impudens?

PYRGOPOLINICES.

Ita me Dii ament, ultro ventum est ad me.

PERIPLECTOMENES.

Mentitur: feri.

PYRGOPOLINICES.

Mane, dum narro.

PERIPLECTOMENES.

Quid cessatis?

PYRGOPOLINICES.

Non licet mihi dicere?

PERIPLECTOMENES.

Dic.

PYRGOPOLINICES.

Oratus sum ad te venire huc.

PERIPLECTOMENES.

Quare ausus? hem tibi.

PYRGOPOLINICES.

Oi ei! satis sum verberatus, obsecro.

CARIO.

Quam mox seco?

PERIPLECTOMENES.

Ubi lubet: distendite hominem divorsum, et dispennite.

PYRGOPOLINICES.

Obsecro hercle te, ut mea verba audias, priusquam secat.

PERIPLECTOMENES.

Loquere, nondum nihili factus.

PYRGOPOLINICES.

Viduam esse censui:

Itaque ancilla, conciliatrix quae erat, dicebat mihi.

PERIPLECTOMENES.

Jura, te nociturum esse homini nunc hac de re nemini,

Quod tu hodie hic verberatus, aut quod verberabere,

Si te salvom hinc mittimus Venereum nepotulum.

PYRGOPOLINICES.

Juro per Dianam et Martem, me nociturum nemini,

Quod ego hic hodie vapulo: sed mihi id aequum factum arbitror.

Et si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.

PERIPLECTOMENES.

Quid si id non faxis?

PYRGOPOLINICES.

Ut vivam semper intestabilis.

CARIO.

Verberetur etiam, post tibi amittendum censeo.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Dii tibi benefaciant semper, quom advocatu
mihi bene es.

C A R I O.

Ergo des minam auri nobis.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Quamobrem?

C A R I O.

Salvis testibus

Ut te hodie hinc amittamus Venereum nepo-
tulum :

Aliter hinc a nobis : ne sis frustra.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Dabitur.

C A R I O.

Magis sapis.

De tunica, et chlamyde, et machaera, ne quid
speres, non feres.

Verberone etiam, antequam amittis?

P Y R G O P O L I N I C E S.

Mitis sum equidem fustibus.

Obsecro vos.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Solvite istum.

P Y R G O P O L I N I C E S.

Gratiam habeo tibi.

P E R I P L E C T O M E N E S.

Si posthac prehendero ego te hic, arcebo te-
stibus.

PYRGOPOLINICES.

Caussam haud dico.

PERIPLECTOMENES.

Eamus intro, Cario.

PYRGOPOLINICES.

Servos meos

Eccos video. Philocomasium jam profecta est?
dic mihi.

SCELEDRUS.

Jamdudum.

PYRGOPOLINICES.

Hei mihi!

SCELEDRUS.

Magis id dicas, si scias, quod ego scio:
Namque ille, qui lanam ob oculum habebat,
nauta non erat.

PYRGOPOLINICES.

Quis erat igitur?

SCELEDRUS.

Philocomasio amator.

PYRGOPOLINICES.

Qui tu scis?

SCELEDRUS.

Scio.

Nam postquam exierunt porta, nihil cessarunt
illico

Osculari atque amplexari inter se.

PYRGOPOLINICES.

Vae misero mihi!

464 MILES GLORIOSUS. ACTUS V. v. 41

Verba mihi data esse video. scelus viri Palae-
strio,

Is me in hanc inlexit fraudem. jure factum judico.

Si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum
siet :

**Magis metuant, minus has res studeant. eamus
ad me. Plaudite.**

M. ACCI PLAUTI
MOSTELLARIA.

DRAMATIS PERSONAE.

TRANIO, }
GRUMIO, } *servi.*

PHILOLACHES, *adolescens.*

PHILEMATIUM, *meretrix.*

SCAPHA, *ancilla.*

CALLIDAMATES, *adolescens.*

DELPHIUM, *meretrix.*

THEUROPIDES, }
SIMO, } *senes.*

DANISTA.

PHANISCUS, *advorsitor.*

SERVUS *alius.*

PUER.

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I.

MANUMISIT emtos suos amores *Philolaches*.
Omnemque absente rem suo absumit patre.
Senem, ut revenit, ludificatur *Tranio*:
Terrifica monstra ait videri in aedibus.
Et inde primum emigratum, intervenit
Lucripeta fenus fenerator postulans.
Ludusque rursum fit senex, nam mutuū
Acceptum dicit pignus emtis aedibus:
Requirat quae sint: ait vicini proximi.
Inspectat illas, post se derisum dolet:
Ab sui sodale gnati exoratur tamen.

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I.

HAEC fabula hilaritatis et festivitatis plena est,
etiam multis bonis sententiis insignis. Et proponitur
exemplum in hac consiliorum malorum et fraudu-
lentorum; quae quia firma esse non possunt, requi-
runt novas semper machinas, quibus fulciantur: do-
nec tandem ruunt omnia deprehensis dolis. Nomen
fabulae inditum est a monstris. Nam senex a ser-
vo quasi manium monstris exterretur. Mentio fit
Vol. II.

G g 2

G R U M I O .

Tu urbanus vero scurra , deliciae popli ,
Rus mihi tu objectas? sane credo , Tranio ,
Quod te in pistrinum scis actutum tradier.
Cis , hercle , paucas tempestates , Tranio ,
Augebis ruri numerum , genus ferratile.
Nunc , dum tibi lubet licetque , pota , perde rem ,
Conrumpe herilem filium , adulescentem optu-
mum :

Dies noctesque bibite , pergraecamini ,
Amicas emite , liberate , pascite
Parasitos , obsonate pollucibiliter.
Haecine mandavit tibi , quom peregre hinc iit ,
senex ?

Hoccine modo hic rem curatam offendet suam?
Hoccine boni esse officium servi existumas ,
Ut heri sui conrumpat et rem et filium ?
Nam ego illum corruptum duco , quom his factis
studet ,

Quo nemo adaeque juventute ex omni Attica
Antehac est habitus parcus , nec magis conti-
nens :

Is nunc in aliam partem palmam possidet.
Virtute id factum tua et magisterio tuo.

T R A N I O .

Quid tibi , malum , me , aut quid ego agam ,
curatio , st ?

An ruri quaeso non sunt , quos cures , boves ?
Lubet potare , amare , scorta ducere.
Mei tergi facio haec , non tui , fiducia.

GRUMIO.

Quam confidenter loquitur! fue.

TRANIO.

At te Juppiter

Diique omnes perdant, oboluisti allium,
Germana inluvies, rusticus, hircus, hara suis,
Canes capro conmixta.

GRUMIO.

Quid tu vis fieri?

Non omnes possunt olere unguenta exotica,
Si tu oles: neque superior accumbere,
Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus:
Tu tibi istos habeas turtures, piscis, avis.
Sine alliato fungi fortunas meas.
Tu fortunatus, ego miser: patiunda sunt.
Meum bonum me, te tuum maneat malum.

TRANIO.

Quasi invidere mihi hoc vidēre, Grumio,
Quia mihi bene est, et tibi male est; dignis-
sumum'st.

Decet me amare, et te bubulcitarier:
Me victitare pulchre, te miseris modis.

GRUMIO.

O carnificum cribrum, quod credo fore:
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, si huc reveniat senex.

TRANIO.

Qui scis, an tibi istuc prius eveniat, quam mihi?

GRUMIO.

Quia numquam merui: tu meruisti, et nunc meres.

TRANIO.

Orationis operam conpendiface,
Nisi te mala re magna mactari cupis.

GRUMIO.

Ervom daturin' estis, bubus quod feram?
Date aes, si non estis. agite porro, pergite
Quomodo occepistis: bibite, pergraecamini,
Este, effercite vos, saginam caedite.

TRANIO.

Tace, atque rus abi: ego ire in Piraeum volo,
In vespertum parare piscatum mihi.
Ervom tibi aliquis cras faxo ad villam afferat.
Quid est? quid tu me nunc obtuere, furcifer?

GRUMIO.

Pol tibi istuc credo nomen actutum fore.

TRANIO.

Dum interea sic sit, istuc actutum sino.

GRUMIO.

Ita est. sed unum hoc scito, nimio celerius
Venire quod molestum 'st, quam id, quod cupide petas.

TRANIO.

Molestus ne sis: nunc jam i rus, teque amove.
Ne tu erres, hercle praeterhac mihi non facies
moram.

GRUMIO.

Satin' abiit, neque quod dixi, flocci existumat!

Pro Dii immortales, obsecro vostram fidem,
 Facite, huc ut redeat noster quamprimum senex,
 Triennium qui jam hinc abest; priusquam omnia
 Periere, et aedis, et ager: qui nisi huc redit,
 Paucorum mensium sunt relictæ reliquiae.
 Nunc rus abibo. nam eccum herilem filium
 Video corruptum hic ex adolescente optumo.

S C E N A I I.

P H I L O L A C H E S.

RECORDATUS multum et diu cogitavi,
 Argumentaque in pectus multa institui
 Ego: atque in meo corde, si est quod mihi cor,
 Eam rem volutavi, et diu disputavi,
 Hominem quojus rei, quando natus est,
 Similem esse arbitrarer, simulacrumque habere.
 Id reperi jam exemplum.
 Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem,
 Quando hic natus est. ei rei argumenta dicam.
 Atque hoc haud videtur verisimile vobis:
 At ego id faciam esse ita ut credatis.
 Profecto ita esse, ut praedico, vero vincam.
 Atque hoc vosmetipsi scio,
 Proinde uti nunc ego esse autumo, quando
 Dicta audietis mea, haud aliter id dicetis.
 Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem:
 Simul gnarures vos volo esse hanc rem mecum.
 Aedes quom extemplo sunt paratae, expolitae,

Factae probe, examussim,
 Laudant fabrum, atque aedis probant.
 Inde exemplum expetunt sibi quisque simile,
 Suo usque sumtu: operae ne parcunt suae.
 Atque ubi illo, inmigrat nequam homo indili-
 gensque

Cum pigra familia, immundus, instrenuus,
 Hic jam aedibus vitium additur,
 Bonae quom curantur male.
 Atque illud saepe fit, tempestas venit,
 Confringit tegulas, imbricesque: ibi
 Dominus indiligens reddere alias nevolt.
 Venit imber, lavit parietes, perpluunt
 Tigna, putrefacit aër operam fabri:
 Nequior factus jam est usus aedium:
 Atque haud est fabri culpa. sed magna pars
 Moram hanc induxerunt, si quid nummo sar-
 ciri potest,

Usque mantant: neque id faciunt, donicum
 Parietes ruunt. aedificantur aedes totae denuo.
 Haec argumenta ego aedificiis dixi. nunc etiam
 volo

Dicere, ut homines aedium esse similes arbi-
 tremini.

Primum dum parentes fabri liberum sunt,
 Et fundamentum liberorum substruunt,
 Extollunt, parant sedulo in firmitatem,
 Ut et in usum boni, et in speciem populo
 Sint: sibi que aut materiae ne parcunt.
 Nec sumtus sibi sumtui esse ducunt:

poliunt, docent literas, jura, leges;
antu suo et labore nituntur, ut
ii sibi esse illorum similes expetant.
l legionem quomitant, adminiculum eis da-
nunt

im jam aliquem cognatum suum.
tenus abeunt a fabris.
um ubi emeritum 'st stipendium, igitur tum
ecimen cernitur, quo eveniat aedificatio.
im ego ad illud frugi usque et probus fui,
fabrorum potestate dum fui.
steaquam inmigravi in ingenium meum,
rdidi operam fabrorum illico oppido.
nit ignavia; ea mihi tempestas fuit,
mihi adventu suo grandinem, imbremque
attulit;

nec verecundiam mihi et virtutis modum
sturbavit, texit detexitque a me illico.
stilla obtigere eam neglegens fui:
ntinuo pro imbre amor advenit in cor meum.
usque in pectus permanavit, permadefecit
r meum. nunc simul res, fides, fama, virtus,
ecusque deseruerunt: ego sum in usu
ctus nimio nequior. atque edepol ita
nec tigna humide putent: non videor mihi
rcire posse aedis meas, quin totae
rpetuae ruant, quin cum fundamento
rierint, nec quisquam esse auxilio queat.
or dolet, quom scio, ut nunc sum, atque ut fui:
io neque industrior de juventute erat

Arte gymnastica, disco, hastis, pila,
 Cursu, armis, equo. victitabam volupe:
 Parsimonia et duritia disciplinae aliis eram:
 Optumi quique expetebant a me doctrinam sibi.
 Nunc postquam nihili sum, id vero meopte ingenio reperi.

S C E N A I I I.

P H I L E M A T I U M . S C A P H A .

P H I L O L A C H E S .

P H I L E M A T I U M .

JAMPRIDEM ecastor frigida non lavi magis
 lubenter,
 Nec quom me melius, mea Scapha, rear esse
 defaecatam.

S C A P H A .

Eventus rebus omnibus, velut horno messis
 magna

Fuit.

P H I L E M A T I U M .

Quid ea messis attinet ad meam lavationem?

S C A P H A .

Nihilo plus, quam lavatio tua ad messim.

P H I L O L A C H E S .

Oh, Venus venusta!

Haec illa est tempestas mea, mihi quae modestiam omnem

Detexit, tectus qua fui: quam mihi Amor et
Cupido

In pectus perpluit meum: neque jam umquam
obtigere possum.

Madent jam in corde parietes. periire hae oppido
aedes.

PHILEMATIUM.

Contempla, amabo, mea Scapha, satin' haec me
vestis deceat?

Volo meo placere Philolachi, meo ocello, meo
patrono.

SCAPHA.

Quin tu te exornas moribus lepidis, quom' le-
pida tota es?

Non vestem amatores mulieris amant, sed vestis
fartum.

PHILOLACHES.

Ita me Dii ament, lepida est Scapha! sapit sce-
lesta multum!

Ut lepide res omnis tenet, sententiasque amantum!

PHILEMATIUM.

Quid nunc?

SCAPHA.

Quid est?

PHILEMATIUM.

Quin me aspice et contempla, ut haec
me decet.

SCAPHA.

Virtute formae id evenit, te ut deceat, quid-
quid habeas.

P H I L O L A C H E S.

Ergo hoc ob verbum te, Scapha, donabo ego
 profecto hodie aliqui;
 Neque patiar te istanc gratiis laudasse, quae pla-
 cet mihi.

P H I L E M A T I U M.

Nolo ego te assentari mihi.

S C A P H A.

Nimis tu quidem stulta es mulier.
 Eho, mavis vituperari falso, quam vero extolli?
 Equidem pol vel falso, tamen laudari multo malo,
 Quam vero culpari, aut alios meam speciem
 inridere.

P H I L E M A T I U M.

Ego verum amo: verum volo dici mihi: men-
 dacem odi.

S C A P H A.

Ita tu me ames, ita Philolaches tuus te amet,
 ut venusta es!

P H I L O L A C H E S.

Quid ais, scelestas? quomodo adjurasti? ita ego
 istam amarem?

Quid? istaec me; id cur non additum 'st? in-
 fecta dona facio.

Periisti! quod promiseram tibi donum, perdidisti.

S C A P H A.

Equidem pol miror tam catam, tam doctam te,
 et bene eductam,
 Non stultam stulte facere.

PHILEMATIUM.

Quin mone quaeso, si quid erro.

SCAPHA.

Tu ecasteras, quae quidem illum exspectes
unum, atque illi

Morem praecipue sic geras, atque alios asper-
neris.

Matronae, non meretricium 'st, unum inservire
amantem.

PHILOLACHES.

Pro Juppiter! nam quod malum vorsatur meae
domi illud?

Dii Deaque omnes me pessimis exemplis in-
terficiant,

Nisi ego illam anum interfecero siti, fameque,
atque algu.

PHILEMATIUM.

Nolo ego mihi male te, Scapha, praecipere.

SCAPHA.

Stulta es plane, quae

Illum tibi aeternum putes fore amicum et be-
nevolentem.

Moneo ego te: te deseret ille aetate et satietate.

PHILEMATIUM.

Non spero.

SCAPHA.

Inspersata accidunt magis saepe quam quae
speres.

Postremo, si dictis nequis perducere, ut vera haec
credas,

Mea dicta ex factis nosce : rem vides , quae sim ,
et quae fui ante.

Nihilo ego , quam nunc tu , amata sum , atque
uni modo gessi morem ,

Qui pol me , ubi aetate hoc caput colorem con-
mutavit ,

Reliquit , deseruitque me. tibi idem futurum
crede.

PHILOLACHES.

Vix conprimor , quin involem illi in oculos sti-
mulatrici.

PHILEMATIUM.

Solam illi me soli censeo esse oportere obse-
quentem.

Solam ille me soli sibi suo liberavit.

PHILOLACHES.

Pro Dii immortales , mulierem lepidam , et pu-
dico ingenio!

Bene hercle factum , et gaudeo mihi nihil esse
hujus caussa.

SCAPHA.

Inscita ecastor tu quidem es.

PHILEMATIUM.

Quapropter ?

SCAPHA.

Quae istuc cures ,

Ut te ille amet.

PHILEMATIUM.

Cur obsecro non cures ?

S C A P H A.

Liberata es jam.

Tu jam, quod quaerebas, habes: ille, te nisi
amabit ultro,

Id, pro capite tuo quod dedit, perdiderit tan-
tum argenti.

P H I L O L A C H E S.

Perii hercle, ni ego illam pessumis exemplis eni-
casso.

Illa hanc conrumpit mulierem malesuada vitilena.

P H I L E M A T I U M.

Numquam ego illi possum gratiam referre, ut
meritu 'st de me.

Scapha, id tu mihi ne suadeas, ut illum mino-
ris pendam.

S C A P H A.

At hoc unum facito cogites, si illum inservibis
solum,

Dum tibi nunc haec aetatula 'st, in senecta male
querere.

P H I L O L A C H E S.

In anginam ego nunc me velim vorti, ut ve-
neficae illi

Fauces prehendam, atque enicem scelestam sti-
mulatricem.

P H I L E M A T I U M.

Eumdem ~~animu~~ ^{animu} oportet nunc mihi esse gra-
tum, ut inpetravi,

Atque olim, priusquam id extudi, quom illi
subblandiebar.

Vol. II.

H h

PHILOLACHES.

Dii me faciant, quod volunt, ni ob istam orationem

Te liberasso denuo, et nisi Scapham enicasso.

SCAPHA.

Si tibi sat acceptum 'st, fore victum tibi semipiternum,

Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita,

Soli gerendum censeo morem, et capiundos crinis.

PHILEMATIUM.

Ut fama est homini, exin solet pecuniam invenire.

Ego si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.

PHILOLACHES.

Siquidem hercle vendundum 'st, pater vaenibit multo potius,

Quam te, me vivo, umquam sinam egere, aut mendicare.

SCAPHA.

Quid illis futurum 'st ceteris, qui te amant?

PHILEMATIUM.

Magis amabunt,

Quom videbunt gratiam referri.

PHILOLACHES.

Utinam meus nunc mortuus pater ad me nuntietur!

Ut ego exheredem meis bonis me faciam, atque haec sit heres.

S C A P H A.

Jam ista quidem absumta res erit: diesque noctesque estur,

Bibitur, neque quisquam parsimoniam adhibet: sagina plane est.

P H I L O L A C H E S.

In te hercle certum 'st principium, ut sim parcus, experiri.

Nam neque edes quidquam, neque bibes apud me hisce diebus.

P H I L E M A T I U M.

Si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit:

Nec recte si illi dixeris, jam ecastor vapulabis.

P H I L O L A C H E S.

Edepol si summo Jovi vivo argento sacrificassem,

Pro illius capite quod dedi, numquam aequè id bene conlocassem.

Ut videas eam medullitus me amare! oh! probus homo sum:

Quae pro me causam diceret, patronum liberavi.

S C A P H A.

Video te nihili pendere prae Philolache omnis homines.

Nunc, ne ejus causa vapulem, tibi potius assentabor,

Si acceptum sat habes, tibi fore illum amicum sempiternum.

P H I L E M A T I U M.

Cedo mihi speculum, et cum ornamentis arcu-
lam actutum, Scapha:

Ornata ut sim, quom huc veniat Philolaches,
voluptas mea.

S C A P H A.

Mulier quae se suamque aetatem spernit, spe-
culo ei usu 'st.

Quid opu 'st speculo tibi, quae tute speculo spe-
culum es maximum?

P H I L O L A C H E S.

Ob istuc verbum, ne nequidquam, Scapha, tam
lepide dixeris,

Dabo aliquid hodie tibi peculi, Philematium mea.

P H I L E M A T I U M.

Suo quique loco viden' capillus satis composi-
tu 'st commode?

S C A P H A.

Ubi tu commoda es, capillum commodum esse
credo.

P H I L O L A C H E S.

Vah, quid illa pote pejus quidquam muliere
memorarier?

Nunc assentatrix scelestas est, dudum advorsatrix
erat.

P H I L E M A T I U M.

Cedo cerussam.

S C A P H A.

Quid cerussa opus nam?

P H I L E M A T I U M.

Qui malas oblinam.

S C A P H A.

Una opera ebur atramento candefacere postules.

P H I L O L A C H E S.

Lepide dictum de atramento atque ebore. euge
plaudo Scaphae.

P H I L E M A T I U M.

Tum tu igitur cedo purpurissum.

S C A P H A.

Non do: scita es tu quidem.

Nova pictura interpolare vis opus lepidissimum.

Non istanc aetatem oportet pigmentum ullum
attingere,Neque cerussam, neque melinum, neque ullam
aliam offuciam.

Cape igitur speculum.

P H I L O L A C H E S.

Hei mihi misero, savium speculo dedit.

Nimis velim lapidem, qui ego illi speculo dimi-
nuam caput.

S C A P H A.

Linteum cape, atque exerge tibi manus.

P H I L E M A T I U M.

Quid ita, obsecro?

S C A P H A.

Ut speculum tenuisti, metuo, ne oleant argen-
tum manus:Ne usquam argentum te accepisse suspicetur Phi-
lolaches.

PHILOLACHES.

Non videor vidisse lenam callidiorē ullam alteram.

Ut lepide atque astute in mentem venit de speculo malae!

PHILEMATIUM.

Etiāne unguentis unguendam censes?

SCAPHA.

Minime feceris.

PHILEMATIUM.

Quapropter?

SCAPHA.

Quia ecāstor mulier recte olet, ubi nihil olet.

Nam istaec veteres, quae se unguentis unctitant, interpoles,

Vetulae, edentulae, quae vitia corporis fuco oculunt,

Ubi sese sudor cum unguentis consociavit, illico Itidem olent, quasi quom una multa jura confundit cocus.

Quid oleant nescias, nisi id unum, ut male olere intellegas.

PHILOLACHES.

Ut perdocte cuncta callet! nihil hac docta doctius.

Verum illud est, maxumae adeo pars vestrorum intellegit,

Quibus anus domi sunt uxores, quae vos dote meruerunt.

PHILEMATIUM.

Agedum contempla aurum et pallam, satin' haec
me deceat, Scapha?

SCAPH A.

Non me curare istuc oportet.

PHILEMATIUM.

Quem obsecro igitur?

SCAPH A.

Eloquar:

Philolachem, is ne quid emat, nisi quod tibi
placere censeat.

Nam amator meretricis mores sibi emit auro et
purpura.

Quid opu'st, quod suum esse nolit, ei ultro
ostentariet?

Purpura aetas occultanda'st: aurum turpe mu-
lieri.

Pulchra mulier nuda erit, quam purpurata, pul-
chrior:

Postea nequidquam exornata'st bene, si mora-
ta'st male.

Pulchrum ornatum turpes mores pejus coeno con-
linunt.

Nam si pulchra'st, nimis ornata'st.

PHILOLACHES.

Nimis diu abstineo manum.

Quid hic vos duae agitis?

PHILEMATIUM.

Tibi me exorno ut placeam.

H h 4

PHILOLACHES.

Ornata es satis.

Abi hinc tu intro, atque ornamenta haec aufer.
sed, voluptas mea,
Mea Philematium, potare tecum conlibitum'st
mihi.

PHILEMATIUM.

Libet et edepol mihi tecum. nam quod tibi li-
bet, idem mihi libet,
Mea voluptas.

PHILOLACHES.

Hem, istuc verbum vile est viginti minis.

PHILEMATIUM.

Cedo, amabo, decem: bene emtum tibi dare
hoc verbum volo.

PHILOLACHES.

Etiam nunc decem minae apud te sunt: vel
rationem puta.

Triginta minas pro capite tuo dedi.

PHILEMATIUM.

Cur exprobras?

PHILOLACHES.

Egone id exprobrem, qui mihimet cupio id op-
probrarier?

Nec quidquam argenti locavi jam diu usquam
aeque bene.

PHILEMATIUM.

Certe ego, quod te amo, operam nusquam me-
lius potui ponere.

P H I L O L A C H E S.

Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos
convenit.

Tu me amas, ego te amo: merito id fieri uter-
que existumat.

Haec qui gaudent, gaudeant perpetuo suo sem-
per bono:

Qui invident, ne umquam eorum quisquam in-
videat prorsus commodis.

P H I L E M A T I U M.

Age, accumbe igitur. cedo aquam manibus: puer,
appone hic mensulam.

Vide, tali ubi sint. vin' unguenta?

P H I L O L A C H E S.

Quid opu 'st? cum stacta accubo.

Sed estne hic meus sodalis, qui huc incedit cum
amica sua?

Is est. Callidamates cum amica, eccum, ince-
dit. euge, oculus meus:

Conveniunt manipulares. eccos! praedam partici-
pes petuit.

S C E N A I V.

C A L L I D A M A T E S. D E L P H I U M.

P H I L O L A C H E S. P H I L E M A T I U M.

C A L L I D A M A T E S.

ADVORSUM venire mihi ad Philolachem
Volo temporis. audi: hem, tibi imperatum est.

Nam illic ubi fui, inde effugi foras.

Ita me ibi male convivi sermonisque

Taesum est. nunc comissatum ibo ad Philolachetem,

Ubi nos hilari ingenio et lepide accipiet.

Ecquid tibi videor, mamma, madere?

DELPHIUM.

Semper

Istoc modo moratus vivere debebas.

CALLIDAMATES.

Visne ego te, ac tute me amplectare?

DELPHIUM.

Si tibi cordi est facere, licet.

CALLIDAMATES.

Lepida es.

Duce me amabo.

DELPHIUM.

Cave ne cadas, asta.

CALLIDAMATES.

Oh! ocellus es meus, tuus sum alumnus, mel meum.

DELPHIUM.

Cave modo, ne prius in via accumbas,

Quam illic, ubi lectus est stratus, coimus.

CALLIDAMATES.

Sine, sine cadere me.

DELPHIUM.

Sino: sed et hoc, quod mihi in manu est:

Si cades, non cades quin cadam tecum.

Jacentis tollet postea nos ambos aliquis.

Madet homo.

CALLIDAMATES.

Tun' me ais, mamma, madere?

DELPHIUM.

Cedo manum, nolo equidem te affligi.

CALLIDAMATES.

Hem tene, age, i simul. quo'd ego eam, an
scis?

DELPHIUM.

Scio.

CALLIDAMATES.

In mentem venit modo; nempe domum eo
Comissatum.

DELPHIUM.

Immo.

CALLIDAMATES.

Istuc quidem jam memini.

PHILOLACHES.

Num non vis obviam me hisce ire, anime mi?

Illi ego ex omnibus optume volo: jam

Revortar.

PHILEMATIUM.

Diu est jam id mihi.

CALLIDAMATES.

Ecquis hic est?

PHILOLACHES.

Adest.

CALLIDAMATES.

Eu, Philolaches, salve, amicissime

Mihi hominum omnium.

P H I L O L A C H E S.

Dii te ament. accuba,
Callidamates. unde agis te?

C A L L I D A M A T E S.

Unde homo ebrius.

P H I L O L A C H E S.

Probe. quin amabo accubas, Delphium mea.

C A L L I D A M A T E S.

Date illi, quod bibat: dormiam ego jam.

P H I L O L A C H E S.

Num mirum aut novom quidpiam facit? quid
ego

Hoc faciam postea, mea?

D E L P H I U M.

Sic sine eumpse.

P H I L O L A C H E S.

Age tu,
Interim da ab Delphio cito cantharum circum.

A C T U S I I.

S C E N A I.

T R A N I O. P H I L O L A C H E S. C A L L I D A M A T E S.

D E L P H I U M. P H I L E M A T I U M. P U E R.

T R A N I O.

JUPPITER supremus summis opibus atque in-
dustriis

Me perisse et Philolachetem cupit herilem filium.
Occidit spes nostra, nusquam stabulum 'st confidentiae,

Nec Salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest:
Ita mali maeroris montem maximum ad portum
modo

Conspicatus sum. herus advenit peregre. periit
Tranio.

Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum
lucris,

Qui hodie sese excruciaci meam vicem possit pati?

Ubi sunt isti plagipatidae, ferritribaces viri?

Vel isti, qui hastis trium nummorum caussa subeunt
sub falas?

Ubi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent.

Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem
excucurrerit.

Sed ea lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.

Ubi id erit factum, a me argentum petito praesentarium.

Sed ego sumne ille infelix, qui non curro curriculum
domum?

PHILOLACHES.

Adest obsonium. eccum Tranio a portu redit.

TRANIO.

Philolaches.

PHILOLACHES.

Quid est?

TRANIO.

Et ego et tu.

494 M O S T E L L A R I A. v.

P H I L O L A C H E S.

Quid et ego et tu?

T R A N I O.

Periimus.

P H I L O L A C H E S.

Quid ita?

T R A N I O.

Pater adest.

P H I L O L A C H E S.

Quid ego ex te audio?

T R A N I O.

Absumti sumus

Pater, inquam, tuus venit.

P H I L O L A C H E S.

Ubi est is, obsecro te?

T R A N I O.

Adest

P H I L O L A C H E S.

Quis id ait? quis vidit?

T R A N I O.

Egomet, inquam, vidi.

P H I L O L A C H E S.

Vae mihi

Quid ego ago?

T R A N I O.

Nam quid tu, malum, me rogitas, qui
agas? accubas.

P H I L O L A C H E S.

Tun' vidisti?

T R A N I O.

Egomet, inquam.

PHILOLACHES.

Certe?

TRANIO.

Certe, inquam.

PHILOLACHES.

Occidi!

Si tu vera memoras.

TRANIO.

Quid mihi sit boni, si mentiar?

PHILOLACHES.

Quid ego nunc faciam?

TRANIO.

Jube haec hinc omnia amolirier.

Quis istic dormit?

PHILOLACHES.

Callidamates.

TRANIO.

Suscita istum, Delphium.

DELPHIUM.

Callidamates, Callidamates, vigila.

CALLIDAMATES.

Vigilo: cedo ut bibam.

DELPHIUM.

Vigila: pater advenit peregre Philolachae.

CALLIDAMATES.

Valeat pater.

PHILOLACHES.

Valet ille quidem, atque ego disperii.

CALLIDAMATES.

Disperisti? qui pote 'st?

PHILOLACHES.

Quaeso edepol, exsurge: pater advenit.

CALLIDAMATES.

Tuus venit pater

Jube abire rursum. quid illi reditio etiam hu
fuit?

PHILOLACHES.

Quid ego agam? pater jam hic me offendet mi
serum adveniens ebrium,

Aedis plenas convivarum, et mulierum. mise
rum 'st opus,

Igitur demum fodere puteum, ubi sitis fauce
tenet.

Sicut ego adventu patris nunc quaero, quid fi
ciam miser.

TRANIO.

Ecce autem hic deposivit caput, et dormit. suscite

PHILOLACHES.

Etiam vigilas? pater, inquam, aderit jam h
meus.

CALLIDAMATES.

Ain' tu, pater

Cedo soleas mihi, ut arma capiam. jam pol eg
occidam patrem.

PHILOLACHES.

Perdis rem: tace, amabo. abripite hunc int
actutum inter manus.

CALLIDAMATES.

Jam, hercle, ego vos pro matula habebo, n
mihi matulam datis.

PHILOLACHES.

Perii!

TRANIO.

Habe bonum animum: ego istum lepide medicabor metum.

PHILOLACHES.

Nullus sum.

TRANIO.

Taceas: ego, qui istaec sedem, meditabor tibi. Iatin' habes, si ego advenientem ita patrem faciam tuum,

Non modo ne introeat, verum etiam ut fugiat longe ab aedibus?

Tos modo hinc abite intro, atque haec hinc propere amolimini.

PHILOLACHES.

Ibi ego ero?

TRANIO.

Ubi maxume esse vis, cum hac, cum istac eris.

DELPHIUM.

Quid est igitur? abeamus hinc nos.

TRANIO.

Non hoc longe, Delphium.

Iamque intus potate haud tantillo hac quidem caussa minus.

PHILOLACHES.

Iei mihi, quam, istaec blanda dicta quo eveniant, madeo metu!

TRANIO.

Istin' animo ut sies quieto, et facias quod jubeo?

Vol. II.

I i

PHILOLACHES.

Pote'st

TRANIO.

Omnium primum, Philematium, intro abi, et
tu Delphium.

DELPHIUM.

Morigerae tibi erimus ambae.

TRANIO.

Ita ille faxit Juppiter.

Animum advorte nunc tu jam, quae volo ac-
curarier.

Omnium primumdum aedes jam fac occlusae
sient:

Intus cave muttire quemquam siveris.

PHILOLACHES.

Curabitur.

TRANIO.

Tamquam si intus natus nemo in aedibus habitet.

PHILOLACHES.

Licet.

TRANIO.

Neu quisquam responset, quando hasce aedis
pultabit senex.

PHILOLACHES.

Numquid aliud?

TRANIO.

Clavem mihi harunce aedium Laconicam
Jam jube efferri intus: hasce ego aedis occludam
hinc foris.

P H I L O L A C H E S.

3 In tuam custodiam meque et meas spes trado,
Tranio.

T R A N I O.

Pluma haud interest, patronus, an cliens propior siet

Homini, quoi nulla in pectore 'st audacia.

Nam quovis homini, vel optumo, vel pessumo,

Quamvis desubito facile 'st facere nequiter:

Verum id videndum 'st, id viri docti 'st opus,

Quae designata sint et facta nequiter,

Ne quid patiat, quamobrem pigeat vivere:

Tranquille cuncta, et ut proveniant sine malo.

Sicut ego efficiam, quae facta hic turbavimus,

Profecto ut liqueant omnia et tranquilla sint,

Neque quidquam nobis pariant ex se incommodi.

Sed quid tu egrederis? perii! oh jam jam optume

Praeceptis paruisti!

P U E R.

Herus jussit maxumo

Opere orare, ut patrem aliquo absterreris modo,

Ne introiret. adest.

T R A N I O.

Quin etiam illi hoc dicito,

Facturum me, ut ne etiam aspicere aedis audeat;

Capite obvoluto ut fugiat cum summo metu.

Clavim cedo, atque abi hinc intro, atque oc-

clude ostium:

Et ego hinc occludam. jube venire nunc iam.

Ludos ego hodie vivo praesenti hic seni

Faciam, quod credo mortuo numquam fore.
Concedam a foribus huc, hinc speculabor procul
Unde advenienti sarcinam inponam seni.

S C E N A I I.

T H E U R O P I D E S . T R A N I O .

T H E U R O P I D E S .

HABEO, Neptune, gratiam magnam tibi,
Quom me amisisti a te vix vivom modo.
Verum si posthac me pedem latum modo
Scies inposisse in undam, haud caussa illico 'st,
Quod nunc voluisti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te a me. nunc jam post hunc diem,
Quod crediturus tibi fui, omne credidi.

T R A N I O .

Edepol, Neptune, peccavisti largiter,
Qui occasionem hanc amisisti tam bonam.

T H E U R O P I D E S .

Triennio post Aegypto advenio domum,
Credo, exspectatus veniam familiaribus.

T R A N I O .

Nimio edepol ille potuit exspectatior
Venire, qui te nuntiaret mortuum.

T H E U R O P I D E S .

Sed quid hoc? occlusa janua 'st interdus?
Pultabo. heus, ecquis istas aperit mi foris?

T R A N I O .

Quis homo 'st, qui nostras aedis accessit prope?

THEUROPIDES.

Meus servos hic quidem 'st Tranio.

TRANIO.

O Theuropides

Here, salve: salvom te advenisse gaudeo.

Usquene valuisti?

THEUROPIDES.

Usque, ut vides.

TRANIO.

Factum optume.

THEUROPIDES.

Quid vos? insanine estis?

TRANIO.

Quidum?

THEUROPIDES.

Sic quia

Foris ambulatis. natus nemo in aedibus

Servat, neque qui recludat, neque qui respondeat.

Pultando pedibus paene confregi hasce ambas.

TRANIO.

Eho,

An tu tetigisti has aedis?

THEUROPIDES.

Cur non tangerem?

Quin pultando, inquam, paene confregi foris.

TRANIO.

Tetigistin'?

THEUROPIDES.

Tetigi, inquam, et pultavi.

TRANIO.

Vah!

THEUROPIDES.

Quid e

TRANIO.

Male hercle factum.

THEUROPIDES.

Quid est negoti?

TRANIO.

Non pot

Dici, quam indignum facinus fecisti et malu

THEUROPIDES.

Quid jam?

TRANIO.

Fuge, obsecro, atque abscede ab aedit
Fuge huc, fuge ad me propius. tetigistin' foris

THEUROPIDES.

Quomodo pultare potui, si non tangerem?

TRANIO.

Occidisti, hercle.

THEUROPIDES.

Quem mortalem?

TRANIO.

Omnis tu

THEUROPIDES.

Dii te Deaeque omnes faxint cum isto omin

TRANIO.

Metuo, te atque istos expiare ut possies.

THEUROPIDES.

Quamobrem? aut quam subito rem mihi app
tas novam?

T R A N I O.

Et heus, jube illos illinc, amabo, abscedere.

T H E U R O P I D E S.

Abscedite.

T R A N I O.

Aedis ne attingite. tangite

Vos quoque terram.

T H E U R O P I D E S.

Obsecro, hercle, quin eloquere jam.

T R A N I O.

Quia septem menses sunt, quom in hasce aedis
pedem

Nemo intro tetulit, semel ut emigravimus.

T H E U R O P I D E S.

Eloquere, quid ita?

T R A N I O.

Circumspicedum, numquis est
Sermonem nostrum qui aucupet.

T H E U R O P I D E S.

Tutum probe 'st.

T R A N I O.

Circumspice etiam.

T H E U R O P I D E S.

Nemo 'st: loquere nunc iam.

T R A N I O.

Capitalis caedis facta 'st.

T H E U R O P I D E S.

Quid est? non intellego.

T R A N I O.

Scelus, inquam, factum 'st jamdiu antiquom et
vetus.

Antiquom id adeo nos nunc factum invenimus.

T H E U R O P I D E S.

Quid istuc est, sceleste? aut quis id fecit? cedo.

T R A N I O.

Hospes necavit hospitem captum manu;

Iste, ut ego opinor, qui has tibi aedis vendidit.

T H E U R O P I D E S.

Necavit?

T R A N I O.

Aurum eii ademit hospiti,

Eumque hic defodit hospitem ibidem in aedibus.

T H E U R O P I D E S.

Quapropter id vos factum suspicamini?

T R A N I O.

Ego dicam, auscult. ut foris coenaverat

Tuus gnatus, postquam rediit a coena domum,

Abimus omnes cubitum, condormivimus:

Lucernam forte oblitus fueram exstinguere;

Atque ille exclamat derepente maximum.

T H E U R O P I D E S.

Quis homo? an gnatus meus?

T R A N I O.

St, tace: auscult. modo.

Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.

T H E U R O P I D E S.

Nempe ergo in somnis?

TRANIO.

Ita. sed ausculta modo.

Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum.

THEUROPIDES.

In somnis?

TRANIO.

Mirum quin vigilantia diceret,

Qui abhinc sexaginta annis occisus foret.

Interdum inepte stultus es.

THEUROPIDES.

Taceo.

TRANIO.

Sed ecce quae ille inquit:

Ego transmarinus hospes sum Diapontius.

Hic habito. haec mihi dedita 'st habitatio.

Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit,

Quia praemature vita careo. per fidem

Deceptus sum, hospes hic me necavit, isque me

Defodit insepultum clam ibidem in hisce aedibus,

Scelestus auri caussa. nunc tu hinc emigra.

Scelestae hae sunt aedes, in pia 'st habitatio.

Quae hic monstra fiunt, anno vix possum eloqui.

St, st!

THEUROPIDES.

Quid, obsecro, hercle factum 'st?

TRANIO.

Concrepuit foris.

Hiccine percussit?

THEUROPIDES.

Guttam haud habeo sanguinis,

Vivom me arcessunt ad Acheruntem mortui.

T R A N I O.

Perii ! illisce hodie hanc conturbabunt fabulam.
Nimis quam formido, ne manifesto hic me op-
primat.

T H E U R O P I D E S.

Quid tute tecum loquere?

T R A N I O.

Abscede ab janua.

Fuge, obsecro hercle !

T H E U R O P I D E S.

Quo fugiam? etiam tu fugis?

T R A N I O.

Nil ego formido: pax mihi est cum mortuis.

T H E U R O P I D E S.

Heus, Tranio !

T R A N I O.

Non me appellabis, si sapis.

Nil ego conmerui, neque istas percussi foris.

T H E U R O P I D E S.

Quaeso quid aegre 'st? quae res te agitat, Tranio?
Quicum istaec loquere?

T R A N I O.

An quaeso tu appellaveras?

Ita me Dii amabunt, mortuum illum credidi
Expostulare, quia percussisses foris.

Sed tu etiamne astas, nec, quae dico, obtem-
peras?

T H E U R O P I D E S.

Quid faciam?

T R A N I O.

Cave respexis: fuge, atque operi caput.

T H E U R O P I D E S.

Cur non fugis tu?

T R A N I O.

Pax mihi est cum mortuis.

T H E U R O P I D E S.

Scio. quid modo igitur? cur tantopere extimueras?

T R A N I O.

Nil me curassis, inquam: ego mi providero,
Tu, ut occepisti, tantum quantum quis, fugies,
Atque Herculem invocabis.

T H E U R O P I D E S.

Hercules, te invoco.

T R A N I O.

Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum
malum.

Pro Dii immortales, obsecro vostram fidem,
Quid ego hodie negoti confeci? malum!

A C T U S I I I.

S C E N A I.

D A N I S T A. T H E U R O P I D E S.

T R A N I O.

D A N I S T A.

S
SCELESTIOREM ego annum argento fenori

Numquam ullum vidi, quam hic mihi annus
obtigit.

A mane ad noctem usque in foro dego diem,
Locare argenti nemini nummum queo.

T R A N I O.

Nunc pol ego perii plane in perpetuum modum.
Danista adest, qui dedit argentum fenori,
Qui amica est emta, quoque opus in sumtus fuit.
Manifesta res est, nisi quod occurro prius,
Ne hoc senex resciscat. ibo huic obviam.
Sed quidnam hic sese tam cito recipit domum?
Metuo ne de hac re quidpiam inaudiverit.
Accedam, atque appellabo. hei quam timeo miser!
Nihil est miserius, quam animus hominis conscius
Sicut me habet. verum utut res haec sese habet
Pergam turbare porro. ita haec res postulat.
Unde is?

T H E U R O P I D E S.

Conveni illum, unde hasce aedis emeram

T R A N I O.

Numquid dixisti de illo, quod dixi tibi?

T H E U R O P I D E S.

Dixi hercule vero omnia.

T R A N I O.

Vae misero mihi!

Etiam fatetur de hospite?

T H E U R O P I D E S.

Immo pernegat.

T R A N I O.

Metuo, ne technae meae perpetuo perierint.

THEUROPIDES,

Quid tute tecum?

TRANIO.

Nihil enim. sed dic mihi

Dixtin' quaeso?

THEUROPIDES.

Dixi, inquam, ordine omnia.

TRANIO.

Etiam fatetur de hospite?

THEUROPIDES.

Immo pernegat.

TRANIO.

Negat?

THEUROPIDES.

Negat, inquam.

TRANIO.

Perii oppido, quom cogito!

Non confitetur?

THEUROPIDES.

Dicam, si confessus sit.

Quid nunc faciundum censes?

TRANIO.

Egon', quid censeam?

Cape, obsecro hercule, cum eo una iudicem:

Sed eum videto ut capias, qui credat mihi.

Tam facile vinctes, quam pirum volpes comest.

DANISTA.

Sed Philolachetis eccum servom Tranium,

Qui mihi neque fenus, neque sortem argenti
danunt.

.THEURŌPIDES.

Quo te agis?

TRANIO.

Nec quoquam abeo. nae ego sum miser,
Scelestus, natus Diis inimicis omnibus!
Jam illo praesente adibit. nae ego homo sum
miser!

Ita et hinc et illinc mihi exhibent negotium.
Sed occupabo adire.

DANISTA.

Hic ad me it, salvos sum,
Spes est de argento.

TRANIO.

Hilarus est frustra istic homo.
Salvere jubeo te, Misargyrides, bene.

DANISTA.

Salve et tu. quid de argento?

TRANIO.

Abi sis, belua.
Continuo adveniens pilum injecisti mihi.

DANISTA.

Hic homo 'st inanis.

TRANIO.

Hic homo 'st certe ariolus.

DANISTA.

Quin tu istas mittis tricas?

TRANIO.

Quin quid vis cedo.

DANISTA.

Ubi Philolaches est?

TR A N I O.

Numquam potuisti mihi
Magis opportunus advenire, quam advenis.

D A N I S T A.

Quid est?

TR A N I O.

Concede huc.

D A N I S T A.

Quin mihi argentum redditur?

TR A N I O.

Scio te bona esse voce, ne clāma nimis.

D A N I S T A.

Ego hercle vero clamo.

TR A N I O.

Ah, gere morem mihi,

D A N I S T A.

Quid tibi ego morem vis geram?

TR A N I O.

Abi quaeso hinc domum.

D A N I S T A.

Abeam?

TR A N I O.

Redito huc circiter meridie.

D A N I S T A.

Reddeturne igitur fenus?

TR A N I O.

Reddetur: nunc abi.

D A N I S T A.

Quid ego huc recursem, aut operam sumam,
aut conteram?

Quid, si hic manebo potius ad meridiem?

T R A N I O.

Immo abi domum. verum hercle dico: abi modo.

D A N I S T A.

Quin vos mihi fenus date. quid nugamini?

T R A N I O.

Eu, hercle, nae tu abi modo. ausculta mihi.

D A N I S T A.

Jam, hercle, ego illunc nominabo.

T R A N I O.

Euge strenue!

Beatus vero es nunc, quom clamas.

D A N I S T A.

Meum peto.

Multos me hoc pacto jam dies frustramini.

Molestus si sum, reddite argentum, abiero.

Responsiones omnis hoc verbo eripite.

T R A N I O.

Sortem accipe.

D A N I S T A.

Immo fenus, id primum volo.

T R A N I O.

Quid tu, homo hominum omnium teterrime,
Venisti huc extentatum? agas, quod in manu est.
Non dat, non debet.

D A N I S T A.

Non debet?

T R A N I O.

Nec erit quidem.

Ferre hoc potes? an mavis, ut aliquo abeat foras?

Urbem exsul linquat factus hic caussa tui,
Quoi sortem vix dare licebit?

D A N I S T A.

Quin non peto.

T H E U R O P I D E S.

Eia, mastigia, ad me redi.

T R A N I O.

Jam istic ero.

Molestus ne sis, nemo dat, age quid lubet.
Tu solus, credo, fenore argentum datas.

D A N I S T A.

Cedo fenus. redde fenus. fenus reddite.
Daturin' estis fenus actutum mihi?
Date mihi fenus.

T R A N I O.

Fenus illic, fenus hic.

Nescit quidem nisi fenus fabularier
Veterator. neque ego tetriorem beluam
Vidisse me umquam, quemquam quam te, cen-
seo.

D A N I S T A.

Non edepol nunc me tu istis verbis territas.
Calidum hoc est, etsi procul abest, urit male.

T H E U R O P I D E S.

Quod illud est fenus, obsecro, quod illic petit?

T R A N I O.

Pater, eccum, advenit peregre non multo prius
Illius, is tibi et fenus et sortem dabit:
Ne inconciliare quid nos porro postules.
Vide num moratur?

Vol. II.

K k

D A N I S T A.

Quin feram, si quid datur.

T H E U R O P I D E S.

Quid ais tu?

T R A N I O.

Quid vis?

T H E U R O P I D E S.

Quis illic est? quid illic petit?

Quid Philolachetem gnatum conpellat meum

Sic, et praesenti tibi facit convicium?

Quid illi debetur?

T R A N I O.

Obsecro hercle, jube

Obici argentum huic ob os inpurae beluae.

T H E U R O P I D E S.

Jubeam?

T R A N I O.

Jube homini argento os verberarier.

D A N I S T A.

Perfacile ego ictus perpetior argenteos.

T H E U R O P I D E S.

Quod illud argentum est?

T R A N I O.

Huic debet Philolaches

Paullum.

T H E U R O P I D E S.

Quantillum?

T R A N I O.

Quasi quadraginta minas.

D A N I S T A.

Ne sane id multum censeas, paullum id quidem est.

T R A N I O.

Audin' ? videturne obsecro hercle idoneus,
Danista qui sit ? genus quod inprobissimum est.

T H E U R O P I D E S.

Non ego istuc curo, qui sit, unde sit :
Id volo mihi dici, id me scire expeto.
Adeo etiã argenti fenus creditum audio.

T R A N I O.

Quatuor quadraginta illi debentur minae.
Dic te daturum, ut abeat.

T H E U R O P I D E S.

Egon' dicam dare ?

T R A N I O.

Dic.

T H E U R O P I D E S.

Egone ?

T R A N I O.

Tu ipse dic modo, ausculta mihi.
Promitte : age, inquam : ego jubeo.

T H E U R O P I D E S.

Responde mihi,

Quid eo 'st argento factum ?

T R A N I O.

Salvom 'st.

T H E U R O P I D E S.

Solvite

Vosmet igitur, si salvom 'st.

Kk 2

TRANIO.

- Aedis filius

Tuus emit.

THEUROPIDES.

Aedis?

TRANIO.

Aedis.

THEUROPIDES.

Euge, Philolaches

Patrissat. jam homo in mercatura vortitur.

Ain' tu, aedis?

TRANIO.

Aedis, inquam: sed scin' quojusmodi?

THEUROPIDES.

Qui scire possim?

TRANIO.

Vah!

THEUROPIDES.

Quid est?

TRANIO.

Ne me roga.

THEUROPIDES.

Nam quid ita?

TRANIO.

Speculo claras, clarorem merum.

THEUROPIDES.

Bene hercle factum. quid? eas quanti destinat?

TRANIO.

Talentis magnis totidem, quot ego et tu sumus.

Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas.

Hinc sumsit, quas ei dedimus. satin' intellegis?
 Nam postquam haec aedes ita erant, ut dixi tibi,
 Continuo est alias aedis mercatus sibi.

THEUROPIDES.

Bene hercle factum.

DANISTA.

Heus, jam appetit meridies.

TRANIO.

Absolve hunc quaeso vomitum, ne hic nos enicet.
 Quatuor quadraginta illi debentur minae,
 Et sors et fenus.

DANISTA.

Tantum 'st: nihilo plus peto.

TRANIO.

Velim quidem hercle, ut uno nummo plus petas.

THEUROPIDES.

Adulescens, mecum rem habe.

DANISTA.

Nempe abs te petam.

THEUROPIDES.

Petito cras.

DANISTA.

Abeo: sat habeo, si cras fero.

TRANIO.

Malum quod isti Dii Deaeque omnes duint.
 Ita mea consilia perturbat paenissumè.
 Nullum edepol hodie genus est hominum tetrius,
 Nec minus bono cum jure, quam danisticum.

THEUROPIDES.

Qua in regione istas aedis emit filius?

T R A N I O.

Ecce autem perii!

T H E U R O P I D E S.

Dicisne hoc, quod te rogo?

T R A N I O.

Dicam: sed nomen domini quaero quid siet.

T H E U R O P I D E S.

Age, conminiscere ergo.

T R A N I O.

Quid ego nunc agam?

Nisi, ut in vicinum hunc proximum mendacium,

Eas emisse aedis hujus dicam filium.

Calidum hercle audiui esse optimum mendacium.

Quidquid Dei dicunt, id rectum 'st dicere.

T H E U R O P I D E S.

Quid igitur? jam conmentu's?

T R A N I O.

Dii istum perduint!

Immo istunc potius. de vicino hoc proxumo

Tuus emit aedis filius.

T H E U R O P I D E S.

Bonan' fide?

T R A N I O.

Siquidem es argentum redditurus, tum bona:

Si redditurus non es, non emit bona.

T H E U R O P I D E S.

Non in loco emit perbono has.

T R A N I O.

Immo optumo.

THEUROPIDES.

Cupio hercle inspicere has aedis. pultadum foris:
Atque evocato aliquem intus ad te, Tranio.

TRANIO.

Ecce autem iterum nunc quid ego dicam nescio,
Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.
Quid nunc? non hercle, quid nunc faciam, re-
perio:
Manifesto teneor.

THEUROPIDES.

Evocadum aliquem foras:
Roga, circumducat.

TRANIO.

Heus tu. at hic sunt mulieres:
Videndum 'st primum, utrum eae velintne, an
non velint.

THEUROPIDES.

Bonum aequomque oras. percontare et roga.
Ego hic tantisper, dum exis, te opperiar foris.

TRANIO.

Dii te Deaeque omnes funditus perdant, senex:
Ita mea consilia undique oppugnas mala.
Euge, optume. eccum dominus aedium foras
Simo progreditur ipsus. huc concessero,
Dum mihi senatum consili in cor convoco.
Igitur tum accedam hunc, quando quid agam
invenero.

SCENA II.

SIMO. THEUROPIDES. TRANIO.

SIMO.

MELIUS anno hoc mihi non fuit domi,
Nec quando esca una me juverit magis.
Prandium uxor mihi perbonum dedit.
Nunc dormitum jubet me ire. minime.
Non mihi forte visum illico fuit,
Melius quom prandium, quam solitum, dedit.
Voluit in cubiculum abducere me anus.
Non bonus somnus est de prandio: apage:
Clanculum ex aedibus me edidi foras.
Tota turget mihi uxor nunc, scio, domi.

TRANIO.

Res parata est mala in vesperum huic seni.
Nam et coenandum et cubandum est intus male.

SIMO.

Quo magis cogito ego cum meo animo,
Si quis dotatam uxorem habet,
Neminem sollicitat sopor.
Ire dormitum odio est. nunc vero mihi
Exsequi certa res est, ut abeam
Potius hinc ad forum; quam domi cubem.
Atque pol nescio, ut moribus sient
Vostreae: haec sat scio, quam me habeat male:
Pejusque posthac fore, quam fuit mihi.

T R A N I O.

Si abitus tuus tibi, senex, fecerit male,
Nihil erit, quod Deorum ullum accusites:
Te ipse jure optumo merito incuses licet.
Tempus nunc est senem hunc alloqui mihi.
Hoc habet: reperi, qui senem ducerem:
Quo dolo a me dolorem procul pellerem.
Accedam, Dii te ament plurimum, Simo.

S I M O.

Salvos sis, Tranio.

T R A N I O.

Ut vales?

S I M O.

Non male.

Quid agis?

T R A N I O.

Hominem optimum teneo.

S I M O.

Amice facis,

Quom me laudas.

T R A N I O.

Decet certe.

S I M O.

Hercle at te ego

Haud bonum teneo servom.

T R A N I O.

Quid ita vero, Simo?

S I M O.

Quid nunc, quam mox?

T R A N I O.

Quid est?

S I M O.

Quod solet fieri.

T R A N I O.

Dic igitur, quod solet fieri, quid id est?

S I M O.

Quod facitis vos. sed, ut verum, Tranio, loquar,
Sic decet. ut homines sunt, ita morem geras.
Vita quam sit brevis, simul cogita.

T R A N I O.

Quid? ehem, vix tandem
Percepi super his rebus nostris te loqui.

S I M O.

Musice, hercle, agitis aetatem, ita ut vos decet:
Vino et victu, piscatu probo, electili,
Vitam colitis.

T R A N I O.

Immo vita antehac erat:
Nunc nobis omnia haec exciderunt.

S I M O.

Quidum?

T R A N I O.

Ita oppido occidimus omnes, Simo.

S I M O.

Non taces? prospere vobis cuncta usque adhuc
Processerunt.

T R A N I O.

Ita, ut dicis, facta haud nego.
Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.
Sed, Simo, ita nunc ventus navem
Deseruit.

S I M O.

Quid est? quomodo, pessume?
 uaene subducta erat tuto in terra?

T R A N I O.

ei!

S I M O.

Quid est?

T R A N I O.

Me miserum, occidi!

S I M O.

Qui?

T R A N I O.

Quia

venit navis, nostrae navi quae frangat ratem.

S I M O.

elim ut velles, Tranio, sed quid est negoti?
 oquere.

T R A N I O.

Herus peregre venit.

S I M O.

Tunc tibi

horda tenditur: inde in ferriterium:
 ostea in crucem recta.

T R A N I O.

Nunc te ego per genua
 bsecro, ne indicium hero facias meo.

S I M O.

E me,

e quid metuas, nihil sciet.

T R A N I O.

Patrone, salve.

S I M O.

Nihil moror mihi istiusmodi clientis.

T R A N I O.

Nunc hoc quod ad te noster me misit senex.

S I M O.

Hoc mihi responde primū, quod ego te rogo:
Jam de istis rebus voster quid sensit senex?

T R A N I O.

Nihil quidquam.

S I M O.

Numquid increpavit filium?

T R A N I O.

Tam liquidu 'st, quam liquida esse tempesta
solet.

Nunc te hoc orare jussit opere maxumo,
Ut sibi liceret inspicere has aedis tuas.

S I M O.

Non sunt venales.

T R A N I O.

Scio equidem istuc. sed senex
Gynaecium aedificare volt hic in suis,
Et balineas et ambulacrum et porticum.

S I M O.

Quid consomniavit?

T R A N I O.

Ego dicam tibi:

Dare volt uxorem filio, quantum potest:
Ad eam rem facere volt novom gynaecium.
Nam sibi laudasse hasce ait architectonem
Nescio quem, esse aedificatas has sane bene.

Nunc hinc exemplum capere volt, nisi tu nevis.

S I M O.

Nae ille malo quidem ab opere exemplum petit.

T R A N I O.

Quia hic audivit esse aestatem perbonam:

Subdiu coli absque Sole perpetuum diem.

S I M O.

Immo edepol vero, quom usquequaque um-
bra 'st, tamen

Sol semper hic est usque a mani ad vesperum,

Quasi flagitator astat usque ad ostium.

Nec mihi umbra usquam 'st, nisi si in puteo
quaepiam 'st.

T R A N I O.

Quid, Sarsinatis ecqua 'st? si Umbram non habes.

S I M O.

Molestus ne sis: haec sunt sicut praedico.

T R A N I O.

Attamen inspicere volt.

S I M O.

Inspiciat, si lubet.

Si quid erit quod illi placeat, de exemplo meo

Ipse aedificato.

T R A N I O.

Eon' yoco huc hominem?

S I M O.

I, voca.

T R A N I O.

Alexandrum magnum, atque Agathoclem ajunt
maxumas

Duo res gessisse. quid mihi fiet tertio,
 Qui solus facio facinora immortalia?
 Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter sene
 Novitium mihi quaestum institui non malum
 Nam muli~~ones~~ mulos clitellarios
 Habent: ego habeo homines clitellarios.
 Magni sunt oneris: quidquid inponas, vehun
 Nunc hunc haud scio an conloquar. congre~~dia~~
 Heus Theuropides.

T H E U R O P I D E S.

Quis nominat me?

T R A N I O.

Hero servos multum suo fidelis.
 Quo me miseras, affero omne inpetratum.

T H E U R O P I D E S.

Quid illic obsecro tam diu restitisti?

T R A N I O.

Seni non otium erat, id sum opperitus.

T H E U R O P I D E S.

Antiquom' hoc obtines tuum, tardus ut sis.

T R A N I O.

Heus tu, si voles verbum hoc cogitare,
 Simul flare sorbereque haud facile
 Est: ego hic esse et illic simul haud potui.

T H E U R O P I D E S.

Quid nunc?

T R A N I O.

Vise, specta tuo arbitrato.

T H E U R O P I D E S.

Age, duc me.

T R A N I O.

Num moror?

T H E U R O P I D E S.

Subsequor te.

T R A N I O.

Senex ipse te ante ostium eccum opperitur.

Sed maestus est se hasce vendidisse.

T H E U R O P I D E S.

Quid tandem?

T R A N I O.

Orat, ut suadeam Philolacheti,

Ut istas remittat sibi.

T H E U R O P I D E S.

Haud opinor.

Sibi quisque ruri metit. si male emtae

Forent, nobis istas redhibere haud liceret.

Lucri quidquid est, id domum trahere oportet.

Misericordias jam habere haud hominem oportet.

T R A N I O.

Morare hercle, quom verba facis. subsequere.

T H E U R O P I D E S.

Fiat,

Do tibi ego operam.

T R A N I O.

Senex illic est. hem! adduxi tibi hominem.

S I M O.

Salvom te advenisse peregre gaudeo, Theu-
pides.

T H E U R O P I D E S.

Dii te ament.

S I M O.

Inspicere te aedis has velle aibat mihi.

T H E U R O P I D E S.

Nisi tibi incommodum est.

S I M O.

Immo commodum. i intro, atque inspice.

T R A N I O.

At enim mulieres.

S I M O.

Cave tu ullam floccifaxis mulierem.

Qualibet perambula aedis oppido tamquam tuas.

T H E U R O P I D E S.

Tamquam?

T R A N I O.

Ah! cave tu illi objectes nunc in aegritudine,
Te has emisse. non tu vides hunc, voltu ut tristi
est senex?

T H E U R O P I D E S.

Video.

T R A N I O.

Ergo inridere ne videare et gestire admodum,
Noli facere mentionem te emisse.

T H E U R O P I D E S.

Intellego,

Et bene monitum duco, atque te existumo hu-
mano ingenio.

Quid nunc?

S I M O.

Quin tu is intro, atque otiose perspectas, ut
lubet?

THEUROPIDES.

Bene benigneque arbitror te facere.

SIMO.

Factum edepol volo.

TRANIO.

Viden' vestibulum ante aedis hoc? et ambulacrum quojusmodi?

THEUROPIDES.

Luculentum edepol profecto.

TRANIO.

Age, specta, postes quojusmodi!

Quanta firmitate facti, et quanta crassitudine!

THEUROPIDES.

Non videor vidisse postes pulchriores.

SIMO.

Pol mihi

Eo pretio emti fuerant olim.

TRANIO.

Audin', fuerant, dicere?

Vix videtur continere lacrimas.

THEUROPIDES.

Quanti hosce emeras?

SIMO.

Tres minas pro istis duobus, praeter vecturam, dedi.

THEUROPIDES.

Hercle quin multum improbiore sunt, quam a primo credidi.

TRANIO.

Quapropter?

Vol. II.

L 1

T H E U R O P I D E S .

Quia edepol ambo ab infimo tarmes secat.

T R A N I O .

Intempestivos excisos credo, id eis vitium nocet.
Atque etiam nunc satis boni sunt, si sint in-
ducti pice.

Non enim haec pultiphagus opifex opera fecit
barbarus.

Viden' coagmenta in foribus?

T H E U R O P I D E S .

Video.

T R A N I O .

Specta, quam arte dormiunt.

T H E U R O P I D E S .

Dormiunt?

T R A N I O .

Illud quidem, ut connivent, volui dicere.
Satin' habes?

T H E U R O P I D E S .

Ut quidque magis contemplor, tanto magis
placet.

T R A N I O .

Viden' pictum, ubi ludificatur cornix una vol-
turius duo?

Cornix astat, ea volturius duo vicissim vellicat.
Quaeso huc ad me specta, cornicem ut conspi-
cere possies.

Jam vides?

T H E U R O P I D E S .

Profecto nullam equidem illic cornicem intuo.

T R A N I O.

At tu isto ad vos obtuere, quoniam cornicem
nequis

Conspicari, si volturios forte possis contui.

T H E U R O P I D E S.

Omnino, ut te absolvam, nullam pictam con-
spicio hic avem.

T R A N I O.

Age, jam mitto, ignosco: aetate non quis ob-
tuerier.

T H E U R O P I D E S.

Haec, quae possum, ea mihi profecto cuncta
vehementer placent.

S I M O.

Latius demum est operae pretium ivisse.

T H E U R O P I D E S.

Recte edepol mones.

S I M O.

Eho istum, puer, circumduce hasce aedis, et
conclavia.

Nam egomet ductarem, nisi mihi esset ad forum
negotium.

T H E U R O P I D E S.

Apage istum a me perductorem: nil moror du-
ctârier.

S I M O.

Quid, quid est?

T H E U R O P I D E S.

Errabo potius, quam perductet quispiam.

S I M O.

Aedis dico.

T H E U R O P I D E S.

Ergo intro eo sine perductore.

S I M O.

I, licet.

T H E U R O P I D E S.

Ibo intro igitur.

T R A N I O.

Mane sis: videam ne canis.

T H E U R O P I D E S.

Agedum vide.

T R A N I O.

Est.

T H E U R O P I D E S.

Ubi canis est?

T R A N I O.

Abi dierecta. st! abin' hinc in malam crucem?

At etiam restas? st! abi istinc.

S I M O.

Nihil pericli est, age.

Tam placida est, quam est aqua: vise. ire intro
audacter licet.

Eo ego hinc ad forum.

T H E U R O P I D E S.

Fecisti commode, bene ambula.

Tranio age, canem istam a foribus abducas face.

Etsi non metuenda est.

T R A N I O.

Quin tu illam aspice, ut placide accubat!

Nisi molestum vis videri te, atque ignavom.

THEUROPIDES.

Jam ut lubet,

Sequere hac igitur.

TRANIO.

Equidem haud usquam a pedibus abscedam tuis.

SCENA III.

TRANIO. THEUROPIDES.

TRANIO.

QUID tibi visum est hoc mercimoni?

THEUROPIDES.

Totus gaudeo.

TRANIO.

Num nimio emtae tibi videntur?

THEUROPIDES.

Numquam edepol me scio

Vidisse usquam abjectas aedis, nisi modo hasce.

TRANIO.

Ecquid placent?

THEUROPIDES.

Ecquid placeant, me rogas? immo hercle vero perplacent.

TRANIO.

Quojusmodi gynaeceum? quid porticum?

THEUROPIDES.

Insanum bonam.

Non equidem ullam in publico esse majorem
hac existumo.

T R A N I O .

Quin ego ipse et Philolaches in publico omnis
porticus
Sumus conmensi.

T H E U R O P I D E S .

Quid igitur?

T R A N I O .

Longe omnium longissima 'st.

T H E U R O P I D E S .

Dii immortales mercimoni lepidi ! si hercle nunc
ferat

Sex talenta magna argenti pro istis praesentaria,
Numquam accipiam.

T R A N I O .

Si, here, te accipere cupias, ego numquam
sinam.

T H E U R O P I D E S .

Bene res nostra conlocata est istoc mercimonio.

T R A N I O .

Me suasore atque impulsore id factum audacter
dicito :

Qui subegi, fenore argentum ab Danista ut su-
meret,

Quod isti dedimus arrhaboni.

T H E U R O P I D E S .

Servavisti omnem ratem.

Nempe octoginta debentur huic minae.

T R A N I O.

Haud nummo amplius.

T H E U R O P I D E S.

Hodie accipiat.

T R A N I O.

Ita enim vero: ne qua caussa subsiet,
Vel mihi denumerato: ego illi porro denume-
ravero.

T H E U R O P I D E S.

At enim, ne quid captioni mihi sit, si dede-
rim tibi.

T R A N I O.

Egone te jocolo modo ausim, dicto aut facto
fallere?

T H E U R O P I D E S.

Egon' abs te ausim non cavere, ne quid con-
mittam tibi?

T R A N I O.

Qui tibi numquam quidquam, postquam tuus
sum, verborum dedi?

T H E U R O P I D E S.

Ego enim cavi recte. eam mihi debeo gratiam
atque animo meo.

Sat sapio, si abs te modo uno caveo.

T R A N I O.

Tecum sentio.

T H E U R O P I D E S.

Nunc abi; i rus. dic me advenisse filio.

T R A N I O.

Faciam, ut voles.

L 1 4

THEUROPIDES.

Curriculo abi, jube in urbem veniat jam simul
tecum.

TRANIO.

Licet.

Nunc ego me illa per posticum ad congerrones
conferam.

Dicam, ut hic res sint quietae, atque ut hunc
hinc amoverim.

ACTUS IV.

SCENA I.

PHANISCUS.

SERVI, qui cum culpa carint, tamen malum
Metuunt, hi solent esse heris utiles.
Nam illi, qui nihil metuunt, postquam sunt ma-
lum

Meriti, stulta sibi expetunt consilia.
Exercent sese ad cursuram, fugiunt. sed
Hi, si reprehensi sunt, faciunt a malo
Peculium, quod nequeunt facere de suo:
Augent ex pauxillo, thesaurum inde parant.
Mihi, in pectore consili quod est,
Lubet cavere malam rem prius,
Quam ut meum tergum exsinceratum fiat.
Ut adhuc fuit, mihi corium esse oportet
Sincerum, atque uti vetem verberari.
Si huic imperabo, probe tectum habebo:

Malum quom inpluit ceteros, non inpluat mihi.
 = Nam ut servi volunt esse herum, ita solet esse.
 - Bonis boni sunt: improbi, qui malus fuit.
 Nam nunc domi nostrae tot pessumi vivont,
 Peculi sui prodigi, plagigeruli: ubi advorsum ut
 = Eant vocantur hero: Non eo, molestus ne sis.
 Scio, quo properas: gestis aliquo jam hercle,
 = Ire vis, mula, foras pastum. bene merens
 Hoc pretium inde abstuli. ita abii foras. solus
 Nunc eo advorsum hero ex plurimis servis.
 Hoc die crastini quom herus resciverit,
 Mane castigabit eos bubulis exuviis.
 Postremo minoris pendo tergum illorum, quam
 meum.
 Illi erunt bucaedae multo potius, quam ego
 = Sim restio.

S C E N A I I.

S E R V U S *alius*. P H A N I S C U S.

T H E U R O P I D E S.

S E R V U S.

MANE tu, atque assiste illico:
 Phanisce, etiam respice.

P H A N I S C U S.

Mihi molestus ne sis.

S E R V U S.

Vide ut fastidit simia!

P H A N I S C U S.

Mihi sum. libet esse. quid id curas?

S E R V U S.

Manesne illico, impure parasite?

P H A N I S C U S.

Qui parasitus sum?

S E R V U S.

Ego enim

Dicam: cibo perduci poteris quovis.

Ferozem facis, quia te herus tam amat.

P H A N I S C U S.

Vah!

Oculi dolent.

S E R V U S. ■

Cur?

P H A N I S C U S.

Quia fumus molestus.

S E R V U S.

Tace sis, faber, qui cudere soles plumbeos
Nummos.

P H A N I S C U S.

Non potes tu cogere me, ut tibi

Maledicam. novit herus me.

S E R V U S.

Suam

Quidem pol culcitellam oportet.

P H A N I S C U S.

Si sobrius si

Male non dicas.

S E R V U S.

Tibi obtemperem, quom tu m

Nequeas?

PHANISCUS.

At tu mecum, pessume, i advorsus.

SERVUS.

Quaeso hercle, Phanisce, abstine jam sermonem
De istis rebus.

PHANISCUS.

Faciam, et pultabo fores.

Heus, ecquis hic est, maxumam qui his injuriam
Foribus defendat? ecquis, ecquis huc exit, at-
que aperit?

Nemo hinc quidem foras exit: ut esse addecet
Nequam homines, ita sunt: sed eo magis cauto est
Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.

Hic quidem neque convivarum sonitus, itidem
ut antehac fuit,

Neque tibicinam cantantem, neque alium quem-
quam audio.

THEUROPIDES.

Quae illaec res est? quid illi homines quaerunt
apud aedis meas?

Quid volunt? quid introspectant?

PHANISCUS.

Pergam pultare ostium.

Heus, reclude: heus, Tranio, etiam aperis?

THEUROPIDES.

Quae haec est fabula?

PHANISCUS.

Etiamne aperis? Callidamati nostro advorsum ve-
nimus.

THEUROPIDES.

Heus, vos pueri; quid istic agitis? quid ista
aedis frangitis?

PHANISCUS.

Herus hic noster potat.

THEUROPIDES.

Herus hic voster potat?

PHANISCUS.

Ita loquor.

THEUROPIDES.

Puer nimium es delicatus.

PHANISCUS.

Ei advorsum venimus

THEUROPIDES.

Quoi homini?

PHANISCUS.

Hero nostro. quaeso, quotiens dicen-
dum 'st tibi?

THEUROPIDES.

Puer, hic nemo habitat. nam te esse arbitro
puerum probum.

PHANISCUS.

Non hic Philolaches adulescens habitat hisce ac-
dibus?

SERVUS.

Senex hic cerebrosus est certe.

PHANISCUS.

Erras perverse, pate-

Nam nisi hinc hodie emigravit, aut heri, certi
scio

c habitare.

THEUROPIDES.

Quin sex menses jam hic nemo habitat.

SERVUS.

Somnias.

THEUROPIDES.

one?

SERVUS.

Tu.

THEUROPIDES.

Tu ne molestus: sine me cum puero loqui.

PHANISCUS.

emo habitat? hem!

THEUROPIDES.

Ita profecto.

PHANISCUS.

Nam heri et nudius tertius,
 quartus, quintus, sextus usque, postquam hinc
 peregre ejus pater
 abiit, numquam hic triduum in unum desitum
 est esse et bibi.

THEUROPIDES.

uid ais?

PHANISCUS.

Triduum in unum est haud intermissum hic

esse et bibi,

orta duci, pergraecari, fidicinas, tibicinas
 acere.

THEUROPIDES.

Quis istaec faciebat?

PHANISCUS.

Philolaches.

THEUROPIDES.

Qui Philolach

PHANISCUS.

Quoi patrem Theuropidem esse opinor.

THEUROPIDES.

Hei! hei! occi

Si haec hic vera memorat. pergam porro p
contarier.

Ain' tu istic potare solitum Philolachem istu
quisquis est,

Cum hero vostro?

PHANISCUS.

Hic, inquam.

THEUROPIDES.

Puere, praeter speciem stultus

Vide sis, ne fortè ad merendam quopiam
vorteris,

Atque ibi meliuscule, quam satis fuerit, biberi

PHANISCUS.

Quid

THEUROPIDES.

Ita dico, ne ad alias aedis perperam devener

PHANISCUS.

Scio, qua me ire oportet: et quo venerim,
vi, loci.

Philolaches hic habitat, quojus est pater Th
ropides.

Qui, postquam pater ad mercatum abivit hinc,
tibicinam

Liberavit.

THEUROPIDES.

Philolaches ergo?

PHANISCUS.

Ita, Philematium quidem.

THEUROPIDES.

Quanti?

SERVUS.

Triginta talentis.

PHANISCUS.

Μὰ τὸν Ἀπόλλω! sed minis.

THEUROPIDES.

Ain', minis triginta amicam destinatam Philo-
lachi?

PHANISCUS.

Ajo.

THEUROPIDES.

Atque eam manu emisisse?

PHANISCUS.

Ajo.

THEUROPIDES.

Et, postquam ejus hinc pater

Sic profectus peregre, perpotasse assiduo

Tuo cum domino?

PHANISCUS.

DES.

mit hic proxumas?

P H A N I S C U S.

Non ajo.

T H E U R O P I D E S.

Quadraginta etiam dedit huic quae essent
pignori?

P H A N I S C U S.

Neque illud ajo.

T H E U R O P I D E S.

Hei! perdis.

P H A N I S C U S.

Immo suum patrem illic perdidit.

T H E U R O P I D E S.

Vera cantas: vana vellem!

P H A N I S C U S.

Patris amicus videlicet.

T H E U R O P I D E S.

Heu, edepol patrem eum miserum praedicas!

P H A N I S C U S.

Nihil hoc quidem est,

Triginta minae, prae quam alios dapsiles sumtus
facit.

Perdidit patrem. unus istic servos est sacerrumus
Tranio: is vel Herculi conterere quaestum possiet.
Edepol me ejus patris miseret: qui quom istaec
sciet

Facta ita, amburet misero ei corculum carbun-
culus.

T H E U R O P I D E S.

Siquidem istaec vera sunt.

PHANISCUS.

Quid merear, quamobrem mentiar?

Heus vos, ecquis hasce aperit?

THEUROPIDES.

Quid istac pultas, ubi nemo intus?

PHANISCUS.

Alio credo commissatum abisse. abeamus nunc jam.

THEUROPIDES.

Puere, jamne abis? libertas paenula est tergo tuo.

PHANISCUS.

Mihi, nisi herum metuam et curem, nihil est,
qui tergum tegam.

SCENA III.

THEUROPIDES. SIMO.

THEUROPIDES.

PERII hercle, quid opus est verbis? ut ver-
ba audio,

Non equidem in Aegyptum hinc modo vectus fui,

Sed etiam in terras solas, orasque ultimas

Sum circumvectus, ita ubi nunc sim nescio.

Verum jam scibo: nam eccum, unde aedis filius

Meus emit. quid ais tu?

SIMO.

A foro incedo domum.

THEUROPIDES.

Numquid processit ad forum hodie novi?

Vol. II.

M m

S I M O.

Etiam,

T H E U R O P I D E S.

Quid tandem?

S I M O.

Vidi efferri mortuum.

T H E U R O P I D E S.

Hem,

Novom!

S I M O.

Unum vidi mortuum efferri foras :
Modo eum vixisse aibant.

T H E U R O P I D E S.

Vae capiti tuo.

S I M O.

Quid tu ut otiosus res novas requiritas?

T H E U R O P I D E S.

Quia hodie adveni peregre.

S I M O.

Promisi foras,

Ad coenam ne me tu te vocare censeas.

T H E U R O P I D E S.

Haud postulo edepol.

S I M O.

Verum cras, nisi quis prius
Vocaverit me, vel apud te coenavero.

T H E U R O P I D E S.

Ne istuc quidem edepol postulo. nisi quid magis
Es occupatus, operam mihi da.

S I M O.

Maxume.

T H E U R O P I D E S.

Minas quadraginta accepisti, quas sciam,
A Philolachete.

S I M O.

Numquam nummum, quod sciam.

T H E U R O P I D E S.

Quid, a Tranione servo?

S I M O.

Multo id minus.

T H E U R O P I D E S.

Quas arrhaboni tibi dedit?

S I M O.

Quid somnias?

T H E U R O P I D E S.

Egone? at quidem tu, qui istoc te speras modo
Potesse dissimulando infectum hoc reddere.

S I M O.

Quid autem?

T H E U R O P I D E S.

Quod me absente tecum hic filius
Negoti gessit.

S I M O.

Mecum ut ille hic gesserit,
Dum tu hinc abes, negoti quidquam? at quo
die?

T H E U R O P I D E S.

Minas tibi octoginta argenti debeo.

Mm 2

S I M O.

Non memini quidem hercle. verum, si debes,
cedo.

Fides servanda 'st, ne ire infitias postules.

T H E U R O P I D E S.

Profecto non negabo debere, et dabo.

Tu cave quadraginta accepisse hinc ne neges.

S I M O.

Quaeso edepol huc me aspecta, et responde mihi.

Te velle uxorem aibat tuo nato dare,

Ideo aedificare hinc velle aibat in tuis.

T H E U R O P I D E S.

Hinc aedificare volui?

S I M O.

Sic dixit mihi.

T H E U R O P I D E S.

Hei mihi, disperii! vocis non habeo satis.

Vicini, interii, perii!

S I M O.

Numquid Tranio

Turbavit?

T H E U R O P I D E S.

Immo exturbavit omnia.

Te ludificatus est et me hodie indignis modis.

S I M O.

Quid tu ais?

T H E U R O P I D E S.

Haec res sic est, ut narro tibi.

Te ludificatus et me hodie in perpetuum modum.

Nunc te obsecro, ut me bene juves, operamque
des.

S I M O.

Quid vis?

T H E U R O P I D E S.

I mecum, obsecro, una simul.

S I M O.

Fiat.

T H E U R O P I D E S.

Servorumque operam et lora mihi cedo.

S I M O.

Sume.

T H E U R O P I D E S.

Eademque opera haec tibi narravero,
Quis me exemplis hodie ille ludificatus est.

ACTUS V.

SCENA I.

T R A N I O. T H E U R O P I D E S.

T R A N I O.

QUI homo timidus erit in rebus dubiis, nauci
non erit.

Atque equidem quid id esse dicam verbum nau-
ci, nescio.

Nam herus me postquam rus misit, ut filium
suum arcesserem,

Mm 3

Abii illa per angiportum ad hortum nostrum
clanculum :

Ostium quod in angiportu est horti patefeci fores,
Eaque eduxi omnem legionem, et mares et fe-
minas.

Postquam ex obsidione in tutum eduxi mani-
plares meos,

Capio consilium, ut senatum congerronum con-
vocem.

Quem quom convocavi, atque illi me e senatu
segregant.

Ubi ego video rem vorti in meo foro, quantum
potest,

Facio idem, quod plurimi alii, quibus res ti-
mida aut turbida est:

Pergunt turbare usque, ut ne quid possit con-
quiescere.

Nam scio equidem nullo pacto jam esse posse
clam senem.

Sed quid hoc est, quod foris concrepuit proxu-
ma vicinia?

Herus meus hic quidem est. gustare ego ejus ser-
monem volo.

T H E U R O P I D E S.

Illico intra limen astate illic: ut, quom extem-
plo vocem,

Continuo exsiliatis: manicas celeriter connectite.
Ego illum ante aedis praestolabor ludificatorem
meum:

Quojus ego hic ludificabo corium, si vivo, probe.

TRANIO.

Res palam 'st. nunc te videre meliu 'st, quid
agas, Tranio.

THEUROPIDES.

Docte atque astute mihi captandum est cum il-
loc, ubi huc advenerit.

Non ego illi extemplo ita meum ostendam sen-
sum: mittam lineam.

Dissimulabo me horum quidquam scire.

TRANIO.

O mortalem malum!

Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest.

Verba dare illi non magis hodie quisquam, quam
lapidi, potest.

Aggrediar hominem: appellabo.

THEUROPIDES.

Nunc ego ille huc veniat velim.

TRANIO.

Siquidem pol me quaeris, assum praesens prae-
senti tibi.

THEUROPIDES.

Euge Tranio, quid agitur?

TRANIO.

Veniunt ruri rustici.

Philolaches jam hic aderit.

THEUROPIDES.

Edepol mihi opportune advenit.

Nostrum ego hunc vicinum opinor esse homi-
nem audacem et malum.

Mm 4

T R A N I O.

Quidum?

T H E U R O P I D E S.

Qui negat novisse vos.

T R A N I O.

Negat?

T H E U R O P I D E S.

Nec vos sibi

Nummum umquam argenti dedisse.

T R A N I O.

Abi, ludis me, credo: haud negat.

T H E U R O P I D E S.

Quid jam?

T R A N I O.

Scio, jocularis nunc tu: nam ille quidem haud
negat.

T H E U R O P I D E S.

Immo edepol negat profecto: neque se has aedis
Philolachi

Vendidisse.

T R A N I O.

Eho, an negavit sibi datum argentum, obsecro?

T H E U R O P I D E S.

Quin jusjurandum pollicitus est dare, si vellem,
mihi,Neque se hasce aedis vendidisse, neque sibi ar-
gentum datum.

Dixi ego istuc idem illi.

T R A N I O.

Quid ait?

THEUROPIDES:

Servos pollicitu'st dare
Suos mihi omnes quaestioni.

TRANIO.

Nugas. numquam edepol dabit.

THEUROPIDES.

Dat profecto.

TRANIO.

Quin et illum in jus jube ire.

THEUROPIDES.

Jam mane.

Experiar, ut opinor: certum est.

TRANIO.

Mihi hominem cedo.

THEUROPIDES.

Quid si igitur ego arcessam homines?

TRANIO.

Factum jam esse oportuit:

Vel hominem jube aedis mancipio poscere.

THEUROPIDES.

Immo hoc primum volo,

Quaestioni accipere servos.

TRANIO.

Faciundum edepol censeo. ego

Interim hanc aram occupabo.

THEUROPIDES.

Quid ita?

TRANIO.

Nullam rem sapis.

Ne enim illi huc confugere possint, quaestioni
quos dabit.

Hic ego tibi praesidebo, ne interbitat quaestio.

THEUROPIDES.

Surge.

TRANIO.

Minime.

THEUROPIDES.

Ne occupassis, obsecro, aram.

TRANIO.

Cur?

THEUROPIDES.

Scies.

Quia id enim maxume volo, ut illi istoc confugiant: sine.

Tanto apud iudicem hunc argenti condemnabo
facilius.

TRANIO.

Quod agis, id agas. quid tu porro vis serere
negotium?

Nescis tu quam meticulosa res sit ire ad iudicem.

THEUROPIDES.

Surgedum huc. est consulere igitur quiddam
quod tecum volo.

TRANIO.

Sic tamen hinc consilium dederō. nimio plus sapio
sedens.

Tum consilia firmiora sunt de divinis locis.

THEUROPIDES.

Surge, ne nugare: aspicedum contra me.

TRANIO.

Aspexi.

THEUROPIDES.

Vides?

TRANIO.

Video. huc si quis intercedat tertius, pereat fame.

THEUROPIDES.

Quidum?

TRANIO.

Quia nihil quaesti siet. mali hercle ambo sumus.

THEUROPIDES.

Perii!

TRANIO.

Quid tibi est?

THEUROPIDES.

Dedisti verba.

TRANIO.

Qui tandem?

THEUROPIDES.

Probe

Me emunxti.

TRANIO.

Vide sis, sati' ne recte? num mucchi fluunt?

THEUROPIDES.

Immo etiam cerebrum quoque omnem e capite
emunxti meum?

Nam omnia malefacta vostra reperi radicitus.

Non radicitus quidem hercle, verum etiam era-
dicitus.

Numquam edepol id hodie inultus designaveris;
tibi

Jam jubebo ignem et sarmenta, carnufex, circumdari.

TRANIO.

Ne faxis: nam elixus esse, quam assus, soleo suavior.

THEUROPIDES.

Exempla edepol faciam ego in te.

TRANIO.

Quia placeo, exemplum expetis.

THEUROPIDES.

Loquere? quojusmodi reliqui, quom hinc abibam, filium?

TRANIO.

Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis, labris.

THEUROPIDES.

Aliud te rogo.

TRANIO.

Aliud ergo nunc tibi respondeo.

Sed eccum tui gnati sodalem video huc incedere
Callidamatem: illo praesente mecum agito, si
quid voles.

SCENA II.

CALLIDAMATES. THEUROPIDES.

TRANIO.

CALLIDAMATES.

Ubi somnum sepelivi omnem, atque obdormivi crapulam,

Nilolaches venisse mihi suum peregre huc pa-
 trem,
 quoque modo hominem advenientem servos lu-
 dificatus siet,
 ut: sese metuere in conspectum illius occedere.
 nunc ego de sodalitate solus sum orator datus,
 ut a patre ejus conciliarem pacem. atque ec-
 cum optume.
 Deo te salvere: et salvos quom advenis, Theu-
 ropides,
 peregre, gaudeo. hic apud nos hodie coenes.

THEUROPIDES.

Sic talem,
 Callidamate, Dii te ament, de coena facio gra-
 tiam.

CALLIDAMATES.

Quin venis?

TRANIO.

Promitte: ego ibo pro te, si tibi non libet.

THEUROPIDES.

Perbera, etiam inrides?

TRANIO.

Quian' me pro te ire ad coenam autumo?

THEUROPIDES.

Non enim ibis. ego ferare faxo, ut meruisti, in
 crucem.

CALLIDAMATES.

Perge, mitte ista, et ito ad me ad coenam.

TRANIO.

Dic venturum. quid taces?

CALLIDAMATES.

Sed tu istuc quid confugisti in aram inscitissimus?

TRANIO.

Adveniens perterrituit me. loquere nunc, quid fecerim:

Nunc utriusque disceptator, eccum, adest: age, disputa.

THEUROPIDES.

Filium conrupisse ajo te meum.

TRANIO.

Ausculata modo.

Fateor peccavisse, amicam liberasse, absente te: Fenori argentum sumsisse, id esse absumtum praedico.

Numquid aliud fecit, nisi quod faciunt summis gnati generibus?

THEUROPIDES.

Hercle mihi tecum cavendum 'st: nimis quam es orator catus.

CALLIDAMATES.

Sine me dum istuc judicare: surge, ego istic assedero.

THEUROPIDES.

Maxume, accipito hanc ad te litem.

TRANIO.

Enim istic captio est.

Fac, ego ne metuam igitur, et ut tu meam timeas vicem.

THEUROPIDES.

Jam minoris omnia facio, prae quam quibus
modis

Me ludificatus est.

TRANIO.

Bene hercle factum, et factum gaudeo.
Sapere istac aetate oportet, qui sunt capite candido.

THEUROPIDES.

Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut
Philonides?

TRANIO.

Dicito iis, quo pacto tuus te servos ludificaverit:
Optumas frustrationes dederis in Comoediis.

CALLIDAMATES.

Tace parumper: sine vicissim me loqui: ausculta.

THEUROPIDES.

Licet.

CALLIDAMATES.

Omnium primum sodalem me esse scis gnato tuo.
Is adiit me: nam illum prodire pudet in conspectum tuum,
Propterea, quae fecit quia te scire scit. nunc te obsecro,
Stultitiae adolescentiaeque ejus ignoscas: tuus est.
Scis solere illanc aetatem tali ludo ludere.
Quidquid fecit, nobiscum una fecit: nos deliquimus.
Fenus, sortem, sumtumque omnem, qui amica est, omnia

Nos dabimus, nos conferemus, nostro sumtu,
non tuo.

THEUROPIDES.

Non potuit venire orator magis ad me inpetra-
bilis,

Quam tu; neque illi sum iratus, neque quid-
quam succenseo.

Immo me praesente amato, bibito, facito quod
lubet:

Si hoc pudet, fecisse sumtum; supplici habeo
satis.

CALLIDAMATES.

Disputet.

TRANIO.

Dat istam veniam. quid me fiet nunc jam?

THEUROPIDES.

Verberibus caedere, lutum, pendens.

TRANIO.

Tamen etsi pudet?

THEUROPIDES.

Interimam hercle ego, si vivo.

CALLIDAMATES.

Fac istam cunctam gratiam:

Tranioni remitte quaeso hanc noxiam caussa mea.

THEUROPIDES.

Aliud quidvis inpetrari a me facilius perferam,
Quam ut non ego istum pro suis factis pessu-
mis pessum premam.

CALLIDAMATES.

Mitte quaeso istunc.

THEUROPIDES.

Hem, viden' ut restat furcifer?

CALLIDAMATES.

Tranio, quiesce, si sapis.

THEUROPIDES.

Tu quiesce hanc rem modo

Petere: ego illum verberibus, ut sit quietus,
subegero.

CALLIDAMATES.

Nihil opus est profecto: age jam, sine te exorari.

THEUROPIDES.

Nolo ores.

CALLIDAMATES.

Quaeso hercle.

THEUROPIDES.

Nolo, inquam, ores.

CALLIDAMATES.

Nequidquam nevis.

Hanc modo unam noxiam; unam, quaeso, fac
caussa mea.

TRANIO.

Quid gravis? quasi non cras jam commeream
aliam noxiam:

Ibi utrumque, et hoc et illud, poteris ulcisci
probe.

CALLIDAMATES.

Sine te exorem.

THEUROPIDES.

Age abi, abi impune. hem huc habeto gratiam.
Spectatores, Fabula haec est acta: vos plausum
date.

M. ACCI PLAUTI
P E R S A.

N n 2

DRAMATIS PERSONAE.

TOXILUS,
SAGARISTIO, } *servi.*

SATURIO, *parasitus.*

SOPHOCLEDISCA, *ancilla.*

LEMNISELENE, *meretrix.*

PAEGNIUM, *puer.*

VIRGO.

DORDALUS, *leno.*

A R G U M E N T U M

(Ut quibusdam videtur)

P R I S C I A N I .

*PROFECTO domino suos amores Toxilus
Emit, atque curat, leno ut emittat manu.
Raptamque ut emeret de praedone virginem.
Subornata suadet sui parasiti filia:
Atque ita intricatum ludit potans Dordalum.*

A L I U D A R G U M E N T U M

C A M E R A R I I .

*ARGUMENTUM fabulae est exile, amationis
servilis: et jocosum ac plausibile in Lenonis circum-
ventionem. Etiam parasiticae levitatis exagitationem
continet, dum Saturio filiam suam, cibi caussa, non
dubitat vendere. Josephus Justus Scaliger Animad-
vers. in Eusebium, p. 130. Constat hominem ex
Perside Πέρσην dici, et Latine Persam, sic Ποῦσα
Graecus, quisque is fuit, unde Plautus Persam fa-
bulam suam vertit, sine ullo dubio Πέρσην illam in-
scripserat, et recte Plautus vertit Persam. Ibi enim
Parasitus pro homine Persa inducitur. At omnes edi-
tiones prae se ferunt Persam virginem filiam Para-
siti vocatam fuisse. Tollatur ergo delirium. Non
Persa est nomen gentilitium virile, non femininum.*

A C T U S P R I M U S.

S C E N A I.

T O X I L U S . S A G A R I S T I O .

T O X I L U S .

QUI amans egens ingressus est princeps in
amoris vias,
Superavit aerumnis is suis aerumnas Herculis:
Nam cum leone, et cum excetra, cum cervo,
cum apro Aetolico,
Cum avibus Stympthalicis, cum Antaeo delucta-
ri mavelim,
Quam cum amore. ita fio miser quaerendo ar-
gento mutuo;
Nec quidquam, nisi, Non est, sciunt mihi re-
spondere, quos rogo.

S A G A R I S T I O .

Qui hero suo servire volt bene servos servitutum,
Nae edepol illum multa in pectore suo conlo-
care oportet,
Quae hero placere censeat praesenti atque ab-
senti suo.
Ego neque libenter servio, neque satis sum hero
ex sententiâ:
Sed quasi lippo oculo me herus meus manum
abstinere haud quit tamen,

Quin mi imperet, quin me suis negotiis prae-
fulciat.

Quis illic est, qui contra me astat?

TOXILUS.

Quis hic est, qui contra me astat?

Similis est Sagaristionis.

SAGARISTIO.

Toxilus hic quidem meus amicus est.

TOXILUS.

Is est profecto.

SAGARISTIO.

Eum esse opinor.

TOXILUS.

Congrediar.

SAGARISTIO.

Contra aggrediar.

TOXILUS.

O Sagaristio, Dii ament te!

SAGARISTIO.

O Toxile, dabunt Dii quae exoptes.

Ut vales?

TOXILUS.

Ut queo.

SAGARISTIO.

Quid agitur?

TOXILUS.

Vivitur.

SAGARISTIO.

Satin' ergo ex sententia?

T O X I L U S.

Si eveniunt quae exopto, satis.

S A G A R I S T I O.

Nimis stulte amicis utere.

T O X I L U S.

Quid jam?

S A G A R I S T I O.

Quia jam imperare oportet.

T O X I L U S.

Mihi quidem tu jam eras mortuus, quia te non
visitavi.

S A G A R I S T I O.

Negotium edepol fuit.

T O X I L U S.

Ferreum fortasse.

S A G A R I S T I O.

Plusculum annum

Fui praeferratus apud molas tribunus vapularis.

T O X I L U S.

Vetus jam istaec militia 'st tua.

S A G A R I S T I O.

Satin' tu usque valuisti?

T O X I L U S.

Haud probe.

S A G A R I S T I O.

Ergo edepol palles.

T O X I L U S.

Saucius factus sum: in Veneris proelio

Sagitta Cupido cor meum transfixit.

SAGARISTIO.

Jam servi hic amant?

TOXILUS.

Quid ergo faciam? Diisne advorser? quasi Ti-
tani cum Diis belligerem,

Quibus sat esse non queam?

SAGARISTIO.

Vide modo, ulmeae catapultae tuum ne trans-
figant latus.

TOXILUS.

Basilice agito eleutheria.

SAGARISTIO.

Quid jam?

TOXILUS.

Quia herus peregre 'st.

SAGARISTIO.

Ain' tu, peregre 'st?

TOXILUS.

Si tute tibi bene esse potes pati, veni; vives me-
cum,

Basilico accipiere victu.

SAGARISTIO.

Vah! jam scapulae pruriunt,

Quia te istaec audivi loqui.

TOXILUS.

Sed hoc me unum excruciat.

SAGARISTIO.

Quidnam id est?

T O X I L U S.

Haec dies summa hodie est, mea amica sitne
libera ,

An sempiternam servitutem serviat.

S A G A R I S T I O.

Quid nunc vis ergo?

T O X I L U S.

Facere amicum tibi me potis es sempiternum.

S A G A R I S T I O.

Quemadmodum?

T O X I L U S.

Ut mihi des nummos sexcentos, quos pro capite
illius pendam,

Quos continuo tibi reponam in hoc triduo, aut
quatriduo.

Age! fi benignus, subveni.

S A G A R I S T I O.

Qua confidentia rogare tu a me argentum tan-
tum audes ,

Impudens? quin si egomet totus veneam, vix re-
cipi potessit

Quod tu me rogas. nam tu aquam a pumice nunc
postulas,

Qui ipse sitiatur.

T O X I L U S.

Siccine hoc te mihi facere?

S A G A R I S T I O.

Quid faciam?

T O X I L U S.

Rogasne?

Alicunde exora mutuom.

SAGARISTIO.

Tu fac idem, quod rogas me.

TOXILUS.

Quaesivi, nusquam reperi.

SAGARISTIO.

Quaeram equidem, si quis credat.

TOXILUS.

Nempe habeo in mundo.

SAGARISTIO.

Si id domi esset mihi, jam pollicerer:

Hoc meum 'st, ut faciam sedulo.

TOXILUS.

Quidquid erit, recipe te ad me.

SAGARISTIO.

Quaere tamen. ego item sedulo, si quid erit,
faciam, ut scias.

TOXILUS.

Obsecro te, resecro; operam da hanc mihi fidelem.

SAGARISTIO.

Ah! odio me enicas.

TOXILUS.

Amoris vitio, non meo, nunc tibi morologus fio.

SAGARISTIO.

At pol ego abs te concessero.

TOXILUS.

Jamne abis? bene ambulato.

Sed recipe te quam primum potes: cave fuas
mihi in quaestione:

Usque ero domi, dum excoxero lenoni malum.

S C E N A I I.

S A T U R I O.

VETEREM atque antiquom quaestum meum
alimoniae

Servo atque obtineo, et magna cum cura colo.
Nam numquam quisquam meorum majorum fuit,
Quin parasitando paverint ventres suos:
Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos,
Quasi mures semper edere alienum cibum,
Neque edacitate eos quisquam poterat vincere.
His cognomentum erat duris Capitonibus.
Unde hunc ego quaestum obtineo et majorum
locum.

Neque quadruplari me volo: neque enim decet
Sine meo periculo ire aliena ereptum bona:
Neque illi, qui faciunt, mihi placent: plane lo-
quor.

Nam publicae rei caussa quicumque id facit
Magis, quam sui quaesti, animus induci potest,
Eum esse civem et fidelem et bonum.

Sed legirupam qui damnet, det in publicum
Dimidium: atque etiam mea lege adscribitor:
Ubi quadruplator quempiam injexit manum,
Tantidem ille illi rursus injiciat manum,
Ut aequa parti prodeant ad Tresviros:
Si id fiat, ne isti faxim usquam appareant,
Qui hic albo rete aliena oppugnant bona.
Sed sumne ego stultus, qui rem curo publicam,

bi sunt magistratus, quos curare oporteat?
 tunc huc introibo, visam hesternas reliquias,
 huieverint recte, necne: num infuerit febris,
 pertaene fuerint, ne quis obreptaverit.
 ad aperiuntur aedes, remorandu'st gradus.

SCENA III.

TOXILUS, SATURIO.

TOXILUS.

DMNEM rem inveni, ut sua sibi pecunia
 odie illam faciat leno libertam suam:
 sed eccum parasitum, quojus mihi auxilio'st opus.
 mulabo quasi non videam, ita alliciam virum.
 urate istic vos, atque appropriate ocus.
 e mihi morae sit quidquam, ubi ego intro ad-
 venero.

omisce mulsum; struthea colutheaque appara,
 ene ut in scutris concaleant, et calamum injice.
 m pol ille hic aderit, credo, congerro meus.

SATURIO.

le dicit, euge!

TOXILUS.

Lautum credo a balneis
 m hic affuturum.

SATURIO.

Ut ordine omnem rem tenet!

TOXILUS.

ollyrae facite ut madeant et colliphia:

Ne mihi incocta detis.

S A T U R I O.

Rem loquitur meram.

Nihil sunt crudae, nisi quas madidas glutias.

Tum nisi cremore crasso est jus collyricum;

Nihil est macrum illud, epicrocum, pellucidum:

Quasi juream esse jus decet collyricum.

Nolo, in vesicam quod eat, in ventrem volo.

T O X I L U S.

Prope me hic nescio quis loquitur.

S A T U R I O.

O mi Jupiter

Terrestris, te coëpulonius conpellat tuus.

T O X I L U S.

O Saturio, opportune advenisti mihi.

S A T U R I O.

Mendacium edepol dicis, atque haud te decet:

Nam Esurio venio, non advenio Saturio.

T O X I L U S.

At edes. nam jam intus ventris fumant focula.

Calefieri jussi reliquias.

S A T U R I O.

Pernam quidem

Jus est apponi frigidam postridie.

T O X I L U S.

Ita fieri jussi.

S A T U R I O.

Ecquid alecis?

T O X I L U S.

Vah! rogas?

S A T U R I O.

is multum ad Genium.

T O X I L U S.

Sed ecquid meministi, here
de re ego tecum mentionem feceram?

S A T U R I O.

nini: ut muraena et conger ne calefierent.
n nimio melius oppectuntur frigida.

quid cessamus proelium committere?
n mane 'st, omnis esse mortalis decet.

T O X I L U S.

is paene mane 'st.

S A T U R I O.

Mane quod tu occeperis
otium agere, id totum procedit diem.

T O X I L U S.

teso animum advorte: hoc enim jam here
narravi tibi,

umque oravi, ut nummos sexcentos mihi
es utendos mutuos.

S A T U R I O.

Memini et scio,
e me orare, et mihi non esse quod darem.
ili parasitus est, quoi argentum domi 'st.
ido extemplo coepere 'st convivium,
urcinari de suo, si quid domi 'st.
ica esse e gente oportet parasitum probe:
pullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium,
supium habeat; inibi paullum praesidi,
familiarem suam vitam oblectet modo.

T O X I L U S.

Jam nolo argentum; filiam utendam tuam
Mihi da.

S A T U R I O.

Numquam edepol quoiquam etiam uter
dam dedi.

T O X I L U S.

Non ad istoc, quod tu insimulas.

S A T U R I O.

Quid eam vis?

T O X I L U S.

Sci

Quia forma lepida et liberali 'st.

S A T U R I O.

Res ita 'st.

T O X I L U S.

Hic leno. neque te novit, neque gnatam tuam

S A T U R I O.

Me ut quisquam norit, nisi ille, qui praebet cibum

T O X I L U S.

Ita 'st. hoc tu mihi reperire argentum potes.

S A T U R I O.

Cupio hercle.

T O X I L U S.

Tum tu me sine illam vendere.

S A T U R I O.

Tun' illam vendas?

T O X I L U S.

Immo alium allegavero

Qui vendat, qui esse se peregrinum. praedicet

quidem hic leno nondum sex menses Megaribus
ac est quom conmigrauit.

S A T U R I O.

Pereunt reliquiae.

sterius istuc tamen potest.

T O X I L U S.

Scin' quam potest?

umquam hercle hodie hic prius edis (ne fru-
stra sis)

uam te hoc facturum, quod rogo, affirmas mihi.
que nisi gnatam tecum huc jam, quantum
potest,

lducis, exigam hercle ego te ex hac decuria.
uid nunc? quid est? quin dicis, quid facturum
sis?

S A T U R I O.

uaeso, hercle, me quoque etiam vendas, si
lubet,

um saturum vendas.

T O X I L U S.

Hoc si facturum, face.

S A T U R I O.

ciam equidem, quae vis.

T O X I L U S.

Bene facis, propera, abi domum:

raemonstra docte, praecipe astu filiae,
uid fabuletur, ubi se gnatam praedicet,
ui sibi parentes fuerint, unde subrepta sit.
ed longe ab Athenis esse se gnatam autumet:
t ut affleat, quom ea memoret.

Vol. II.

O o

S A T U R I O.

Etiam tu taces?

Ter tanto peior ipsa 'st, quam illam tu esse vis.

T O X I L U S.

Lepide hercle dicis. sed scin', quid facias? cape
Tunicam atque zonam, et chlamydem afferto et
causiam,

Quam ille habeat, qui hanc lenoni huic vendat.

S A T U R I O.

Heu, probe.

T O X I L U S.

Quasi sit peregrinus.

S A T U R I O.

Laudo.

T O X I L U S.

Et tu tuam gnatam tamen
Ornatam adduce lepide in peregrinum modum.

S A T U R I O.

Πόθεν ornamenta?

T O X I L U S.

Abs chorago sumito.

Dare debet: praebenda Aediles locaverunt.

S A T U R I O.

Jam faxo hìc aderunt. sed ego horum nihil scio.

T O X I L U S.

Nihil hercle vero. nam ubi ego argentum acce-
pero,

Continuo tu illam a lenone asserito manu.

S A T U R I O.

Sibi habeat, si non extemplo ab eo abduxero.

T O X I L U S .

Abi, et istuc cura. interibi ego puerum volo
Mittere ad amicam meam, ut habeat animum
bonum,

Me esse effecturum hodie. nimis longum loquor.

A C T U S II.

S C E N A I.

SOPHOCLIDISCA. LEMNISELENE.

S O P H O C L I D I S C A .

SATIS fuit indoctae, inmemori, insipienti dicere totiens.

Nimis tandem me quidem pro barda et pro rustica reor habitam

Esse abs te. quamquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere

Una. me quidem jam satis tibi spectatam censueram esse, et meos mores:

Nam equidem te jam sector quintum hunc annum: quom interim, credo,

Cuculus si in ludum iret, potuisset jam fieri, ut probe literas sciret,

Quom interim tu meum ingenium fans non edidicisti, atque infans.

Potin' ut taceas? potin' ne momeas? memini et scio, et calleo, et commemini.

Amas pol misera: id tuus scatet animus. ego istuc placidum tibi

Ut sit, faciam.

L E M N I S E L E N E.

Miser est, qui amat.

S O P H O C L I D I S C A.

Certo is quidem nihili est, qui nihil amat: quid
ei homini opus vita est?

Ire decet me, ut herae obsequens fiam, libera
mea opera ocius ut sit.

Conveniam hunc Toxylum: ejus aures, quae man-
data sunt, onerabo.

S C E N A I I.

T O X I L U S. P A E G N I U M.

S O P H O C L I D I S C A.

T O X I L U S.

SATIN' haec tibi sunt plana et certa? satin'
haec meministi et tenes?

P A E G N I U M.

Melius, quam qui docuisti.

T O X I L U S.

Ain' vero, verbereum caput?

P A E G N I U M.

Ajo enimvero.

T O X I L U S.

Quid ergo dixi?

P A E G N I U M.

Ego recte apud illam dixero.

T O X I L U S.

Non edepol scis.

P A E G N I U M.

Da hercle pignus, ni omnia memini et scio.

T O X I L U S.

Equidem si scis tute, quot habeas hodie digitos in manu:

Eo dem pignus tecum.

P A E G N I U M.

Audacter, si lubido est perdere.

T O X I L U S.

Bona pax sit potius.

P A E G N I U M.

Tum tu igitur sine me ire.

T O X I L U S.

Et jubeo et sino:

Sed ita volo te curare, ut domi sis, quom ego te esse illi censeam.

P A E G N I U M.

Faciam.

T O X I L U S.

Quo ergo is nunc?

P A E G N I U M.

Domum: uti domi sim, quom illi censeas.

T O X I L U S.

Scelus tu pueri es; atque ob istam rem ego aliquid te peculiabo.

P A E G N I U M.

Scio fidei hercle herili ut soleat inpudivicia opprobri.

Nec subigi queantur umquam, ut pro ea fide
habeant judicem.

T O X I L U S.

Abi modo.

P A E G N I U M.

Ego laudabis faxo.

T O X I L U S.

Sed has tabellas, Paegnium,
Ipsi Lemniselenae fac des, et quae jussi, nuntiatio.

S O P H O C L I D I S C A.

Cesso ire ego, quo missa sum?

P A E G N I U M.

Eo ego.

T O X I L U S.

I sane: ego domum ibo: face rem hanc cum
cura geras.

Vola curriculo.

P A E G N I U M.

Istuc marinus passer per Circum solet.
Illic abiit hinc intro huc. sed quis haec, quae me
advorsum incedit?

S O P H O C L I D I S C A.

Paegnium hic quidem est.

P A E G N I U M.

Sophoclidisca haec peculiaris est ejus,
Quo ego sum missus.

S O P H O C L I D I S C A.

Nullus esse hodie hoc puero pejor perhibetur.
Conpellabo.

P A E G N I U M.

Conmorandum 'st mihi apud hanc obicem.

SOPHOCLIDISCA.

Paegnium, deliciae pueri, salve! quid agis? ut
vales?

PAEGNIUM.

Sophoclidisca, Dii me amabunt.

SOPHOCLIDISCA.

Quid me? utrum?

PAEGNIUM.

Hercle nescio.

Sed si, ut digna es, faciant, odio hercle habeant;
et faciant male.

SOPHOCLIDISCA.

Mitte male loqui.

PAEGNIUM.

Quom, ut digna es, dico, bene, non male
loquor.

SOPHOCLIDISCA.

Quid agis?

PAEGNIUM.

Feminam scelestam te astans contra contuor.

SOPHOCLIDISCA.

Certe equidem puerum pejorem, quam te, no-
vi neminem.

PAEGNIUM.

Quid mali facio? aut quoi male dico?

SOPHOCLIDISCA.

Quoi pol cumque occasio est.

PAEGNIUM.

Nemo homo umquam ita arbitratus est.

S O P H O C L I D I S C A.

At pol multi esse ita sciunt

P A E G N I U M.

Heia!

S O P H O C L I D I S C A.

Heia!

P A E G N I U M.

Tuo ex ingenio mores alienos probas.

S O P H O C L I D I S C A.

Fateor ego profecto me esse, ut decet lenonis
familiae.

P A E G N I U M.

Satis jam dictum habeo.

S O P H O C L I D I S C A.

Sed quid tu? confitere, ut te autumo?

P A E G N I U M.

Fatear, si ita sim.

S O P H O C L I D I S C A.

Jam abi, vicisti.

P A E G N I U M.

Abi nunc jam.

S O P H O C L I D I S C A.

Ergo hoc mihi expedi,

Quo agis?

P A E G N I U M.

Quo tu?

S O P H O C L I D I S C A.

Dic tu: prior rogavi.

P A E G N I U M.

At post scies.

S O P H O C L I D I S C A.

Eo ego hinc haud longe.

P A E G N I U M.

Et quidem ego haud longe.

S O P H O C L I D I S C A.

Quo ergo, scelus?

P A E G N I U M.

Nisi sciero prius ex te, tu ex me numquam hoc,
quod rogitas, scies.

S O P H O C L I D I S C A.

Numquam ecastor hodie scibis, priusquam ex
te audivero.

P A E G N I U M.

Itane est?

S O P H O C L I D I S C A.

Itane est?

P A E G N I U M.

Mala es.

S O P H O C L I D I S C A.

Scelestus.

P A E G N I U M.

Decet me.

S O P H O C L I D I S C A.

Me quidem haud decet.

P A E G N I U M.

Quid ais? certumne'st celare, quo iter facias,
pessuma?

S O P H O C L I D I S C A.

Offirmastin' occultare, quo te inmittas, pessume?

P A E G N I U M.

Par pari respondes dicto: abi jam, quando ita
certa res est.

Nihili facio scire. valeas.

S O P H O C L I D I S C A.

Asta.

P A E G N I U M.

At propero.

S O P H O C L I D I S C A.

Et pol ego item.

P A E G N I U M.

Ecquid habes?

S O P H O C L I D I S C A.

Ecquid tu?

P A E G N I U M.

Nihil equidem.

S O P H O C L I D I S C A.

Cedo manum ergo.

P A E G N I U M.

Estne haec manus?

S O P H O C L I D I S C A.

Ubi illa altera est furtifica laeva?

P A E G N I U M.

Domi. eccam, huc nullam attuli.

S O P H O C L I D I S C A.

Habes nescio quid.

P A E G N I U M.

Ne me attrecta, subagitatrix.

S O P H O C L I D I S C A.

Sin te amo?

P A E G N I U M.

Male operam locas.

S O P H O C L I D I S C A.

Qui?

P A E G N I U M.

Quia enim nihil amas, quom ingratum amas.

S O P H O C L I D I S C A.

Tempori hanc vigilare oportet formulam, atque
aetatulam:Ne, ubi capillus versipellis fiat, foede semper
servias:

Tu quidem haud etiam es octoginta pondo.

P A E G N I U M.

At confidentia

Illa militia militatur multo magis, quam pondere.

Atque ego hanc nunc operam perdo.

S O P H O C L I D I S C A.

Quid jam?

P A E G N I U M.

Quia peritae praedico.

Sed ego cesso.

S O P H O C L I D I S C A.

Mane.

P A E G N I U M.

Molesta es.

S O P H O C L I D I S C A.

Ero quoque, nisi scio,

Quo agas te.

P A E G N I U M.

Ad vos.

S O P H O C L I D I S C A.

Et pol ego ad vos.

P A E G N I U M.

Quid ẽo?

S O P H O C L I D I S C A.

Quid id ad te attinet?

P A E G N I U M.

Enim non ibis nunc vicissim, nisi scio.

S O P H O C L I D I S C A.

Odiosus es.

P A E G N I U M.

Lubet.

Numquam hercle istuc exterebrabis tu, ut sis pe-
jor, quam ego siem.

S O P H O C L I D I S C A.

Malitia certare tecum, miseria 'st.

P A E G N I U M.

Merx tu mala es.

S O P H O C L I D I S C A.

Quid est, quod metuas?

P A E G N I U M.

Idem istuc, quod tu.

S O P H O C L I D I S C A.

Dic ergo, quid est?

P A E G N I U M.

Ne hoc quoiquam homini edicerem, omnes muti
ut loquerentur prius.

S O P H O C L I D I S C A.

Et edictum 'st magnopere mihi, ne quoiquam
homini crederem,

omnes muti ut loquerentur prius hoc, quam
ego. at tu hoc face:
de data credamus.

PAEGNIUM.

Novi. omnes sunt lenae levifidae:
aeque tippulae levius pondus est, quam fides le-
nonia.

SOPHOCLIDISCA.

ic, amabo.

PAEGNIUM.

Dic, amabo.

SOPHOCLIDISCA.

Nolo ames.

PAEGNIUM.

Facile inpetras.

SOPHOCLIDISCA.

ecum habeto.

PAEGNIUM.

Et tu hoc taceto.

SOPHOCLIDISCA.

Tacitum erit.

PAEGNIUM.

Celabitur.

SOPHOCLIDISCA.

oxilo has fero tabellas tuo hero.

PAEGNIUM.

Abi: eccillum domi.

ego hanc ad Lemniselenem tuam herami ob-
signatam abietem.

S O P H O C L I D I S C A.

Quid istic scribturn?

P A E G N I U M.

Juxta tecum, si tu nescis, nescio.

Nisi fortasse blanda verba.

S O P H O C L I D I S C A.

Abeo.

P A E G N I U M.

At ego abiero.

S O P H O C L I D I S C A.

Ambula.

S C E N A I I I.

S A G A R I S T I O.

J O V I opulento, inclyto, Ope gnato, supremo,
valido, viripotentī,

Opes, spes, bonas copias commodanti lubens
meritoque vitulor:

Quia meo amico amiciter hanc commoditatis co-
piam

Danunt argenti mutui, uti egenti opem afferam:

Quod ego non magis somniabam, neque opina-
bar, neque censebam,

Eam fore mihi occasionem, ea nunc quasi de-
cidit de coelo:

Nam herus meus me Eretriam misit, domitos
boves uti sibi mercarer,

Dedit argentum: nam ibi mercatum dixit esse
die septimi.

Stultus, qui hoc mihi daret argentum, quojus ingenium noverat.

Nam hoc argentum alibi abutar. boves, quos emerem, non erant.

Nunc et amico meo prosperabo, et Genio meo multa bona faciam.

Diu quod bene erit, die uno absolvam. tax, tax, tergo meo erit! non curo.

Nunc amico homini bobus domitis mea ex crumina largiar.

Nam id demum lepidum 'st, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos

Bene admordere, qui salinum servo obsignant cum sale.

Virtus est, ubi occasio admonet, dispicere. quid, faciet mihi?

Verberibus caedi jusserit; conpedes inponi. vapulet!

Ne sibi me credat supplicem fore. vae illi! mihi jam nil novi

Offerri potest, quin sim peritus. sed Toxili puerum Paegnium eccum.

SCENA IV.

PAEGNIUM. SAGARISTIO.

PAEGNIUM.

PENSUM meum, quod datum 'st, confeci.
nunc propero domum.

S A G A R I S T I O.

Mane, etsi

Properas, Paegnium, auscultā.

P A E G N I U M.

Emere oportet, quem tibi obedire velis.

S A G A R I S T I O.

At sta.

P A E G N I U M.

Exhibeas molestiam, ut opinor, si quid debeam,
Qui nunc sic tam es molestus.

S A G A R I S T I O.

Scelerate, etiam respicis?

P A E G N I U M.

Scio ego, quid sim aetatis, eo istuc maledictum
inpune auferes.

S A G A R I S T I O.

Ubi Toxilus est tuus herus?

P A E G N I U M.

Ubi illi libet: neque te consult.

S A G A R I S T I O.

Etiamne dicis, ubi sit, venefice?

P A E G N I U M.

Nescio, inquam, ulmitriba tu.

S A G A R I S T I O.

Maledicis majori.

P A E G N I U M.

Prior promeritus, perpetiare. Ab

Servam operam, linguam liberam herus me jus-
sit habere.

SAGARISTIO.

Dicisne mihi, ubi sit Toxilus?

PAEGNIUM.

Dico, ut perpetuo pereas.

SAGARISTIO.

laedere hodie tu restibus.

PAEGNIUM.

Tua quidem, cucule, caussa:

Non hercle, si os perciderim tibi, metuam, morticine.

SAGARISTIO.

ideo ego te: jam incubitatus es.

PAEGNIUM.

Ita sum. quid' id attinet ad te?

At non sum ita, ut tu, gratiis.

SAGARISTIO.

Confidens!

PAEGNIUM.

Sum hercle vero.

Nam ego me confido liberum fore, tu te numquam speras.

SAGARISTIO.

'otin', ut molestus ne sies?

PAEGNIUM.

Quod dicis, facere non quis.

SAGARISTIO.

Ibi in malam rem.

PAEGNIUM.

At tu domum: nam ibi tibi parata praes est.

Vol. II.

P p

S A G A R I S T I O.

Vadatur hic me.

P A E G N I U M.

Utinam vades desint; in carcere ut sis!

S A G A R I S T I O.

Quid hoc?

P A E G N I U M.

Quid est?

S A G A R I S T I O.

Etiam, scelus, male loquere?

P A E G N I U M.

Tandem ut liceat;

Quom servos sis, servom tibi maledicere.

S A G A R I S T I O.

Itane? spectat,

Quid dederō.

P A E G N I U M.

Nihil: nam nihil habes.

S A G A R I S T I O.

Dii Deaeque me omnes perdant,

Nisi te hodie, si prehendero, defigam in terram
colaphis.

P A E G N I U M.

Amicus sum, eveniant volo tibi quae optas, at-
que id fiat:Tu me defigas; te cruci ipsum propediem affi-
gent alii.

S A G A R I S T I O.

Quin te Dii Deaeque! scis quid hinc porro di-
cturus fuerim,

Ni linguae moderari queam. potin' abeas?

P A E G N I U M.

Abigis facile.

Nam umbra mea intus vapulat.

S A G A R I S T I O.

Ut istunc Dii Deaeque perdant!

Tamquam prosperpens bestia, est bilinguis et sceleratus.

Hercle illum abiisse gaudeo. foris aperite. eccere autem,

Quem convenire maxume cupiebam, egreditur intus.

S C E N A V.

T O X I L U S . S A G A R I S T I O .

S O P H O C L I D I S C A .

T O X I L U S .

PARATUM jam esse dicito, unde argentum sit futurum:

Jubeto habere animum bonum, dic me illam amare multum:

Ubi se allevat, ibi me allevat. quae dixi ut nuntiares,

Satin' ea tenes?

S O P H O C L I D I S C A .

Magis calleo, quam aprugnum callum callet.

T O X I L U S .

Propera, abi domum.

S A G A R I S T I O.

Nunc ego huic graphice facetus fiam.
Subnixis alis me inferam, atque amicibor gloriose.

T O X I L U S.

Sed quis hic ansatus ambulat?

S A G A R I S T I O.

Magnifice conscreabor.

T O X I L U S.

Sagaristio hic quidem est. quid agitur, Sagari-
stio? ut valetur?

Ectquid, quod mandavi tibi? estne quid in te
speculae?

S A G A R I S T I O.

Adito.

Videbitur, factum volo: venito: praemoneto.

T O X I L U S.

Quid hoc hic in collo tibi tumet?

S A G A R I S T I O.

Vomica 'st, pressare parce.

Nam ubi qui mala tetigit manu, dolores coo-
riuntur.

T O X I L U S.

Quando istaec innata 'st nam tibi?

S A G A R I S T I O.

Hodie.

T O X I L U S.

Secari jubeas.

S A G A R I S T I O.

Metuo, ne immaturam secem, ne exhibeat plus
negoti.

T O X Í L U S.

Inspicere morbum tuum lubet.

S A G A R I S T I O.

Abi, atque cave sis

A cornu.

T O X I L U S.

Quid jam?

S A G A R I S T I O.

Quia boves bini hic sunt in crumina.

T O X I L U S.

Emitte sodes, ne enices fame, sine ire pastum.

S A G A R I S T I O.

Enim metuo, ut possim in bubilem rejicere, ne
vagentur.

T O X I L U S.

Ego rejiciam. habe animum bonum.

S A G A R I S T I O.

Creditur, commodabo.

Sequere hac sis. argentum hic est, quod me du-
dum rogasti.

T O X I L U S.

Quid tu ais?

S A G A R I S T I O.

Dominus me boves mercatum Eretriam misit.
Nunc mihi Eretria erit haec tua domus.

T O X I L U S.

Nimis tu facete loquere.

Atque ego omne argentum tibi actutum incolu-
me redigam:

Nam jam omnes sycophantias instruxi et con-
paravi,

Quo pacto ab lenone auferam hoc argentum.

S A G A R I S T I O.

Tanto melior.

T O X I L U S.

Et mulier ut sit libera, atque ipse ultro det ar-
gentum.

Sed sequere me: ad eam rem usus est tua mihi
opera.

S A G A R I S T I O.

Utere, ut vis.

A C T U S I I I.

S C E N A I.

S A T U R I O. V I R G O.

S A T U R I O.

Q U A E res bene vortat mihi et tibi et ventri
meo,

Perennitatisque adeo huic perpetuo cibo,

Ut mihi supersit, suppetat, superstitet:

Sequere hac, mea gnata, me, cum Diis volen-
tibus.

Quoi rei opera detur, scis, tenes, intellegis:

Communicavi tecum consilia omnia.

Ea caussa ad hoc exemplum te exornavi ego.

Venibis tu hodie, virgo.

V I R G O.

Amabo, mi pater,
Quamquam libenter escis alienis studes,
Tuin' ventris caussa filiam vendis tuam?

S A T U R I O.

Mirum, quin regis Philippi caussa, aut Attali
Te potius vendam, quam mea, quae sis mea.

V I R G O.

Utrum tu pro ancilla me habes, an pro filia?

S A T U R I O.

Utrum hercle magis in ventris rem videbitur:
Meum, opinor, imperium in te, non in me ti-
bi'st.

V I R G O.

Tua istaec potestas est, pater. verumtamen,
Quamquam res nostrae sunt, pater, pauperculae,
Modice et modeste meliu'st vitam vivere:
Nam si ad paupertatem admigrant infamiae,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.

S A T U R I O.

Enimvero odiosa es.

V I R G O.

Non sum, neque me esse arbitror,
Quom parva natu recte praecipio patri.
Nam inimici famam non ita, ut nata est, ferunt.

S A T U R I O.

Ferant, eantque in maxumam malam crucem.
Non ego inimicitias omnis pluris aestimo,
Quam mensa inanis nunc si adponatur mihi.

P p 4

V I R G O.

Pater, hominum immortalis est infamia,
Etiam tum vivit, quom esse credas mortuam.

S A T U R I O.

Quid? metuis, ne te vendam?

V I R G O.

Non metuo, pater.

Verum insimulari nolo.

S A T U R I O.

At nequidquam nevis.

Meo modo istud potius fiet, quam tuo
Fiat. quae hae res sunt?

V I R G O.

Cogita hoc verbum, pater:

Herus si minatus est malum servo suo,
Tamenetsi id futurum non est, ubi captum 'st
flagrum,

Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria!
Ego nunc, quod non futurum 'st, formido tamen.

S A T U R I O.

Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quae praeter sapiet, quam placet parentibus.

V I R G O.

Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quae reticet, si quid fieri pervorse videt.

S A T U R I O.

Malo cavere meliu 'st te.

V I R G O.

At si non licet

Cavere, quid agam? nam ego tibi cautum volo.

S A T U R I O.

Malusne ego sum?

V I R G O.

Non es: neque me dignum 'st dicere:
Verum ei rei operam do, ne alii dicant, quibus
licet.

S A T U R I O.

Dicat, quod quisque volt: ego de hac sententiâ
Non demovebör.

V I R G O.

At, meo si liceat modo,
Sapienter potius facias, quam stulte.

S A T U R I O.

Lubet.

V I R G O.

Lubere per me tibi licere intellego:
Verum lubere haud lubeat, si liceat mihi.

S A T U R I O.

Futura es dicto obediens, an non, patri?

V I R G O.

Futura.

S A T U R I O.

Scis nam, tibi quae praecepi?

V I R G O.

Omnia.

S A T U R I O.

Et id, ut subrepta fueris?

V I R G O.

Docte calleo.

S A T U R I O.

Et qui parentes fuerint?

V I R G O.

Habeo in memoria.

Necessitate me, mala ut fiam, facis.

Verum videto, ubi me voles nuptum dare,

Ne haec fama faciat repudiosas nuptias.

S A T U R I O.

Tace, stulta. non tu nunc-hominum mores vides?

Quojusmodi hic cum fama facile nubitur.

Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.

V I R G O.

Ergo istuc facito, ut veniat in mentem tibi,

Me esse indotatam.

S A T U R I O.

Cave sis tu istuc dixeris.

Pol Deum virtute dicam, et majorum meum,

Ne te indotatam dicas, quoi dos sit domi.

Librorum eccillum habeo plenum soracum.

Si hoc accurassis lepide, quoi rei operam damus,

Dabuntur dotis tibi inde sexcenti logi,

Atque Attici omnes, nullum Siculum acceperis:

Cum hac dote poteris vel mendico nubere.

V I R G O.

Quin tu me ducis, si quo ducturus, pater.

Vel tu me vende, vel face quod tibi lubet.

S A T U R I O.

Bonum aequomque oras. sequere hac.

V I R G O.

Dicto sum audiens.

S C E N A I I.

D O R D A L U S.

QUIDNAM esse acturum hunc dicam vicini-
num meum,

Qui mihi juratu 'st sese hodie argentum dare?
Quod si non dederit, atque hic dies praeterierit,
Ego argentum, ille jusjurandum amiserit.
Sed ibi concrepuit foris. quisnam egreditur foras?

S C E N A I I I.

T O X I L U S, D O R D A L U S.

T O X I L U S.

CURATE istuc intus: jam ego domum me
recipiam.

D O R D A L U S.

Toxile, quid agitur?

T O X I L U S.

Eho! lutum lenonium,
Connictum coenum, sterquilinium publicum:
Inpure, inhoneste, injure, inlex, labes popli,
Pecuniae accipiter, avide atque invidere,
Procax, rapax, trahax! trecentis versibus
Tuas impuritas traloqui nemo potest.
Accipin' argentum? accipe sis argentum, inpu-
dens,

Tene sis argentum: etiā tu argentum tenes?
Possum te facere, ut argentum accipias, lutum?
Qui nisi jurato mihi nihil ausus credere.

D O R D A L U S.

Sine respirare me, tibi ut respondeam.
Vir summe populi, stabulum servitricium,
Scortorum liberator, subiculum flagri,
Conpedium tritor, pistrinorum civitas,
Perenniserve, lurco, edax, furax, fugax,
Cedo sis mihi argentum: da mihi argentum, in-
pudens:
Possum a te exigere argentum? argentum, in-
quam, cedo.

Quin tu mi argentum reddis, nilne te pudet?
Leno te argentum poscit, solida servitus,
Pro liberanda amica, ut omnes audiant.

T O X I L U S.

Tace obsecro hercle: nae tua vox valide valet!

D O R D A L U S.

Referundae ego habeo linguam natam gratiae.
Eodem mihi pretio sal praehibetur, quo tibi.
Nisi me haec defendet, numquam delinget salem.

T O X I L U S.

Jam omitto iratus esse. id tibi succensui,
Quia te negabas credere argentum mihi.

D O R D A L U S.

Mirum, quin tibi ego crederem, ut idem mihi
Faceres, quod partim faciunt argentarii:
Ubi quid credideris, citius extemplo a foro

giunt, quam ex porta ludis cum emissu 'st
lepus.

T O X I L U S.

pe hoc sis.

D O R D A L U S.

Quin das?

T O X I L U S.

Nummi sexcenti hic erunt
obi, numerati: fac sit mulier libera,
que huc continuo adduce.

D O R D A L U S.

Jam faxo hic erit.
on hercle, quoi nunc hoc dem spectandum,
scio.

T O X I L U S.

rtasse metuis in manum concedere.

D O R D A L U S.

rum. quin citius jam a foro argentarii
eunt, quam in cursu rotula circumvortitur.

T O X I L U S.

si istac avorsis angiportis ad forum,
dem istaec facito mulier ad me transeat
r hortum.

D O R D A L U S.

Jam hic faxo aderit.

T O X I L U S.

At ne propalam.

D O R D A L U S.

pienter sane.

T O X I L U S.

Supplicatum cras eat.

D O R D A L U S.

Ita hercle vero.

T O X I L U S.

Dum stas, reditum oportuit.

A C T U S I V.

S C E N A I.

T O X I L U S.

SI quam rem accures sobrie aut frugaliter,
 Solet illa recte sub manus succedere.
 Atque edepol, ferme ut quisque rem accurat
 suam,

Sic ei procedunt post principia denique.
 Si malus aut nequam 'st, male res vortunt, quas
 agit:

Sin autem frugi 'st, eveniunt frugaliter.
 Hanc ego rem exorsus sum facete et callide:
 Igitur proventuram bene confido mihi.
 Nunc ego lenonem ita hodie intricatum dabo,
 Ut ipse sese, qua se expediat, nesciat.
 Sagaristio, heus! exi, atque educe virginem,
 Et istas tabellas, quas consignavi tibi,
 Quas tu attulisti ab hero meo usque e Persia.

S C E N A I I .

S A G A R I S T I O . T O X I L U S .

S A G A R I S T I O .

NUMQUID moror?

T O X I L U S .

Euge! euge! ornatus basilice!

Tiara ornatum lepide condecorat tuum.

Tum hanc hospitam autem crepidula ut graphice decet!

Sed satin' estis meditati?

S A G A R I S T I O .

Tragici et Comici

Numquam aequae sunt meditati.

T O X I L U S .

Lepide hercle adjuvas.

S A G A R I S T I O .

Age, illuc abscede procul e conspectu, et tace.

Ubi cum lenone me videbis conloqui,

Id erit adeundi tempus: nunc agite, ite vos.

S C E N A I I I .

D O R D A L U S . T O X I L U S .

D O R D A L U S .

QUOI homini Dii propitii sunt, aliquid ob-
ficiunt lucri.

Nam ego hodie compendi feci binos panes in dies,

Ita ancilla mea quae fuit hodie, sua nunc est:
argento vicit:

Jam hodie alienum coenabit, nihil gustabit de
meo.

Sumne probus? sum lepidus civis, qui Atticam
hodie civitatem

Maxumam majorem feci, atque auxi civi femina?
Sed ut et ego hodie fui benignus! ut ego mul-
tis credidi!

Nec satis a quiquam homine accepi: ita prorsum
credebam omnibus.

Nec metuo quibus credidi hodie, ne quis mihi
in jure abjurassit.

Bonus volo jam ex hoc die esse: quod neque fiet,
neque fuit.

T O X I L U S.

Hunc ego hominem hodie in transennam doctis
ducam dolis,

Itaque huic insidiae paratae sunt probe. aggre-
diar virum.

Quid agis?

D O R D A L U S.

Credo.

T O X I L U S.

Unde agis te, Dordale?

D O R D A L U S.

Credo tibi.

T O X I L U S.

Dii dent, quae velis. eho, an jam manu emi-
sisti mulierem?

D O R D A L U S.

Credo pol, credo, inquam, tibi.

T O X I L U S.

Jam liberta auctus es?

D O R D A L U S.

Enicās.

Quin tibi me dico credere.

T O X I L U S.

Dic bona fide: jam libera 'st?

D O R D A L U S.

I, i ad forum, ad Praetorem, exquire; siquidem credere mihi non vis:

Libera, inquam, est: ecquid audis?

T O X I L U S.

At tibi Dii benefaciant omnes.

Numquam enim posthac tibi, nec tuorum, quod nolis, volam.

D O R D A L U S.

Abi, ne jura: satis credo.

T O X I L U S.

Ubi nunc tua liberta 'st?

D O R D A L U S.

Apud te.

T O X I L U S.

Ain',

Apud me est?

D O R D A L U S.

Ajo, inquam: apud te est, inquam.

T O X I L U S.

Ita me Dii ament, ut ob istam rem

Vol. II.

Q q

Tibi multa bona instant a me : nam est res quaedam,
quam occultabam

Tibi dicere : nunc eam narrabo , unde tu pergrande
lucrum facias :

Faciam , ut mei memineris , dum vitam vivas.

D O R D A L U S.

Benedictis

Tuis benefacta aures meae auxilium expostulant.

T O X I L U S.

Tuum promeritum 'st , merito ut faciam. et ut
me scias esse facturum ,

Tabellas tene has , pellege.

D O R D A L U S.

Hae quid ad me ?

T O X I L U S.

Immo ad te attinent,

Et tua refert. nam e Persia ad me allatae modo
sunt istae a meo domino.

D O R D A L U S.

Quando ?

T O X I L U S.

Haud dudum.

D O R D A L U S.

Quid istaec narrant ?

T O X I L U S.

Percontare ex ipsis.

Ipsae tibi narrabunt.

D O R D A L U S.

Cedo sane mihi.

T O X I L U S.

At clare recitato.

D O R D A L U S.

Tace, dum pellego.

T O X I L U S.

Haud verbum faciam.

D O R D A L U S.

Salutem, dicit Toxilo Timarchides,

Et familiae omni. si valetis, gaudeo.

Ego valeo recte, et rem gero, et facio lucrum.

Neque isto redire his octo possum mensibus:

Itaque hic est, quod me detinet, negotium.

Eleusipolim Persae cepere urbem in Arabia,

Plenam bonarum rerum, atque antiquom op-
pidum:

Ea comparatur praeda, ut fiat auctio

Publicitus. ea res me domo expertem facit.

Operam atque hospitium ego isti praehiberi volo,

Qui tibi tabellas affert. cura, quae is volet:

Nam is mihi honores suae domi habuit maxumos.

D O R D A L U S.

Quid id ad me, aut ad meam rem refert, Per-
sae quid rerum gerant,

Aut quid herus tuus?

T O X I L U S.

Tace, stultiloque: nescis, quid instet boni.

Nequidquam tibi fortuna faculam lucrificam ad-
ducere volt.

D O R D A L U S.

Quae istaec fortuna lucrifica 'st?

Q q 2

T O X I L U S.

Istas, quae norunt, roga.
Ego tantumdem scio, quantum tu, nisi quod
pellegi prior.

Sed, ut occepisti, ex tabellis nosce rem.

D O R D A L U S.

Bene me mones;

Fac silentium.

T O X I L U S.

Nunc ad illud venies, quod refert tua.

D O R D A L U S.

Iste, qui tabellas affert, adduxit simul
Forma expetenda liberalem mulierem,
Furtivam, advectam ex Arabia penitissima;
Eam te volo accurare, ut istic veneat,
Ac suo periculo is emat, qui eam mercabitur:
Mancupio neque promittet, neque quisquam
dabit.

Probum et numeratum argentum ut accipiat, face.
Haec cura, et hospes cura ut curetur. vale.

T O X I L U S.

Quid igitur, postquam recitasti, quod erat ce-
rae creditum,

Jam mihi credis?

D O R D A L U S.

Ubi nunc ille 'st hospes, qui hasce adtulit?

T O X I L U S.

Jam hic credo aderit: arcessit illam a navi.

D O R D A L U S.

Nihil mihi opu 'st

Litibus, neque tricis. quam ob rem ego argentum numerem foras?

Nisi mancupio accipio, quid eo mihi opus mercimonio?

T O X I L U S.

Tacen', an non taces? numquam ego te tam esse matulam credidi.

Quid metuis?

D O R D A L U S.

Metuo hercle vero: sensi ego jam conpluries: Neque mihi haud inperito eveniet, tali ut in luto haeream.

T O X I L U S.

Nihil periculi videtur.

D O R D A L U S.

Scio istuc, sed metuo mihi.

T O X I L U S.

Mea quidem istuc nihil refert; tua ego refero gratia,

Ut tibi recte conciliandi primo facerem copiam.

D O R D A L U S.

Gratiam habeo. sed te de aliis, quam alios de te suavius est

Fieri doctos.

T O X I L U S.

Ne quis vero ex Barbaria penitissima Persequatur. etiam tu illam destinans?

D O R D A L U S.

Videam modo Mercimonium.

T O X I L U S.

Aequa dicis. sed optume eccum ipse advenit
 Hospes ille, qui has tabellas adtulit.

D O R D A L U S.

Hiccine 'st?

T O X I L U S.

Hic est.

D O R D A L U S.

Haecce illa 'st furtiva virgo?

T O X I L U S.

Juxta tecum aequae scio;
 Nisi quia aspexi. equidem edepol liberali 'st,
 quisquis est.

D O R D A L U S.

Sat edepol concinna 'st facie.

T O X I L U S.

Ut contemtim carnufex!

Taciti contemplemur formam.

D O R D A L U S.

Laudo consilium tuum.

S C E N A I V.

S A G A R I S T I O . V I R G O . T O X I L U S .

D O R D A L U S .

S A G A R I S T I O .

SATIN' Athenae tibi visae fortunatae atque opi-
 parae?

VIRGO.

Urbis speciem vidi, hominum mores perspexi
parum.

TOXILUS.

Numquid in principio cessavit verbum docte di-
cere?

DORDALUS.

Haud potui etiam in primo verbo perspicere sa-
pientiam.

SAGARISTIO.

Quid id, quod vidisti: ut munitum muro tibi
visum 'st oppidum?

VIRGO.

Si incolae bene sunt morati, pulchre munitum
arbitror.

Perfidia et Peculatus ex urbe et Avaritia si ex-
sulant,

Quarta Invidia, quinta Ambitio, sexta Obtre-
ctatio,

Septimum Perjurium.

TOXILUS.

Euge!

VIRGO.

Octava Indiligentia:

Nona Injuria: decimum, quod pessimum aggressu,
Scelus:

Haec nisi inde aberunt, centuplex murus rebus
servandis parum 'st.

TOXILUS.

Quid ais tu?

D O R D A L U S.

Quid vis?

T O X I L U S.

Tu in illis es decem sodalibus:

Te in exsilium ire hinc oportet.

D O R D A L U S.

Quid jam?

T O X I L U S.

Quia perjurus es.

D O R D A L U S.

Verba quidem haud indocte fecit.

T O X I L U S.

Ex tuo, inquam, usu est: eme hanc.

D O R D A L U S.

Edepol qui quom hanc magis contemplo, magis placet.

T O X I L U S.

Si hanc emeris,

Dii immortales, nullus leno te alter erit opulentior.

Evortes tuo arbitrato homines fundis, familiis.

Cum optumis viris rem habebis: gratiam cupient tuam:

Venient ad te comissatum.

D O R D A L U S.

At ego intromitti non sinam.

T O X I L U S.

At enim illi noctu occentabunt ostium, exurent fores:

Proinde tu tibi jubeas concludi aedis foribus
ferreis :

Ferreas aedis conmites , limina indas ferrea :

Ferream seram atque anulum : ne si ferro par-
seris ,

Ferreas tute tibi inpingi jubeas crassas conpedis.

D O R D A L U S .

I in malum cruciatum.

T O X I L U S .

I sane , hanc eme atque ausculta mihi.

D O R D A L U S .

Modo ut sciam , quanti indicet.

T O X I L U S .

Vin' huc vocem ?

D O R D A L U S .

Ego illo accessero.

T O X I L U S .

Quid ais , hospes ?

S A G A R I S T I O .

Venio , adduco hanc , uti dudum dixeram ,

Nam heri in portum noctu navis venit : venire
hanc volo ,

Si potest : si non potest , ire hinc volo , quantum
potest.

D O R D A L U S .

Salvos sis , adulescens.

S A G A R I S T I O .

Siquidem hanc vendidero pretio suo.

T O X I L U S.

Atqui aut hoc emtore vendes pulchre, aut alio
non potes.

S A G A R I S T I O.

Esne tu huic amicus?

T O X I L U S.

Tamquam Dii omnes, qui coelum colunt.

D O R D A L U S.

Tum tu mihi es inimicus certus. nam geni
lenonio

Numquam ullus Deus tam benignus fuit, qui
fuerit propitius.

S A G A R I S T I O.

Hoc age, opusne 'st hac tibi emta?

D O R D A L U S.

Si tibi venisse 'st opus,

Mihi quoque emta est: si tibi subiti nihil est,
tantumdem 'st mihi.

S A G A R I S T I O.

Indica, fac pretium.

D O R D A L U S.

Tua merx est, tua indicatio 'st.

T O X I L U S.

Aequom hic orat.

S A G A R I S T I O.

Vin' bene emere?

D O R D A L U S.

Vin' tu pulchre vendere?

T O X I L U S.

Ego scio hercle utrumque velle.

D O R D A L U S.

Age, indica prognariter.

S A G A R I S T I O.

Prius dico: hanc mancupio nemo tibi dabit. jam
scis?

D O R D A L U S.

Scio.

Indica, minimo daturus qui sis, qui duci queat.

T O X I L U S.

Tace, tace, nimis tu quidem hercle homo stultus
es pueriliter.

D O R D A L U S.

Quid ita?

T O X I L U S.

Quia enim te ex puella prius percontari volo,
Quae ad rem referunt.

D O R D A L U S.

Et quidem hercle tu me monuisti haud male.
Vide sis, ego ille doctus leno paene in foveam
decidi,

Ni hic adesses. quantum 'st adhibere hominem
amicum, ubi quid geras!

T O X I L U S.

Quo genere, aut qua in patria sit nata, aut quibus
parentibus;

Ne temere hanc te emisse dicas suasu atque impulsu
meo,

Nisi molestum 'st, percontari hanc paucis hic volt.

S A G A R I S T I O.

Maxume,

Suo arbitrato.

T O X I L U S.

Quid stas? abi tute, atque ipse itidem roga.
Ut tibi percontari liceat, quae velis, etsi mihi
Dixit dare potestatem ejus: sed ego te male
tamen,

Eum ipsum adire, ut ne contemnat te ille.

D O R D A L U S.

Satis recte mones.

Hospes, volo ego hanc percontari.

S A G A R I S T I O.

A terra ad coelum, quid lubet
Percontare, exquire quidvis.

T O X I L U S.

Age, age nunc tu, i prae: vide,
Ut ingrediare auspicato.

D O R D A L U S.

Liquidum 'st auspicium.

T O X I L U S.

Tace.

Concede sis, jam ego illam adducam.

D O R D A L U S.

Age, ut rem esse in nostram putas.

T O X I L U S.

Sequere me. adduco hanc, si quid vis ex hac
percontarier.

D O R D A L U S.

Enim volo te adesse.

T O X I L U S.

Haud possum, quin huic operam dem hospiti,

Quoi herus jussit. quid si hic non volt me adesse una?

SAGARISTIO.

Immo i modo.

TOXILUS.

Do ego tibi operam.

DORDALUS.

Tibi ibidem das, ubi tu tuum amicum adjuvas.

TOXILUS.

Inquire. heus tu, advigila.

VIRGO.

Satis est dictum: quamquam ego serva sum,
cio ego officium meum, ut quae rogitet, vera,
ut accepi, eloquar.

TOXILUS.

Virgo, hic homo probu'st.

VIRGO.

Credo.

TOXILUS.

Non diu apud hunc servies.

VIRGO.

Ma pol spero, si parentes facient officium suum.

DORDALUS.

Solo ego te mirari, si nos ex te percontabimur
aut patriam tuam, aut parentes.

VIRGO.

Cur ego id mirer, mi homo?

Servitus mea mihi interdixit, ne quid mirer
meum

salum.

T O X I L U S.

Dii istam perdant! ita cata est et callida.
Habet cor! quam dicit, quod opu'st!

D O R D A L U S.

Quid nomen tibi est?

T O X I L U S.

Nunc metuo, ne peccet.

V I R G O.

Lucridi nomen in patria fuit

T O X I L U S.

Nomen atque omen quantivis est preti. quin tu
hanc emis?

Nimis pavebam, ne peccaret. expedit.

D O R D A L U S.

Si te emam,

Mihi quoque Lucridem confido fore te.

T O X I L U S.

Tu si hanc æmeris,

Numquam hercle hunc mensem vortentem, cre-
do, servibit tibi.

D O R D A L U S.

Ita velim quidem hercle.

T O X I L U S.

Optata ut eveniant, operam addito.
Nihil adhuc peccavit etiam.

D O R D A L U S.

Ubi tu nata es?

V I R G O.

Ut mihi

Mater dixit, in culina, in angulo ad laevam manum.

T O X I L U S.

Haec erit tibi fausta meretrix: nata 'st in calido loco,

Ubi rerum omnium bonarum copia 'st saepissume.
Tactus est leno, qui rogarat, ubi nata esset, diceret.

Lepide lusit.

D O R D A L U S.

At ego patriam te rogo, quae sit tua.

V I R G O.

Quae mihi sit, nisi haec, ubi nunc sum?

D O R D A L U S.

At ego illam quaero, quae fuit.

V I R G O.

Omne ego pro nihilo esse ducto, quod fuit, quando fuit:

Tamquam hominem, quando animam efflavit, quid eum quaeras, qui fuit?

T O X I L U S.

Ita me Dii bene ament, sapienter! atque equidem miseret tamen.

D O R D A L U S.

Sed tamen, Virgo, quae patria 'st tua? age mihi actutum expedi. quid taces?

V I R G O.

Dico equidem patriam. quandoquidem hic servio, haec patria 'st mea.

T O X I L U S.

Jam de istoc rogare omitte. non vides nolle
eloqui,

Ne suarum se miseriarum in memoriam inducat?

D O R D A L U S.

Quid est?

Captusne 'st pater?

V I R G O.

Non captus, sed quod habuit, id perdidit

T O X I L U S.

Haec erit bono genere nata, nihil scit, nisi ve-
rum loqui.

D O R D A L U S.

Quis fuit? dic nomen.

V I R G O.

Quid illum miserum memorem, qui fuit?
Nunc et illum Miserum et me Miseram aequom 'st
nominarier.

D O R D A L U S.

Quojusmodi is in populo habitu 'st?

V I R G O.

Nemo quisquam acceptior:
Servi liberique amabant.

T O X I L U S.

Hominem miserum praedicas,
Quom ipse prope perditu 'st, et benevolentis
perdidit.

D O R D A L U S.

Emam, opinor.

TOXILUS.

Etiam, opinor?

DORDALUS.

Summo genere esse arbitror.

TOXILUS.

Divitias tu ex istac facies.

DORDALUS.

Ita Dii faxint.

TOXILUS.

Eme modo.

VIRGO.

Jam hoc tibi dico: jam actutum ecastor meus
pater, ubi me sciet

Venisse huc, aderit hic, et me absentem redimet.

TOXILUS.

Quid nunc?

DORDALUS.

Quid est?

TOXILUS.

Audin' quid ait?

VIRGO.

Nam, etsi res sunt fractae, amici sunt tamen.

DORDALUS.

Ne sis plora, libera eris actutum, si crebro cades.

Vin' mea esse?

VIRGO.

Dum quidem ne nimis diu tua sim, volo.

TOXILUS.

Satin' ut meminit libertatis! dabit haec tibi gran-
des bolos.

Vol. II.

R r

Age, si quid agis: ego ad hunc redeo, sequere,
reduco hanc tibi.

D O R D A L U S.

Adulescens, vin' vendere istanc?

S A G A R I S T I O.

Magis lubet, quam perdere.

D O R D A L U S.

Tum tu pauca in verba confer: qui datur, tanti
indica.

S A G A R I S T I O.

Faciam ita, ut te velle video. ut emas, habe
tibi centum minis.

D O R D A L U S.

Nimium 'st.

S A G A R I S T I O.

Octoginta.

D O R D A L U S.

Nimium 'st.

S A G A R I S T I O.

Nummus abesse hinc non potest,
Quod nunc dicam.

D O R D A L U S.

Quid id est ergo? eloquere actutum, atque
indica.

S A G A R I S T I O.

Tuo periculo sexaginta haec datur argenti minis.

D O R D A L U S.

Toxile, quid ago?

T O X I L U S.

Dii Deaque te agitant irati, scelus,

Qui hanc non properes destinare.

D O R D A L U S.

Habeto.

T O X I L U S.

Heu, praedatus probe!

Abi, argentum effer huc.

Non edepol minis trecentis cara 'st: fecisti lucri.

S A G A R I S T I O.

Heus tu! etiam pro vestimentis huc decem accedent minae.

D O R D A L U S.

Abscedent enim, non accedent.

T O X I L U S.

Tace sis, non tu illum vides

Quaerere ansam, infectum ut faciat? abisne, atque argentum petis?

D O R D A L U S.

Heus tu serva istum.

T O X I L U S.

Quin tu is intro?

D O R D A L U S.

Abeo, atque argentum affero.

S C E N A V.

T O X I L U S. S A G A R I S T I O. V I R G O.

T O X I L U S.

E D E P O L dedisti, Virgo, operam allaudabilem,

R 1 2

Probam et sapientem et sobriam.

V I R G O.

Si quid bonis

Boni fit, esse idem et grave et gratum solet.

T O X I L U S.

Audin' tu, Persa, ubi argentum ab hoc acce-
peris,

Simulato, quasi eas prorsum in navem.

S A G A R I S T I O.

Ne doce.

T O X I L U S.

Per angiportum rursum te ad me recipito

Illac per hortum.

S A G A R I S T I O.

Quod futurum 'st, praedicas.

T O X I L U S.

At ne cum argento protinam permutes domum,
Moneo te.

S A G A R I S T I O.

Quod te dignum 'st, me dignum esse vis.

T O X I L U S.

Tace! parce voci! praeda progreditur foras.

S C E N A V I.

DORDALUS. SAGARISTIO. TOXILUS.

VIRGO.

D O R D A L U S.

PROBATI hic argenti sunt sexaginta minae,

Duobus nummis minus est.

SAGARISTIO.

Quid ei nummi sciunt?

DORDALUS.

Cruminam hanc emere, aut facere, ut remigret
domum.

SAGARISTIO.

Ne non sat esses leno, id metuebas, miser,
Impure, avare, ne cruminam amitteres.

TOXILUS.

Sine, quaeso. quando leno 'st, nil mirum facit.

DORDALUS.

Lucro faciundo ego auspicavi in hunc diem:
Nil mi tam parvi 'st, quin me id pigeat perdere.
Age, accipe hoc sis.

SAGARISTIO.

Hunc in collum, nisi piget,

Inpone.

DORDALUS.

Vero fiat.

SAGARISTIO.

Numquid ceterum

Me voltis?

TOXILUS.

Quid tam properas?

SAGARISTIO.

Ita negotium 'st,

Mandatae quae sunt, volo deferre epistolas.

Geminum autem fratrem servire audivi hic meum,
Eum ego, ut requiram atque ut redimam, volo.

R r 3

T O X I L U S.

Atque edepol tu me commonuisti haud male.
Videor vidisse hic forma persimilem tui,
Eadem statura.

S A G A R I S T I O.

Quippe qui frater siet.

D O R D A L U S.

Sed scire velimus, quod tibi nomen siet.

T O X I L U S.

Quid attinet nos scire?

S A G A R I S T I O.

Ausculata ergo, ut scias:

Vaniloquidorus, Virginisvendonides,
Nugipolyloquides, Argentiexterebronides,
Tedigniloquides, Nummorumexpalponides:
Quodsemelarrripides, Numquamposteaëripides.

D O R D A L U S.

Heu hercle nomen multis modis scribtum 'st
tuum!

S A G A R I S T I O.

Ita sunt Persarum mores, longa nomina
Contortiplicata habemus. numquid ceterum
Voltis?

D O R D A L U S.

Vale.

S A G A R I S T I O.

Et vos: nam animus in navi 'st meus.

D O R D A L U S.

Cras ires potius, hodie hic coenares. vale.

SCENA VII.

TOXILUS. DORDALUS. SATURIO.
VIRGO.

TOXILUS.

POSTQUAM illic abiit, dicere hic quidvis licet.
Nae hic tibi dies inluxit lucrificabilis!
Nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.

DORDALUS.

Ille quidem jam scit, quid negoti gesserit,
Qui mihi furtivam meo periclo vendidit.
Argentum accepit, abiit. quid ego nunc scio,
An jam asseratur haec manu? quo illum sequar?
In Persas? nugas.

TOXILUS.

Credidi gratum fore
Beneficium meum apud te.

DORDALUS.

Immo equidem gratiam.
Tibi, Toxile, habeo: nam sensi te sedulo
Mihi dare bonam operam.

TOXILUS.

Tibin' ego? immo servii.

DORDALUS.

Atat! oblitus sum intus dudum edicere,
Quae volui edicta. asserva hanc.

TOXILUS.

Salva 'st haec quidem.

V I R G O.

Pater nunc cessat.

T O X I L U S.

Quid si admoneam?

V I R G O.

Tempus est.

T O X I L U S.

Heus, Satorio, exi. nunc est illa occasio
Inimicum ulcisci.

S A T U R I O.

Ecce me. numquid moror?

T O X I L U S.

Age, illuc abscede procul e conspectu.

S A T U R I O.

Tace!

T O X I L U S.

Ubi cum lenone me videbis conloqui,
Tum turbam facito.

S A G A R I S T I O.

Dictum sapienti sat est.*S C E N A V I I I.**D O R D A L U S, T O X I L U S.*

D O R D A L U S.

TRANSCIDI loris omnis adveniens domi,
Ita mi supellex squalet, atque aedes meae.

T O X I L U S.

Redis tu tandem?

D O R D A L U S.

Redeo.

T O X I L U S.

Nae ego hodie tibi

Bonam vitam feci.

D O R D A L U S.

Fateor habere gratiam.

T O X I L U S.

Num quidpiam aliud me vis?

D O R D A L U S.

Ut bene sit tibi.

T O X I L U S.

Pol istuc quidem jam ego omne usurpabo domi:

Nam jam inclinabo me cum liberta tua.

S C E N A I X.

S A T U R I O . D O R D A L U S . V I R G O .

S A T U R I O .

N I S I ego illunc hominem perdo!

D O R D A L U S.

Perii!

S A T U R I O .

Atque optume

Eccum ipsum ante aedis.

V I R G O .

Salve multum, mi pater.

S A T U R I O .

Salve, mea gnata.

D O R D A L U S.

Hei! Persa me pessumdedit.

V I R G O.

Pater hic meus est.

D O R D A L U S.

Hem! quid? pater? perii oppido!

Quid ego igitur cesso infelix lamentarier
Minas sexaginta?

S A T U R I O.

Ego pol te faciam, scelus,
Te quoque etiam ipsum ut lamenteris.

D O R D A L U S.

Occidi!

S A T U R I O.

Age, ambula in jus, leno.

D O R D A L U S.

Quid me in jus vocas?

S A T U R I O.

Illi apud Praetorem dicam: sed ego in jus voco.

D O R D A L U S.

Nonne antestaris?

S A T U R I O.

Tuan' ego caussa, carnufex,
Quoiquom mortali libero auris adteram?
Qui hic conmercaris civis homines liberos.

D O R D A L U S.

Sine dicam.

S A T U R I O.

Nolo.

D O R D A L U S.

Audi.

S A T U R I O.

Sum surdus, ambula.

Sequere hac, scelesta feles virginaria.

Sequere hac, mea nata, me usque ad Praetorem.

V I R G O.

Sequor.

A C T U S V.

S C E N A I.

T O X I L U S. S A G A R I S T I O.

E M N I S E L E N E.

T O X I L U S.

HOSTIBUS victis, civibus salvis, re placida,
pacibus perfectis,

Bello extincto, re bene gesta, integro exercitu
et praesidiis,

Quom bene nos, Juppiter, juvistī, Diique alii
omnes coelipotentes,

Ea vobis grates habeo, atque ago: quia probe
sum ultus meum inimicum.

Nunc ob eam rem inter participes dividam prae-
dam et participabo.

Ite foras: hic volo ante ostium et januam meos
participes bene accipere.

Statuite hic lectulos, ponite hic quae assolent.
hic statui volo primum

Aquilam mihi: unde ego omnis hilares, lubentes,
laetificantes faciam ut fiant,
Quorum opera haec mihi facilia factu facta sunt,
quae volui effieri.
Nam improbu'st homo, qui beneficium scit sumere,
et reddere nescit.

L E M N I S E L E N E.

Toxile mi, cur ego sine te sum, cur autem tu
sine me es?

T O X I L U S.

Agedum ergo,
Accede, mea, ad me, atque amplectere sis.

L E M N I S E L E N E.

Ego vero. oh, nihil magis dulce'st!
Sed, amabo, oculus meus, quin lectis nos actutum
commendamus?

T O X I L U S.

Omnia quae tu vis, ea cupio.

L E M N I S E L E N E.

Mutua fiunt a me. age, age, age ergo,
Tu Sagaristio, accumbe in summo.

S A G A R I S T I O.

Ego nihil moror: cedo parem, quem peperi.

T O X I L U S.

Temperi.

S A G A R I S T I O.

Mihi istuc Temperi, sero'st.

T O X I L U S.

Hoc age, accumbe. hunc diem suavem

Meum natalem agitemus amoenum. date aquam
manibus: adponite mensam.

Do hanc tibi florentem florenti: tu hic eris di-
ctatrix nobis. age, puere,

A summo septenis cyathis committe hos ludos.
move manus; propera.

Paegnum! tarde cyathos mihi das: cèdo sane. Be-
ne mihi, bene vobis, bene amicae meae.

Optatus hic mihi dies datus hodie 'st ab Diis,
quia te licet liberam me amplecti.

LEMNISELENE.

Tua factum opera. Bene omnibus nobis! hoc
mea manus tuae poculum donat,

Ut amantem amanti decet.

TOXILUS.

Cedo.

LEMNISELENE.

Accipe.

TOXILUS.

Bene ei qui invidet mihi,

Et ei qui hoc gaudio gaudet.

SCENA II.

DORDALUS. TOXILUS. SAGARISTIO.

LEMNISELENE. PAEGNIUM.

DORDALUS.

QUI sunt, qui erunt, quique fuerunt, qui-
que futuri sunt posthac,

Solus ego omnibus antideo facile, miserrumus
hominum ut vivam.

Perii! interii! pessumus hic mihi dies hodie in-
luxit! conruptor

Ita me Toxilus perfabricavit, itaque meam rem
divexavit.

Vehiculum argenti miser ejeci, amisi: neque
quamobrem ejeci, habeo.

Qui illum Persam, atque omnis Persas, atque
etiam omnis personas

Male Dii omnes perdant! ita miser! Toxilus haec
mihi concivit.

Quia ei fidem non habui argenti, eo mihi eas
machinas molitu'st:

Quem pol ego ut non in cruciatum atque in
conpedis cogam, si vivam,

Siquidem huc umquam herus redierit ejus, quod
spero. sed quid ego aspicio?

Hoc vide! quae haec fabula'st? pol hic quidem
potant: aggrediar. o bone vir,

Salveto, et tu bona liberta!

T O X I L U S.

Dordalus hic quidem est.

S A G A R I S T I O.

Quin jube adire.

T O X I L U S.

Adi, si libet. agite, applaudamus. Dordale, ho-
mo lepidissime, salve.

Locus hic tuus est, huc accumbe. ferte aquam
pedibus. praeben' tu puere?

D O R D A L U S.

Ne sis me uno digito attigeris, ne te ad terram, scelus, affligam.

P A E G N I U M.

At tibi ego hoc continuo cyatho oculum excutiam tuum.

D O R D A L U S.

Quid ais, crux, stimulorum tritor? quomodo me hodie vorsavisti!

Ut me in tricas coniecisti! quomodo de Persa manus mihi adita 'st!

T O X I L U S.

Jurgium hinc auferas, si sapias.

D O R D A L U S.

At, bona liberta, haec scivisti,
Et me celavisti?

L E M N I S E L E N E.

Stultitia 'st, quoi bene esse licet, eum praeverti
Litibus. posterius istaec te magis par agere 'st.

D O R D A L U S.

Uritur cor mihi.

T O X I L U S.

Da illi cantharum: exstingue ignem, si cor uritur, caput ne ardeat.

D O R D A L U S.

Ludos me facitis, intellego.

T O X I L U S.

Vin' cinaedum novom tibi dari, Paegnium?
Quin elude, ut soles, quando liber locu' st hic.
Hui! babae! basilice te intulisti et facete.

P A E G N I U M.

Decet me facetum esse : et hunc inridere
Lenonem lubido 'st, quando dignu 'st.

T O X I L U S.

Perge, ut coeperas.

P A E G N I U M.

Hoc, leno, tibi.

D O R D A L U S.

Perii! perculit me prope.

P A E G N I U M.

Hem, serva rursum.

D O R D A L U S.

Delude, ut lubet, herus dum hinc abest.

P A E G N I U M.

Viden', ut tuis dictis pareo?

Sed quin tu meis contra item dictis servis,
Atque hoc, quod tibi suadeo, facis?

D O R D A L U S.

Quid est id?

P A E G N I U M.

Restim tu tibi cape crassam, ac suspende te.

D O R D A L U S.

Cave sis me attingas: ne tibi hoc scipione
Malum magnum dem.

P A E G N I U M.

Utere, te condono.

T O X I L U S.

Jamjam, Paegnium, da pausam ***

D O R D A L U S.

Ego pol vos eradicabo.

P A E G N I U M.

At te ille, qui supra nos habitat,
Qui tibi male volt, maleque faciet. non hi di-
cunt, verum ego.

T O X I L U S.

Age, circumfer pulsum: bibere da usque ple-
nis cantharis.

Jamdiu factum 'st, postquam bibimus: nimis diu
sicci sumus.

D O R D A L U S.

Dii faciant, ut id bibatis, quod vos numquam
transeat.

P A E G N I U M.

Nequeo, leno, quin tibi saltem staticulum dem,
olim quem Hegea

Faciebat. vide vero, si tibi satis placet.

S A G A R I S T I O.

Me quoque volo
Reddere, Diodorus quem olim faciebat in Ionia.

D O R D A L U S.

Malum ego vobis dabo, nisi abitis.

S A G A R I S T I O.

Etiam mutis, impudens?

Jam ego tibi, si me irritassis, Persam adducam
denuo.

D O R D A L U S.

Jam taceo hercle. atque tu Persa es, qui me us-
que admutilavisti ad cutem.

T O X I L U S.

Tace, stulte: hic ejus, geminus est frater.

Vol. II.

S s

D O R D A L U S.

Hiccine 'st?

T O X I L U S.

Ac geminissimus.

D O R D A L U S.

Dii Deaeque et te, et geminum fratrem excrucient.

S A G A R I S T I O.

Qui te perdidit:

Nam ego nihil merui.

D O R D A L U S.

At enim, quod ille meruit, tibi id obsit volo.

T O X I L U S.

Agite, sultis, hunc ludificemus, nisi non dignu 'st.

S A G A R I S T I O.

Non opu 'st.

L E M N I S E L E N E.

At me haud par est:

T O X I L U S.

Eo credo, quia non inconciliavit, quom te emo.

L E M N I S E L E N E.

Attamen.

T O X I L U S.

Non tamen: cave ergo sis malo, et sequere me.

Te mihi dicto audientem esse addecet: nam
hercle absque me

Foret et meo praesidio, hic faceret te prostibi-
lem propediem.

Sed ita pars libertinorum 'st, nisi patrono qui
advorsatus est,

Nec satis liber sibi videtur, nec satis frugi, nec
satis honestus:

Ni id efficit, ni ei male dixit, ni grato ingratus
reperitus est.

LEMNISELENE.

Pol benefacta tua me hortantur, tuo ut impe-
rio paream.

TOXILUS.

Ego sum tibi patronus plane, qui huic pro te
argentum dedi.

Pro hisce hunc volo ludificari.

LEMNISELENE.

Meo ego in loco sedulo curabo.

DORDALUS.

Certo illi homines mihi nescio quid mali consu-
lunt, quod faciant.

SAGARISTIO.

Heus vos!

TOXILUS.

Quid ais?

SAGARISTIO.

Hiccine Dordalus est leno, qui hic liberas
virgines?

Hiccine est, qui fuit quondam fortis?

DORDALUS.

Quae haec res est? hei! colaphum icit.
Malum vobis dabo.

TOXILUS.

At tibi nos dedimus dabimusque etiam.

D O R D A L U S .

Hei ! nates pervellit.

P A E G N I U M .

Licet : jamdiu saepe sunt expunctae.

D O R D A L U S .

Loquere tu etiam, frustum pueri?

L E M N I S E L E N E .

Patrone, i intro, amabo, ad coenam.

D O R D A L U S .

Mea ignavia, tu nunc me inrides?

L E M N I S E L E N E .

Quiane te voco, bene ut tibi sit?

D O R D A L U S .

Nolo mihi bene esse.

L E M N I S E L E N E .

Ne sit.

T O X I L U S .

Quid igitur, sexcenti nummi quid agunt? quas
turbas danunt!

D O R D A L U S .

Male desperii! sciunt referre probe inimico gra-
tiam.

T O X I L U S .

Satis sumsimus supplici jam.

D O R D A L U S .

Fateor, manus vobis do.

T O X I L U S .

Et post dabis

Sub furcis. abi intro.

